

Európában

miért tartják mindenütt a

DIANA-SZAPPANT

a szappanok királyának?

1. Mert a Diana-szappan minden tekintetben és minden családban megállja helyét.
2. Mert a Diana-szappan tartalmazza a legdrágább alkatrészeket: tiszta, sűrű epét, mézet és legfinomabb lanolint.
3. Mert úgy a francziák, mint az angolok által el van ismerve a Diana-szappan a legfinomabb és legbájosabb illatu toilette-szappannak.
4. Mert a Diana-szappant urak és hölgyek nemcsak elsőrendű bőrápoló szappannak ismerik, hanem el van ismerve mint a legártalmatlanabb szépítő toilette-szappan.
5. Mert minden gondos anya gyermekeit csak Diana-szappannal mosdítja és fürdeti, tudatában annak, hogy a Diana-szappan epét, mézet és lanolint tartalmaz nagy mennyiségben.
6. Mert csak a Diana-szappanról győződtek meg a hölgyek és urak, hogy az arcról lemossa az összes pattanást és a nedves, izzadt bőrből származó mitesszert.
7. Mert csak a Diana-szappan óvja meg az urakat attól, hogy a carbunculus és furuncululus ne képződjenek egy-két lemosás által.
8. Mert a Diana-szappan és Diana-crém 8 nap alatt lemossa az összes tavaszi szeplőt az arcról és kézről.

Tisztelt uram! Egész meséket beszélnek családomban az Ön Diana-crém és szappanja csodás hatásáról a szeplők és pattanások lemosására. Kérek én is egy Diana-crém és két Diana-szappant. Ha nálam is úgy beválnak, mint a többieké, úgy nagy reklámot csináljak Önnek. A küldeményt várom azonnal, utánvétellel.
London, 1909 január 8.
Üdvözlettel Charles Siemmonds.

Tisztelt gyógyszerész ur! Kérek egy Diana-crém és egy Diana-szappant, de csak abban az esetben, ha tavaszi szeplőmet elveszthetem tőle. Barátnőmnek arca és keze tele volt sárgás szeplőkkel s tőle hallottam, hogy a Diana-crém és szappantól mult el. Utánvét mellett várom a szépítőszereket.
Páris, 1909 január 22.
Tisztelettel Louise Riche.

Tisztelt gyógyszerész ur! Kérek sógornőm és édes anyám részére három Diana-szappant és egy Diana fehér pudert. Alattól jobban szappant és puder nem létezik a Dianánál. Legelőbb azt állítja, a ki használja.
Berlin, 1908 december 10.
Tisztelettel H. H.-né, mérnök neje.

A Diana-puder teljesen ártalmatlan, az arcon gyönyörűen és egyenletesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan, nagyon kellemes és gyenge illattal bír, éppen ezért nemcsak hölgyek, hanem urak is használják.

- Egy üvegtégely Diana-crém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 f.
Egy üvegtégely Diana-crém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 f.
Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 f.
Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsaszín vagy sárga színben) 1 kor. 50 f.

Kapható egész Európában a gyógyszertárakban, drogériákban és parfümériákban.
Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész

Budapest, Károly-körút 5. sz.

(A legidősebb megrendelés is forduló postával utánvétellel eszközöltetik.)

52. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, DECEMBER 26.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona.
Félévre — 8 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A Világörömlés-vel negyedévenként 30 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldi is csatolandó.

CSODÁK ÉJJELÉN.

Honnan az égen ma,
E csoda pompa?
Miért ragyogóbbak
A csillagok ma?
Miért néznek ránk,
Most szelidebben?
Beszélőbb szemmel,
És meghittebben...
Mintha ma hozzánk
Közelebb volnának,
Mintha csak hozzánk
Szólni akarnának!
Mért hogy az ég ma,
A magasságos:
Testvérképp lehajlik,
A föld porához??...

— Ma született a Krisztus,
Karácsony éjszakája ez!

Micsoda bűbáj,
Milyen varázslat:
Szül ma a földön,
Édes csodákat?
Az önző ember
Szeretetre hajlik,
Az elhagyotthoz
Önként lehajlik!
A levegőben
Angyalok szálldosnak,
S mosolygást hoznak,
Redős orcáikra
A koldusoknak!...
Hol van a gyűlölség?
Hol a testvér-bántás?
Mért az egész föld
Ma csupa szeretet,
Csupa megbocsátás??...

— Ma született a Krisztus,
Karácsony éjszakája ez!

Szabolcska Mihály.

JÉZUS SZENT JÓZSEFFEL. — Roskovics Ignác oltárképe a kegyesrendiek lévai templomában.

PETŐFI OTTHON. — Oriai Petrich Soma festménye Ernst Lajos gyűjteményében.

ESTI HANGULAT.

Lehajtják fejük a virágok,
A madár pihenőre száll,
Emelkedik az est dagánya,
Mindjobban terjed a homály.

Szivem is fáradt. Halkabban ver.
Pillámra szender árnya ül,
S lelkemet, mint napot a felhők,
Halk álomok suttogják körül.

Úgy rémlik, mintha messze vízről
Valami nagy zaj zsongana,
Mintha felém az örök álomok
Hullámraja tolongana.

De mire hozzám ér s fölöttem
Szomorún, éjlőn összecsap —
Zajából itt csak siketítő,
Álomtalan, nagy csend marad...

Endrődi Sándor.

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Írta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Végtelen szomorúság lepte meg és olyan hidegség állott be, melyben megfagyni látszott a mai nap minden virága.

E dermesztő hangulatból szinte erőszakosan rántotta ki magát Rozália.

— No, fogjuk hát hamar azt az asztalt és vigyük ki.

Mikor vitték, felkaczagott.

— Így ni. Mi vagyunk most a lovacskák. Gyű!

Nagy pajkosan a nyerítést próbálta utánozni: «Nyihihih.»

... Bizony még nagy gyerek Rozália.

Fabriczius nem volt meglepődve e beszélgetéssel. Sőt a helyzettel sem. Hiszen minden készen volt már, de még mindenütt maradt bent férczek, a melyeket ki kellene húzgatni. Bosszanította, hogy nem beszélhet Rozáliával négy szemközt s tisztába nem hozhat némelyeket. Pokolra kívánta a sok tarkabarka alakot, kik itt olyan jól látszottak mutatni. Egyszer-másszor megpróbált bizalmas szót váltani Rozáliával, de ez még csak zavartabbá tette a helyzetet.

— Rozália, — szólt hozzá halkan a jeuneur-mutatványok alatt, — ön ugyebár irni fog édesapjának?

A leány a fejével biczengett.

— És én nem mehetnék hozzá?

— Nem.

— Most sem mondhat ön nekem többet róla?

— Még most sem, — felelte és újra nagyon szomorú lett.

Még egy alkalmat talált azután vele beszélhetni. Krösztér kisasszony említette: «Rozáliának ma születésnapja van», mire Fabriczius újlag fölkereste egy ablakfülkében és szerencsét kívánt neki.

— Szerencse? — szólt gépiesen. — Ritka madár. Nehéz megfogni. Ki tudja, hol röpül?

— Rozália, mondjon meg nekem egyet, — szólt a szenátor, — hogy ne legyen nyugtalan. Ha atyjaura le talál engem fújni, egy vagy más okból, Isten tudja, elhagy-e akkor engem?

Rozália gondolkodott egy másodperczig, majd így felelt:

— Nem gondolnám. Itt hatalmasabb erők dolgoznak, mint atyám akarata, mely talán nem hatalmasabb az én akaratomnál sem, bár még nem próbáltam mérlegre vetni a kettőt. Elárulok önnek valamit, — suttogta rejtélyesen. — Önt a Szűz Mária küldte utamba, de hogy jót akar-e ezzel (hangja reszketéggé vált s arca, sapádt lett, mint a halotté), azt még ma nem tudom. Ott bent a néni szobájában azt mondtam, hogy édes-anya boldoggá tett. Nem volt igazam. Valami baljóslatú rém suhog fölöttem a levegőben. Én mégis boldogtalan vagyok.

Fabriczius ránézett csodálkozva. Miket beszél ez Szűz Máriáról? Lutheránus létere. Az öröm vette volna el az esztét? Vagy csak egyszerű képzelődő. Vagy csak még nagy gyerek.

De máris egy csomó ember közeledett hozzájuk. Blom valami ezüst tallért tüntetett el, most oda szaladt s egyenesen a Rozáli aranyhajából húzta ki.

Fabriczius bosszús lett, hogy megzavarták s el se bucsúzva osont ki a teremből, mert elve volt a friss levegőre menni, valahányszor vagy nem jól érezte magát, vagy valami kellemetlenül érintette.

A mint épen kifelé menne, az udvaron szembe találkozik egy kurucz közlegényvel, ki nagy virágbokrétát hoz lóbázva a kezében.

— Kinek viszi ezeket a rózsákat, vitéz úr?

— Otrókócsy kisasszonynak.

— Ki küldte?

— Görgey György hadnagy úr.

Úgy? Fabriczius amúgy is ideges volt, ez volt még az az adag, a mit már meg nem bírt. Kitalálta, hogy a csokor a Rozália születésnapjára érkezik, hogy tehát azt a hadnagy számontartja, illetve Rozália nyilván fölemlegette előtte, míg neki (Fabricziusnak) egy szót se szólt.

— Mutassa csak azt a bokrétát, — förmedt rá a katonára zordonan.

Az átadta, Fabriczius pedig egyszerűen behajította az udvaron levő kerek kútba.

— Mondja meg barátom Görgey hadnagy úrnak, hogy a bokrétája nagy örömet okozott a békáknak.

Lőcsén ugyanis vízvezeték volt már akkor s a régi kutak vize csak arra a nem várt esetre vétetett igénybe, ha a vízvezetéknek baja esnék.

A katona lőcsei fiú lévén, ismerte a szenátort, egy szót se mert szólani, sarkon fordult s elvitte az üzenetet a sörházba, a hova a hadnagy egy nagy társaságban épen most lépett be. Görgey, hallván a legény jelentését, mindössze ezekkel a szavakkal hörpintette ki a sörét.

— Úgy látszik, a másik füle is viszkét a szenátor úrnak.

A hadnagnak jó idegei voltak, nem jött dühbe, hanem gondolkozni kezdett az esetről, szokatlan melegséget érzett a szíve körül s egyszerre megkívánta a magányt.

Fizetett s elment. A társaság összenézett. Ebből bizonyosan verekedés lesz, s tárgyalni kezdtek pro és kontra. Maga Görgey azonban nem gondolt párbajra. Szabadságában állt az izetlen tréfák közé osztályozni az esetet. Isten ments, hirbe hozni Rozálit egy párbajjal.

Pusztán csak a magány kellett neki. A magány a vig hadnagnak! Úgy csábította valami olyan helyre, a hol nincsen senki. A hol csak a fák susognak. Úgy nagy sétát tett egyedül, kívül a város kapuján, hogy kedvére gondolkozhassék az eseten.

Fabriczius tehát egy ilyen durvaságot engedett meg magának. De miért? Csak egy magyarázata lehet, hogy félti Rozáliát s tőle félti. Ő (Görgey) semmi okot sem adott ilyen hiedelemre, világos tehát, hogy Rozáli adott ilyen okot, s ez zavarta fel most egyszerre lelkének egyensúlyát. Ő maga nem gondolt eddig szerelmre, bizonyos ragaszkodást érzett unokahuga iránt, a szép rokonnak látta benne és semmi mást. Milyen váratlan fölfedezés! Ki hitte volna? Szíve dagadozott s tele tudóval szívta be a balzsamos esti levegőt. Mintha diadalmas harsonák zendülnének meg a levegőben. Imár vissza is idézett a múltból bizonyos sőhajokat, tekinteteket és mozdulatokat, melyek mint színes kagylók látszottak most emlékezete előtt elvonulni s melyekben mind egy-egy igazgyöngyre bukkanhatott volna, ha akkor hirtelen melegiben kinyitni próbálta.

A hogy az álom jó, Isten tudja honnan s rátapad a szemhéjjakra, a hogy a mánor kezdődik, úgy jó a szerelem, váratlanul, nesztele nélkül; se nem lép, se nem röpül, csak valahogy ott van. Sőt már ott is volt a kezdete előtt, mint a hogy a mánor sem az első borcsöppnél kezdődik, hanem ki tudja, hányadiknál.

Gyakran találkozott Rozálival, mióta Quendel apó Görgey Pál kívánságára Krösztér

kisasszonyhoz személyesen vitte bemutatni, hogy egy állandó közvetítő legyen apa és leány között. Krösztér kisasszony abban a hitben, hogy Quendel úr, a kit ő sokra tartott, férjét akar Gyuriból faragni, üzleti szempontból eleinte oda édesgette Gyurit, mikor azonban észrevette, hogy a keresztfia, Fabriczius, mélyen belenézett a lenyírás szemekbe, az egész ügyletet nagylelkűen átutalta a régi firmához, t. i. az égiekhez, mivelhogy a házasságok állítólag az éghen köttetnek hajdanában.

Gyuri gyakorta kísérgette a leányt, sokat érintkezett ennél fogva Fabricziussal is, ki feltűnő lángolással vetette magát Rozáli után, de sohasem gondolkodott eléggé erről s még Görgey Pál előtt sem tartotta érdemesnek említeni, mikor az néhanapján leánya hogylétéről, hangulatáról kérdezősködött. Hiszen nem tulajdoníthatott semmi fontosabb következményt ennek a legyeskedésnek. Fabricziust hőbortos rajongónak tartotta, a ki hatványra emelt érzéssel dolgozik; ha kedvel valakit, a szíve helyén egy máglya lobog, ha bosszankodik, földrázó orkán tombol agyában, ha puha, olyan, mint a vaj, ha kemény, olyan, mint az aczél, szóval jó fiú, de a közérzések hiányzanak belőle. Az ilyen ember, gondolta néhanap Gyuri, vagy sokra viszi, vagy felakasztják. A mi azt illeti, hogy a szépet csapja Rozálinak, arra nézve befelé nevetélt. No, szegény Fabriczius, ugyan eltalálta. Hiszen majd leesik az álla, ha megtudja, hogy Otrókócsy kisasszony voltaképpen a Görgey alispán lánya. A sors kegyetlen tréfáinak egyike az egész, se több, se kevesebb.

De a tréfákban is kegyetlenebb az, mely Rozáliát éri. Mert Fabriczius legalább nem tudja, ki az, a kibe szerelmes, de Rozália tudja, hogy a fekete ruhát azért kell viselnie, mert a város még nem állt bosszút az apján. Boldogtalan kicsike, mennyi megadással viseli sorsát! Milyen előékeny, sőt kedves Fabriczius iránt, pedig jól tudja, hogy míg neki kellemeseket mond séták közben vagy otthon, addig a városbázan apja vesztére főz terveket. Gyurit nem egyszer ejté csodálkozásába unokahugának fegyelmezettsége, lelki ereje szerepének végigjátszásában, melyre apjának aggodó gondosága kárhoztatta; mely részvétet érzett iránta, s talán e részvét alatt már ott lappangott a parányi mag, mely az első rávetődő napsugártól megpattan s kiereszti csiráját.

A magány! Az a legnagyobb fecsegő. Mi mindent előhozott most! Gyuri valóságosan fölfrissült tőle. Melódiák szongtak fejében, mint a majálesről hazatérő diákéban. Főlnézett a csillagos égre és először látta meg, hogy a holdban levő alak rózsát hoz (fantáziája kezdett lenni). Egy csillag lefutott. Utána bámult; szállt, szállt rézsunt, míg végre leesett a Scheiben-hegyen. Mi lesz vajjon ott belőle: Árvalányhaj, virág vagy semmi? (Először kezdett eltűnődni az ilyenfélen.) Új érzelmei támadtak s megfűnődtek a régiek, minden parányi rezgést felfogva. Úgy rémlett neki, hogy a föld piheg, a falevelek lélekeznek. Hallani vélte a neszt, a mint a vadróza kelyhében alvó darázs a másik oldalára fordul szépséges puha ágában... És mindeztől olyan érdekes, kíváncsatos lett a világ, hogy ki sem lehet azt mondani.

Mikor megyeházi lakására ért, azzal fogadta a vártán álló Wlaszinkó, hogy két úr kereste. — Mit mondtak? — Hogy eljönnek reggel.

Gyuri sejtette, mit akarnak. Azóta már elterjedt a városban a Fabriczius másik fülére

PETŐFI SZÜLEI. — Oriai Petrich Soma rajza Ernst Lajos gyűjteményében.

vonatkozó megjegyzése s a büszke, fiatal szenátor nem engedi annyiba.

Meg is jelent reggel Blom Miklós és Trück Sebestyén jegyző, magyarázatot kérni felük nevében. Gyuri elnevette magát.

— Ej, uraim, hiszen az csak nem becsület-sértés, hogy valakinek a füle viszkét.

Trück Sebestyén némi érvelésekbe bocsátkozott.

— Hiszen, kérem szépen, nem sértés, ha úgy odavetve mondjuk, de ha fenyegető hangon teszszük és ha még az járul hozzá, hogy az illetőnek az egyik fülét már megvagták, akkor merem állítani, sértésszámba veendő.

A hadnagy meghajította magát és így szólt: — Én azt hiszem, hogy most, mikor pro libertate Patriae folyik a sok vér, és még nem is elegendő, nagy pocsékolás volna pro aure senatoris egy uncia is. Egyébiránt, ha az urak másképp határozzát, én alávetem magamat. Egy óra mulva elküldöm segédeimet.

Gyuri Grodkowskyt és Horánszky Mihály megei jegyzőt bízta meg. A négy úr összeült, egész délután tárgyaltak s tömörkedő sört megitattak. A Görgey segédei azt vitatták, hogy a nagyobb sértést Fabriczius követte el, a ki a Görgey által egy hölgynek küldött rózsabokrétát, nem tudni, mi okból, a kútba dobta. Blom Miklóst ez az érvelés egészen kihozta a sodrából.

— Milyen emberek! Oh, Istenem, Istenem! Ezek virágokat küldöznek s virágok elvitelét akadályozzák. S én már a nélkül se győzöm.

Trück Sebestyén, úgy látszik, előre elhatározta a mindenáron való komiszkodást a megeiekkel, mert mint stréber, érezte az ilyen jelenetek népszerűsítő voltát, prücsköt-bogarat összebezárt, mondván, hogy a virág csak életelen holmi, holott egy szenátor füle kiegészítő része az illető szenátornak, vagyis hivatalos tárgy s ennek megcsúfolása egészen más tekintet alá esik. Az előbbi csak egy jogtalan beavatkozás és nem sértés, az utóbbi pedig sértés és hatóság elleni merénylet.

Nagyon felháborodék az érvelésen Horánszky Mihály.

— No hallja az úr, ha az, hogy valakinek a füle viszkét, sértés és merénylet az illető ellen, akkor én most mindjárt kénytelen vagyok magam ellen elkövetni egy merényletet. Kijelentem ugyanis, hogy nekem a tenyerem viszkét, ha kegyelmeidet beszélni hallok, — hát legokosabb, ha abbahagyja.

Sok volt ez Trücknek, kiütött rajta a méreg-szeplő, elébe ugorván Horánszkyknak, elkezdett

az orra előtt hadonászni, megeresztvén górombaságainak zsílipjeit, a miből aztán egy kis tettlegesség következett, urakhoz nem méltó dolog. Blom és Grodkowsky szétválasztották őket és miután a párbajtanácskozás egy mellék-párbajt szült, az anyakanczát, a Fabriczius-Görgey esetet kiengedték onnani a lovagiasság elsorompózott területéről, mondván, hogy verekedésre nincs komoly ok, akképen határoztak: Fabriczius sajnálkozását jelentse ki a bokréta eldobása miatt, Görgey pedig vonja vissza a Fabriczius fülére vonatkozó megjegyzést s nyújtsanak egymásnak baráti kezet, természetesen egy kedélyes vacsoránál, melyen a segédek is jelen lesznek, már a mennyiben életben maradnak.

De ahhoz az kell természetesen, hogy az újabb keletkezett párbaj már a vacsora előtt megtörténjék. Az összemaradott segédek tehát átalakulván ellenfelekké, hamarosan eltávoznak s mindenik egy-egy segédet küldött volt társa mellé, kik is új sörök és zöld beszédek mellett megállapították, hogy a párbaj a kora reggeli órákban legyen a Scheiben-erdőben, még pedig kardra, első vérre. A reggelihez megkívántató hideg pecsenyéről és törkölypálinkáról Blom Miklós gondoskodik.

Minden a legnagyobb rendben folyt le, kivén az első vér okozott kételyt, ellentmondást, és erről még sok szó fog folyni Lőcsén. Szerencse, hogy a szó nem vér. A dolog ugyanis úgy történt, az összecsapásnál (Blom vezényelt) Trück, kinek aligha volt még valaha kard a kezében, olyan bolondul kezdett vele hadonászni, össze-vissza, előre, hátra, hogy valahogy a maga egyik segédjé, Blom kezét találta megkarcolni, mire az hirtelen hátrább ugrott és felkiáltott:

— Vigyázz, az ördögbe, hisz engemet vágta meg. Ni, vérzik! (Csakugyan vér szivárgott ki a Blom balkeze fejről.)

Trück erre leeresztette a kardját.

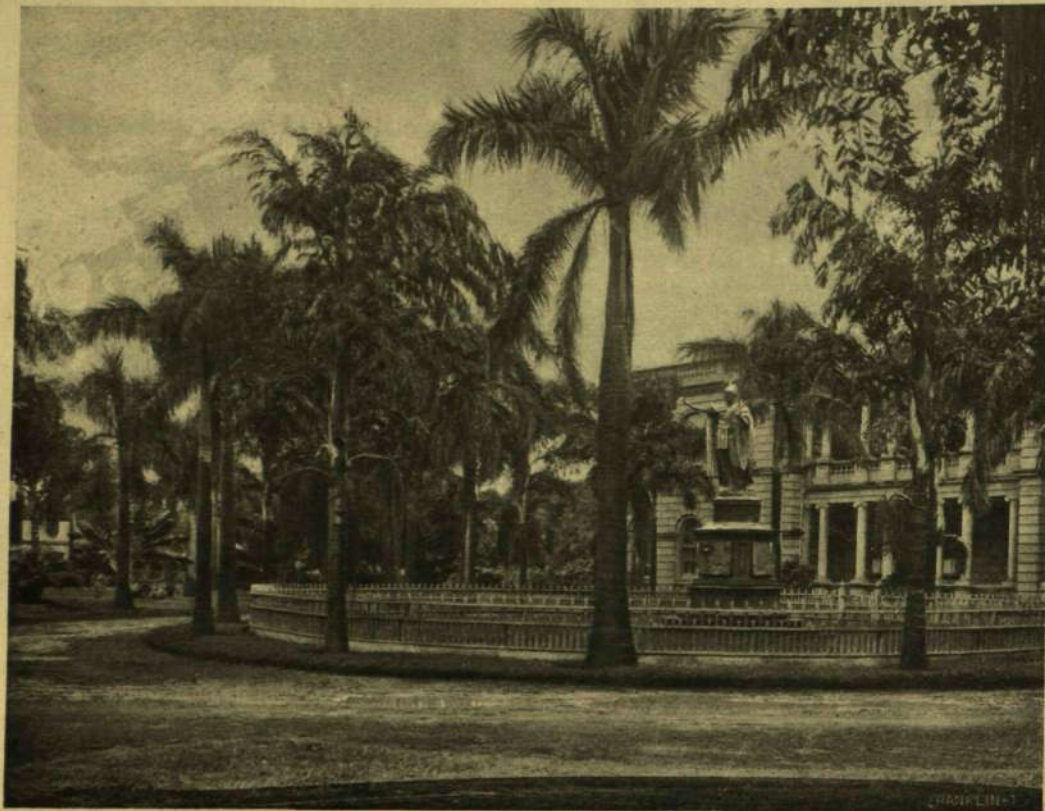
— No, mi ez? — kérde Horánszky meglepetve, meglóbázott kardját lovagiassággal tartva a vágástól.

— Megvan, — hápogta Trück nagy lihegéssel.

— Mi?

— Hát az első vér, — mondá Trück nyugodtan, mire olyan habotára fakadt Horánszky, hogy a dereka is belefájult.

A nevetés ragadós. A segédek hasonlóan kacagásba gurultak, sőt, bár okát nem tudta, maga Trück is elnevette magát, mire felkiáltott Horánszky:

A KORMÁNYZÓSÁGI ÉPÜLET.

— Ugyan mit bolondozunk! Szervusz skriba. Ezt már okosan eszelted ki.

Ilyen vig párbaj se volt még Lócsén, mióta áll. Az egész város mosolygott fölötte. Trück Sebestyén azonban nem enged, egész holtáig vitatja, hogy ő a hivatalos felfogás embere, s miután a verekedési szabályok közt nem volt kikötve, hogy az első vér kinek a vére legyen (bármily vérszomjas oroszlán volt is különben ezekben a pillanatokban), lovagi kötelességnek tartotta az első vér látásánál a fegyver további használatát beszüntetni. Egyedül ez a helyes. Nem párbaj-kodexekbe van ez meg-

irva, de becsületes polgárok lelkiismeretében, punktum.

Ugyancsak megtörtént este a békülési vacsora is «Az öreg Gabrinus»-nál. Fabricius s Görgey egymás mellett ültek az asztalnál, kocczintgattak, de azért bizonyos feszesség, hűvöség megmaradt. Mintha egy árnyék ülne köztük s azon keresztül nyújtanak egymásnak kezüket. Tüzes bor, meleg szó, férfias fogadkozás el nem hessentette, sőt attól az estétől kezdve is nőtt, nőtt az árnyék és elterpeszkedett.

(Vége következik.)

MOLNÁR FERENCZ «LILIAM»-A.

Molnár Ferencz gúnyos mosolygással nézi társadalmunk alakjait, viszonyait, hőbortjait, divatját. Nem nagyon haragszik rá, de csak mert nem érdemes, inkább kicsúfolja, kineveti, labdázik vele, összerongyolja és otthagyja. Ilyen ő az *Ördög*-ben. Ebben a darabban az ördög a főszemély, ő játszik az emberekkel és az embereken, mert lehet velük és rajtuk játszani, nem is kell nagy ördögösség hozzá, az ördög maga az író, a kinek az ördög a szócsöve. Miért éppen az ördög? Miféle barok ötlet ez? A drámai formának nem válik hasznára, mert hiszen minduntalan kiragad bennünket az illuzióból. Látjuk a drótokat, melyeken az alakokat rángatják, az Alkalmat és a Gyarlóságot, és az Ördög, hogy méltóvá tegye magát a nevére, sokat megenged magának, illetlenséget és szemérmelenséget, hepceziáskodást és durva szemérmelenséget, megvesztegetett, de a finom érzésüket bántotta. Művészi és erkölcsi érzésük egyben érzékenyen megesbesült. Ezt a sebet pedig nem enyhítette az, hogy mindenkinek csodálnia kellett a szerző rendkívüli erejét. Sőt! A hatalom kegyetlensége a legfélelmetesebb.

Sokszor kérdeztük magunktól, mégis — honnét került az ördög a darabba? Nem Faustból vagy az Ember Tragédiájából, nem is még modernebb termékekből, melyekben az Ördög megjelenik. Honnét? Azt hiszem, nagy mélységekből bukkant föl. Talán megtudjuk a *Liliom*-ból.

A *Liliomban* más Molnár Ferencz áll előttünk, az, a ki az élet hazugságaitól megundorodva, az élet primitivitásai felé fordul. *Egy csirkefogó élete és halála* a darab alcíme. A primitívítások rajzolását Molnár Ferencz oly bámulatosan tudja, hogy senkit sem tudok föléje helyezni, még *Gorkit* sem, a kinek eddig csak a műsora, nem a művészete gazdagabb. Ennek a képességének Molnár már gyermekrajzaiban bő bizonyítékát adja. Jegyezzük meg, soha semmiféle csináltság vagy affektáltság e rajzokban, semmi csattanó-vadászat. Molnár Ferencz mindent meglát, mindent megért és mindent meg tud láttatni és értetni, még pedig a legegyszerűbb eszközökkel. Itt van *Liliom*, a városligeti ringlispil-csalo-

PÁLMÁK ÉS PÁPRÁNYOK EGY VIZESÉS KÖRÜL.

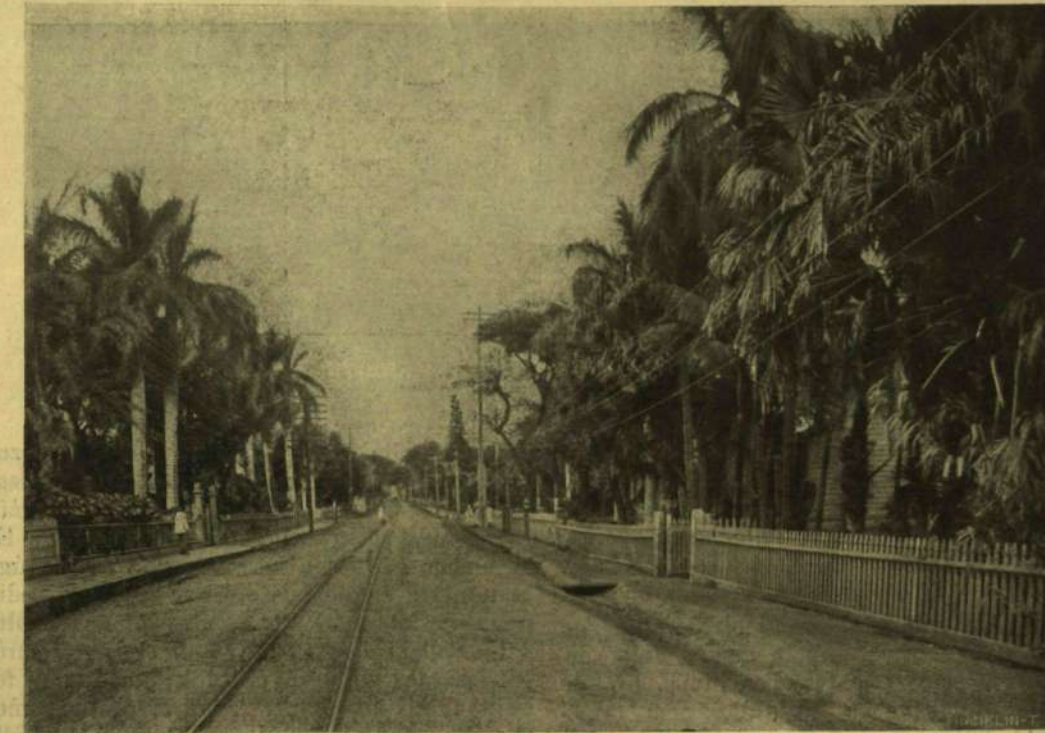

HALÁSZKUNYHÓ.

HONOLULUI KÉPEK.

gató, a két cseléd, *Ficsur*, a gyilkos, *Hugó*, a hordár, *Muskátné*, mindezek primitív emberek és nyomban jó ismerőseink, sohase látuk őket és esküszünk, hogy élhettek, mert látjuk, hogy élnek. Ez az, a mit nem lehet elemezni vagy leírni. Ezek igazán vannak. Bolond beszéd az, hogy Molnár Ferencz ezeket valahonnét másolta. Ő ezeket alkotta. Némelyik néző, t. i. a nézőtér *Hugói*, a parfümös zsebkendő után nyúl, mert sem a társaság, sem a beszédjük nem nagyon előkelő. De hiszen, kérem, élnek! Csak a másolásoknak, a szókkal bélelt holt alakoknak van rossz szaguk. Az élet üdítő illatú.

Ha azt mondom, hogy ezek mind élnek, ezzel voltaképpen mindent megmondtam, azt, hogy van levegőjük, környezetük, élettartalmuk, perspektívájuk. Elvontan élni nem lehet. A *Liliom* igazán: egy csirkefogó élete és halála. Minden ízében drámailag látva és megalkotva. De a «hős», *Liliom*, a legalja rétegből való ember, mi történhetik vele, a mi érdekes? Ez is bolond kérdés. Hiszen él! Csak az a fontos, hogy a lelkét, életét megláthassuk, mert primitív ember, a ki nem a mi nyelvünkön beszél. Hogyan fogjuk megérteni? Hogyan fogja magát megértetni? Ez éppen Molnár Ferencz művészete. Ezeknek az embereknek a szegényes nyelvvel tudja őket él-

HONOLULU EGYIK UTCÁJA.

A HERCEGNŐI PALOTA.

tetni. A darab egy városligeti jelenettel kezdődik, melynek szereplői: *Liliom*, két kis cseléd, *Muskátné*, körhintatulajdonos. Az egyik kis cseléd, *Juli*, szerelmes *Liliomba*, s *Liliom*, a körhintás, átfogta a derekát. Ezt meglátta *Muskátné*, a körhintatulajdonos, a ki ugyancsak szerelmes *Liliomba*. Rátámad *Julira* és kitiltja a körhintából. De jól kell disztigválnunk. Ha azt mondom, *Juli* szerelmes *Liliomba*, ez nem operai szerelmet jelent. Az ősi ösztön első gerjedelme ébred benne. *Muskátné* szerelme ismét mást jelent: érzékiségből, érdekből való pocsolya ez, melyet a nap utolsó pirossága kissé melegebb tónusra fest. Jó *Liliom*, kiért a két nő harcol. Milyen *Liliom*? Oly léha és haszontalan, hogy ki sem lehet mondani. Kitaláljuk egész életét. Itt a ligetben nőtt föl, sohasem dolgozott, a cselédnek pénzén élt, az utálatos *Muskátné* undok zsoldájában áll; de ügyes, ő a legkeresettebb hivatgató; szép, a városliget *Adonisza*; gondtalan, könnyűvérű: soha magamagával nem állott szóba. Nem is tudom, hogy létezik-e az ilyen ember, sejttem, hogy nem létezik, de most él, Molnár Ferencz megalkotta. *Liliomnak* tetszik, hogy *Juli* őt imádja, mert jól ismeri a cselédet: ez a kis cseléd őt imádja. Ilyesvalami még nem történt vele. Dereng benne valami: tiszta kis cseléd szerelmes ő belé. Megvédelmezi a kis bogarat *Muskátné* ellen, kilép szolgálataiból, illetőleg kidobja *Muskátnét* a rajta való uraságból, ambár kenyér nélkül marad.

DATOLYAPÁLMÁK.

HONOLULUI KÉPEK.

De törődött-e ő valaha a holnappal? Azért *Liliom*. Egyedül marad a leánnyal. *Muskátné* és a másik kis cseléd elmentek. Kikérdezi *Julit*, volt-e már szeretője. Nem volt. Mikor így beszélnek, jó a razzia. Ilyen ötletek csak Molnárnak, a született drámaíróknak jutnak eszébe. Az egész jelenet eddig mintegy lelki, érzelmi félhomályban játszódott le. Most jó valami szörnyű világos, hideg, éles fény. A rendőrkapitány kikérdezi *Liliomot* és *Julit*. Nem tehet nekik semmit, nyugodtan ültek a padon, de figyelmezteti *Julit*, hogy *Liliom* cselédfosztogató, csirkefogó. Menjen haza, ő majd elkísérteti. *Juli* kérdezi: Muszáj menni? *Kapitány*: Nem muszáj. *Juli*: Hát akkor itt maradok, nagyságos kapitány úr. A razzia elvonnul. Ennek a jelenetnek közbejött zseniális. Most látja *Liliom*, hogyan szereti őt az a kis cseléd. Újra kérdezi a leányt: Nem volt szeretőd soha? Nem. Hát az éretyed, az hol veszett el? Nekem nincs is éretyem. De vót? Nem is vót, mer én tisztességes leány vagyok. Ilyen ez a párbeszéd. A folytatása még szebb. De nem irhatom ki az egész könyvet. A vége az, hogy *Juli* ott marad a ligetben. *Liliom* szerelmi vallomása ez: «Lehet ám jászából is, gazemberből is... ember.» *Juli* feleli: Lehet. Egyszerre csak azt mondja *Liliom*: Sok agáczi fák vannak itten. *Juli*: Most én is ér-

A FÉRFIAK CRICKET-PÁLYÁJA.

zem... Ez itt mind agáczivirág. *Liliom*: Fehér-agác. *Juli*: Erre hozza a szél. Függyöny. Jó, hogy ez a függöny jó, a mi tökéletes, azt nem lehet folytatni. Ebben a fajtában nagyobb-szerű jelenetet nem ismerek. Ez sajátos, nagy művészet.

A darab további tartalmáról olvasóink bizonyára már értesültek. *Liliom* elveszi *Julit*, de nagy, nyomasztó szegénységben élnek. *Liliom* nem tud dolgozni és körhintát nem talál. Hivogató különben sem igen lehet nős ember. A nagy nyomorban már-már visszapáratol Muskátnéhoz, de megtudja, hogy *Juli* anyának érzi magát. A primitív emberben az ösválóságok dolgoznak. Nem fogja elhagyni *Julit*. Van benne városligetizmus, és gavalléria és tudja Isten, mi minden. Van benne valami, a mi nincsen megromolva, ámbar daczosságból és negatív szeméremből titkolja és tagolja. De, szegény, el van itélve. Önfeláldozásában rááll arra, hogy egy pajtásával együtt gyilkoljon. A mikor ez sem sikerül, szíven szúrja magát és meghal.

Ez a vége a drámának közönséges, mindennapi történet, de nem mindennapi művészettel megírva. Egyszerű, régi fametszet-modor, majdnem naiv realizmusú. De ha a szerző nem folytatja, akkor a darab szegény. Lehet-e folytatni?

A nagy művészek színteziseket találnak, melyekre közönséges halandó nem gondolhat. Mindenki érzi, hogy ez a szívenszúrás nem befejezés. De mi jöhet?

Molnár fantáziája oly intenzív, életet alkotó érzése oly erős, hogy transzcendens szimbólumokhoz kénytelen nyúl. Így jött az ördög az Ördögbe, így a mennyország a *Liliomba*. Új fejezet kezdődik: *Liliom* a menyországban. De ez a mennyország stilszerűen odasimul a Városligethez. A városliget menyországa.

Liliom itt is a régi. Daczos, konok, a ki szeretne jó lenni, de nem mer, nem tud, szégyenkezik. Lemehetne a földre egy napra, búcsút venni vagy mit, de nem megy. Inkább megy a tisztító tűzbe, a hol tizenhat évig tisztül. Akkor aztán lemegy. Látja feleségét és nagy leányát. A jelenet adva van, nem kell hozzá Molnár Ferencz, szinte magától íródik meg. De az utolsó szavát megint csak Molnár

Ferencz tudta megírni. *Liliom*, a régi daczos lélek, midőn leányával beszél és ez tőle megijedvén, be akarja előle csukni az ajtót, ráüt a kezére. A leány azt mondja anyjának: Ez az ember ráütött a kezemre, hogy csak úgy csattant és én nem is éreztem az ütést, pedig nagyot csattant és én... mintha megcsókolt volna valaki kezemet. Egy érzelmes akkord, befejezésnek. Úgy vágyódtunk utána, úgy feszült a szívünk utána. A művészet nem mechanika, érző ember alkotja, érző ember hallgatja.

Molnár Ferencz műve, úgy, a mint van, gyönyörű. Mennyit kellett elhallgatnom, hogy a végére jussak! Nem szólhattam a kis cseléd-ről, *Juliról*, a ki méltó párja *Liliomnak*. Nem fér a régi formákba, az igaz. Én nem vetem el e miatt a régi formákat, de a régi formákért az új sem. Főkritériumom ez: Bele-néztem egy igazi, élő emberi lélekbe, mely föltárult előttem. Többekbe. Láttam igazi életet, emberi életet, jóból s rosszól összeszűrve. Részt vettem szegény, nyomorult, daczos *Liliom* igazi emberi küzdelmében, sirtam, gyönyörködtem. Egy nagy egységes érzés egységes alkotásában volt részem; boldognak érzem magam, ha mások is, elfelejtve csapat, papot, a szabályok ellenére élvezni tudnák ezt a művet.

Az előadás a Vigszínházban igen szép volt, nem kell szólani róla, a napilapok méltóan ismertették. Csakhogy a kritikák diapasonja oly magas, hogy a közönség hallása eltompult és a kritikának alig van módjában a kivételesen kivételesnek tüntetni föl. Ily kivételes alakítás volt *Varsányi Iréné*. Igen egyszerű volt, igen benső, minden hamis intonáció nélkül való. Ugyanazt az élvezetet szerezte nekünk, mint Molnár alakja. Az élet nagy perspektíváját, mélységét és messzire terjedését éreztük. Az elgondolás és kivétel művészetének ez az összhangzása igen nagy és ritka dolog. Alfa.

LÁTOGATÁS A KERTVÁROSBAN.

Igazán lehetett Gambettának is, mikor kimondta azt a kemény, erős jelszót, a mely szinte úgy hangzik, mint valami hatalmas pöröly ismételt lecsapása: C'est la grande

formule moderne: Du travail, toujours du travail et encore du travail. (Az az újkor nagy jelszava: munka, mindig munka és ismét csak munka.) De ennek az igazságnak pusztá fölismerésénél jóval magasabbra emelkedtek azok, a kik erre azt mondták magukban, hogy jó, de hát ha ez az élet általános irányzata, akkor viszont ne az legyen-e a másik nagy jelszó, hogy ez a munka lehetőleg senkire se legyen gyötrelm, hanem legyen öröm is; a mellékkörülmények ne nehezítsék, hanem könnyítsék ezt a munkát és így a munka ne nyomasztó legyen, hanem fölemelő.

Ezek az eszmék öltöttek alakot a munkások számára épített angol kertvárosokban, még pedig olyan alakot, hogy ha ilyen kertvárosok látványával is, szervezétével is megismerkedünk lelkünkben, az esztétikus gyönyörűsége ma nem lesz sem kisebb, sem nagyobb, mint az emberbaráté és — a praktikus, *businesslike* modern emberé.

Mert az intézmény mindhárom kielégíti. Hallani természetesen eleget hall az ember a kertvárosokról, mielőtt látná is, mert hiszen Anglia gazdasági, egészségügyi és szociológiai tekintélyei mind egyetértének abban, hogy ez az intézmény az új korszak egyik legnagyobb és legéletképebb vívmánya; de a maga egészében, teljes szépségével, teljes jóságával csak akkor áll az eszme az ember elé, ha csakugyan maga járja be az ilyen kertvárost, még pedig beavatott kalauzálással mellette.

Ez a jó szerencse jutott a multkor azoknak, a kik a birminghami nevelésügyi kongresszuson résztvettek. Megérkezett mindnyájunk számára a «csokoládékirály», Mr. Cadbury meghívója, a Birmingham melletti levő kertváros, Bournville megalapítójáé.

Igy mentünk ki tehát megnézni a «kert közepébe» helyezett gyártelepet, a mint joggal nevezik, a hol azonban hasonlíthatatlanul több a kert első látásra, mint a gyár.

A mint az ember az óriási Birmingham néhány ó-divatú, sötét, kietlen, igazán silány munkásnegyedén áthalad és látja a napfény nélkül való szűk sikátorokat, bizony akaratlanul is eszébe jut az a merész mondas, a melyet nemrég Anglia egyik liberális szónoka vágott oda a parlamentnek: «Azzal, hogy olyan nagy birodalmunk van, a melyben a nap sohasem megy le, jó lesz addig nem dicsekednünk, a meddig olyan munkáslakásaink is vannak, a melyekben a nap sohasem kel föl.» És itt áthaladva, egyszer csak egy nagy hid köve alá érünk. A mesekönyvekben beszélnek olyan hidról, — a szivárvány hidalakú ivéről, — hogy a ki az alatt áthalad, egyszerre megváltozottnak látja maga körül az egész világot. De magunkkal is ilyesmi esik itt meg, mert ez a hid már az új Bournvillebe, a kertvárosba nyúlik át és mi ott állunk egy olyan birodalomban, a hol semmi, de semmiféle épület, legyen az igazgatói iroda, kéményes gyár, munkáslakás, iskola, olvasóterem, postahivatal vagy elaggottak menedékháza, nincs a nélkül, hogy kert ne venné kö-

rül minden oldalon, virág ne virulna vályúkba rakva minden ablakában és virágos kúszó növény ne fődné falát, tornyát.

Igy, november végén, a mikor én jártam ott, természetesen nem láthattuk egész virágpompájában, de azért úgy tetszett nekem, hogy sok-sok városa a földnek lehetne boldog és büszke, ha virágos májusban, rózsatermő június havában annyi virág mosolyogna körülötte, mint még ősszel is itt, a hol az egyik ház barna tölgygerendás külső falának minden ablakában rózsaszín krizantémum füzerei bólogatnak; az egyik főhivatal kerek tornya körül mint arany korona illeszkedik az őszi napban csillogó bolyhos sárga katalinrózsa. A vörös téglafalakon most is zöld a berberis lombja; a karácsonyi jázmin apró arany csillagai is ezrével szórják a fényes pontokat a falra. A szürke homokkő falakon, palaszürke tetők alatt, csak úgy izzik a crategus biborpiros bogója, mint a korallgyöngy.

És az épületek közül a lakóhelyek, a mint virágos, kertes sorokon végigvezünk, rögtön elmondják, hogy pedig nem gazdag ember ám a lakójuk, mert hiszen nem nagy ház egyik sem. Gyári munkások, napszámért dolgozó emberek laknak bennük.

A testi-lelki jó erőnek ugyanez a látványa kap meg akkor is, ha innen meg a 81 láb hosszú, 45 láb széles földtől, téli uszodába érünk, melynek langyos vízzel telt óriási medencéje halványzöld porcellán téglákkal van kirakva, úgy, hogy igazán inkább valami friss tótükörhöz hasonlít, mint uszodához. Az itt való felőrai gyakorlat is kötelező naponként a tizenhat éven alul levőkre, de hogy a tizenhat éven felül levők és mindenféle egyéb korúak is szíves örömet csinálnak kötelességét az engedelemből, azt láthatja mindaz, a ki a vízben rendezett úszóverseny meg vízipólo résztvevőinek vígságát végignézte.

A fiúk tornaterme, a férfiak tizennégy holdnyi torna, tennis, cricket és football játszóhelye, a leányoknak körülbelül ugyanekkora tenniszöld, labdázó és sétahelye: téli időre pedig a hangversenyekre, felolvasásokra való *Ruskin Hall* a maga könyvtárával, olvasótermével a modern, humanus eszmék egyik legszebbike mellette tesz tanúságot egy egész világ láttára; a mellett, hogy ma már a munka az embert nem alázhatja le, csak az ember legyen elég méltó arra, hogy ő ne alázza le az emberméltóság legszebb, legáldásosabb hatalmi jelvényét, a munkát.

De ennyi szórakoztató eszköz láttára valaki talán, igen természetesen, épen azt a kérdést vehetné fel, hogy: «Nos igen, de hát a munka maga?»

Azt, hogy a Cadbury-czégnek a tropikus égálgalal levő kakao-ültetvényeiről saját hajóik hozzák az árut; ezt a kikötőből a fővonalon át az egyik közeli nagy városba szállítás után a czég saját vasúttal viszik ki, már nem is szükséges elmondani, valamint azt sem, hogy az óriási számarányok, a melyben a czég a kakao-port, a főz- és egészségügyi tejsokoládót,

EREDŐ 2500 SZEMÉLY SZÁMÁRA.

meg a csemege-bonbonokat piacra küldi, évről-évre növekedőben van, minden visszaesés vagy ingadozás nélkül (a mellett, hogy több szintén kitűnő és humanusan dolgoztató czég támadt azóta), mindez inkább a kereskedelmi oldala a dolognak, mintsem az emberbarát, a mely bennünket, a nevelésügyi kongresszushoz tartozókat, talán minden más szempontnál jobban érdekelt.

Az egész kertváros területe 525 angol hold és ott foglal helyet Worcestershire legszebb erdős, halmos részében. Mikor építeni kezdtek, építőmesterei, *Harvey* és utóda *Taylor* igazán nemcsak művész-, de szinte poéta-lelékekkel fogtak a munkához; művészlélekkel azért, mert a festői, csinos (és mégis olcsó) házikók közül, a melyek mind az angol stílus motívumait követik, kettő sem egészen egyforma a városban, hogy minél több egyéni vonásnak nyújtson teret; költői lélekkel pedig azért, mert mikor a területet szabadalták, minden fa életére, a mely csak valami módon is megkimélhető volt, bizony majdnem úgy vigyáztak, mintha emberéletéről lett volna szó.

A házak körül átlag csak hat esik egy acre területre, a többi mind kert. Legnagyobb részét ez a berendezése: a földszinten két nap-pali szoba, konyha, kamra, az emeleten három hálószoba. Vannak kisebbek is, nagyobbak is, a legolcsóbbnak 4 shilling és 6 penny (5 kor. 40 fillér) a heti bére, vannak aztán 5, 6, 7 és 8 shilling heti bérűek is (1 shilling 1 kor. 20 fillér). A kerteknek a házhoz legközelebb eső része gyep meg virág, azután jön a zöld-séges kert meg néhány sor gyümölcsfa. Hogy a jelen kert tulajdonosa is tudhassa jól, mi vezet sikerre a kertészkedésben, arra két képesített kertész meg több kertészegényt tartanak a városban, a kik tanácsosál látják el a munkásokat; hogy pedig a jövőbeliek egyre jobban értsenek hozzá, arról az a kertészeti tanfolyam gondoskodik, a melyet a fiúk számára tartanak fenn.

Az ember megáll ezek előtt a jó rendben tartott kis munkáskertek előtt és úgy érzi, mintha azoknak minden gyümölcsfája, gondosan betakart rózsatermő, tavaszra már elkészített virággyuga mind beszélne, beszélne hozzánk ékesszólóan arról, mennyi jó, mennyi gyöngéd érzés, a népek, az otthonnak, a természetnek mennyi szeretete szunnyad és szunnyadtatott is mindig a milliók lelkében; csak lett volna régen is sok olyan, a ki azt a mélyre rejtett gyöngyöt, aranyat napfényre hozza. Ezek a kertek maguk sokat tettek arra nézve. A kinek a kedélye fölött egyszer a virágtermő, gyümölcs-hozó föld hatalma lesz urrá, sok rossztól, sok alacsonyagától mentve van az már. A kertváros megalakítói nem beszéltek sokat az alkohol kérdésséről meg a szociális kérdések több más, kietlen, sötét pontjáról, testi-lelki romlásba döntés veszedelméről; — itt mi is elég, ha azt mondjuk minden kommentár nélkül, hogy az italfogyasztás meglepően alacsony fokot mutat, kihágásokkal, mi egyébbel nevezetesen ritkán van baj; — a halálesetek számaránya pedig a legalacsonyabbak között áll egész Angliában.

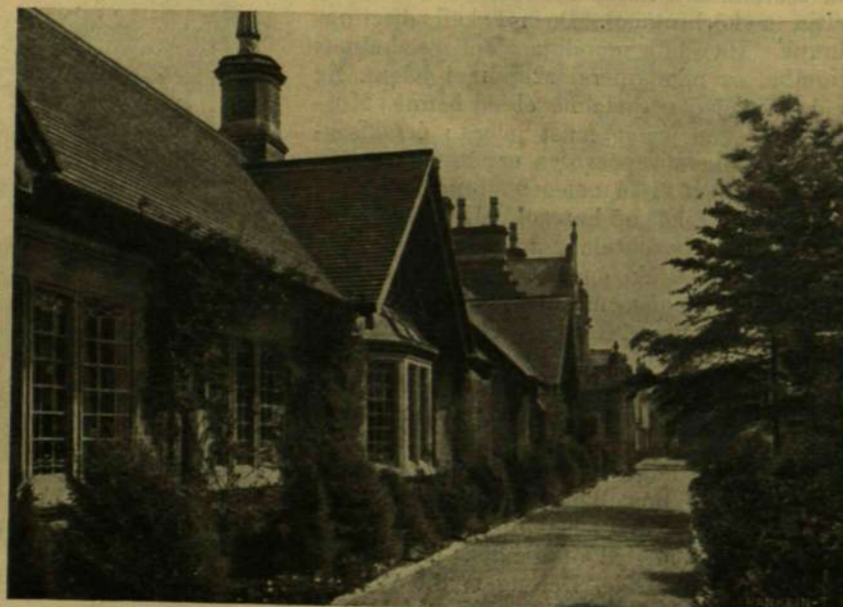
A házakat nemcsak a czég munkásainak van joguk bére venni, mert hiszen ma, mikor már az egész kertváros egy óriási *trust* kezébe van letéve, egyre többen óhajtkák, hogy a kertvárosszerű építkezés mindenütt terjedjen és ezt a területet is hajlandók növelni.

Még az elaggott munkások számára fenn-tartott gyönyörű menedékházak sem *csupán* a czég volt munkásait fogadják be; pályázhat a helyre más is, noha természetesen az elsőség a bournville-i munkásoké.

Ha ékesszólók az éltük delén most levő munkások háza, kertjei is, de hát még ezek a menedékházak! — Hol van az a régi, még Dickensből is ismert jellegű menedékház, a mely a menedék fogalmával tán csak annyiban függött össze, hogy nem *abban* bármely *elől*,

A VÁROS EGYIK UTCÁJA.

AZ ELAGGOTTAK MENEDÉKHÁZA.

BOURNVILLE ANGOL KERTVÁROS.

NŐI FÜRDŐ ÉS USZODA.

BOURNVILLE ANGOL KERTVÁROS.

RÉSZLET A MUNKÁSOK MÚLATÓHELYÉREŐL.

hanem az *elől* bárhol is hajlandók lettek volna a szegények és elagottak menedéket keresni.

Ezek itt otthonok igazán; valami olyan szelíd, nyugalmas derű ömlik el az egész háztájon, mint a milyent a tisztá, békés naplemente szokott a tájra vetni. Ezt a kis világot itt nemcsak papíron, számsorokkal terveztek ki; a szív volt itt munkában minden részletnél. Valamennyi más ház például emeletes, mert hiszen ilyen módon félannyi terület kell csak; de ezek itt, az öregeké csak földszintesek; a fáradt öreg láb ne járjon már lépcsőt. Szép nagy ablaka három felé is kinéz az öblre valamennyinek; hja, öreg ember sokszor már csak egyetlen egy ablakon át nézegeti a világot, de onnan aztán el is nézegeti szívesen. Kert itt már, olyan, a mit nekik kellene megmunkálni, nincs többé, hanem a falak válogatottan szép kuszó növények, elematisok, futórózsák ringó pompájával vidítják őket majd egész éven át; a házacskáktól befogott nagy négyszöget meg gyepvel, virággal közmunka tartja szépen a számunkra. És végre, a mi a maga kicsiségében is olyan jóságos, emberi vonás: minden kis házból csemetyű szolgál át a másikba. Öreg embernek könnyen esik baja; hád tudjon róla a szomszéd, ha tán rászorulnak odaát.

A kertvárost végigjárva, úgy tetszett, mintha az ember végigtekintette volna a bourville-i munkás életét, a virágos kertben levő népiszkolától a virágos gyáron keresztül egészen a virágos menedékházig.

Szépesség, derű mindenütt, de munka is mindenütt, igazán *toujours du Travail*, csak hogy munka jó arányban, munka jó eszközökkel és munka jól jutalmazva.

Tudva, hogy a Cadburg cég tagjait erre az egész humánus, óriási alkotásra jórészt a maguk tiszteltreméltó vallásának egyik uralkodó eszméje, az emberszeretet sarkalta, (valamennyien ahhoz a felekezethez tartoznak, a melyet mi rendezsen, minden rossz szándék nélkül bár, de mégis ezen a kicsit csufondáros néven hívunk, hogy *quaker*, noha bizony megszokhatnánk, hogy mi is úgy hívjuk, a hogy ők hívják magukat, a jóbarátok (*friends*) felekezetének) bucsuzás előtt azt találtam mondani vendéglátóink közül az egyiknek: «Annyi jóleső és szép érzés között, a mi az emberben a látottak nyomán ébred, egy vallástalan gondolat mégis akad. Az ember szinte szeretné megkorrigálni a bibliának azt a sorát, a mely Ádám sorsában a munkát szinte büntetés vagy átokként emlegeti; — mert ha valahol, úgy itt világossá válik az ember előtt, hogy az emberi életnek legigazabb disze és áldása, életképebb erőforrása csakis a munka lehet.»

Gineverné György Ilona.

A VÖRÖS EMBER.

Elbeszélés.

Irta Balla Ignác.

A vörös ember becsületes neve Schubert Tóni volt és valahonnan a Bánságból, egy sváb falucsukából került fel Budapestre. Kisbéres volt az uraságnál és a majorosnak segített az istálló körül. De az uraságról is meg volt írva a magyar dzsentri végzete: mulatozott, mulatozott, a föld pedig lassanként egészen elúszott. A vége felé már nem is igen télt a mulatságra és az öreg uraság ekkor már süketnek is mondogatta magát, csak hogy ne kelljen a cigány mellett mulatoztatnia. Aztán egészen elmaradt a cigánymuzsika, az uraság begubózta magát az ősi kuriába, a lábát sem igen tette ki és csak akkor zendült fel a cigány hegedűjének siró-zokogó hangja, a mikor az öreg uraságot kivitték utolsó útjára, a temetőbe.

Tóni, a vörös hajú, vörös szakállú Tóni, gazda nélkül maradt. Aztán meg hely nélkül. A földet a hitelezők parcellázták, el-eladogatták a módosabb kisgazdáknak, a kiknek nem volt szükségük kisbéresre, a kik maguk végezték el a gazdaság minden munkáját és ekkor Tóninak, a vörös Tóninak, nem maradt más hátra, mint felszedni a sátorfáját és másutt keresni munkát... Szerencsésére Tóninak nem volt valami nagy a sátorfája és nem is okozott sok alkalmatlanságot az elhurczolko-

ERŐS TÓNI
GÜLNER GYULA. (1842-1909.)

dás. Felesége se volt, gyereke se volt, magányos legény módjára épen csak hogy két rendbeli ruháját kellett beletöltöztie a tarka nagykendőbe és megindulhatott nagy útjára...

De hát hová menjen... Kisbéres nem kell már sehol sem az egész határban, más munkát meg nem igen vállalhatott, mert nem értett semmi máshoz... Napszám?... Ekkor aztán kezdett agyában, a szegény kisbéres paraszti agyában a nagy város képe... Budapest képe... Ott biztosan talál majd olyan munkát is, a mihez ő is ért... Ott, a hol annyi ember meg tud élni, majd csak meg lesz ő is valahogy... Amerikába vándorolni?... Arra meg ráérne azután is, bár arra a rengeteg nagy útra nem tudná, hogy honnan kerítene magának olyan tömörked pénz... Hiszen, ha neki annyi pénze volna, hogy tengeri útra is telne, nem hagyná itt a földet, a jó, porhanyós, fekete magyar földet, a mely annyi embernek kenyeret ad...

Tóni, a vörös Tóni, hát felkerült Budapestre. Egy-két napig munka nélkül ténfergett itt is, de aztán talált magának munkát. Kényelmes, jó helyet, igazi parádés helyet... Még csak erősen, verejtékesen meg sem kellett dolgoznia a kenyérért, parádés ruhában járhatott, pár garaskát mindennap félre is tehetett a keresetéből... Igazi gyöngyölete volt itt Tóninak, a vörös Tóninak.

Szolga lett a Tóni, irodaszolga egy temetkezési vállalatnál. Szép, vadonatúj, ragyogó koporsók között volt dolga, fényes fekete, arany, ezüst meg fehér koporsók között, nagy

ERŐS TÓNI
CSÖKE FERENCZ. (1852-1909.)

gyertyatartók, vastag viaszgyertyák, diszes ravatalok között... A halál szolgája lett a vörös Tóni, a ki addig az életet szolgálta... Kezdetben borzadott is a sok koporsótól, a sok haláltól, de lassanként csöndes filozofia lett úrrá rajta... Az emberek születnek és meghalnak... Születni is kell, meghalni is kell. Nincsen ebben semmi borzasztó. Mindenkinek meg kell halni... És a ki előbb hal meg, azt az utánuk következők eltemetik... Most ő temeti el azokat, a kik előtte meghalnak. Aztán egyszer őt fogják eltemetni azok, a kik ő utána még életben maradnak...

A vörös Tóni sokat temetett. A mikor valaki meghalt, Tóni szép fekete ruhát öltött magára, hosszú úri kabátot, vasalt pantallót, kócsagtollas kucsmát, prémes fekete kaczagányt és odaállt a halottas kocsi hátuljára és állt, állt ott, mint a szobor, mereven, mozdulatlanul, komoran... Egy igazi szobor sem állhatott volna szebben...

Tóni kellő komolysággal fogta fel hivatalát... De sajnos, ez a komolyság csak egyoldalú volt. A gyászolók nem érezték át vele és — akarva, nem akarva, — Tóni, a jó, a becsületes, a komoly Tóni épen az ellenkező hatást keltette a gyászolók meghatott csoportjában.

Tóni vörös volt. Rettenetesen vörös. A haja olyan volt, mint a cizinóber, a szakállá meg bajusza pedig mint a pirosra sült zsemlye. Fekete ruhájában, fekete kucsmájában pedig még rettenetesebben emelkedett ki ez a vörösség... Nem hogy komorságot árasztott volna, de egyenesen fonák, félszeg, sőt kaczagató látványt nyújtott...

A gyászmenetet kísérő utcaközönségből a Baross-utcában egy gyerek egyszerre csak felkiáltott:

— Nini, meggyuladt a bácsi!

Egy másik síheder meg:

— Hamar a tűzoltókat!... Tűz van, tűz van!...

Tóni, a vörös Tóni a feje búbjág elpirult. Most olyan volt az arca, mint valami vörös, szakállas golyó...

A gyászoló menet Tónira nézett... Egyszerű mesteremberek voltak. Valami Magdolna-utcai ácsot kísérték utolsó útjára. És ebben a pillanatban vége volt a meghatottságnak. A gyászolók szemében még ott ragyogott a könny, de a szemük már mosolygott, a szájuk széle már nevetésre futott széjjel...

Kaczagató, igazán kaczagató látvány volt a vörös gyászhuszár... Zavartan nézett jobbra-balra, apró, savószínű zeme félnéken pislogott, a haja, a bajusza, a szakállá, pedig való sággal égett, lángolt, lobogott a tavaszi verőfényben, a mint a május ragyogó napfény rátűzött komoly, szoborszerű merevségben álló alakjára...

Hiába énekelte már ezután a pap, komoran, elnyújtott siránkozással, a gyászoló menet már alig tudta elfojtani kaczagását...

Az efafta jelenetek azután mindgyakrabban megismétlődtek a temetéseknél. Elég volt, hogy egy esztelen utczagyerek rámutasson:

— Nini, a vörös gyászhuszár!

A meghatottság minduntalan egyszerre eltűnt és a gyászolók még a sír mellett is a vörös Tóni kaczagató alakjára gondoltak inkább mint az elmúlásra...

Soha még ilyen derűs temetések nem vonultak végig a külső Baross-utcában, mint ezidőtájt.

De a gyászoló családok nem találták ilyen mulattatónak a vörös Tónit és rendszerint még aznap panaszt tettek a temetkezési vállalat igazgatójánál, hogy a vörös Tóni még a pap prédikációja alatt is megnevetetti a gyászoló közönséget.

A vörös Tóni katasztrófa előtt állott. El akarták csapni a vörös haja és vörös szakállá meg bajusza miatt.

— De igazgató úr, én nem tehetek róla! — mentegetőzött. És a hangjában már a közeli, kétségbeesett zokogás is hallható volt.

— Tönkre teszi a vállalatomat! — pattogott az igazgató. — Senki sem fog többé nálam rendelni temetést, mert az emberek nem akarják, hogy a temetésükön nevéssen a gyászoló menetet!

Azon a héten véletlenül kevesebben is haltak meg és az igazgató megint haragosan mordult a vörös Tónira:

— Látja! Nincs temetés! Napok óta senki sem jön az üzletembe. Akár be is csukhatom már a boltot!

— De hát mit tegyek, igazgató úr? Mit tegyek?

Az igazgató most hosszasan nézett a vörös Tónira és lakonikus rövidséggel mordult rá: — Vétesse le a szakállát! Borotváltsa le! És a bajuszt is!

Tóni, a szegény vörös Tóni, mit tehetett egyebet, leborotválatta a vörös bajuszt és szakállát.

A mikor a borbély megfosztotta férfias diszé-

Megint komolyan, mereven, mint egy ércszobor állott a gyászhintó csatlósi helyén, de az emberek megint csak ránéztek és most már akadt, a ki nemcsak hogy mosolygott, de hangosan el is kaczagta magát... Szegény vörös Tóni most még nevetésesebb volt, vörös teliholdszerű arcával, a melyről hiányzott a jól ismert lángoló bajusz és szakáll. Az emberek most már nemcsak az ő nevetéses külsején mulattak, de azon is, hogy — leborotválatta azt a vörös prémet — mert már valóságos prém volt — a mi az arcát övezte... És ez talán még nevetésesebb volt. Így kellett lenni,

tette a helyét, nem is az ő hibájából, hanem csak — az arca miatt... Hát tehet ő arról, hogy ilyen nevetéses arca van?... Most már mehet haza megint kisbéresnek... Vagy ha itt marad Budapestben, hát napszámoknak, vagy utcaszöprőnek... Mert máshoz ugyan mihez foghat az ő nevetéses vörös arcával... Vége, örökre vége a jó parádés helyeknek, jön majd megint a nehéz, verejtékes munka, a fáradtság, a karok elerényedése, a szalonna mint reggeli, ebéd és vacsora... Jönnek megint a nyomorúságos napok, a rossz ruhák, nehéz paraszti csizmák... Lassanként a kényelmes parádés

HAZAHOZTUK A MÉNESBŐL. — Garay Ákos rajza.

től, szomorúan nézte meg magát a nagy tükörben:

— Az embernek mindent meg kell tennie a megélhetéséért!

Másnap már megint volt temetés. A szigony-utcából egy szabómester halt meg, a ki már előre elsőosztályú temetést rendelt megmagának.

A négylovas diszes koporsó-kocsival vonult ki a vörös Tóni a halottas házhoz, fekete kucsmában, fekete ruhában és fekete kaczagányban — szakáll és bajusz nélkül.

— Most aztán már nem nevethetnek a vörös szakállamon! — gondolta magában Tóni. Fájtt ugyan férfidiszének elvesztése, de azért egy megnyugtató érzés is kölcsönzött neki. És ez némiképen kárpótolta is a veszteséget.

mert ezen a temetésen igazán senkin sem látszott meg az áhítatos meghatottság és az utcai síhederék még soha annyi ingerkedő megjegyzést nem kiáltottak a vörös gyászhuszárhoz, mint épen most...

A következők nem is maradtak el. Az igazgató még aznap dühösen rámondott, hogy ez nem maradhat így, az ő vállalat nem ezirksz, a hol bohócok nevetessék meg az embereket és másnap a vörös Tóni már állás nélkül volt újból...

Végtelen elkeseredés fogta el a szegény vörös Tónit... Hát mit csináljon már most?... Mihez kezdjen az ő fura arcával?... Volt egy jó helye, kényelmes foglalkozása és akárhogy is igyekezett magát megbecsülni, mégis elvesz-

helyen jóformán már egész úri formájú ember lett a vörös Tóni és most még jobban fájtt neki az a gondolat, hogy ezután már mindennek vége és kezdheti megint ott, a hol elkezdte... Haragudott a saját arcára... Hát miért olyan nevetéses az az ő arca? Hiszen az ilyen arca igazi átok... Hiszen ilyen arccal semmihez sem foghat az ember... De aztán tovább gondolkodott... Talán van mégis olyan hely is valahol, a hol épen az ilyen furcsa arczokra van szükség, mint az övé... Az igazgató úgyis azt mondta, hogy az ő temetési vállalatát nem ezirksz, a hol egy emberen nevetni akarnak... Hát a cirkszban nevetnek, az igaz és ott az ő arczán is nevetnének... És az ott nem is volna baj,

Mendlik Oskár: Sirocco a Rivierán.

hanem még egyenesen jó is volna... Ott az igazgató nem haragudna ezért... Igaz, hogy nem ért semmiféle czirkuszi mókához, de hát nem is akar ő más lenni, mint szolga, a ki a bohócczal bejön és a kit igaz, a bohóc néha-néha nyakon is üt... De hát az ember megtesz egyet-mást a jó megélhetésért... Ő már leborotváltatta a szakállát, bajuszát is, hát megteszi ezt is... Ugyis az ő arczával odavaló ő inkább a czirkuszba és nem a temetési vállalat gyászhuszárai közé, a szomorúság mellé...

És a vörös Tóni, a nevelésesen, a kaczagatóan vörös hajú Tóni, sietve megindult a czirkusz felé...

A NEMZETI SZALON JUBILÁRIS TÉLI KIÁLLÍTÁSA.

A magyar Alföld egyik lelkes bámulója, Ausztria legnagyobb művésze, Pettenkofen Ágoston, száz művével szerepel e tárlaton. Alig van oly ideje művészi fejlődésének, mely e gyűjteményben ne volna egy-két darabbal képviselve.

A nagy művész, egykor az osztrák armádia elegáns tisztje, mint kitűnő litografus, a negy-

Bruck Miksa: Felvidéki utcázás.

Pettenkofen Ágoston: Légyott.

A NEMZETI SZALON JUBILÁRIS TÉLI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

vennyolezadiki forradalom nem egy érdekes harszteri jelenetét örökítette meg. Így a többi közt Budavár bevételére oly közvetlenséggel s megkapó élettéljességgel van ábrázolva, hogy szinte hallani véljük a tomboló harc fül-siketítő zaját s a légrengető csataordítást, ágyúbömbölést.

E kőrajzok, pár arckép s néhány vízfestmény (csataképek) az ötvenes évekből, művészi pályája elején mutatják a mestert.

Az ötvenes évek vége felé kezdte állandóan látogatni tanulmányozás szempontjából a még akkor igen festői Szolnok városát és környékét. Müller Adolf, a későbbi városkapitány (maga is festő) s egykor bajtársa az armádiánál járt mindenben kezére, kényelmessé téve ottartózkodását a művészeknek.

A hetivásár napjain reggelenként Müller kíséretében hol itt, hol ott tűnt föl magas alakja, gyorsan vázolva a sokaság közepette.

Így történt egyszer, hogy egy nagy szénászekér gazdája, festői napsütésben, nem akart megállni pár percre, s Pettenkofen arany óráját dobta neki, csak hogy kezdett vázlatát befejezhesse.

Rajongó bámullattal töltötte el a magyar Alföld festői finomsága s aranyfényben úszó levegője. Mondhatni, ő fedezte fel a művészek

Kovács finom hangulatú erdei tájképei egyik főbb vonzerejét képezik e tárlatnak. Keményffy Jenő «Ártatlanság»-a (gyermekleányt ábrázol) s voloscai utcaarészlete a művészt a legelőnyösebben képviselik.

Finom hatású tanulmányfejet küldött Thein Miksa, míg Vesztroczy Manó erőteljes s igaz színeivel (Cseresznyeszedés, Tanulmány) nyújt élvezetet a műbarátnak. Skutezky «Mater Dolorosa»-ja egyike a mester legkiválóbb alkotásainak.

Benczúr mester két jeles tanítványa, Pentelei Molnár s Rottman Mozárt igen jól vannak képviselve. Az előbbtől esendélet, széles virtuóz esetkezeléssel, az utóbbitól (Jó étvágy) életkép, egyöntetű előadásban.

Mint új jelenség, a kiállításon figyelmet érdemel Rózsaffy Dezső, meleg színezetű utcaarészletével s néhány jó esendéletképpel. Aggházy Gyula a felvidék (nagyroczai táj) egy tájképet mesteri biztonsággal, finoman színezve, kitűnően rajzolva állítja elénk. Az újpesti festőkolumbia két kiváló tagja, Bachmann Károly és Pörge Gergely néhány jellegzetes művel emelik a tárlat művészi színvonalát.

Hadl Richard, Flórenczben élő szobrász hazánkia, nagyobb rajz- és szoborgyűjteményrel van képviselve. K-ny Ó-n.

Vajda Zsigmond: Dunapart.

Pettenkofen Ágoston: Találkozás.

Kacziány Ödön: A leselkedő.

AZ ELHÚNYT BELGA KIRÁLY.

Egészen bizonyos, hogy nekrológusai, kivált nálunk, az imént elhunyt belga királyt, II. Lipótot igen elfogultan, nagyon igazságtalanul ítélték meg. Érdemeiből nem látnak semmit, holott voltak olyan érdemei, a melyek épen a trónon a legirókábbak; míg gyarlóságait, e szunyogocskákat, egészen megszokott, átlag gyarlandóságok, elefántokká fűtték föl. Hogy családja, kivált leányai nem fogják nagyon megsiratni, hogy nem fognak roskadozni a gyász súlya alatt, azt megértjük. De népének, a belga nemzetnek nincs semmi jogos oka a panasza. Munkás, lelkiismeretes, alkotmányos királyt veszített, olyan királyt, a kinek nagysága idővel gyarapodni fog; a kinek érdemeit az unokák jobban fogják méltányolni a ma élő ivadéknál. Egyáltalán a belgáknak nincs okuk elégedetlenkedni meglehetősen friss keletű dinasztiajukkal, a mely alig nyolczvan esztendő múlta tekinthet vissza s a melynek eddig csupán két sarja ült trónjukon. A belga királyság a múlt század második negyedében, a júliusi forradalom után támadt. Belgium a középkorban hol a francia királysághoz tartozott, hol a burgundi fejedelmeknek volt birtoka. A XV. század végén, az utolsó burgund fejedelem, Merész Károly halálakor, leánya, a szép és amazon váralkatú Mária kezével került a Habsburg I. Miksa német-római császár kezére. Ettől kezdve a francia forradalomig Német-Alföld néven, Hollandiával együtt, előbb

Lechner Ödön: Sèvres.

A NEMZETI SZALON JUBILÁRIS TÉLI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

a spanyol, aztán az osztrák Habsburgok birtoka. Napoleon királysággá tette Lajos öccse, III. Napoleon apja számára s bukása után a bécsi kongresszus is meghagyta királyságnak, visszaadván az orániai családnak, a melynek tagjai előbb csak hollandus stadhouerek voltak. Több okból azonban nem volt és nem lehetett inyére a belgának a hollandussal való egy kalap alatt élés. Igaz, hogy a Habsburgok alatt is pár századon át együtt élt a két nemzet; de a hosszú együttélés alatt nem igen simultak egymáshoz. Az együttélést nem a két faj, a hollandus s a belga természet hasonlósága, vagy atyafisága szülte, hanem inkább külső körülmények és politikai mesterkedés. Ilyen oknak vehetjük, hogy Hollandia és Belgium között nincs semmi természetes geográfiai határ, hogy mind a két tartomány lapos, homokos, mocsaras vidék. A faj sem azonos és temperamentumban sem atyafi egymással. A belga inkább francia, a hollandus inkább germán keverék. A két tartományban és fajban más a szokás, a hagyomány; más az életmód és más a vallás is. A belga Waterloo után, a francia királyság restaurálásakor leginkább talán a francia kötelekben maradt volna meg; de az európai egyensúly akkor Franciaország győztesét, megnyirbálását parancsolta. A bécsi kongresszus, a szent szövetség politikai bölcsesége a német-alföldi királyságot, az egy korona alatt élő Hollandiát és Belgiumot Franciaország sakkban tartására szánta. A belga azonban sehogy se tudott összeharagkozni a hollandussal, a miben része lehetett annak is, hogy a közösségben Hollandia Belgiumot a szófogadó, az engedelmes vazallus jámbor szerepére szorította. Kapóra jött tehát a juliusi forradalom. Belgium a támadt zavarok között talpra állott s francia, leginkább talán az új francia király, Lajos Fülöp a polgár király támogatásával kivívta állami és nemzeti függetlenségét.

Ez a belga királyság genezise. A belgák többsége természetesen leginkább szerette volna, ha, miután az országot alkotmányos királyságnak nyilvánította, a francia királyt, vagy Lajos Fülöp király másodszülött fiát, egyáltalán, ha Bourbon sarjat ültethet trónjára. Anglia miatt azonban e fajta terv megvalósítására komolyan gondolni sem lehetett. Európa még arról sem akart hallani, hogy Napoleon mostoha fia, Beauharnois Jenő foglalja el a belga trónt. A vitában az angol diplomácia győzött; angol számítás, angol érdek ültette Belgium trónjára Kóburg Lipótot, az első belga királyt. A Kóburgok akkor még csak szerény és szegény német hercegecskék; fejedelmi címmel akkor még csak az elsőszülött élt igen szűkös apai örökségen. Otthon, a hol a családi bölcső ringott, rendszerint csak az elsőszülött fia élhetett; a többi fiúk többnyire külföldön katonáskodtak és rendszerint igen jó házasságot kötöttek. Kóburg Ferencnek, a ki a Kóburgok ifjabb, saalfeldi ágából született, a mely ág csak 1735 táján, az idősebb ág magvaszakadtával örökölte a hercegséget, három fia volt s a sors a legidősebbhez, ahhoz volt a legmostohább, a ki az apai örökséget örökölte. A fejedelemség a legidősebb fiúra, Ernőre maradt. A második fiú, Ferdinánd, az osztrák armádiában szolgált s mint osztrák tábormegvezető vette feleségül a dús Koháry család utolsó, egyetlen leány-sarját. A harmadik fiú, Lipót, a belgák első királya, előbb orosz tábormegvezető volt s min orosz tábormegvezető vette feleségül IV. György angol király egyetlen leányát, a kire az angol trón öröksége nézett. Ebből a házasságból azonban nem fakadt sarj s az angol trón örököse még apja életében meghalt. Ma mégis Kóburg ivadék ül az angol trónon VII. Eduárd személyében, mert Viktória, a ki unokahuga volt az első királynak, unokatestvéréhez, Alberthez, Ernő herceg fiához ment feleségül. És trónra jutottak a hozzánk szakadt Kóburg Ferdinánd leszármazói is Portugáliában és Bulgáriában. Ma négy államban viselnek koronát az apró német hercegségből származott Kóburgok, azonkívül, hogy atyafiságban vannak az orosz cszárral, a német s az osztrák császári dinasztiával, a trónja vesztett Orleánsokkal. I. Lipót második házasságában Lajos Fülöp francia király leányát vette feleségül s így a most elhunyt Lipót király anyai részről francia vér.

Még a belga politikusok közül is sokan az

FÉNYKÉPEZAHARÁBÓL.

elszakadásakor politikai hibának fogták föl Belgium különválását Hollandiától. Úgy okoskodtak, hogy Belgium és Hollandia együtt számot tehetett volna az európai államok tanácsában, míg így külön-külön, még másodrendű hatalmasságnak is kicsiny és gyöngé. Azonban ma már nem igen van okuk bánkódní az elszakadásán. Belgium így, a maga kenyere, bizonyára boldogabb, mintha kénytelen volna pseudo nagyhatalmasdít játszani. Hogy azonban vállalata sikerült, abban nagy része van Franciaországnak s még nagyobb része volt Lajos Fülöpnek. Nemcsak a hála parancsolta, hogy az első belga király francia dinasztiából házasodjék, hanem az okos politika is. Okos politikus és bölcs uralkodó volt az első belga király, a kinek államot kellett teremteni a belga földből. Az idegenből, negyvenkét éves korában átplántálódott uralkodó úgy összeforrt népével, annyira megnyerte alattvalói szeretetét, hogy a *haza atyjá*-nak hívták. Nem kevésbé szerették a királynét, Lajos Fülöp leányát, a kit őszintén sirattak meg, a midőn fiatalon, harmincznyolcz éves korában meghalt. Házasságukból négy gyermek született. Az első fiú kis korában meghalt. A második fiú a most elhalt belga király. A harmadik a flandriai gróf volt, a kinek fia most a belga trónra kerül. Legmostohább sors jutott az egyetlen leánynak, Saroltának, Miksa mexikói császár boldogtalan özvegyének.

Királynak és katonának nevelték a most elhunyt Lipótot. Nevelői közül legnagyobb hatással volt rá Conscience, a híres flamand regényíró, a kinek pár novelláját magyarrá is lefordították s a kit Lipót házasságában feleségével magányában meglátogatót. A míg apja élt, nem törődött a politikával; hanem sportolt szenvedélyesen, csak a lovaglásban nem vitte valami sokra. Nagy utakat tett. Ifjan, tizennyolcz éves korában házasították össze a mi József nádorunk egyetlen leányával, Mária Henriettel.

Kétségtelen, hogy a belga állam, a belga királyság alapjait az első király rakta le; de az utód nem fogyasztotta, hanem gyarapította az apai örökséget. A midőn apja harmincznégy évi uralkodás után meghalt, a belgák lelkes szeretettel ültették trónjára. Negyvennégy esztendő alatt, egy nap híján ennyi ideig ült II. Lipót a belga trónon, talán külső lobogásban csapant az a lelkes szeretet, a melylyel trónjára ültették; de el nem fogyhatott. Uralkodása alatt Belgium anyagi, szellemi terén egyaránt hatalmasan fejlődött. Kongo megszerzése, a mit sokan hajlandók ócsárolni, kizárólag a Lipót király érdeme. És ez a szerzemény Belgiumnak, úgyszólván, semmi áldozatába sem került. Nem kellett érte véres harczokat vívni. Nem nyelt el milliókat. Hogy úgy mondjuk, Kongo megszerzése privát vállalkozása II. Lipótnak. Tudományos kutatás árán és czimén szerezte meg ezt a hatalmas darab földet. A hódításnak ez a módja, hacsak üzleti vállalkozás volt is, annak sem közönséges. És a vállalkozásban nem a megszerzés volt a legnehezebb munka, hanem a szerzemény telekkönyvezése. Bármilyen távol esik is Kongo Európától, lett volna rá étvágya több, Belgiumnál jóval nagyobb hatalmasságnak is. Jelentkeztek is a szakmánya többen. Ha birokra kerül a dolog, bizonyára nem a kicsiny s a csatamezőn alig számottevő Belgium kapja meg. Lipót azonban úgy tudta intézni a dolgot, pedig egy Bismarckkal kellett alkudoznia, hogy a hatalmak tanácsa Kongót neki, jobban mondva Belgiumnak ítélte.

Uralkodásával tehát semmi módon sem szolgált rá II. Lipót, hogy csapjon a szeretet s a lelkesedés, a melylyel trónjára ültették. Kitünő érzékekkel szolgált mindig hazája és nemzete valódi érdekeit. Nem ritkaság azonban, hogy ne becses szolgálatok, valódi érdemek szüljék a népszerűséget, a lelkesedést. Azt általában elismerik, hogy II. Lipót munkás, takarékos életet élt. Korán kelt. Reggel öt órakor már rendszerint fönn volt s délig rövid szünetekkel csak államügyekkel foglalkozott. Böven, jó étvágygyal evett, de az italban tartózkodóbb volt a mértékletesnél is. Lelkismertesen átolvasott, aggodalmasan megfontolt mindent, a mit eléje terjesztettek, általában szerette, hogy hivatása teljesítésében pedáns bürokratának nézzék. Üdüléseiben is maga után

II. LIPÓT, AZ ELHÚNYT BELGA KIRÁLY.

I. ALBERT, AZ ÚJ BELGA KIRÁLY.

küldte és szorgalmasan végezte dolgát. Ha dolgozó-szobájából menekülhetett, sétált, lovagolt, kocszított, csónakázott, élete végén a yachtot s az automobilt szerette leginkább. Nagyon szerette a természetet s a virágot; pálmaházai híresek Európáig. A muzsikát ki nem állhatta, a tudományért s az irodalomért is csak mérsékeltlen hevült, de nagyon szerette a képeket s kitünően is értett a képhez és szerett pompásan, nagy költséggel építkezni. Az építés áhitatos szeretetében kortársai közül csak az egy bajor II. Lajos vetekedhetett vele. Életmódjában, ha nem építésről, vagy asszonyról volt szó, polgáriasan egyszerű és józanul takarékos volt.

Házass. egyáltalán családi életét nem lehetne mintának ajánlani, s ezért ócsárolták a legtöbbet II. Lipótot és ezért nem látják érdemeit. Tagadhatatlanul volt benne meglehetősen adag a rokokó ivadék könnyűvérségéből, a mi talán francia csatornán, anyja révén került vénaiba. Feleségével, a ki művészhajlamú, de a mellett igen vallásos és igen jótékony asszony volt, szinte házasságuk első napjától kezdve meglehetősen visszás életet élt. A galáns férfi, a kire sok át nem élt kalandot is ráfogtak, a ki sűrűn rándult ki a szerelem tilos berkeibe, otthon nem volt sem gyöngéd férj, sem szeretős és kíméletes apa. Fiát, trónja örökösét, még gyermekkorában elveszítette, leányával pedig nem törődött. Ennek a csapásnak része lehetett abban, hogy II. Lipót meghasonlott családjával. Feleségétől, a ki 1902 szeptemberében úgy halt meg Spaában, a hol élete utolsó húsz esztendejét töltötte, hogy sem férje, sem leányai nem voltak halottas ágyánál, teljesen elszakadt. Melyikük volt ennek az oka, ki tudná megmondani...? Meghasonlott leányával is, talán nem is csupán a maga hibájából. Legnagyobb leányától azok miatt a botrányok miatt fordult el, a melyekkel házasságát fölbontotta. Talán kevesebb ok volt rá, hogy második leányával, Stefániával szakítson, a midőn az feleségül ment Lónyay Elemér grófhoz, arra pedig egyáltalán nem volt ok, hogy botrányt rendezzen felesége ravatalánál.

Talán azért sem lehet föltétlenül elítélni, hogy Franciaország kedvéért megtagadta legifjabb leánya kezét egy Bonaparte hercegtől. A király végre is nem magánember s talán neki is került valami áldozatába, hogy ép legkedvesebb leányát pártára kárhoyzassa. Szerelmi viszonyait nem feszegetjük és nem keresünk rájuk mentségeket. Ebben bizonyára hibás, bár nem annyira, a mint hirdetik s korántsem élt olyan botrányosan, mint a rokokó kor potentátjai. Legutolsó viszonya, a melyet hírszerint törvényesítettett, Vaughan bárónéval, a ki ő tett bárónévá, ha nem királyi, legalább emberi eset. Aztán II. Lipót király kedvtelése: az építés, az asszony Belgiumnak egy fillérébe sem került, s nincs miért kárhoyzotni kalmárkodását sem, hisz a belga állam igen szépen örökölt utána. Mindent összefogva: férjnek, apának II. Lipót nem mint, maga sem szánta magát annak, mi sem akarjuk annak megtenni, de királynak olyan volt,

hogy fajtajából minél többet kívánánk a királyi uralkodás alatt élő államoknak és nemzeteknek.

Junius.

A HÉTRŐL

Gulner Gyuláról. A régi jó időről beszélgettek egy társaságban méla és bánkódó hangon. Elsorolták és elgyászolták kedves virtusait, a melyek, mint a görög istenek, már eltávoztak a földről, csak az emlékek maradt itt megváltozott, új világok és új emberek számára. A régi virtusok, a régi erkölcs, a régi jó idők is eltűntek a maguk típusaival együtt. A társalgás hangja melankolikus volt, a mikor egyszerre megszűnt egy öreg úr és ezt mondta:

— A régi jó idöket ne sajnáljátok, mert a régi jó idö nem halt meg. A mi idönk is régi jó idö, csak hogy ezt majd csak — száz esztendő múlva veszik észre rajta!

Ez az első hallásra paradoxnak tetsző mondas jut az eszünkbe, a mikor Pest vármegye most elhunyt főispánjának, Gulner Gyulának kopsorója mellől visszanezünk az életére és minden meglepődés nélkül azt kell megállapítanunk, hogy ez az élet valóságos koszorúja volt olyan tulajdonságoknak és azoknak az erkölcsöknek, a melyeket — siratva szoktunk emlegetni, mint rég elhervadt virágait egy egészen elmúlt idönek. A melyek azokat az embereket díszítették, a kiket mint egy régi, szebb, jobb világ teljesen eltűnt alakjait, már csak emlékkükből és hallomásunkból ismerünk. A kik egész

emberek voltak, tetőtől talpig férfiak, bátrak és gyöngédek, okossággal és eszményi hevüléssel teljesekek, harcban, mulatásban és munkában egyaránt fáradhatatlanok, a kik kitárt mellel mentek a csatába és kitárt szível a barátságba, a kik tudtak egész lélekkel vidámak lenni és halálos elszántsággal komolyak. Gulner Gyula is ilyen volt, így élt, de ime: mintha ezt csak most vennék észre, vagy most látnók egész világosan, a mikor — meghalt. A míg élt, talán maga is sokszor elsiratta ezt a szép típust, a mely pedig — benne is élt még és bizonyára él még most is egy csomó magyar emberben, de azt csak akkor vesszük észre, a mikor már a ravatalon vannak és életük erkölcsi mérlegét összeállítjuk.

«Nagy beszédek.» A bécsi parlamentben föláll egy képviselő, a kit ilyen szépen hívnak. hogy Spaczek úr és teljes hatodfél óra hosszát szónokol. Mikor Spaczek így röviden előadta a mondanivalóját, szóra emelkedik egy másik kollégája, a kinek már nincs ilyen szép neve, mert csak Lizynek hívják. de ő viszont meg nyolcz óráig beszél egyhuzamban. Lizy úr után meg Kollar úr következik, a ki tizenegy óras diktációt mond a nélkül, hogy beszédje tulajdonképeni tárgyra» és szükre szabott keretben átérthető. Mi magunkat a rétorok nációjának tartjuk és szívesen akceptáljuk azt a bókot, hogy minden magyar ember született szónok. Valószínű tehát, hogy akadnak magyarok, a kiknek a lelkében az osztrák leisztungok szemléleténél megmozdul a féltékenység, sőt talán az irigység kényelmetlen érzése is. Úgy gondolkozunk, hogy a hol nyolcz-meg tíz óras diktációkat vágnak ki az emberek, ott bizonyára «tudnak beszélni» és ha így tart, az osztrák még a szónokok nemzetének dicsőségét is elharácsolja fölünk. Nem kell tartani tőle. Ennek az aggodalomnak az alaptalanságát semmi se demonstrálhatja jobban, mint a Spaczekek, a Lizyk és a Kollarok nyolcz-tíz óras szónoklatai. A hol mindenki tud tíz óra hosszát szónokolni, ott soha se lehetnek igazi szónokok. — Mert ez a nagy szóöntési készség csak azt bizonyíthatja, hogy ott a szónoklatnak nincsenek föltételei. Se tartalmi, se formai föltételei, a melyeket mindenütt respektálni kell, a hol a fórumon való szólásnak törvényei és hagyományai vannak. Ezeket a törvényeket és hagyományokat, mint minden más műfajnak, a parlamenti szónoklatnak is e műfaj remekei adták. Mennél több ilyen remeke támadt egy parlament rétori munkájának, ezek a törvények és hagyományok abban a parlamentben annál erősebbek, a szónoklatnak annál több a föltétele. Az izlésnek, a művészetnek egy egész meg nem írott, de átértett kódexe dirigálja és korlátozza a szónokot,

II. LIPÓT BELGA KIRÁLY, ALBERT TRÓNÖRÖKÖSSÉL.

emeli is, de fegyelmézi is a mondanivalóját. Az obstrukciók minálunk is nagyon sokat romboltak, nagy pusztítást vittek végbe a parlamenti szónoklat hagyományában, úgy, hogy ez a művészet a régi formájában többé talán nem is restaurálódhatik, de épen mert nekünk voltak hagyományaink, legfőleg új formát fog kapni, de soha se zülhetik olyan bravúrokig, a melyeneket a minden hagyomány nélkül szokükködő osztrák parlamenti szónoklat produkál. Minálunk mindig, a legadázbabb obstrukciós idökbén is voltak szónokok, a kik képtelenek voltak obstrukciós beszédet mondani, mert kötöték őket ama megiratlan kódex törvényei, az osztrák parlamentben ilyesmí nem feszélyezi a «szónokokat». Ezt a fesztelenséget azonban kár lenne irigyelni és még nagyobb kár megtanulni tőlük.

Morgan Annie, annak a Pierpont Morgan-nak a leánya, a kinek van körülbelül annyi milliója, a hány öltést egy blúzonnak, ez a szerencsés és bizonyára szép Morgan Annie (melyik milliárdos kisasszony csúnya?) vezére vagy patrónája lett a newyorki blúzvarró lányoknak, a kik most sztrájkba léptek, mert nagyon rosszul fizették őket. Nem mindennapi jelenség egy milliárdos kisasszony a szegény kis varrók serege élén, a kik egy nagyobb darab kenyérrért mennek csatába és a mit ez óriási kontraszt láttára érez az ember, mégis — harmónia.

hogy nem halt meg vagy másfél évtizeddel hamarabb, a mikor alakja még egészen másként élt a köztudatban. A mikor még többet láttak belöle a királyból és sokkal kevesebbet az emberből. Mert azt Lipót, az ember elfelejtette a világot, de mint igazságot meg nem szüntethette, hogy Lipót, a király igen jó, sőt kitünö uralkodója volt az ö

Lagerlöf Zelma (irodalmi díj).

D'Estournelles baró (békedíj).

Dr. Kocher Tivadar (orvosi díj).

Braun Ferdinánd (fizikai díj).

Marconi Vilmos (fizikai díj).

Illedelmes érzés. Lélek és igazság érik benne. Mert az kétségtelen, hogy a hol a konfekciósok Morgan, Vanderbilt, Rockefeller meg Elkins kisasszonyok számára dolgoznak, ott nem kellene nyomorogniuk azoknak a leányoknak, a kikkel a konfekciósok ezeknek a blúzait varratják. Ezek a kisasszonyok vagy a papák bizonyára nagyon tisztességesen megfizetik azoknak a blúzoknak az illó árát. Valószínűleg még az illetlen árát is. Változtatni csak az változtatna a dolog megítélésén, ha kiderülne, hogy az aranyban úszó szép Missek nem otthon, hanem Párisban varratják a blúzait és a newyorki varró lányok munkájából csak akkor kérnek részt, ha ezek sztrájkolnak. Ebben az esetben vitássá válnék az Annie kisasszony patronátusának érdeme és dicsősége. Udvarias kötelesség azonban fölténni, hogy az nincsen így és Morgan kisasszonyt meg dollárhercegnő társait a maguk pénze emberséges fölhasználásának erkölcsé viszi a harc tüzébe. Ha így áll a dolog, akkor akciójuknak teljes a szépsége. De mégis kívánatos, hogy ez a newyorki sztrájk ne tartson nagyon sokáig. Mert ha bizonyos is, hogy Morgan Annie kisasszonynak több a tartalék blúza, mint a sztrájkoló varró lányoknak a tartalék tőkéje, a türelmet nem szabad túlságosan próbára tenni. Különösen a milliárdos kisasszonyokét nem. És különösen akkor nem, ha már — új blúzokat rendelnének.

Mérleg. Ha az ember nyugodt szemmel elolvassa Lipót királynak immáron teljessé vált élettörténetét, arra kell rájönnie, hogy e rettenetes sokat emlegetett fejedelmek egy nagy malörje volt és egy valamivel kisebb szerencséje. A malörje az volt,

Ostwald Vilmos (kémiai díj).

A NOBEL-DÍJ NYERTESEL.

kis országának. Példásan alkotmányos érzésű, példásul kötelességtudó, pontos, lelkiismeretes és bámulatosan munkabíró. Ha Belgiumot, mint egy uralkodó munka hagyatékát tekintjük, meg kell állapítani, hogy ez a hagyaték az ő kezelésében nemcsak, hogy nem csökkent, de minden tekintetben, a pozíciója szilárdságában, fejlődésében, politikai jólétében és szabadságában gyarapodott. Gyarapodott még abban az idöben is, mikor Lipót király egyéni méltósága, népszerűsége, a népek szemében való tisztelete már csak fogyott, sőt a csúfo-

lódo kedvnek okkal prédájává lett. Ha idejében hal meg, csak dicsőretét zenghetik a nekrológok. De tovább élt és ez volt a malörje. A szerencséje pedig az volt, hogy — sokáig haldokol. Elég ideig ahhoz, hogy elmondhassanak a krónikások róla minden rosszat, csunyát és méltatlan, a mi művelt és a mit ráköltöttek. Az ócsárlásnak egy olyan kórusa viharzott a nagybeteg öreg király ágya körül, hogy mire a szemét végképen lehuntya, már ki kellett fogyni a gáncsból és az embereknek eszükbe kellett jutnia azoknak a dolgoknak, a mik nem gáncsolni, hanem dicsérni valók. És a kiról tegnap csak rosszat tudtak, holnap már egész sereg magasztalni való erényére emlékeznek. Mert nincs ember, ha király is, a ki csak jó lenne vagy csak rossz: erények és bűnök, erkölcsök és hibák vegyülete vagyunk valamennyien és a sors játékos kedve határoz róla, kit magasztaljanak életében a jó tulajdonságaiért és szidjanak holta után hibáiért, kinek meg ennek a megfordítottja legyen osztályrésze. A királyoknak még talán jobb, ha életükben szidják és holtuk után magasztalják őket, mert a királyok tovább élnek a törtélemben, mint a mennyi ideig a földön éltek.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Karácsony. Mint már évek óta mindig, olvasóink az idén is, mai számunkkal együtt megkapják nagyszabású, díszes karácsonyi albumunkat. Az album

hat nagy íven, négy színes képpel, egy műlappal és egy zenemű-melléklettel, valamint nagyszabású művészi szöveg-illusztrációval jelent meg s egyike a legdíszesebb kiállítású karácsonyi kiadványoknak. Gazdag tartalmában legjelesebb íróink egész sora szerepel: Mikszáth Kálmán pompás humorú elbeszélést írt bele a török világból; elbeszéléseket írtak még: Szikra, Szemere György, Szöllösi Zsigmond, Berczik Árpád, Pekár Gyula, Ady Endre, Fröhlichné Kaffka Margit, Szivós Béla. Költeményeket Vargha Gyulától, Szabolcska Mihálytól, Zempléni Árpádtól és Szász Bélától közöl az album. Van benne ezenkívül egy drámai költemény Palágyi Lajostól és egy teljes eredeti regény régóta hallgató jeles írónktól, Kvassay Edétől, kivel bizonyára szívesen találkozunk régebbi olvasói, az újabb nemzedék számára pedig fölfedezésképp fognak hatni írói jelességei. A szöveg-illusztrációkat kiváló művészek rajzolták. Karácsonyi albumunkat ingyen kapja minden előfizetőnk, azok is, a kik csak újévkor lépnek be előfizetőink sorába.

Anakreoni dalok. Az anakreoni dalnak Csokonai óta nem volt nálunk olyan jelentékenyebb műveje, a ki egy-két kísérleten kívül is, rendszeresen, egyéniségének vagy fejlődése egy bizonyos fokának kifejezésül művelte volna. Az a lelki állapot, a melynek az anakreoni dal kedves, könnyed, nyájás formája a megfelelő kifejeződése, nyilván nem nagyon gyakori a mi költőinknél. Vihar utáni derült idő kell hozzá: az élet erős lélekkel megvívott harczi után való filozofikus megnyugvás, önmagával és a világgal való kibékülés, a melyben öröm, bánat megtalálják a maguk értékelését. Egyikbe sem merül bele a költő: az örömet megragadja, de csak szürkefogati ízes nedűjét, nem habzsolja lázas mohósággal, a bánat pedig csak melancholia alakjában

JELENET AZ OSZTRÁK KÉPVISELŐHÁZ OBSTRUKCIÓS ÜLÉSÉRŐL, MELY EGYHUZAMBAN 86 ÓRÁIG TARTOTT.

rezeg bele lelki békéjébe, olyan halk, puha árnyakat vet rá, mint az elvonuló felhő a virágos mezőre. Endrői Sándort ez a hangulat vitte anakreoni dalok költésére s ezért első sorban azzal kapnak meg dalait, hogy semmi sem érzi meg az eltökéltségből, minden sorukon érezzük, hogy előbb volt a költő hangulata s ebből, önként, szükségszerűleg fakadtak a versek. Legelőször is közvetlenségük érezteti ezt: a hangjuk igazán úgy hangzik, mint egy csöndes, derült lelkű férfi-ember beszélgetése önmagával vagy bizalmas embereivel, — mintha nem is közönség számára való írásművek volnának. S ezzel sikerül is neki az olvasó lelkében megteremtieni azt a hangulatot, mely a versek élvezetére szükséges, megfogja szívüket és viszi magával. Férfi-költészet ez, csak igazi férfi-lelke tudja teljesen megérteni derültségét, a férfias mulatozásban való kedvtelést, bensőséget megindult életörömet. Bor, barátság, szerelem, haza, a miről a versek szólnak s beléjük játszik az alkonytató felő induló férfi melancolikusság, őszi érzése. A tavaszi viharok, a nyár perzselő heve — mind odavannak, őszelő van, a nap még süt és melegít, de már árnyak lebbenek át világán s a tőkén aranyzöldvé válik már a szőlő gerezdje, — szeptember van, a magyar év leghangulatosabb, legtermékenyebb harmóniájú saka. Ez a szeptemberi hangulat adja meg Endrői anakreoni dalainak nemes zamatajt s oly telten és illatosan van meg bennük, hogy árnyát sem érzik az egyhangúságnak, a mely az ilyen egy kötetnyi egyféle formájú versnek a legnagyobb veszedelem. Az Anakreoni dalok egy új fejlődési fok Endrői költői pályáján, a Tucatok-dalok ifjú felbomlásán, a Kuruczok-dalok bánatosán haborgó tárogató-szaván s az Isten felé mélyen járó reflexió-költészetén keresztül jutott idáig s örömmel állapítjuk meg, hogy mind e fokok egyuttal emelkedés fokát is jelentik. Az Anakreoni dalok finom, izléses kiállításban, a költő arcképével s csinos könyvdísz illusztrációkkal jelentek meg.

Tammúz. Cholnoky Viktor írói körökben már rég úgy emlegetik, mint a maiak írói a legeredetibb és legkiválóbb szellemek egyikét, a nagyközönségnak az a része, a mely a lapokból figyelemmel szokta kísérni az újabb jelenségeket, szintén megkedvelte, de bár már jó ideje dolgozik, könnyvel csak most kerül a közönség elé. Elsősorban irodalmi viszonyainkat jellemzi ez a nem is kivételes jelenség: a mikor selejtű könyvek egész serege özönl el a piacot, elsődrendű tehetségek is csak nehezen és kesve tudják megkapni a teljes publicitást. Mindenki, a ki a Tammúz szeretéttel és megértéssel olvassa, el fogja ismerni az írók-ak értékelésének helyességét: Cholnoky Viktor könyve csakugyan egyike a leginkább figyelemre méltó jelenségeknek a mai magyar elbeszélő irodalomban. Rendkívüli intelligencia, erős hajlam a fantasztikumra, önmagából kiküzdött, teljesen egyéni világ-és emberlátás, művészi stílus — ezeket az írói vonásokat látjuk meg legelőször Cholnokyban. Tudása számára nincsenek korlátai a koroknak, sem tázismeretköroknak, mindig kezélen van az ismeretbeli adat, a melyre szüksége van. Ép oly biztonsággal tudja beleéltetni sajátosságos pantheizmusát az ősi Babylon képeibe, mint a hogy belefoglal egy fantasztikus vizitót a magyar középkorba, vagy a hogy elemekre tudja bontani és rendszerbe szedni

a lelki betegnek lázbeteg eszejárását. Fantasztikus képei a vizitó erejével hatnak, nem a nekilendült képzelet csinálmányai, hanem valóságos látott képek, a melyeknek lázbeteg éjszakákon rajzanak ki az ember agyából. Humora is egészen eredeti, az író sajátosságos látásmódjának alapszik: mintha szemében hajsza-nyí finom vonalakkal elválnának az emberek és emberi dolgok vonásai s ezáltal a körvonalak a valósághoz teljesen hasonlóan és mégis eltorzítottan jelennek meg. Ebből származik aztán komikumuk. Az író szeme olyan mint egy tűkör, a me ynek csiszolása szinte észrevehetetlen csekélységgel eltér a rendestől s ezért komikussá változtat olyan dolgokat, melyek máskülönben siralmasak vagy megdöbbentőek volnának. Nevétést fakaszt velük s e nevetésen át öbröd fel lelkében a megértés. S ezzel van kapcsolatban az is, hogy Cholnoky annyira szereti a határvonalakon álló alakokat: a kik épen az egészség és a betegség, a józan ész és a téboly, a bűn és erény, a társadalom és a társadalmon kívüli világ határain állanak. Ezeket tudja legjobban rajzolni s e körből minden novellája egy-egy föfödözés, az emberi érzés és tudás s a társadalom olyan jelenségeit födözötti föl velünk, a melyekről nem tudunk s olyan ösztönöket és indulatokat ébreszt fel bennünk, a melyek eddig öntudatunk alatt szunyadtak. Könnye ezért lelki gazdagodást jelent mindenkinek, a ki gondolkozza s az író szellemébe behatolva tud olvasni.

Szeretném, ha szeretnének. Ady Endre igaztató egyénisége körül anyi beszéd, vita, agitálás folyik már vagy két év óta, hogy mindenki elmondta körülbelül mindazt, a mi mondani valójára róla volt. Az álláspontok világosan állanak körül, új anyagot a vitába csak az új hívt, a ki az ellentétet szítani akarja a szemben álló nézetek között. Anyyira végre eljutottunk, hogy Ady szokatlan tehetségét, igazi költői hivatottságát ma már nem tagadják senki, a ki az egyedül jogosult irodalmi szempontból szól irodalomról s elvégre mégis csak ez a földolog akkor, a mikor költőről szó van. A ki még küzd ellene, azt nem annyira a költő műveinek művészi tartalma, mint inkább irányja ingerli ellene, s talán a költő személyes szereplésének egyes mozzanatait, melyek másutt aligha rinának annyira ki, nálunk azonban szokatlanságuknál fogva kihívják az ellenmondást. Ennél minket sokkal jobban érdekelt, mit hoz a költő legújabb könyvében, jelent-e ez a könyv pályáján fejlődést? Mindjárt az elején megállapíthatjuk, hogy jelent, még pedig jelentékeny fejlődést, pontosabban szóva tisztulást, bizonyos zavaró vonásoktól való szabadulást. Mi is jobban beletanultunk sajátos, egyéni formanyelvébe, ó benne is kiértelt a fejlődés egy s más kifarattalanságokat. Hangos jayveszkelése, melynek régebbi kötetében, igaz, néhány az emberi lélek mélyebb föltörő hangot közhönhetünk, de a mely kevésbé szerencsés órákban épen zajosságával gyantit kellett maga iránt, most halkabb s ezért művészibb fájdalommal nemesedett, daczos, elkeseredett magyarsága megtisztult a túlzásoktól, melyek révén annyian félreértették, s a fáját fájdalommal szerető, sorsát remegő aggodalommal néző magyar ember igaz és észinte szavait mondhatja vele, a keserű új, duhaj tohódásnak alig van nyoma is új könyvében. S mindez a fejlődés a nélkül ment végbe, hogy egyik legfőbb ereje: köz-

vetlensége csak egy parányit is elhült volna. A költő fejlődött s vele fejlődött költészetete. Örömmel és elégtétellel jegyezzük ezt fel mi, a kik elejétől fogva bíztunk benne, hogy meg fog szabadulni azoktól a ballasztoktól, melyek inkább a költő helyi zetekből, mint egyénisége természetéből folyva, önmagával s olvasóival való tisztázódását megnehezítették. Most már igaz művészettel s az igaz művészetet jellemző egyszerű eszközökkel tudja megadni a legnehezebb művészi problémákat, kifejezni a legnehezebben kifejezhető érzés-árnyalatokat. Régi nagy ereje, a színes, mindent kifejezni tudó nyelv megmaradt: egy sorba most is egész gondolatsort tud tömöríteni, egy inverzióval, egy-egy szóinak kissé szokatlan elhelyezésével most is ki tud fejezni olyan érzés-árnyalatokat, a melyekre eddig hasztalanul kerestek kifejezést, szavak, szólások, fordulatok új színt, értéket, szépséget kapnak a nyelvén. Új, meglepő, színes képeknek egész seregét hozza most is, majd minden versében találunk ilyet. A ki megtanulta az ő gondolata járását és formanyelvét követni, az lépjen-nyomon új szépségekre bukkan verseiben. A magyar bánatot tükrözi egy bokor verse, az a keserűséget, a mely mindig belevegyl magyar érzésünkbe s a mely ezredvi szenvedés öröksége lelkünkben; a szerelemnek ki-elégíthetelensége, a mely a teljes egygyé forradás lehetetlen vágyába hajt két, különemű embert, a költőnek hányódása az önmagában való bizakodás magaslatai és az önmagán való kétségbeesés mély-ségei között, szerete az elnyomottak, szegények, szenvedők iránt, a falu nyomasztó, ködös, téli képi s az Istennel való pogány vívódás, a mely nem tud beleilleszkedni a dogmába rögzített vallásosságba, de Istentől elfordulni sem tud s néha a kálvinista szoltár hatalmas erejű hangján szól meg ajkán, — ezek adják témáinak javarészt. S a kötet száznál több verse között, ha vannak is értékre, erőre különbözök, alig van egy is, a melyben nem volna meg az igazi művészet fényének legalább a villanása.

Őszi virágok. Jakab Ödön e cím alatt egy új kötet verset adott ki. Róza da'ni után, melyekben a hitvesi gyász talált b' szoda'val kifejeződésre, most azokkal a verseivel jön elénk, a melyekben az élet dolgairól való elmélkedése, a természet képei, a magyar nép szenvedéseinek átörzése, elhunyt anyja iránti szerete s hazafi érzése szólal meg. Az uralkodó elem a versekben a reflexió, az érzés is többnyire reflexióvá öltözik fel bennük s az ódai hangot kereső lendületbe is belesző ödik az emlé-lázó elmélkedés. Jakab Ödön is ismerjük régóta s ez a kötet annak mutatja, a minek ismerjük. Hangban, előadásmódban az Arany és Petőfi hagyományaihoz csatlakozik s gondolatokere is teljesen ennek az iskolának a gondolatokörön belül mozog. Formában föfödkeése az egyszerűség, a melynek néha még a művésziességet is feláldozza. Világosan, egyszerű megérthetően akarja magát kifejezni, nem ad gondolkozni valót az olvasónak. Nem is akarja új, szokatlan dolgokkal meglepni. Azt igyekszik versben kifejezni, a mit mindenki érez s a mi mindenkinek öntudatában van. az a törekvés, hogy olvasóinak lelkébe beenyúljon s eddig öntudatra nem jutott érzéseket hozzon belőle felszínre. távol áll tőle. Ezért, ha szokatlan mélységeket hiába keresszünk is verseiben, sok szépen kifejezett, őszintén átértett érzést találunk bennük, a melyekben zavartalan élvezete telhetik annak, a ki szereti a borongó, komoly gondolatokban bővelkedő, higgadt, szerelenségek nélküli verseket.

Uj könyvek: *Anakreoni dalok.* Irta Endrői Sándor. Budapest, Franklin-Társulat; ára három korona. *Tammúz.* Elbeszélések, írta Cholnoky Viktor. Budapest, Franklin-Társulat; ára négy korona. *Szeretném, ha szeretnének.* Versek, írta Ady Endre. Budapest, a 'Nyugat' kiadása. *Őszi virágok.* Irta Jakab Ödön. Budapest, Singer és Wolfner; ára három korona.

A «VASÁRNAPI UJSÁG»
57-ik évfolyama.

A «Vasárnapi Ujság» a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap. **ÉVENKÉNT TÖBB MINT 130 IVEBEN** s több mint **MÁSFÉL ÉZER KÉPPEL, LEGJELESEBB HAZAI IRÓNK ÉS MŰVÉSZEINK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL** jelen meg.

Előfizetési föltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 4 korona, fél-évre 8 korona.
A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónika»-val negyedévre 4 korona. 80 fillér, félévre 9 korona 60 fillér.
Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

HALÁLOZÁSOK.

GULNER GYULA, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye főispánja, a magyar politikai élet egyik közbecsülésben állott tagja, meghalt december 18-án, hatvanhét éves korában Budapesten. Mindjárt jogi tanulmányai befejeztével a vármegye szolgálatába lépett, majd 1878-tól csekély megszakítással 1905-ig tagja volt a képviselőháznak előbb a monori, majd főispánná kinevezéseig az abonyi kerület képviselőjén. 1900—1903-ig a belügyminiszterium államtitkára volt. Holttestét Pestvármegye székházában helyezték ravatalra, s beszentelés után Abonyba szállították a családi sírboltba.

CSÖKE FERENCZ, kereskedelemügyi miniszteri tanácsos, a kereskedelmi miniszterium elnöki ügyosztályának vezetője, 57 éves korában, Budapesten. Mikor a miniszterium szolgálatába lépett, nem-sokára titkára lett Baross Gábornak. Baross halála után mint titkár a miniszterium elnöki osztályába helyezték. 1897-ben lett miniszteri tanácsos s ebben a minőségben a fiúmei tengerészeti hatóság élére került s ezt az állását 1903-ig viselte. Fiuméből ismét visszament a kereskedelmi miniszteriumba, a hol előbb a vasúti szakosztály vezetésével bízták meg, majd pedig az elnöki osztály élére került. Az elhunyt miniszteri tanácsos igazgatói tanácsosa volt a Kereskedelmi Részvénytársaságnak, valamint a postatakarékpénztárnak is, azonkívül támogatója és tagja több jótékony és közmívelődési egyesületnek.

Elhunytak a közéleti napokban: KOZMA SÁNDOR, volt 48-as honvéd 82 éves korában Gyöngyösön. — SZÉLL FARKAS, a debreczeni kir. tábla ny. elnöke 65 éves korában Budapesten. — DR. CZAMBEL SAMU miniszteri titkár, a belügyminiszterium fordító osztályának főnöke 53 éves korában Budapesten. — HÖLTY JÓSEF miniszteri tanácsos, a selmecei bánya-kerület ny. igazgatója, a Lipót-rend és Ferencz József-rend lovagja, Selmecezbánya és Bélabánya városok diszpolgára, életének 78-dik évében Budapesten. — STERN LUDWIG, Pozsony megye tb. főörvosa, 73 éves korában Pozsonyban. — DR. HANGEL LONCZ Tolnavármegyei tisztifőörvosa, az országos közegészségügyi tanács rendkívüli tagja, kir. törvényszéki orvos életének 63-dik esztendejében Szekszárdon. — TEREBESI HONY BÉLA, Kolozsvármegye ny. árvaszéki elnöke, Erdély közéletének érdemes szereplője, 63 éves korában Kolozsváron. Gyarmathy Zsigáné, a kiváló író nő férjét gyászolja az elhunytban. — TILDY FERENCZ reáliskolai tanuló, dr. Tildy

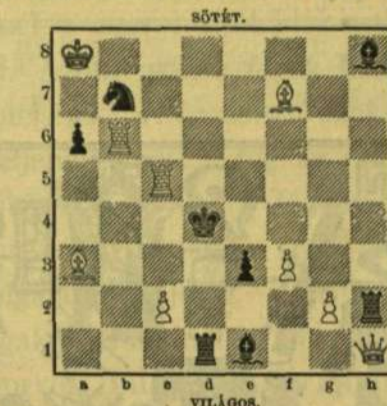
A Nagy Kristóf-szobor a központi városbáza udvarán, a hova eredeti helyéről szállították.

szül. egerfalyi Póka Sarolta életének 31-dik évében Ilaván. — Özv. id. munkási Szűz Istvánné, szül. Juhász Karolina életének 85-dik esztendejében Rimaszombatban. — Dr. WEINBERGER JENŐ, szül. Schwarz Zsófia, negyvenhárom éves korában Rákoskeresztúron. — Özv. BIRLY LAJOSNÉ, szül. Ghyecz Anna életének 67-dik évében Budapesten.

SAKKJÁTÉK.

2673. számú feladvány Woodward E.-től.

(A «Philadelphia Sunday stem» versenyén a II. díjat nyerte.

Világos indul és a második lépésre matot ad.

EGY VELEG.

* A porosok treptow-i csillagvizsgálója három jutalmat tözött ki a Leonidák csillagsoportjának léghajóval való fotografiai felvételére. A pályázat 1909 novemberében jár le. (G. L.)

A parlamenti helyzet kritikus, de a legkritikusabb kritikus is elismeri, hogy a Veritas tea a világ legjobb teája. Kérje mindenütt és közvetlen a Veritas Angol Termény Telepőt, Budapest, V. ker., Árpád-utca 4.

Dal és Zene a XIX—XX. században című vegygyűjtemény az ideai karácsonyra ismét egy újabb, már az V. kötettel ryampodott. Nagy örömet és élvezetet szerez a zongorázó zenekedvelőknek a pártalan zenelalbum lejtászára, a mi csak új és nagyszerű zenei udjongság a szezon alatt feltűnt, azok legnagyobb részét magába foglalja e magában pártalan zene-gyűjtemény. Ninos hasonló zeneműkönyvtár, mely kiállításában és művészi izléssel öt kötetben mindazt magában foglalná, mit zenekedvelő megszerezni óhajt. É pártalan gyűjtemény teljes tartalomjegyzékét díj-

SVAICZI SELYEM vámentesen a házhoz!
Kérjen mintákat udjongságainkról, feketeben, fehérben és színesben B. Hense, Csochemer, Shaantung, Dnohense, Gröpe és China, Cástál, Muzsalina, Monzsalina 120 cm. széles, méterenként K 1.20 és feljebb. Bársony és plús ruháknak és blúzoknak stb. ugyancsak hímzett blúzok és ruhák háziszab. szövetben, vászonban és selyemben. Csakis szavatonlan szülői selyemszöveteket áru-sítunk, közvetlen a magánvevőknek bérmentve és el-vámolva.
SCHWEIZER & Co., LUZERN U 24 (Svájc.)
Selyemszövet kivétel. — Királyi udv. szállító.

SARG-féle 60
KALODONT LEGJOBB FOG-CRÉME
Fillér

Serravallo
KINA BORA VASSAL
Egyetlenül kiállítás 1906 Legmagasabb kitűnt. Erősitőszert gyengélegedők, vérszegények és lábbadosók számára. Étvágygerjesztő, ideg-12886 erősítő és vérjavító szer.
Künnő fő. 6000-nél több orvosi vélemény.
I. Serravallo, et. fá. kir. udv. szállító Trieste-Barcola.
Vásárolható a gyógyszerárakban feltűrésű üvegekben K 2.00, literes üvegekben K 4.80.

Salvator
A Bőr- és Lithion-tartalmú vasmentes gyógyforrás
kittön sikerrel használtatik vesebajknál, a húgyhólyag bántalmainál és köszvényélnél, a cukorbetegségnél, az emésztési és léleg-zési szervek hurutjainál.
Húgyhajtó hatású!
Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tisztá!
Kapható árszámszámjegyekben vagy a Sénye-Lipóci Salvatorforrás-Vállalatnál Budapest, V. Rudolf-utca 8.

Steckenpferd-Liliomtejszappan
legenyhebb szappan
:: a bőr részére. ::

3 Első szépségek három titka!
Paradisia Az előkelő hölgyvilág arckréme 6 korona. :: ::
Anonyme Az arcon láthatatlan riaszvirág puder, fehér vagy testszin (naturrelie) 6 korona.
Marmora mandulaliast, kedvelt mosdópor szappan helyett, 3 K 50 f.
Egy kísérlet meggyőzheti. Kapható
M. & Mme. Czartoryski
kozmetikai intézet, es. és kir. főhercegi udv. szállító
IV., Váci-utca 12. szám
·BUDAPEST·

:: Ejnye be jó! ::
Mi a különbség a sólyommedár és a Menthol-fogszappan között? A sólyommedárnak van párja, de a Straka-féle Menthol-fogszappanak jószág és olcsóság tekintetében nincs párja. Kapható gyógyszárakban, drogeriákban, valamint a készítőnél, Straka gyógyszerüzemből, Mohol, 1 koronáért

Hirdetések felvételnek Blockner I. hirdető-irodájában. Budapest, Sütő-u. 6.

Ha fáj a feje ne tétovázzék, hanem Beretvás pastillát használjon azonnal
mely 10 perc alatt a legkacsozott migránt és fejfájást elmulasztja. — Ára 1 korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerárban. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesten. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három doboznál ingyen postai szállítás

talánul megküldi a hozzáférőknek Schenk Ferenc könyvkereskedése, Budapest, IV., Semmelweis-u. 15.

Olbrich L. szígyártó, nyerges és bőröndös mester (VI., Teréz-körút 6) jelen számunkban megjelent ábrás hirdetésére felhívjuk olvasóink figyelmét. — Állandó raktár a legzebb kivitelű szígyártó munkában, bőröndökben és bőröndszárakban. Megbízható munka és jutányos szabott árak.

Diana sósorszesz mint házi szer kapható az egész országban. Köztudomású, hogy bedörzsölésekre a legalkalmasabb. Nagyon kellemes hűsítő. Az összes fodrászüzletekben fejlődőszőre és borotválkozás után arcfeszkendezésre az urak használják. A fájdalmat azonnal csillapítja. Masszázásra általában minden

házban csak Diana sósorszeszt használnak. Egy üveg 44 fillér.

Ha lúdtalpa van, ha fáj a lába, kérjen prospektust a Lauter-féle lúdtalpfűzőkről. — Ingyen küldi Székely és Társa, Budapest, Múzeum-körút 9.

Szerkesztői üzenetek.

Bab Panna. A gyermekgyilkos leány, a ki börtönbe került, holott csábította a nagyobbik bűnös, nagyon elavult, ócska téma. Igazi nagy költő még ebből is tudna azért jó verset csinálni, de a vers szerzője, sajnos, nem igazi és még kevésbé nagy költő.

Találkozás. Szaboleska egy szép versének (Egymás mellett ha elmegyünk, találkozik tekintetünk) stb. átirása a végén szentimentalizmussá laposítása.

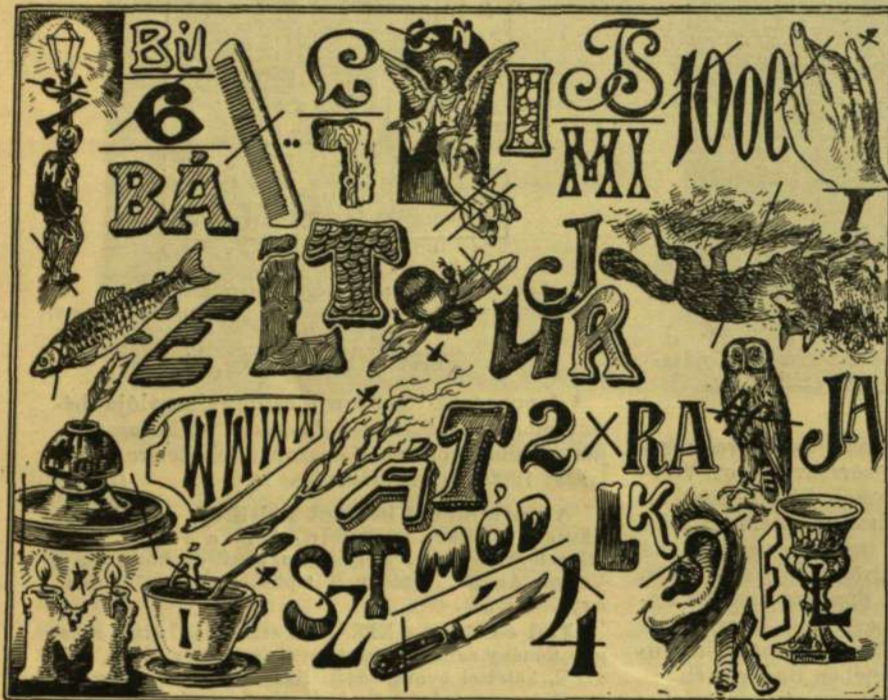
A szent Sion énekeiből. Hangjával a zsolnárt kellemes éreztetnie, de csak nagy hangot mutat, a mely nem hord elég súlyos tartalmat.

Gonosz-e a világ vagy inkább ostoba. Alantasan járó okoskodás, nines benne semmi érdekes.

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál.

Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. **Kiadóhivatal:** Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

KÉPTALÁNYOK.

A 48-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Fény és mesterkelt öröm még koránsem meglegedés.

Azok közt, kik mind a két képtalányt megfejtik, a következő négy díszművet sorsoljuk ki: I. Magyar viselet története. 114 nagy negyedréti táblán, Magyaróó szöveggel. Rajzolta és festette Nemes Mihály; szövegét írta Nagy Géza. (Pompás díszkötésben.) II. Arany János művei. Új kiadás hat kötetben. (Vászonkötésben.) III. Mikes Kelemen törökországi levelei. Számos fekete és színes képpel és képmelléklettel, inicizálékkal, fej és záróléccezzel. A képeket eredeti felvételei alapján festette s a díszítéseket rajzolta Edvi Illés Aladár. (Díszkötésben.) IV. Szikra: Régen. Mesék. Undi S. Mariska rajzaival. Díszes pergamentkötésben. Megfejtési határidő január 8-ika. A megfejtésekhez lehetőleg kérjük a czimszalag egy példányát mellékelni.

Telt kebel elérésére.

Szép kebel szerzeni, ma már nem képezi titok a világ előtt, a mióta a «Pitules Orientales» (keleti labdacok) esodlatos hasznata ismeretes. Ezek a pilulák valóban azon tulajdonsággal bírnak, hogy a kebelt kifejlesztik, megszilárdítják és újalakítják, ép úgy a nyak és vállcsontok üregét megerősítik az által, hogy a kebelnek keves teltségét kölcsönöznék a nélkül, hogy a derekat kibővítenék. A keleti pilulák főleg keleti nővénykivonatból készülnek s az ártalmas arzéntől teljesen mentesek. Hatását nem szabad hasonlítani más hűsítő vagy bűsítő használatra szolgáló szerek hatásveszténi. Egy több mint 20 évi eredmény a Pitules Orientales hírnevét megerősítette annyira, hogy úgy a fiatal leányoknak, mint az asszonyoknak az egyedüli eszköze arra, hogy telt s szilárd kebelre legyen szert. Könnyű és dískrát kezelés, tartós eredmény már 2 havi használat után. Egy üvegecske használati utasítással 6.45 kor., utánvét 6.75 kor. Főraktár Budapestben Török József VI., Király-utca 12. Prágában Fr. Wittek & Co. Wassergasse 19.

— Mi hozott vissza a túlvilágból, dédapám?
— A «Veritas» tea illata!

Kérje mindenütt és közvetlen Veritas Angol Termény Teleptől, Budapest, V., Árpád-utca 4.

LOHR MÁRIA
Csepke-, vegyszertári tisztító és festészet
intézk. Gyar. VIII., Baross-utca 85.

Főközlétek: IV., Eökb-út 6, VI., Andrássy-út 16, VIII., József-körút 2, IX., Calvin-út 9, V., Harmincsd-utca 3, VI., Teréz-körút 39.

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcson R. T.
Beltellett részvények: 10 millió korona. Elfogad betéteket, lezárástól váltókat és előleget nyújt értékpapírokra. M. kir. szab. oszt.-sorsjáték főelárusító helye: VI. ker., Andrássy-út 5. Kézírtalag-ütelei: IV. ker., Károly-körút 18., IV., Ferenciek-tere 4. sz. (Irányi-utca sarok), VII., Király-utca 57., VIII., József-körút 2., VIII., Üllői-út 8. sz.

Irodái VI., Andrássy-út 5. (saját házában).

A „Titania” gyorsgőzmosógép

felülmúl minden mosógépet, bármely konkurrencziához tartozzék (olyanok is, melyek nagylármával és piaci reklámmal hirdetteknék):

mos hóférré harmad annyi időben, mint azelőtt;

kíméli a fehérneműt eddig nem ért módon;

megtakarít 75% pénzt és időt és OLCSO de jó.

Sok ezer áll üzemben és ugyanannyi az elismerőlevél. ::

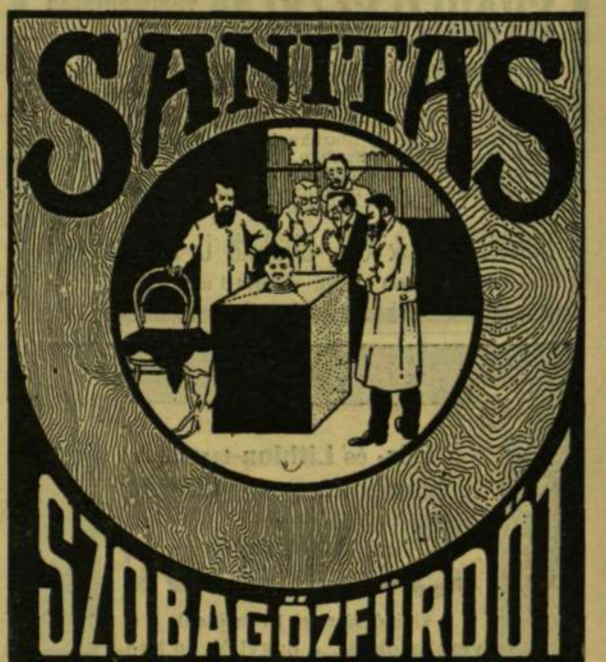
Próbára is.

Titania - mángorló. 17-féle

angyagságban 2-3 keményfa-hengerrel, minden árkokorában 35 K-40j feljebb. Öt évi jóállás

Titania-forrófacsaró. elsőrendű paragumit hengerrel. Prospektusok, plakátok és referenciák ingyen. Magyarországi vezetőgyárak: Takács Öskár Budapest, VI. ker., Nygymez-utca 49. sz.

TITANIA-MUVEK Wels, Felső-Ausztria 20. sz. Gyártanak különlegességek gyanánt: mosógépeket, takarmány-álliszűkeket, vetőgépeket, szeszagerályokat, szegéscsukendőköt, kőmőket, stb. Részletkérdések szivesen engedjétek

hosszom tölem azonnal

8 napi próbára

aki csúsz, köszvény, ischias bántalmái ellen már mindent próbált eredménytelenül. Kapható havi részletfizetésre. Ismertető könyv ingyen és bérmentve. — **FÖRSTNER ALADÁR,** Budapest, VII 17. Alsóerdősor 30. szám. xxx

Téli fürdőkúra.

A Budai Szt.-Lukácsfürdő

Nagy-szállodájában és Thermal-szállodájában lakás teljes ellátással naponként 10 koronától feljebb. Minden szabottól fitott folyók vezetnek az iszapfürdőkhoz. Természetes forró-meleg kónes források, iszapborogatók.

Prospektust küld a Szt.-Lukácsfürdő Részvénytárs. Budapest, Budán

LEGELSŐ KÖTELESSÉGÜNK.

Az emberek legtöbbje csak akkor veszi egészségét komolyan, mikor már megbetegedett. Még nincs semmi bajunk, addig vajmi kevés gondot fordítunk arra, hogy egészségünk, melylyel bírunk, továbbra is megmaradjon. Minden ember legelső kötelessége, hogy ezt az egészségét minél tovább és hosszabb időn keresztül bírja. Rövid életünket meg kell hosszabbítanunk, mily módon csak lehetséges. A betegség csak nyűg, gond és teher mindazoknak, akik ennek daczára is hosszú életűek. Orvosaink, de különösen külföldi nagyságok, állandóan foglalkoznak az emberi élet meghosszabbításának problémájával.

Az emberi élet összes főtörekvése maga az élet. Hogy mily gyarló és tökéletlen az ember szerve rendszere, mivel sem bizonyítható jobban, mint hogy egy kevés szellő meghűlést, sőt halált okozhat: egy darabka hús gyomorrontás, egy kis hideg víz tüdőgyulladást idézhet elő.

Ismerve szervezetünk tökéletlen voltát, igyekeznünk kell saját magunknak

ezt, amennyire lehetséges, tökéletesíteni. Betegségünk oka legtöbbször a gyomorrontás folyamánya. Rosszul megrágott étel (hús, kenyér, gyümölcs stb.) a gyomor képtelen felemészteni. Ott lerakódik, megkövesedik, megpenészedik. Székrekedést idéz elő és az emberi szerv ennek következtében szenved. A megemész-tetlen eledel erős gyomornyomást, gyomorgörcsöket idéznek elő és ennek köszönheti számtalan és számtalan ember állandó gyomorbetegségét. A gyomor rendetlen emésztésétől a többi szervek elsatnyulnak, elkorhadnak. Az ember szerve működése a szolgálatot idő előtt felmondja. Nem azért élünk, hogy együnk; de azért eszünk, hogy éljünk. Az ember, épp úgy az állat, eledellel mozditja elő szerve működését.

Hogy a gyakori gyomorrontás, azaz az eledel megemészthetlenségének mi az oka, azt tudjuk. Az eledelnek darabonkénti lenyelését a gyomor képtelen elemészteni s ezért az első, hogy mindent jól megrágjunk. Fogatlan gyermekek és vén emberek azért esznek tejet, rizst, tojást stb., mert a gyomo-

ezt könnyen megemészti. Ily ételeknél a rágás fölösleges. A fejlődő gyermeknek vagy életerős egyének okvetlen szükséges a jó fog, mert rendes emésztésnél a szerve működés ritkán szenved. Azok, akik a fogak hiánya miatt képtelenek a rágásra, azok műfogat viseljenek, mert a fog az ember szerve működésének egyik főkeréke: ha eltörik, újjal pótlandó, mely ugyanazt a szolgálatot teljesíti, mint az eredeti. Fogak készítésénél is természetesen oly fogorvosi intézethez menjünk, mely a hiányzó fogakat ne csak pótolja, de mind tartósságáért, mind használhatóságáért szavatol. Olvasóinknak, mint elsőrangú fogorvosi műtermet Edelmann dr. és Márfay fogorvos fogműtermét (Budapest, Károly-körút 26.) ajánlhatjuk mint olyat, mely eltekintve elsőrangú művészi munkáitól, de betegeknek névsora az ország legelőkelőbbjeiből áll.

Munkái precizek, tartósak, feltétlenül jól használhatók, azonfelül mind-ezekért szavatosságot is vállalnak.

— a —

Gyermekruhákban

a legjobban ajánlható és legmegbízhatóbb bevásárlási forrás a

«TULIPÁN GYERMEK OTTHON»

DARVAS JENŐ

Fiu és Leányruha Különlegességek Áruháza

BUDAPEST,
IV., Koronaherceg-u. 9.

Képes Divatismertetőt díjtalanul és bérmentve küld.

DÁVID KÁROLY ÉS FIA

doboz-, papíraru- és szab. fémkapocs-gyára

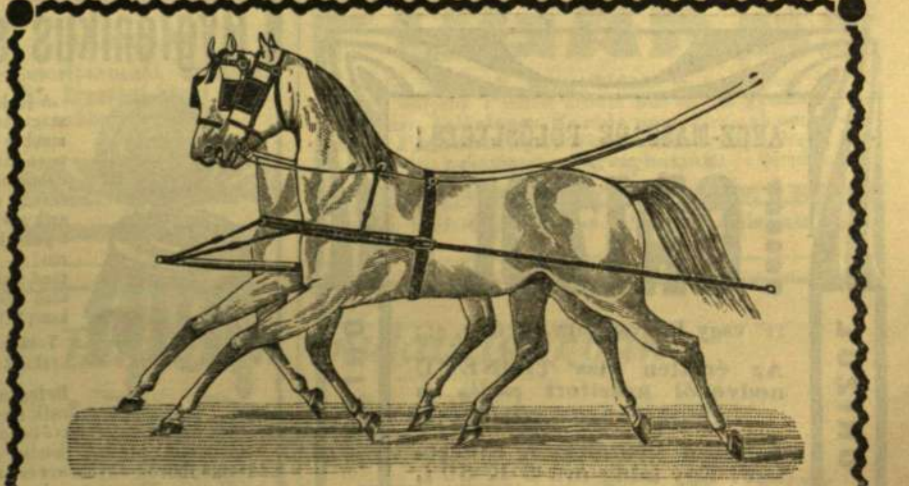
Budapest, I., Mészáros-utca 58. sz.

Telefonszám 41—48. Sürgőnyezim: Cartonage.

Gőszére berendezve.

A magyar kir. dohányjövődék szállítója.

:: :: Napi gyártás 150,000 doboz :: ::

Sarkány J.-féle

asztalos és kárpitos butoriparos

Budapest, VII., Erzsébet-körút 26. sz. a.

helyiségeinek átalakítása

következtelen a raktáron levő összes asztalos- és kárpitos butorok a míg a készlet tart, ugy készpénz, mint részletfizetés mellett, minden elfogadható áron kiárusítatnak. Készpénzfizetőknék további 10% kedvezmény. Fixre vásárolt árak kívánatra 1910 február 15-ig rezerváltak. Butorvevőknek ezen kedvező vásárlási alkalom legjobban ajánlható. xxxxxxxx

Olbrich L. BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRÚT 6. Árjegyzék bérmentve. Telefon 80—44.

Kérjen mindenütt Attila - cipőt!

MARGIT GYÓGY-FORRÁS

Beregmege. Gyomor, belek, húgyhólyag s különösen a légzőszervek hurutos bántalmainál igen jó hatású még akkor is, ha vérzések esete forog fenn. Megrendelhető: ÉDESKUTY L.-nél Budapesten és a forrás kezelőegységénél Munkácson.

TÖRLEY PEZSGŐ

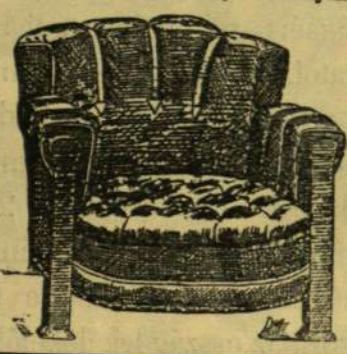

BLUZOK PRINCESSÉ RUHÁK

FALUDI LÁSZLO Bpest, VI., Andrássy-út 48. Divatlap ingyen!!

BŐRSZÉKIPAR

Angol bőrbutor készítése, festése és renoválása saját műhelyemben.

Ebédlászékek, iroda-fotélok valódi bőrrel.

Utóbutor állványok kárpitozása.

Székátalkítások.

Nincs szebb, olcsóbb, kedvesebb karácsonyi és újévi ajándék, mint egy beszélőgép! Tünelküli fonográf 1 hengerezettel 4 ft. Gramofon 2 módával 9 ft. Nagy kétoldali lemezek 1 ft. 25 kr.-tól feljebb. Szállítok minden gyártmányt lemezt és gramofont.

Előnyös lemezre! — 10.000 újidőnság! Magyarország legolcsóbb beszerzési forrása TÓTH JÓZSEF gramofon nagykereskedő, Szeged, Könyök-utca 33. Új képes gramofon és lemezárjegyzék ingyen és bérmentve.

Nincs kopaszág. Nincs hajhullás. Nincs korpaképződés.

Ella haj- és szakállnövesztő pomádém rövid használata után. Szigorúan megbizható Hatása meglepő. Öreg és fiatal, urak és hölgyek hajuknak, szakálluknak és szemöldöküknek ápolására és növesztésére csakis Ella pomádét használjanak. Ar-talmatlanságért szavatolok. A korai megöszölésű megív; a hajnak gyönyörű fényt és teljességet ad. Számtalan elismerőirat minden világrészről. Kétféle: Páris 1909 díszoklevéllel, aranyéremmel és díszkereszttel. Kapható: Mityk Kamilla urónél, Marburg a/D. Grethe-strasse 2/d Budapesten: Török J.-nél Király-utca és Kartschmaroff A. drogériájában Rákóczi-út 20. Székülés csakis utánvétellel, vagy az összeg előzetes beküldése ellenében; árak: 1 tégely 2 kor. és 3 kor. 50 fill., 3 tégely 5 kor. és 8 kor. 50 fill.

FÖLDES MARGIT CRÈME LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ SZER

ALAPITVA 1865. HECKENAST GUSZTÁV ZONGORATERMEI Bpest, csakis Gizella-tér 2. IBACH-ZONGORÁK egyedi képviselete Telefon 169. IBACH-zongorát játszanak és ajánlanak: Backhaus, Dohnányi, Pugno, Alice Ripper, Sauer, Stefaniay stb.

Ha lúdtalpa van! fáj a lába!

KÉRJE a szakorvosok által ajánlt szabad. Lanter-lúdtalpfűző prospektusát. — Egyedül készítők

SZÉKELY ÉS TÁRSA ortopéd cipő-készítő Budapest, Muzeum-körút 9. Képes árjegyzék mindennemű cipőkről ingyen.

Nagy BLUZ occasió angol costümök, felöltők, aljak, pongyolák, juponok a legszebb kivitelben, jutányos árakban kaphatók: REICH HENRIK cégnél Egyetem-utca 9. szám. — Saját műhely.

REICH HENRIK

ÚJDONSÁG!! PAPEK-féle törv. védett pénztárca

erős zergebőrből. Előnyei: egy drb bőrből készíte, minden pénz-nem külön van, lapos és nem merev. — Urak részére 11 cm. hosszúsú, 7 1/2 cm. széles 3 korona, hölgyek részére 11 cm. hosszúsú, 6 1/2 cm. széles 3 K. Vidékre 2 darab megrendelésnél portómentes küldés. PAPEK JÓZSEF bőrdandós és önmom bőráru készítő Budapest, VIII., Rákóczi-út 15/B. — Árjegyzék bérmentve.

Állatbarátoknak ajánlunk mindenfajta fájhat a legnagyobb óriástól a legkisebb törpéig, úgy nyersen, mint idomítva, nemkülönben hosszuszőrű angora macskákat, továbbá mindennemű házi állatot és fájbaromfit, mehekét és felszereléseket, állattenyésztési eszközöket, tápszereket. Állatok idomításra, gondozásra, nevelésre, gyógykezelésre elfogadtatnak, vételüket és cseréket kötünk. Árjegyzéket bérmentve küld DANA-TELEP vezetősége posta Tar, Hovesmege.

Ridikul a legnagyobb választékban kapható Divatos női kiegészítők kizárólag jobb minőségben. Papek József bőrdandós és önmom bőráru készítő Budapest, VIII., Rákóczi-út 15. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

PETROLNERUDA KÉSZÍTŐ NERUDA FÉLE Pipere's Borász NERUDA NÁNDOR Budapest, VIII., Rákóczi-út 15. 1 üveg ára 1 korona 50 fillér.

A legtávolabbi falvakban is a LÁBÜDV CIPŐNEK jóságát és tartósságát dicsérik. Kapható KAFF E. cipőkülönlegességek áruházában Bpest, IV., Koronaherceg-u. 5. (Hermes pal.)

Feketére fest * Hófehérre tisztít hetenként sok ruhát. naponta átlag 20.000 szallit. Ruhák vegyileg tisztítottak HALTENBERGER ruhafestőgyárában KASSA. — Alapítási év: 1810.

Ne tévessze el, hogy a czim fontos! Mert

CSÁNGÓ

bőrönd- és bőrdíszmü-készítő kizárólag csak Bpest, Muzeum-körút 3. sz. a. van. Készítményei, u. m. ridikul, készitaska, pénz, szivar stb. finom bőráru, mind xxx valódi bőrből vannak. xxx Legalkalmasabb ajándék karácsonyra és újévre.

CZIMBALMOK,

legújabb szabadalmazott acélszerkezettel, részletfizetésre is. Gramofonok, hegedűk, fuvolák, obozák, klarinétok, stb. olcsón. Kétféle: 1. jó minőségű, — árjegyzéket ingyen küld: Magyoróssy Gyula m. kir. sz. - hangszergyár Bpest, Rákóczi-út 71. Telefon 58-20.

MI AZ, A MI A LEGKELLEMETLENEBB A VASALÁSNÁL? Hogy épen akkor kell kimenni a folyosóra azt kitisztítani, mikor a legjobban van kimelegedve! Hogyha belefúj vagy fújótót használ, arca s haja tele lesz hamuval. Hogy ezenkívül még a ruháját is könnyen kideíti, hogyha kályhaesővet használ, azt a szél vagy az arra haladók feldöntik s ha már arra kerülne a sor, hogy használata vegye, újból hozzáláthat annak élesítéséhez. Szóval több időt tölt el a tisztítással, mint magával a vasalással. Tessék meggyőződnie lenni, mindez megszűnik, ha hamurostát használ. Ha Ön eddig 2 napig vasalt, ezentel egy nap alatt kész lesz. Kapható minden háztartási üzletben, ára 2-80 K. Részletes ismertetőt lev. megkérésre készséggel küld MÜLLER HANS Budapest, Aranykér-utca 8. sz.

CALDERONI és TÁRSA BUDAPEST, látászor raktár: Váci-utca 1., Gizella-tér sarok. Női színházi látésüvek fogantával. Színházi látésüvek alumíniumból. Prizmas látésüvek, Zeiss, Busch, Goerz és az összes többi gyártmányok eredeti áron. Anroid lég-súlymérők. Homérók. — Szemüvegek és orrszoptók arany, double ezüst teknős és nikkelfogalattal. Lorgnettek arany, ezüst, double, gyöngyház és teknős fogalattal. Pényképzési készületek és kellek raktára. Kodak eredeti gyári áron, stb. Váci-utca 30.

BUTOR izléses és szolid kivitelben, teljes lakberendezések készítésére részletre kapható SÁRKANYI L. butoriparoznál, Budapest, VII., Erzsébet-körút 26. sz. műhely és raktár.

KARÁCSONYI ÉS ÚJÉVI AJÁNDÉKOK LÓW SANDOR ÉKSZERÉSZ ÉS ÓRÁSNÁL BUDAPEST, JÓZSEF KÖRUT 81. ÁRJEYZÉK, INGYEN.

Vas- és rézbutor PÁPAI ÉS NÁTHÁN vas- és rézbutorgyár Bpest, VI., Andrássy-ut 2.

Vas- és rézbutor, lakások, szállodák, intézetek stb. részére egyszerű és díszes kivitelben. Most megjelent képes nagy árjegyzékünket kívánatra ingyen és bérmentve küldjük.

Valódi nemes harezai kanári madarak. Két és három szíjban 8, 10, 12, 15, 18, 20 és 25 korona, tenyészőstények darabja 3 és 4 korona. Elő megérkezésért szavatolok! A legmesszebbmenő garancziák. A szállítás, mitűtan a csomagolás a legelőszérűben eszközöltetik, a legnagyobb hidegben is történhetik. Árjegyzék kanárikról, papagályokról, toperentuli madarakról és kezelési, valamint tenyésztési utasítás 20 fillér bérlet ellenében küldetik. NEUMAYR PÁL Zalaegerszegen.

KISS MIKLÓS, CZUKRÁSZ BUDAPEST, JÓZSEF-KÖRUT 65. Ajánlja saját készítményűt, bonbonait, feaszítményűt, tortáit, stb. Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek. XXXXX Telefon 88-00. Telefon 88-00.

Kizárólag eredeti, legjobbaknak elismert: „Iró angyal” gramofon gépek és lemezek.

SCHMID NÖVÉREK-nél Budapest, IV., Kigyó-tér 1. sz. Választékúldemények, kedves lemezesei fűvel. Ár- és lemezjegyzék ingyen és bérmentve.

Fogorvosi- és fogtechnikai műterem Budapest, IV., Károly-körút 26., I. emelet és teljes fog-sorozatok szájpadiás nélkül. FOGAK Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemű kancuk fogazatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. A gyökereket eltávolítása fűléseges. Tartós porcelán- és arany-tömések. Foghúzás teljes értelemmel, 10 évi jóállással. Vidékiek 1 nap alatt küldetnek, megvárhatják. — Mérsékelt árak. Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI néhai dr. Neufeld-D. fogorvos volt techn. assistense. (Léft.

ABCZ-MASSAGE FŐLŐSLEGES! ORIZOL vagy Rizsvaj törv. védve. Az éretlen rizs TEJNEMŰ nedvből készített csodás és gyorshatású arcz-szépítő. Teljesen kisimítja a ráncokat! Egy adag ára 3 K 50 f. egy drb szappan ára 1 K 50 f. Főraktár Magyarország részére: Bpest: Török gyógytár Király-u. Kolozsvárt: Dr. Bíró gyógytára.

Fontos minden háztartásban! Hygienikus szobaürszék.

A Keleti-féle szagtalan, pneumatikus légmentesen záró szabadalmazott zárral ellátott szobaürszék a legjobb és legolcsóbb a terepen! — Fél nemű alakok 1 K. Továbbá nagy raktárt tartok: Betegelő kócsik és székek szobá- és utcai használata, ágyasztalok fekvő beteg részére, mi uti ágyak és ágyasztalok használata; bidet-k minden alakban, fűthető irritatók, thermophorok a gyomorra és hasra, megtartja a meleg fűtés nélkül 24 óráig; Thermos-palacsok, melyek a hideg folyadékokat hidegen, a melegeket melegen 8-10 óráig tartják, a nélkül, hogy fűtés vagy jégbe tenék. — Házi gyógyszertárak, mentőszekrények, légpárnák, forrólégküzületek rheumatizmus, izületi löb stb. ellen. UJ! Gőzfűdő a lakásban! Ot Perez alatt kész gőzfűdő! Nagyon jutányos! UJ! Villamos gyógykészületek a legelőkelőbb kivitelben. Legbiztosabb szerek mindennemű ideggyógyokban, neurasthenia, reumatizmusban stb. — Nime: 10 árjegyzék küld ingyen és bérmentve. KELETI J. hygienikus különlegességek gyára Budapest, IV., Koronaherceg-u. 17.

Bálokban, mulatságokban kitűnő szolgálatot tesz. Mindenütt kapható. Ára 6 fillér. Készíti: Kertész Ernő kristálylimonádégyára Szabadkán.

SZERKESZTŐ: SEBŐK ZSIGMOND. FŐMUNKATÁRS: BENEDEK ELEK.

KÉPES GYERMEK LAP.

A 'JÓ PAJTÁS' cikkeit a legjobb írók írják. Mikszáth Kálmán gyakran ír bele elbeszélést, Sebők Zsigmond benne folytatja maczkó-történeteit...

elbeszéléseket. Költőink közül Lévy József, Endrődi Sándor, Kozma Andor, Ábrányi Emil, Lampérth Géza, stb. írnak a 'JÓ PAJTÁS'-ba gyermekverseket.

A 'JÓ PAJTÁS' szerkesztői üzenetei kedvesek minden gyermeknek, igazi benső szeretetteljes viszony fejlődik ki általuk a lap és olvasói közt.

A 'JÓ PAJTÁS' rejtvényeinek megfejtői között értékes könyvjutalmakat sorsol ki.

Karácsonyra gazdag tartalmu és díszes kiállítású ajándékkal lepi meg olvasóit. Ez a

'A JÓ PAJTÁS ALMANACHJA'

egy terjedelmes kötet könyv, legjobb ifjúsági íróink meséiből, elbeszéléseiből, egyéb közleményeiből összeállítva, szép képekkel. Azonkívül kedves kis tárcza-naptárt az 1910. évre kap minden előfizető.

A 'JÓ PAJTÁS ALMANACHJA'-t és a tárcza-naptárt ingyen kapja minden előfizető; azok is, a kik új évtől kezdve lépnek az előfizetők sorába.

Előfizetők gyűjtői értékes kedvezményekben részesülnek. Előfizetési ára negyedévre 2 kor. 50 fill.

Előfizetéseket elfogad és mutatószámot ingyen küld:

a JÓ PAJTÁS KIADÓHIVATALA: Franklin-Társulat, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

s a fiók-kiadóhivatal: Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaság Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Magyar királyi államvasutak téli menetrendje, érvényes 1909 október 1-től.

Budapest nyugati pályaudvar - Párkány-Nána és vissza.

Table with 2 main sections for Budapest nyugati pályaudvar and Párkány-Nána. Columns include station names and train numbers.

Megjegyzések: * Ezen vonattal az egy utra szomszédos forgalmu menetek érvényesülnek.

Budapest keleti pályaudvar - Bicske és vissza.

Table with 2 main sections for Budapest keleti pályaudvar and Bicske. Columns include station names and train numbers.

* Ezen vonattal az egy utra szomszédos forgalmu menetek érvényesülnek.

Budapest keleti pályaudvar - Hatvan és vissza.

Table with 2 main sections for Budapest keleti pályaudvar and Hatvan. Columns include station names and train numbers.

Megjegyzések. Az esti 6 órától reggeli 5 óra 30 percig, a perceket jelző számjegyeknek aláhúzásával van kimutatva Gy.-v. — gyors-vonat. — Szv. — Személy-vonat. — Tv. sz. sz. — Tehervonat személyszállító v.-v. — Vegyes-vonat. — f. — csak fel-szállás. — l. — csak le-szállás. — * — Felültele megállás. (Utánnyomás nem díjaztatik.)

ROZSATEJ

kiütő teint-ápolószert 2 K fiatalos üdösgét kölcsönöz a bőrnék. halzsamszappan hozzá 60 f.

OSAN

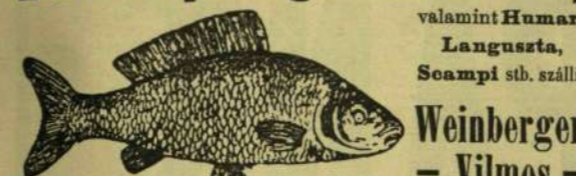
kiütő fogápoló szájvizet K 1.76. fogpor 88 f.

TANNINGENE

legjobb hajfestő szer 5 K Hetekig megmarad és nem engedi felteker. Sötétszókere, barnára és feketeire

ANTON J. CERNY, Wien, levélcím XVIII. Carl Ludwigstr. 6. Lerakat I. Maximilianstr. 9. Raktár: gyógyszerárakban, parfümeriákban stb.

Dunai és tengeri halakat,

valamint Humar. Langusata. Scampi stb. szállít Weinberger = Vilmos =

Budapest, V., Deák Ferenc-tér, Halesarnok. Telefon 91-85. Vidéki megrendések pontosan eszközöltnék.

Rozsnyay Pepsin bora.

Kellemes ízű, kiváló jó hatáson szer étvágytalanság, rendellen emésztés és gyomor-gyengeség ellen. Étkezés közben véve, megóv a gyomortelheléstől. Egy üveg ára 3 kor. 20 fill.

12293 Kapható: minden gyógyszerárban valamint ROZSNYAY MÁTYÁS gyógyszerárban ARAD, Szabadság-tér.

Advertisement for FERROMANGANIN. Includes images of product bottles and text: 'Tanárok és orvosok által elsőrangúnak elismerve. Sápkorosoknak Verszegényeknek Gyengéknek Lábbadózoknak Idageseknek Gyenge gyermekeknek. Erősíti és táplálja a testet. Emeli a testi és szellemi erőt. Fokozza az étvágyat; elősegíti az emésztést. Kellemes ízű. Öreg és fiatal egyaránt szereti. Ara nagyüvegenként: K 3.50. Kapható gyógyszerárakban Nagyban: Nagykerekedésekben. Ferromanganin @ Budapest VI. Király u. 12'

Advertisement for a 16-os Browning revolver. Text: 'A 16-os Browning serétes automata ismétlő fegyver megjelent és belőtt példányok gyári áron legjobban nálam szerezhetők be. Vadászfegyverek legjobb gyártmányok u. m.: Nowotny I. Prága, Holland & Holland, Purdey Scot stb. Sport és utazási cikkek rendkívül nagy választékban, a megszokott szolid árak mellett, :: legjobban beszerezhetők :: HUZELLA M. ezégnél Budapest, IV., Váci-utca 28. Legujabb árjegyzék ingyen és bérmentve.'

Advertisement for 'KOBOLD' floor polish. Text: 'Nincsen por a lakásban ha a "KOBOLD" porszívógéppel tisztogatunk. Törv. védve. A háztartásban nélkülözhetetlen. Törv. védve. Időt takarít meg. Alaposan tisztogat. Nincs kefézés :: Pénzt takarít meg. Súlyja 1 1/2 kilogr. Nincs porfelverés. Munkát takarít meg. Súlyja 1 1/2 kilogr. Nincs porfelverés. A legjobb szerkezet. Csak 40 kor. Kifogástalan működés. Minden darabért jótállás. Magánházak, irodák, hivatalok, szállodák részére. Szőnyegek, párnák, butorok, avataltérítők stb. tisztogatására. A "Kobold" porszívógép felhívása óta hygienikus tisztító szerkezetekhez jöttünk, mely a port teljesen eltávolítja. E különösen praktikus kézigéppel minden háziasszony maga végezheti a takarítást. Nagyon alkalmas szőnyegek, tapétázott butorok, takarók stb. tisztítására, a nélkül, hogy azokat helyükre elmozdítanók. A gépezet nagyon óvja a szőnyeget, párnákat s ebből kifolyólag sokkal hosszabb ideig is tartanak azok, mint ha porolni és kefélni kellene. Olyan szobában, a hol ezzel takarítanak, perszem nem található, mert a készletet a legkisebb porzemet is felszívja. Kezelése nagyon egyszerű. Használati utasítás minden darabhoz mellékeltek. Vezérképviselt Ausztria-Magyarország részére: FEKETE V. GYULA Wien, V., Schönbrunnerstrasse 32 B.'

Advertisement for WESTINGHOUSE automobiles. Text: 'WESTINGHOUSE = Gyár: ARADON. = Garage és javítóműhely: Budapest, IX. ker., Páva-utca 10. sz. a. van. Iroda és kiállítási mintaterem: Budapest, IV., Kigyó-tér 1. (királyi bérpal.) Hazai utviszonyok :: nak megfelelő :: AUTOMOBILOK TURAKOCSIK: 30 HP cardanhajtással, 35-40 HP lánchajtással, 40 HP lánchajtással, lánctakaróval, 40 HP cardanhajtással. Gyártás alatt 15 HP 4 hengerrű cardanos fiakker és kiránduló kocsik. TEHERKOCSIK és AUTOBUSOK 30 HP lánchajtással, lánctakaróval, 4 tonna hasznos súlyra, vagy 40 személyre. Automobile-alkatrészek, lámpák stb. Állandó kiállítás: BUDAPEST, KIGYÓ-TÉR 1. Telefon 168-43. Képviselők keresetnek.'

Európában

miért tartják mindenütt a

DIANA-SZAPPANT

a szappanok királyának?

1. Mert a Diana-szappan minden tekintetben és minden családban megállja helyét.
2. Mert a Diana-szappan tartalmazza a legdrágább alkatrészeket: tiszta, sűrű epét, mézet és legfinomabb lanolint.
3. Mert ugy a francziák, mint az angolok által el van ismerve a Diana-szappan a legfinomabb és legbájosabb illatu toilette-szappannak.
4. Mert a Diana-szappant urak és hölgyek nemcsak elsőrendű bőrpoló szappannak ismerik, hanem el van ismerve mint a legártalmatlanabb szépitő toilette-szappan.
5. Mert minden gondos anya gyermekeit csak Diana-szappannal mosdatja és fürdeti, tudatában annak, hogy a Diana-szappan epét, mézet és lanolint tartalmaz nagy mennyiségben.
6. Mert csak a Diana-szappanról győződtek meg a hölgyek és urak, hogy az arczról lemossa az összes pattanást és a nedves, izzadt bőrből származó mitessert.
7. Mert csak a Diana-szappan óvja meg az urakat attól, hogy a carbunculus és furunculus ne képződjenek egy-két lemosás által.
8. Mert a Diana-szappan és Diana-crém 8 nap alatt lemossa az összes tavaszi szeplőt az arczról és kézről.

Tisztelt uram! Egész meséket beszélnek családomban az Ön Diana-krém és szappanja csodás hatásáról a szeplők és pattanások lemosására. Kérek ön is egy Diana-krém és két Diana-szappant. Ha nálam is úgy beválnak, mint a többieké, úgy nagy reklámot csinálók Önnek. A küldeményt várom azonnal, utánvétellel.
London, 1909 január 8.
Üdvözlettel Charles Simmonds.

Tisztelt gyógyszerész ur! Kérek egy Diana-krém és egy Diana-szappant, de csak abban az esetben, ha tavaszi szeplőmet elviszthetem tőle. Barátomnak arca és keze tőle volt nagy sárgas szeplőkkel s tőle hallottam, hogy a Diana-krém és szappantól mit el. Utánvét mellett várom a szépitőszereket.
Páris, 1909 január 22.
Teljes tisztelettel Louise Riche.

Tisztelt gyógyszerész ur! Kérek sógorom és édes anyám részére három Diana-szappant és egy Diana fehér pudert. Alattól jobban szappant és pudert nem létezik a Dianánál. Legelőbb azt állítja, a ki használja.
Berlin, 1908 december 10.
Tisztelettel H. H.-né, mérnök neje.

A Diana-puder teljesen ártalmatlan, az arczra gyönyörűen és egyenletesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan, nagyon kellemes és gyenge illattal bír, éppen ezért nemcsak hölgyek, hanem urak is használják. ::

- Egy üvegtégely Diana-crém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 f.
Egy üvegtégely Diana-crém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 f.
Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 f.
Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsaszín vagy sárga színben) 1 kor. 50 f.

Kapható egész Európában a gyógyszertárakban, drogériákban és parfümériákban.
Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész
Budapest, Károly-körút 5. sz.

(A legidősebb megrendelés is forduló postával utánvétellel eszközöltetik.)

VASÁRNAPI UJSÁG
1909 KARÁCSONY 1909

A VASÁRNAPI UJSÁG ELŐFIZETŐI
KAPILÁK

LOQUI LOQUENDO DISCITUR.

A Berlitz-iskola Hannoverben.

A Berlitz-iskola Kölnben.

A magyar korona területén ezenkívül Temesváron, Szabadkán és Zágrábban is van Berlitz-iskola.

«Európa szerinte csodálatos eredményeket értek el a Berlitz-iskola oktatásánál. Abban minden európai nyelvet elég olcsó pénzért meg lehet tanulni és valóban ez iskola elmés és gyakorlati módszere szerint, ha valaki akarja, egy év alatt többre viheti hármely nyelven, mint akárhány év alatt az iskolai módszer szerint, a hol udvalatleg sem is igen akarják a gyermekek megtanulni az idegen nyelveket.»

Ludapesti Hírlap vezércikkéből 1900 okt. 18.

«Ép annyira lehetetlen csupán nyelvtani oktatás révén egy élő nyelvet oly mértékben elsajátítani, hogy a társalgásban teljesen otthonosak legyünk, a mennyire lehetetlen boncertani tanulmányok után járni vagy úszni tanulni.»

A nyelvet a használatból tanulja az ember, a grammatikával csak tökéletesíti. Leibnitz.

M. D. Berlitz, a módszer megalapítója.

A Berlitz-iskola Brüsszelben.

Berlitz úr a párisi idegenforgalmat szolgáltató rendőrök vizsgálatánál.

A Berlitz-iskola New-Yorkban.

«Az amerikai Berlitz-zerint minden nyelvtanításnak legjobb módja a dajkamódszer. És kétség nélkül ez a legáltalánosabb is, mert ezen a révén tanulja meg az anyanyelvét a világ mind az ezernegy-záz vagy hány millió embere.»

(Tóth Béla: A grammatika. Pesti Hírlap, 1900, szeptember 16.)

Az a mesterkelt mód, a mellyel az idegen nyelvek tanítását megnehezítették és összezavarták, szemünk elől tévesztette azt az alapvet, hogy minden nyelvtanulás minden ponton olyan kell, hogy legyen, mint a gyermeke, aki anyanyelvét tanulja. Ez az alapvet az egészséges, józan észből folyik. Pestalozzi.

Mindenki sokkal jobban tanulja meg a nyelvet az élő beszédből a házból, a piacon és a prédikációból, mint a könyvekből.

Dr. Luther Márton.

Berlitz-iskola, európai főigazgatóság, Paris, 27, Avenue de l'Opéra.

Berlitz-iskola, Wien, I., Graben 13.

Kolozsvárott a Berlitz-iskola 1910. január 17-én nyílik meg Deák Ferenc-utca 38. sz. a.

A Berlitz-nyelviskolákról.

A Berlitz-iskolák elterjedésük és kiváló működésük következtében ma már annyira ismeretesek, hogy alig szükséges a köznapi életre, a kultúrára és a nemzetközi forgalomra és kereskedelemre vonatkozó jelentőségét kiemelni, és ez mindenkinél is ki Franciaországban, Angolországban, Németországban, Amerikában stb. utazik, azonnal feltűnik, mert csaknem az egész világon mindenütt újra és újra olvassa a Berlitz School nevét.

Hány ember lemondott már arról, hogy a külföldön tanulmány, üzleti vagy képzést tegyen, egyedül csak azért, mert nem ismerte az illető ország nyelvét, és felnőt ember léte nem akart a régi, hosszadalmas módszer szerint idegen nyelvet tanulni.

Ma már senki sem csinál magának ebből gondot, mert mindenki tudja, hogy milyen röviden és könnyen lehet ezen a bajon a Berlitz-iskolában segíteni.

Ilyen módon a nemzetközi forgalom emelkedése és a Berlitz-iskolák terjedése szoros összefüggésben állanak egymással. Mert ha az alant két kimutatást megtekintjük, egyidejűleg a Berlitz-iskolák számának meglepő gyors növekedését és az óriási és fontos munkát is látjuk, melyet ott a nemzetközi forgalom érdekében végeznek.

Ha még tekintetbe vesszük, hogy kik az iskolák látogatói, akkor arra nézve is biztosított kapunk, hogy jó hírnevünk a kiérdemelt bizalom és eredményes munkán alapul. A Berlitz-iskolákhoz fordultak idegen nyelvekben való kiképzetésük céljából: Alphonse spanyol király, a német uralkodóházak tagjai, az Egyesült Államok jelenlegi és Franciaország előbbeni elnökének családtagjai.

A budapesti iskola sem kisebb tekintélyekkel dicsekedhetik: tanítványai sorában találunk államférfiakat fől a miniszteri székig, a budapesti tud. egyetem 2 volt rektorát, számos tanárát, országgyűlési képviselőket, ügyvédeket, orvosokat, tanárokat, mérnököket, a hadsereg tiszt karának számos tagját, valamint a kereskedő világ színe-javát, s mindazonáltal mérsékelt árai miatt a nagyközönség előtt is hozzáférhető.

A Berlitz-módszer kiválóságát a legnagyobb pedagógiai tekintélyek is elismerték, ezért a legmagasabb katonai hatóságok, állami intézetek s magántársaságok is igénybe veszik, sőt több helyen maga az állam is támogatja. Ennek tulajdonítható az a számos kitüntetés, mellyel a Berlitz-iskolák fontosságát régebben és újabban elismerték, u. m. az 1900. évi párisi világkiállításán 2 arany- és 2 ezüstéremmel, 1902. Lille 1 aranyéremmel, 1902. Zürich 1 aranyéremmel, St. Louis 1904. Grand Prix, és legutóbb 1908-ban a Franco-British kiállításán ismét Grand Prix-vel tüntették ki a Berlitz-iskolákat.

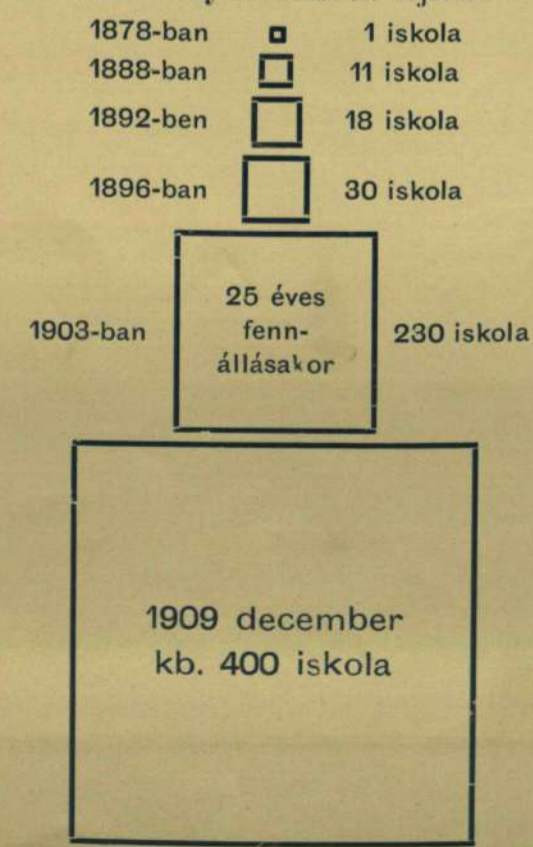
Hogy a Berlitz-módszer a legkiválóbb a nyelvtanítás terén, ahhoz kétség sem férhet, azonban fölfeltele, hogy azt helyesen kezeljék, különben a tanuló ki van annak téve, hogy nemcsak a módszer előnye nem élvezi, hanem idejét is veszíti. Elismert tény, hogy csupán a Berlitz-iskola prospektusa-

ban felsorolt eredeti Berlitz-iskolák nyújtanak a módszer helyes alkalmazására nézve kellő biztosítékot.

Az összes Berlitz-iskolák egy szerves egészet képeznek, berendezésük a közönség kényelmét a legmesszebbmenően kielégítik egyrészt azért, hogy a csoportokat maga az iskola állítja össze, belépni bármikor lehet, a tanítás időtartama pedig egész éven át, megszakítás nélkül reggel fél nyolctól este fél tízig terjed.

Budapesten a Boissérée Ottó igazgató vezetése alatt 1895 óta fennálló Berlitz-iskola csak Erzsébet-kört 15., II. emeleten van. Az iskola a nyelvtanításon kívül a közönségnek mint fordító intézet is nagy szolgáltatást tesz.

A Berlitz-nyelviskola fejlődése:

A St.-Louis-i világkiállítás alkalmával a Berlitz-nyelviskolák működéséről összeállított általános statisztika Európában és Egyiptomban:

1904. január 1-től december 31-ig:

Nyelv:	Az év alatt adott leke- orák száma:	Tanulók száma egy év alatt:	Tanárok száma egy év alatt:
Francia	737168	39090	544
Angol	742946	36592	526
Német	251784	14820	258
Olasz	138644	9510	186
Spanyol	63643	3098	116
Orosz	17178	810	42
Magyar	5634	278	20
Svéd	4080	364	7
Holland	3118	144	12
Arab	1914	74	10
Dán	1556	84	5
Lengyel	602	42	5
Norvég	554	38	4
Görög	278	10	2
Hindosztán	92	6	2
Horvát	70	6	1
Japán	66	3	1
Román	50	2	1
Bolgár	25	1	1

Összesen 1.969.402 104.992 1743

AZ ARANYOS CSIKÓ.

Irta

MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Egyik szűkebb hazámfia, szklabonyai illetőségű lakos, vitéz Balassa Bálint katonai tárgyú verseiben olvassuk:

Vitézek, mi lehet
E széles föld felett
Szébb dolog a végeknél?

Ma már nehéz megérteni, miféle szépséget érthet ez a Balassa? S miféle végeket? A mai katona akárhogy törné is a fejét, legfeljebb a szivarvégeket gondolhatná, de hogy azoknál ne volna szébb dolog széles e földön, azt bizony alá nem írta.

Hát nem is úgy volt az — a hogy mi azt mai észszel gondoljuk. Az ország volt különös állapotban össze-vissza tarkázva templomokkal, mecsetekkel. Az egyik várost a török bírta, a másikat a római császár, azután megint egy darab török birtok következett, majd újra egy Habsburg-parcella. S az ilyen rendtelenségben nines semmi bántó, ha folyik a háború, hiszen majd csak erősebb lesz valamelyik s egy-kettőre eligazodik minden, de az a baj, hogy béke volt, állandó hosszú béke, melyet úgy kötött meg a két uralkodó, hogy: «Egy mozdulat se többé. Fegyvert

lábhoz. Mars a karddal a hüvelybe! Álljon úgy minden, a hogy ebben a pillanatban áll. A ki hol van, maradjon vesztég. A ki mit fog, szorítsa a markába és most már gyujtsunk rá».

Hát ez igen kényelmes lehetett a szultánnak, a ki otthon Stambulban a háremben csibukozott jelenleg, vagy a római császárnak, a ki Bécsben nézte a csillagos eget, de kellemetlenül érinthette pl. (hogy többet ne mondjunk) Esztergom városát, a mely nemes város most Komáromban lakott.

Ugyanis a török kergette el otthonról egy rossz éjszakán s átszaladt asszonyostól, gyerekestől, bíróstul, papostul Komáromba, a hol erős vár és erős magyar őrség volt. Aztán ott maradt mint város a városban saját birájával, saját statumával, anyakönyvével, még a saját kocsmárosa is vele jött (mert csak nem ténfereghet a komoly ember idegen kocsma-kamarásságra áhított, hanem a vitézi hírnévre. Nem ősoket kutatott a kriptákban az aranyifjúság nem a császári királyi kamarásságra áhított, hanem a vitézi hírnévre. Nem ősoket kutatott a kriptákban az aranyifjúság nem a császári királyi kamarásságra áhított, hanem a vitézi hírnévre. Nem ősoket kutatott a kriptákban az aranyifjúság nem a császári királyi kamarásságra áhított, hanem a vitézi hírnévre.

Ezek az össze-visszaváló birtokviszonyok okozták, hogy az ország sohase volt any-

nyira bőségében a végeknél, mint most. Esztergom is végvár volt, mert ott végződött a török birtok. Érsekújvár is végvár volt, mert ott végződött a magyar birtok. Ugyancsak magyar végvár volt Komárom, viszont török végvár volt Buda és így lehetne folytatni akármeddig.

Az akkori uralkodók még jobban megnezték a garast, nem tartottak katonát, ha nem volt rá szükség, csak azért, hogy a katonai schematismus tele legyen nyomtatva nevekkel.

Szélnek eresztették a fölösleges csapatokat (a szultán haza parancsolta) és csak a végeken helyeztek el őrséget a várakban.

Ekkor híresültek el a «végek», melyekről Balassa énekel. Itt volt a gyöngyölet és egyebütt sehol. A nemes ifjúnak minden egyéb derogált a fegyverforgatáson kívül. Az aranyifjúság nem a császári királyi kamarásságra áhított, hanem a vitézi hírnévre. Nem ősoket kutatott a kriptákban az aranyifjúság nem a császári királyi kamarásságra áhított, hanem a vitézi hírnévre.

A béke mintegy kihúzta a gyékényt a

hadí foglalkozások alul. Mi legyen a magyar nemes ifjából? Paniperda, lánybolondító, menyecskeszöktető, vagy csak korhely? Pusztán a végeken lehetett még valamit produkálni. Mert mindegy az, hogy a hatalmasok békét csináltak; sokszor csurognak még a házereszek, mikor már az eső el is állott.

A végvárok nyughatatlan vérű daliái kiindulnak ki egy kis portyázásra, zsákmányra éhesen, kalandra szomjasan, átátesapnak az egymás területeire, behajtanak egy kis tokányra való birkanyáját, vagy egy gulya egyéb állatot, de hoznak nem egyszer karóra tűzendő fejeiket is, ha egy kis csetepatéra kerül a sor, mivel hogy a zsákmányoló csapat gyakran találkozik a másik végbéli csapattal s ilyenkor vagy lekaszabolja egymást, vagy foglal el, a mely utóbbi a kedvesebb, mert a fejek csak dekoráció a várkapu előtti karókon, de a fogoly többnyire készpénz (ki fogván váltatni az övéi által), vagy legalább csereérték — fogságban levő pajtást lehet vele kicserélni.

De ha eltekintünk is az anyagi előnyöktől, melyek a katonacéletet megszerítik, még akkor is dicsőség a végeknél. Mert mint a slingelés a kendőszelekre ideszorult, a mi még szép van a világban. Vagyis a katonai virtus. Nemesak a zsákmányolás vágya hevítette a szíveket, hanem az ön-zellen harcolás is. Török vitézek, magyar vitézek nem férték a bőrükbe, hát gyakorta és szándékosan vitték olyan helyre, a hol azt meglelik. Napirenden voltak a csufolódások. Kiss Farkas komáromi vitéz átütött pl. Budára Szeftim bégnek valami kiesinylő csufolódást, mire Szeftim bég visszaüzent meg gombáiban. Olyan párbaj kerekedett ebből, mint a piny, esetleg élet halálra szóló, a mi mind a két őrség végig nézett. Kiss Farkas Budavára elé lovagolt éjjel, ott leszúrta a kopját a vár előtt, ezédulán jelölve meg a maga nevét és a kihívottát. Szeftim bégnek meg kellett jelenni, mert örökös gyalázat lett volna az összes budai török vitézre a meg nem jelenés, maguk a törökök ölték volna meg a béget, ha nem áll ki. A parancsnok tehát megadta a beleegyezést, valamint a salvus konduktust az ellenséges vég vitézeinek, a kik társukat elkísérték a viadalhoz. Ily viadaloknál közbeköltések és mindenemű feleselések rendszeren ismét új haragot termeltek a levették közt s ezeknek is kihívás lett a végük. De sokszor minden ok nélkül is belekötöttek egy-egy fölkapott hírü vitézhöz innen vagy onnan. Katona Demetert, a nagy magyar bajvívót vetélkedve hívják ki a törökök, mert a ki katonát legyőzi, a hír ahhoz szegődik azontúl... s az a hír, az a hír, beh édes portéka volt!

A viadatok többnyire sík mezőn estek (minden hétre jutott egy pár), szabályok szerint *igazlétük* (választott segédek) előtt, néha maguk a parancsnokok is jelen voltak.

Sok jó katona elpusztult e miatt és ha esett is olykor némi kocszó, úgy tekintették, mint a hadi élet elmaradhatlan járulékait, hisz egy kis tesztmozgás, egy kis gyakorlat szükséges. Inkább csak a formák miatt sértődtek meg. Ali basa

az ellen emel panaszt Ernő főhercegnél, hogy a palotai magyar vitézek csúfságából rókafarkot, disznófarkot tűznek (ezélzással a dicsőséges lófarkra) a kihívó kopjára.

Nem lehetett megakadályozni. Az emberek végre is nem szoktak melodramatikus zenekísérettel mellet veszekedni. Deli Hasszán ezt írja kihívó levelében Cserley Ferencnek:

«Azt kívánom, el ne röjtsed orczádat előttem s ne csavarogj, hanem hadd lássuk egymás orczáját. Ha akaratod nem léssen hozzá, azt is add tudomra. Úgy megajándékozzak,* hogy azon egész Magyarország csudálkozik. Istén hozzánk! Költ Fejérvárotl 1586 febr. 29.

A kihívás úgy szólván nagyobb veszedelemmel járt, mint maga a verekedés. «De minél nagyobb volt a veszedelem — írja Takács Sándor — a vitézek annál jobban kaptak rajta. Éjjeleken azt erdőről-erdőbe, nádról-nádra jártak, óriási távolságra száguldoztak, hogy a kismemelt véghez közelebb orokodhassanak s letűzhessék a kihívó jelt. Ha e közben megkaphatták, bizony fűbe harapott ő kelme, vagy legalább tömlőcsibe került, a hol ott rothadhatott, ha ki nem váltották, de a mint a jelt kítűzte, azontúl már tisztes *közügy* lett a bűnös szándéklatból.» Minden igazi vitéz ember ottalma alatt áll most már az ügy, míg annak rendje és módja szerint el nem intéződik.

Panaszok hiszen mentek fel e miatt úgy Stambulba, mint Bécsbe a fölöttes hatóságokhoz, sőt magukhoz az uralkodókhoz is, azok le is küldtek holmi piromatós leveleket, közvetve és közvetlenül, mintha a béke pontjait féltenék, de e magas és legmagasabb parancsok stílusából kiteszett, hogy a felső rétegekben igen tetszetős a dolog s ő felsége a való-ságban jóízűt nevet a bajusza alatt (vagy nevetne, ha volna neki bajusza), míg a basa panaszkodó levelét olvassa. Így volt ez a nagyobb összetűzéseknél is, a hol egész kis hadjáratok vívattak portyázás okából, a hol foglyulejtettek és elesettekről kellett beszámolni (így volt, kivált ha ezek az elesettek törökök voltak), dorgatorium megjött ugyan a forma kedvéért a várparancsnoknak, — de az udvari kurir mikor átadta, mindjárt belenyúlt a másik zsebébe is, a honnan a rendjelet húzta ki, mely a leszidott hadikaland hősének szólt. ... És ezért énekelté báró Balassa Bálint, hogy nincs szebb dolog a földön a végeknél.

Volt pedig akkoriban (mikor ez az alábbi dolog történt), az esztergomi őrség közt két török vitéz, a kiknek a híre elszálldogált a végekről az ország kellős közepére is.

Az egyik volt Deli Halil, Anatóliából való szikár legény, olyan mint egy jegenye, ügyes mint az evel, hajlékony, mint a kardpenge, a másik pedig a medinai születésű Szinan Iszach, nagy, drabális mézsáros legény, szép alak, olyan erejű, mint egy bika s vakmerő, mint egy hőrség. Iszonyúan értették mind a ketten a kardforgatást, úgy hogy a kivel ezek kikötöttek, az közönségesen a halál fia lett.

* Rókafarkat, főkötőt, szoknyát, affélet volt szokás ilyen esetben küldeni az illetőnek.

Mindenki respektálta a két győzhetetlen vitézt még otthon is. Dohánykájukat, jó falatjaikat, pálinkájukat megosztották velők a bajtársak: mert a legtöbb barátja olyanoknak van, a kiktől legtöbben félnek. Jó dolguk volt. Ettek-ittak és egész nap sakkoztak békeszerető muzulmánokhoz illő szenvedélyvel és egykedvűséggel.

Talán mai napig is sakkoznak, ha Szinan Iszach dühbe nem jön egyszer s össze nem vesz a partnerével egy szerinte jogtalanul kiütött «paraszt» miatt; dühbe jött és így szólt elhamarkodva, önmagát megátkozván:]

— Allah békává változtasson, ha valaha még sakkhoz nyúlok.

Ezt a fogadását azután be is tartotta, de minthogy igen unta magát e játék nélkül, egyszer azt indítványozta a pajtásának, Deli Halilnak.

— Tudod mit, kenyeres? Játszunk ezután emberfejekbe.

— Hm — mondá Deli Halil elgondolkozva — és hogy lenne az?

— Hát kiteszünk három-három tallért, aztán a ki párbajban, vagy azonkívül tizenegy katonament elöbber legyőz, vagy katonafejet lenyisszant, az söpri be mindig a hat tallért.

— Hobo ez nem kis dolog — hüsmögte Halil húzódozva.

— Halil, te nem mersz...

Halil elvörösödött és legott kirántotta az erszényét, hogy kiviegyen belőle három tallért.

— Áll a tétel — mondá hevesen.

A hat tallért aztán átadták letétképp Vely Achmed agának s megkezdtek Allah segítségével a játékot.

Noha tél ideje volt, zuzmárás kemény tél, két hónap alatt bevészódott a parthie. Két hónapig csak kétszer húzta le a saruját Szinan Iszach, örökös munkában volt, de részint a tatai, részint a komáromi és érsekújvári őrségből, részint nyilvános párbajban leteperve, részint fejekben összehozta a tizenegyet.

— Nyertem — mondá, mikor a tizenegyedik fejet hazahozta, egy összeütközésből a váli szőlőföldeknél.

Deli Halil még csak a kilencedik fejnél tartott. Nagyon restellte, de mit tehetett ellene? A hat tallérnak bizony vége és a dicsőségből is oda egy nagy darab. Hanem hát ez még nem az utolsó szó.

Ámbár pedig már eddig is sokallták. A két török vitéz emberpusztító szórakozása meglehetősen felkavarta nemesak a végeket, hanem a felettes katonai hatóságokat is, sőt maga a király is bosszankodott s mikor Pálffy Miklós (a későbbi Hős Pálffy) komáromi kapitány nála volt audiencián (mely háromnegyed óráig tartott), bosszusan említette a két emberölő törököt.

— Legyen rá gondja kedves Pálffy, hogy ez a két farkas többé ne pusztítson a nyájunkban.

Pálffy meghajította magát.

— Rajta lesznek, folség.

— Ne engedje, hogy a katonái megverekegedjenek.

— Lehetetlen folséges uram. Azt meg nem tilthatom, mert az őrség lázadna fel, ha csúfságba engedném tétetni. Az olyan katona élete, a ki nem áll ki, ha kihívják

a viadalra, kevesebbet ér a halálnál s azonfelül meggyalázása a keresztény fajnak, mely a gaz pogánynál maga ösméri el magát alábbvalónak, ha gyávasága bélyegét hagy magán. A gyávaságot, folséges uram, a magyar olyan iszonyatos bélyegnek tartja, hogy már a látszatja is fölött hagy rajta.

— Hiszen tudom, tudom, hogy bátor a magyar...

— Bátor az igaz, de nem annyira — mondá önértzetel Pálffy. — Ezt a fölött elviselni egy magyarnak sincs bátorsága. Hanem majd másképp próbálom megoldani a dolgot a két garázda törökkel.

A sacratissima majestas elmosolyodott.

— A hogy gondolja, kedves Pálffy.

S ebből aztán látta Pálffy, hogy ő felsége is «ügy» gondolja. Hozzá is fogott a gondolata kiviteléhez, mihelyt hazaért, saját maga biztatta fel (békekötés ide, békekötés oda) a vitézeit, hogy hívják ki a két henczegő török vitézt és ne kiméljék az ebleküeket. Bár akkor már roppant félelmetes híruk volt, szinte a babona is nyomokban lépkedett, mégis akadtak csövesül vitézek, a kik sorba vitték leszúrni a kopjákat, foksokat, vagy a sastollakat az esztergomi vaskapu elé, a Deli Halil és a Szinan Iszach nevére.

Az pedig jó volt ezeknek. Örültek neki. Mert hiszen így a kopja viteleket meggyaládkodták. Az idő végre is pénz és a fele fáradság valóságos haszon. A második parthie rövidebb ideig fog tartani.

Megnyerte pedig ezúttal Deli Halil. Most Szinan Iszach maradt a kilenczennél. Szinan Iszach azonban finom distingváló elme volt és bár a hat tallér kiszolgáltatást nem ellenezte, de pajtások közt nem szabad a pénzt sokra nézni, (hisz ügyis együtt iszszák meg), hanem a jövőre nézve óvatást.

— Ohó barátocskám, Deli Halil. Nem oda Buda. A te legyőzetteid között van a komáromi őrségből öt ember, a többi hat ember, a kiket te hívtál ki, az érsekújvári őrségből való németek. Az én nyolcz legyőzöttem pedig egytől-egyig magyarok, katonák és naszádosok. Már most aztán csak nem akard azt állítani, hogy a németet nem könnyebb megverni, mint a magyart.

— No hát ezt én sohase mondtam.

— Igen, de akkor te csalsz.

Deli Halil rettentő szemeket vetett pajtására.

— Ne mondd ki azt a szót még egyszer. Én sohase csalog a játékban.

— Hát mondjuk tévedésnek — szólt Szinan csillapító hangon. — Édes fiam, három német koponyát, épen annyi, de nem is annyi, mondjuk mégis, hogy annyi megszerezni, mint két magyar koponyát. Ez az igazságos arány. Ha már most az én nyolcz koponyámat hármával számítom páronkint, az összesen tizenkét koponya, a kilencedik koponyával tizenhárom és fél.

— Micsoda bolond beszédek!

— Allah világosítsa fel elmédet, ez a szinigazság, a számok tudománya, oh Halil.

Deli Halil a vállait vonogatta.

— Hadd lám, mit akarsz belőle kihozni.

— Azt akarom belőle kibozni, hogy van

hat német letepert ellenfeled. Igaz vagy nem igaz? Itt vannak felírva a neveik.

— No jó, hát van hat német — hagyta rá Halil.

— Öt ebből komáromi magyar — folytatá Szinan Iszach — ez páronkint számítva kitesz hét és fél fejet, minélfogva összesen ugyancsak tizenhárom és egy félfejed van, a mely számítás szerint nem nyertél semmit. A verseny holt ponton áll.

Deli Halil a kardjához kapott.

— Ne mondd azt még egyszer oh Iszach, mert Allahra mondom, mindjárt többem lesz egy fejjel, az pedig a te fejed lesz, ha feldühítesz az ilyen ostoba beszédekkel.

— Ne tüzelj, öreg ficzkó, nem követelem most így, mert nem volt kikötve.

— Ugy-e? Látod! Most magad is beösmered, hogy nem csaltam.

— Nem csaltál Halil, mert nem volt kikötve, de azért se követelhetem, mert az első parthienél az én *tizenegyemben* is többségben voltak a németek.

Halil megint felforrtau.

— Micsoda? — rivalt rá haragosan. — Adod vissza rögtön a hat talléromat?

— Mért adjam én vissza, ha én nem követelem tőled a mostanit?

— Azért, mert te tudva csaltál. Te tudtad, hogy a németet könnyebb megverni — ordította Halil.

— Azt te is tudhattad volna.

— De te okosabb vagy.

— Azért legyen én okosabb — érvelt Szinan Iszach — hogy az ostobábbnak hagyjam magam becsapni?

Már épen birokra keltek, mikor a becsületes Vely Achmed aga melléjük ért szép rezgő szakállával és nagynehezen lekérlette őket.

Megértvén a tiszteletre méltó aga, hogy min vesztek össze, kifejté, hogy a regulák mindig a játék előtt beszélendők meg s bevonatván most már ő is a tanácskozásba. olyan megállapodás jött létre, hogy két magyar fej három német fejnek leszen veendő s most már ezen az alapon folytassák a harmadik parthiet Ins Alah.

Nosza hamar híre ment ennek a kópéságnak is a végeken, az országban és még Bécsbe is eljutott. A magyaroknak még szinte tetszett, vidám hangulatot csinált, mert legalább igazságosan vannak taksálva. Még szinte népszerű lett a két török, kik immár a hétfejú sárkány mesei uniformisában vésődtek be a népfantáziába. A németek egy kicsinyt szégyenltek ugyan, de azért mégis örültek — mert a miből hasznót húzhattak, azt zive-sen, sőt élvezettel szégyenltek; akkor ilyenek voltak. Már pedig ennél a vetélkedésnél tiszta haszon, ha három fejük csak két fej, mert a két rettenetes török nem is pályázik a német fejekre, — nem érdekes.

Hanem a császárt és a körülötte levő katonai nagyságokat mód nélkül felingerezte ez az általános hahotává izmosodó nyugalom volt az est, hanem azért látni lehetett, hogy a mi a «Magyar félhold» fedelét beborítja, az füst: kékebb a ködnél.

— Úgy látszik, vendégek vannak Félholdéknál, mert sütnék főznek.

— Alkalmast halászok.

Ezekben a napokban történt, mikor a végházakban a két török vitéz megkerítésére mindenféle tervek gomolyogtak a bécsi ajándék hírelve fölpsizkált elmékben, hogy *Kakaban* (Párkányinak a török neve), a kocsmáros új borokat kapott Penczről. Szokolynai Mihály penzci szőlősgazda hozta két szürkéjén, a harmadik ló, egy seregélyszinű, a löcséhez volt kötve, azt holnap a vásáron szándékozik eladni Érsekújvárotl. A negyedik egy kis csikó volt, a rudas fiacskája, olyan édes a fehér csillaggal homlokán, a finom hibátlan lábaival, nyulánk teste arányai-val, hogy meg lehetett volna csókolni.

Mikor a bort hozták, épen akkor indult a kocsmáros leánya, Terka, Esztergomba a hajóhídon át némi élelmiszerekért s találkozáva a piacon Deli Halillal, a ki gyakran megfordult a «Magyar félholdnál» (ez volt a magányos kocma alkalmazkodó elnevezése) s minthogy a Terkával szeretett legyeskedni, hát megálltak csevegni, miközben a Terka elújságotta, hogy most kaptak egy hordó bort Penczről, minek következtében Deli Halil megígérte, hogy mindjárt ebben a minutában odamegy («míg a gazember apád be nem vizezi» — mondá). Csak felszalad előbb a várba a pajtásáért, Szinanért.

— Minek hozod el a pajtásodat? — mondá a leány kedvetlenül.

— Hát mért ne hoznám? Jó ő nekem elbeszélgetni.

— Hiszen velem is elbeszélgethetnél Halil! S a hangja olyan lágy volt, mint egy mandoliné.

— Igaz, a mi igaz — mosolygott a vitéz, megértvén a beszédből, a mi a sorok közt rejlik és jutalmul megcsipkedte az állát, — de te azt nem érted kis muszincza. Neki ott kell lenni, mikor mulatok, mert ha nincs velem, akkor dolgozik s ha ő dolgozik, nekem se szabad pihenem. Egymáshoz vagyunk lánczolva a pihenésben.

— És ki kívánja ezt így tőled?

— A dicsőség, kis muszincza, de te azt nem érted.

Terka a szemé közé kaczagott s mint-hogy egy véres nyulat vitt a kezében, a nyullal sujtotta a Halil vállára. (Volt abban incselkedés, de keserűség is).

— Eredj, te zudár!

S ezzel ő iramodott el Kakat felé.

— No megállj — kiáltozott utána Deli Halil — nyullal ütött török nyúl hátán megy a paradicsomba. Ezt megkeserülöd, Terka!

Ezzel besietett a várba a czimboráért s kis idő mulva már ott baktattak a hajóhídon. Egy kis köd gőmögött, le-szállóban volt az est, hanem azért látni lehetett, hogy a mi a «Magyar félhold» fedelét beborítja, az füst: kékebb a ködnél.

— Úgy látszik, vendégek vannak Félholdéknál, mert sütnék főznek.

— Alkalmast halászok.

— Inkább talán búcsúsok, mert búcsú lesz holnap Váczon.

— Hm. Az nem volna rossz. Jól mutatnánk.

— A búcsúsokkal?

— Persze. Mit bánulsz? A búcsúsok többnyire asszonyok. Még pedig többnyire bűnös asszonyok. Mert a ki nem érzi bűnét, az nem megy vezekelni. Ha bűnös asszonyoknak veszsük — okoskodott tovább Szinan Iszach — valószínűleg szépek is, mivel a szépek vannak alévetve a keresztényeknél a legtöbb csábításnak, tehát ezek botlanak el leginkább. No már most, minthogy szépek is ezek az asszonyok, hát tetszeni fognak és mivel bűnösök, nem sokat kell velük teketóriázni. S ez a jó. Mert nem szeretem azokat az asszonyokat, a kikkel sokat kell teketóriázni.

— Bolond vagy Iszach. Hisz a szerelemnél épen a teketória ér valamit.

— Ért ám az olyan szép ficzónál, mint te, a kinél a győzelem okvetlenül beáll, mint az ivásra a részegség, de én csűf vagyok, mint az ördög s minél tovább lát a fehér személy, annál jobban undorodik meg tőlem.

A mint a «félholdhoz» közeledtek, valami szürke alakot láttak az udvaron és fel-felhangzó csengetést hallottak. Épen feljűk lépegetett.

— Hát nem mondtam, hogy búcsúsok. Ez bizonyosan az alamiznaszedő a csöngetős zsacsóval.

Közelebb érték hozzá.

— Eredj te bosztozó, hisz ez csikó.

Egy szép kis penész színű csikó volt csöngetyűvel, nagy okos szemei úgy égtek, mint a parázs, a gyönyörű fodros farkával szaporán legyezgette magát, hibe-tőleg a szunyogok ellen, melyek a dunaparti sásokból rajokban szálldogáltak.

Különben a többi beszélgetésük is csak elméleti alapon nyugodott, mert a «Magyar félholdban» nem volt egy fia búcsús se, az említett Szokolyai Mihály ült az egyik asztalnál, elhatározta, hogy itt tölti az éjszakát és csak hajnalban megy be az új kántorért Ujvárra, mert a seregélyszínű ló eladásán kívül ez a községbeli feladat várt rá. A másik asztalnál egy gyolcsos tót úgynevezett «vinost» (készített bort) kortyogtatott egy mázos kancsóból, a gazda pedig a söntésben ült és pipázott. A konyhából, hol Terka a nyulat nyúzta, Gerenczéné asszonyom pedig a tűzhelynél sürgött, finom birkatokány illat szaladt be, valahányszor az ajtó nyílt.

Általában álmos hangulat uralkodott a «Magyar félholdban», mikor a török vitézek beléptek. Hanem meg is fordult mindjárt. Vendégnek is sok emberrel fölért a két híres dalia. A legnagyobb korhelyek a végeken. Csak talán a Nádasdy Tamás nagy itálú Tahy-ja versenyezhetne velök. Hej gazda! Hol az a peneci bor, a mit hoztak? Ide vele, de gyorsan! Hogy még zavaros? Azt üzeni a gégem, hogy nem bánja. Csak hozza kend, ugorjon érte, mit ül itt lomhán, mint a siket sertés a rozsbán!

Hozta Gerencze uram, hogyne hozta volna; nagy hasznát látta ő a két jó vitéznek, kik szinte hoztak egy-egy zsák-mányolás után egyet-mást értékesítés vé-

gett ő hozzá. Ő maga is közéjük ült és ivott velük. Jóízű emberek voltak mind a hárman s egyforma gondolkodásúak. Nyelvük, hazájuk szinte közös már, mert a törökök még gyerekkorukban kerültek ide a szüleikkel, csak az istenük különbözött, — de annak úgy se fogadtak szót.

Általában így volt; a török elmagyarosodott a végeken, a magyar eltörökösödött s majdnem egyek lettek. A török katonák magyarul beszélgetnek egymás közt. A mi szépen írt, magyar levelünk fennmaradt e korból, azt a török basák és bégek írták, mert ők a néptől tanultak magyarul s el nem rontották az úgynevezett kuriális magyar nyelvet. A budai basa ismételve kéri magyar leveleiben Ernő főherceget, hogy ne irkáljon neki se diáku, se németül, a mit nem ért meg jól, mikor itt van az orcsületes, értelmes magyar szó, a ki az országának is a nyelve és münk is értjük.

Mondom, jóízűen és barátságosan beszélgettek együtt, fogyott a bor, majd behozták a párolgó tokányt, arra még jobban csúsztott a peneci nedű. Hát még többet ittak rá. Később aztán, mikor elvégezte dolgát a konyhában, bejött Terka is kipirosodva a tüztől, mint egy basarózsa s odaült a vitézek mellé. Erre megint hozatni kellett egy kancsóval. De ez már az utolsó legyen. Mert még haza is kell menni.

Szinan Iszachnak jó kedve szottyant, mivel a leány ma nem Halil mellé ült, de ő hozzája s minthogy ott volt kapóra a tót gyolcsos, hát behajított egy csontot, a mi a tányérján maradt a birkából. Épen az orrát találta, a mi pompás kedvre hangolta.

— Mutasd hé a portékádat, te majom. A tót kibontotta a dolgait s Szinan Iszach megkínálta Terkát, hogy válaszon magának egy ruhára valót.

— Igazán, annyi pénz van? — szolt habozva Terka.

— Míg a szultánnak lesz, nekem is lesz. Válassz.

Terka Halilra nézett, de Halil úgy tett, mintha másutt járna az esze, Terka hát választott egy ruhára valót, meg egy kendőt.

Iszach odadobott a tótnak két darab tallért, a tót keresni kezdte a rézpénzek közt a tűszőben, a mi kijárt belőle, de már ehhez nem volt türelme Iszachnak, egy csattanós pofont adott neki és azt mondta «kvitt.» A tót pedig elmosolyodott azzal az orcájával, a melyik érintetlen maradt és azt mondta: «Ponyizsenye gyakujem». (Köszönöm alásan).

Szinan Iszach tudott gavallér lenni, az bizonyos, de hát olyan szép legényné, mint Deli Halil, át nem változtathatta volna a kalifák összes kince se, azért aztán akárhogy kellemeztette is magát Terka Iszach előtt, minden szava, minden tekintete Halilnak szólt. Halil azonban úgy látszik, zokon vette Terkától, a miért Szinához húzódot és egész este ügyet se vetett rá, átbeszélgetett részint a peneci paraszthoz, Szokolyai uramhoz, aki értelmes embernek bizonyult, részint a kocsmároshoz, a ki a feleségével számolt a söntésben.

Vérig sértette ez Terkát s a mint egyszer arra kérte Szinan, hogy igyék ő is

egy piczinyt, nem akart a bögréjével kocszintani Halillal.

— No talán haragszol rá? — mordult fel Szinan.

(Nem tetszett neki ez a harag. Gyanus az. Mert szerelemből lesz a harag. S a szerelemből lett harag rövidebb életű a Tisza-virágnál.)

— Inkább ő haragszik — mondá Terka. — Hiszen hozzám se szól.

— Mit? Neked van valami bajod? — gyúlt ki Szinan a barátja ellen és az asztalra csapott a hatalmas tenyerével.

— Úgy van, én nehezeletem — válaszolt Deli Halil nagy komoran. — Terka megütött egy nyúlal a piacon, a mi nálunk muzulmánoknál veszedelmes, mert a kit egy érintetlen leány valamely állattal, kakassal, libával, bárányval vagy bármelyikkel megüt, azon megy az illető a Mohamed paradicsomába. Én nem akarok oda nyúlón menni.

— Mindegy már akkor a forspont mineműsége — szolt közbe a kocsmáros kedélyesen.

— Ohó nem mindegy, mert...

— Igjunk előbb egyet — indítványozta Szinan.

— Nem mindegy — vetette Halil, miután ittak előbb. — Mert inkább ne is haljak meg, mintsem én a Mohamed ábrázata elé nyúlón kerüljek. Rettenetes még elgondolni is.

— Ez csakugyan borzasztó — hagyta rá Szinan. — Igjunk ez ellen is egy kortyot.

Hát megint húztak egyet a kancsóból.

— Aztán van egy másik rossz oldala is — sóhajtott fel Halil. — A paradicsomba vezető út a mi hitünk szerint napokig tart s az útonjárónál nincs semmi eleség, útközben semmi csárda. Különbö se szállhat le senki a maga állatjáról, csak megy-megy szakadatlan. No már most az is megtörténhetik, hogy a paradicsom felé vonulok éhen puszta útközben, ha alacsony állaton megyen. Azért az olyan magunk forma vitézek rendszeren tevéhatón vonulnak be, a mi nagy előny, mert az út két szélén óriás gyümölcsfák vannak a legfölségebb gyümölcsökkel megrakva, a melyeket tevéhatón könnyű leszakítani, de nyúlhátról lehetetlen... Így tetted tönkre életemnek a túlsó felét, halloed-e...

— Hiszen csak nem üthettek meg egy tevével, te csacsi — védekezett a leány vidám devánsággal.

Halil azonban nagy kujon, szomorú maradt és a szép bársonypillantású szeméit szemrehányón függeszté Terkára. A leány megsajnálta s az apja hátán át hozzáhajolt s azt súgta neki:

— Ne legyen nehéz szíved hozzám, nem lesz semmi bajod.

— Beszélhetsz már — mondá ez mélabúsán.

— De én tudom, hogy nem lesz. (És elpirult.) Hidd el no, ha én mondom.

És aztán ő is elkecseregett, mintha valami bús emlék felhője ereszkednék a homlokára.

Szinan pedzeni kezdte az okot. Míg Gerencze urammal látszott vitakozni, kettőjükre figyelt, minden szót elfogott. Hm. Hát így vagyunk? Már épen el akarta

magától taszítani a leányt: «Eredj el tőlem, ha olyan vagy», mikor egyszerre csak hegedűszó hangzott fel az ablak alatt.

Czigány van itt. Uczú, hop! Haja haj! Felugrott s kilökte handzsárjával az ablaküveget.

— Gyere be more! Gyere be. Mulatós kedvem van.

Hikszum volt, a karvai cigány, a ki a holnapi váci búcsú ötletéből bandukolt ötöd magával Vác felé s meglátván a világosságot a «Magyar félholdnál», egy alázatos nótácskával próbált kedveskedni a híres vitézlő török uraságoknak, a kiknek adjon az isten erőt, egészségét, áldást és békességet, holtuk után örök üdvösséget.

— No húzz hát egy szép magyar nótát. Bort a cigányoknak Gerencze!

A kocsmárosné, a ki beeresztette Hikszumot (valószínűleg a «Hic sum»-ból vette nevét), egyszersmind jelenté, hogy a Muezzim éjfél kiált Esztergomban. Csendes, szélmentes idő volt, hallani lehetett az üvöltözést. Halil menni akart, de Szinan nem engedte.

— Hadd ordítson, ha kedve tartja.

S ezzel a cigány elé ugrott, magyárosan kényeskedve rázta magát előtte s a születendő nóta arany kódéval feje körül utolsó porczikáig magyar módon kezdte éneklő hangokba önteni a gondolatait:

Bármit mond is az Alkorán,
Nem megyünk mi innen Korán.

Hic sum pedig a húrok pengetésében próbált valahogy a hangja után baktatni. Szokolyai gazduram látván, hogy itt nagy *ramaszári* lesz, kiment az udvarra és befeküdt a szekerére a bundájába. A gyolcsos tót pedig felkérte a padlásra, úgy hogy most már egyedül maradt volna a kocsmárosékkal, ha a szomszédos tégláégetőnél a napszamos menyecskek közül egy-kettőnek meg nem üti fülét a muzsikaszó, mert az ördög és az asszony sohase alszik egészen, nosza felczihelődnek az ablakhoz leselkedni.

Az ablaknál észreveszi Halil a bemosolygó fejeket, nem rest kiszaladni s kiválasztani a legformásabbat meglehetősen látatlanban, mert a mennybolton andalgó igazi félholdat kelet felől tornyosuló barna felhőpászták takarták el. A menyecske nem nagyon ellenkezett, hagyta magát bevonszoltatni némi diszkitásokkal, bent aztán derékon csípte Halil és elkezdte ropni a csárdást. Szinan rossz kedve lohadt erre. Terkának abból a suttogó mondásából, hogy ne féljen Halil, nem lesz a nyúlal való megütésnek fogantatja, azt kombinálta ki, hogy miért nem lesz? Hát talán azért nem lesz, mert Terka már nem ártatlan, szólván a török hit érintetlen lényéről.

Ejh, ha nem ártatlan is! Hát minek volna ártatlan? Hiszen még a hajóhídon jövet ő maga magyarázta, hogy a bűnös nők az érdekesebbek. Most meg már mit szeretne. Bolondság, bolondság! Gyere rózsám, ha szeretsz.

S most már ő is derekasan megforgatta a Terkát. Dübörgött a föld a topogása alatt s Terkának, hogy a vállára tartsa

a kezét, föl kellett ágaskodnia, csak a lábujjhegye érte a földet.

Igy folyt a tánc szakadatlanul. Csak addig nem táncoltak, a míg ittak. Ha a tánczosnók elfáradtak, behoztak egyet kívülről. Halil még az öreg kocsmárosét is megtáncoltatta, csak Terkát nem. Közbe meg is éheztek. Szinan enni kért. A kocsmáros kijelentette, hogy semmi sincs a háznál, csak a nyúl.

— Meg kell a nyulat sütni.

— Későn van már — húzódoztak a kocsmárosék.

— Mit későn! Nincs későn! Én parancsolom. Én Szinan Iszach, a török császár első vitéze.

Minek hozod el a pajtásodat? — mondá a leány kedvetlenül.

Nosza hamar tüzet csinálni. A sok ott ögyelgő asszony hozzá látott, egyik a tepsit hozta, egyik a zsirt, egyik a nyulat vagdalta, mert porköltnek kell elkészíteni, — de mi az ennyi embernek?

— Én nem eszem az átkozottból — hörögte Deli Halil.

— Hát mit akarnál enni? — kérdezte Terka gyöngéden. — No mondd meg, Halilkám lekem. Rántottát parancsolsz, vagy piritóst? Vagy mind a kettőt?

Halil már nagyon el volt ázva, a szeme keresztbe állt, a haja lecsüngött a homlokára és csak a fejét rázta, mint valami makranczos gyerek.

— Csikó pecsenyét akarok.

— Jaj ne beszélj kérlek bolondokat!

Hol vegyek én neked csikó húst?

— Az udvaron láttam egy csikót. Meg-

fogom, leszúrom. Csikó-pecsenyét akarok. Hop Szinan! Hol vagy Szinan. Gyere ki Szinan. Vadászat lesz. Éji vadászat.

Szinannak is tetszett az eszme. Szinan többet vett be a jóból, mint a mennyit megbirt, annyira tele volt vedvekkal, hogy szinte már csicsogott a bőre.

— Jó, gyerünk!

Gerencze uram közbevetette magát, ne okoskodjanak, mert abból panasz lesz és ha ilyeneket tesznek az ő kocsmájában, akkor aztán ki mer ő nála megszállni. Gerenczéné asszonyom meg okosabb, kutsuttant az udvarra, felköltötte Szokolyai gazduramat, hogy a török vitézek meg akarják ölteni a csikót, hát fogjon be hamar

és menjen az útjára isten hírével. — Jézus urunk is kitért a részeg embernek.

Szokolyai Mihály elképedt. Jézus Mária! A csikó van veszedelemben. A kis kedvence. Nem maradt annak mindjárt a szemében egy csöpp álom sem. Azok a zsványok bizony megteszik, hogy leszűrik. Nem csoda, hogy az álmában is velük volt s látta hibe-tőleg az este hallott beszélgetések révén egy nyúlón nyargalni az egyiket és egy nagy teknősbékán ülve ugyanazon az úton a másikat. Az, a ki a nyúlón ült, az még csak odaérhet a török paradicsomba, de a ki a teknős békán megy, mi lesz azzal?

És most a kis Rárót akarják megenni. Oh, a czudarak! Bizony kitelik az istentelenektől. Szokolyai uram összeszedte minden fürgességét, itt nincs egy percz

vesztelezni való. Hamar elő a lovakat, fel a hámat, aztán gyi. Segítsen kegyelmem is, Gerenczné asszonyom, a Krisztus sebeire kérem.

A jó asszony maga rakta fel a kantárokat, minden úgy ment, mint a tűz, de mégis késő volt. A két korhely nagy dülöngve kijött, nem lehetett már visszatartani. Csuklottak, bőfőgtek és kurjongattak.

— Hol az a csikó hé. Csina ne, Csina ne!
— Tyűh, de jó ez a friss levegő!

Szokolyai uram reszketett félelmében.

— Csina ne! — hangzott ismét rekedtesen.

A csikó ott somforgott az anyja körül, hozzá-hozzá dörgölődött meg lefeküdt a hasa alá.

Gerenczné szétterjesztette a kötényét (mindig olyan ezerránczú kötényt viselt), hogy ne lássák.

Hanem most egyszerre megmozdult a csikó, felugrott, hihetetlenül a szétterjesztett kötényről ijedt meg, megrázta a fejét és megiramodott a kijárat felé. A csengtyű csilingelni kezdett a nyakában.

— Ott van, ott van! — kiáltá Deli Halil és kirántotta a handzsárját. — Hajrá! Utána!

Szinan is kirántotta a kardját és neki indult a csikó-üldözésnek. Az anyaló ösztönszerűleg megérezte a veszélyt, a miben a fia forog s hosszan, jelentősen nyertett. (Ki tudná azt, mit kiáltott utána lónyelven!)

Szokolyai uram egy vasvillát kapott fel hirtelen.

— Egy életem, egy halálom — kiáltá — de abból a csikóból nem esznek a vitéz urak.

Épen szembe akart velök állni, mikor Deli Halil végig vágódott a földön, mint egy zsák és Szinan is csak cikczakos vargabetűket irt le tántorgásában, de haladni nem tudott.

— Ugyan ne okoskodjék gazduram — intette Gerencze, — iszen látja, hogy ittás állapotban vannak. Okosabb bizony, ha fölveszi a vitéz urakat a szekerére és haza viszi.

— No én bizony nem viszem.

— Mit, te nem viszel bennünket? — fortyant föl Szinan vitéz a handzsárjával hadonászva. — Te mered ezt mondani, kútya paraszt. Majd kérdezem én azt tőled, hogy viszel-e vagy nem viszel.

S ezzel oda botorkált és a kocsira próbált föltápaszkodni, de biz az csak nagynehezen sikerült, kétszer is visszasett. Mikor aztán mégis fent volt, Halil után kezdett kiabálni.

— Hej kamarás! Hol vagy kamarás? Gyere fel a hintóba! Az ördög menjen most gyalog a hajóhídon.

A kamarás motyogott valamit, de fölkelni már alig bírt, Gerencze uram segítette, meg Terka a kocsira és csak segítséggel lehetett feltuszkolni.

— Még egy kupa bort Gerencze és tegyen ide kend egy menyecskét is — követelte Halil, de már azt alig lehetett érteni.

A báméskodó menyecskék mégis megértették s nyomban szétbentek, mint a füst, Szokolyai pedig nagy fejkavarások közt megindítá szürkét.

Szinan kurjantott az elindulásakor egykettőt, majd elcsendesedett, de alig voltak néhány száz lépésnyire a kocsjától, Halil kezdett ordítani és kapkodni a Szokolyai hacukája után.

— Hop megálljunk. Hol a handzsárom? Ott hagytam a handzsáromat!

— Az bizony igaz lehet, a handzsár kiesett a kezéből, mikor a csikót kergetve fölbukott, de Szokolyaiban forrt a méreg és nem volt kedve visszatérni, úgy tett, mintha nem hallaná. Halil úgyis elcsendesedett csakhamar és már alig lehetett hallani egyebet a csendes csillag-talan éjszakában, mint a két vitéz hortyogását, a kerekék zörgését és a lovak mellett poroszkáló csikó csöngtyűjét. Azonban mikor a hajóhídra kellett volna befordulni, Szokolyai Mihály mégis elővette a jobbik esztét. Hát van nekem jó dolgom a törökök dolgába avatkozni. Őket Esztergomba bevinni, a hol tőlem számon kérik a handzsárjukat, a hol elvehetik a lovaimat, életemet, mert az már nem a mi királyunk földje. De hát mit csináljak velök? Hova tegyem? Mert addig kell valamit cselekednem, míg magukkal tehetetlenek, azontúl aztán ők cselekesznek azt, a mi nekik tetszik. Az bizony legokosabb lesz, ha átviszem őket Érsekújvárra, a hol a mi királyunk népe van. Végezzék aztán a többi az okos nagy urak.

— Úgy is tett Szokolyai Mihály, bevitte őket Érsekújvárra a várkapu elé, épen hasadni kezdett a hajnal, mikor odaért. Felköltötte ő kegyelmeiket illendő módon: «Helyben vagyunk vitéz urak.» Lesegítette őket a szekérről — jobban mondva lerángatta. Azok ásitottak, a szemeiket törülgették és nem bírtak megállni se a lábukon, odatámaszkodván a falnak. Az egyik vitéz erre belenyúlt a zsebébe s néhány aprópénzt vett elő borralalónak, de Szokolyai uram nem fogadta el, mondván nagy ravaszul, hogy tudja ő, mi a becsület s már magában az elég szerencse, ha a török császárnak ebben is valami szolgálatot tehetett.

— Meg is fogja hálálni kendnek — hebegte Szinan Iszach nem minden humor nélkül — mihelyt találkozik vele. Erre még a kopogtató vasat is a markába adta Szinannak, a ki maga zörgetett vele, míg csak megcsikordult sarkaiban az erős kapu s elnyelte a vitézeket. De már akkor Szokolyai uram is a szekeren ült s közibe vágott a szürkéknek, hogy kód elötte, kód utána, semmi köze se legyen ehhez az esethez többé.

— Meg is fogja hálálni kendnek — hebegte Szinan Iszach nem minden humor nélkül — mihelyt találkozik vele. Erre még a kopogtató vasat is a markába adta Szinannak, a ki maga zörgetett vele, míg csak megcsikordult sarkaiban az erős kapu s elnyelte a vitézeket.

— Meg is fogja hálálni kendnek — hebegte Szinan Iszach nem minden humor nélkül — mihelyt találkozik vele. Erre még a kopogtató vasat is a markába adta Szinannak, a ki maga zörgetett vele, míg csak megcsikordult sarkaiban az erős kapu s elnyelte a vitézeket.

— Meg is fogja hálálni kendnek — hebegte Szinan Iszach nem minden humor nélkül — mihelyt találkozik vele.

Erre még a kopogtató vasat is a markába adta Szinannak, a ki maga zörgetett vele, míg csak megcsikordult sarkaiban az erős kapu s elnyelte a vitézeket.

De már akkor Szokolyai uram is a szekeren ült s közibe vágott a szürkéknek, hogy kód elötte, kód utána, semmi köze se legyen ehhez az esethez többé.

Bezzeg volt nagy öröm Érsekújvárott reggelre, mikor kiszült, hogy a két híres dalia, Deli Halil és Szinan Iszach került a kezeikbe, még pedig elevenen.

Hej, mennyi jó keresztény foglyot adnak ezekért cserébe! Ha ugyan a király fel nem akasztatja sok vitézeinek elpusztítottait. Hanem hát mikép is történhetett ez? Ki fogta el? Hogy fogta el? Csodálatosnak látszott az egész eset. Ki mondja még, hogy nincsen szerencse a világon?

A várparancsnok ismervén a király idegességét, nyomban jelentette futár által röviden, hogy a két török vitéz immár

ma éjjel foglyul ejtett és itt ül az ujjvári börtönben.

Ő felsége ugyancsak nyomban udvari kurirt küldött, köszönetet a parancsnoknak, dicsérő sorokat az őrségnek s házárnak és a hadseregnek tett hasznos szolgálatokért ritka súlyos aranylánczot annak, a ki a török vitézek kézrejutásában, bárki lenne is az, legtöbb érdemmel bír.

Most hökkent meg aztán a parancsnok. Hát ki is fogta el voltaképen a törököket? Hiszen magoktól jöttek. A várban álló katonák mintha láttak volna ott künn mint árnyékot elhúzódni valami feketét, mikor a vitézek bezörgettek, magok a török foglyok kijózanodva se tudták, hogy jöttek ide, de mégis derengett előttük olyas valami, mintha egy szekéren hozták volna őket. De ez nem bizonyos. Bizonyosan csak arra emlékeztek, hogy Kakatban mulattak a «Magyar félholdnál» ama nevezetes éjszakán.

Végre is meg kellett keresni a polgári hatóságot, az nyomozza ki. Csak kevés az, a mi még ezután következik. A szolgabíró kezébe vette a dolgot s a kakati csárdában nem volt nehéz útmutatást kapni, hogy pencti illetőségű Szokolyai Mihályé a dicsőség és az érdem.

Az ujjvári parancsnok, tekintetes és vitéz Szent-Iványi Ferencz uram tehát magához idézte a várba s felette csodálkozék a vitéz, mikor egy sunyi paraszt jelent még úri színe előtt gatyában és ólomgombos köldökig érő mellényben.

— Kend az a Szokolyai Mihály?
— Mivelhogy muszáj is annak lennem.
— Kend hozta be a törököket?
— Mivelhogy magok ültek fel a szekereimre, hát muszáj volt elhozni.

— De kend tette le őket itt a vár előtt.
— Mivelhogy le kellett valahol tenni és ők magok is úgy mondták, hogy várba vigyem.

— Az ám — nevetett a parancsnok — de nem ebbe a várba. No már derék ember kend. Ő felsége urunk császárnak és királyunk is ennek akart kifejezést adni, mikor ezt az aranylánczot küldte ajándékba, a mit imé most én átadok kendnek.

Szokolyai uramnak sehogy se tetszett az a föntebbi «kifejezés» szó (mert a fejezés van benne), gyanusan nézegette a papirosokból kibontott tündöklő lánczot és épenséggel nem nyúlt utána, hanem tartózkodva vonakodott tőle.

— Nincs a fuvarozásért tartozás, mivelhogy úgyis el kellett jönnöm Ujjvárra, megkövetem alásan, a kántorunkat kellett hazavinni s azért már a helység megfizetett.

— Nem is azért van ez atyámfia, ez ő felsége külön ajándéka, hát azt el kell fogadni — mosolygott a parancsnok, kit felette mulattatott a paraszt magatartása.

— És hát mi jár vele? — kérdé fűrésző tekintettel.

— Hogy érti azt?
— Hogy nem kell-e ezért valami külön adót fizetni?

— Dehogy. Ellenkezőleg nagy becsülete lesz e miatt.

— Van az már elég — felelte önértettel.
— No ezzel még több lesz — fejezte be a parancsnok. — Értékes súlyra nézve is. De persze eladni nem szabad.

— Miért, instálom?
— Mert megnehezeltne ő felsége.
— Igenis értem.

Denique Szokolyai hazavitte a lánczot Penczre, de az nem hozott rá szerencsét. Lakott ott egy özvegy kántorné, Petruskáné, a ki hallván a lánczról, császári voltáról, nagy súlyáról, asszonyi hiuságtól megkapatva szemet velett ő kegyelmére s ő magánál is öregebb asszonyok által kezdte neki beadogatni, hogy a lánczot viselni illenek. De a lánczot csak pap viselhetné, vagy asszony. De nem parasz-asszony. Ködmönre azt nem lehet. No már most pappá nem változhatik át Szokolyai uram, hát mi volna a teendő? Olyan feleséget vegyen, a kire rá lehet akasztani. Itt van példának okáért Petruskáné.

Szokolyai uram mindenkép szorítottván e celszövények által, megrestelé a dolgot egy napon s hogy elejét vegye mindenkorra a pletykának, az aranylánczot odaajándékozta a kis Rárónak, a kedvencnek, a penészszinű csikónak.

Három rébbe kötötte a nyaka körül. Hadd legyen az övé. Hiszen úgyis az ő révén szerezte. S ha már arany a láncz, egy kis ezüst csengelyűt csináltatott hozzá a váci ötvösnél. Jaj istennek, hogy szólt az, mikor a fejcskjét megrázta, tiszta levegőben a határ végéről hallani lehetett. És a Ráró maga is tudta, mi van a nyakán, kényesen lépkedett, mint egy gróf-kisasszony.

Ebből azonban Petruskáné is érthetett —

ÖREG SZÜLE.

Öreg szüle, fáradt anyóka,
De rosszul megy néki a dolga.
Sujtolja a balsors keményen:
Tengődik kegyelem-kenyéren.

Édes anya volt ő valaha,
Veje, lánya mégis mostoha,
Jó szó jut a Többsincs kutyának,
Jaj de nem az édes anyának.

Tesz-vesz, a mi tőle csak telik,
Meg sem is áll késő estelig,
Lelkét majd hogy ki nem szaladja,
Mégis panaszos a falatja.

Ha batyuzik, künn a határban
Uram Isten, mennyi madár van,
S valamennyi vidám, fiatal,
S foly a pajkos játék, meg a dal.

Nézi a sok tenger verebet,
De közöttük nem lát öregtet,
S panaszos bú ajkán megered:
«Egy sem eszik könnyes kenyeret!»

«Csak az öreg asszony az árva,
Talán az Isten is útálja,
Kegyesebb a hitvány verébhez!...
Öreg szüle, hallgass, ne vétkezz.

Nehéz ez a kérdés, ne bogozd,
Böles az Isten, jó is, ne okozd.
Emeld hozzá szíved, imádkozd!
S fölöleli lelked magához.

Vargha Gyula.

DALOK HAZULRÓL.

I.

CSENDESSÉG.

Nyugodalmam hányszor oda van
Köztetek, kis lármázó hadam!
Hányszor mondom egy nap: «hagyjatok,
Csendesebben rosszalkodjatok!»

S most, hogy tőlünk távol estetek:
A szívem, a lelkem is beteg.
S oda vagyok végkép e miatt
A pogány nagy csendesség miatt!

Most, hogy itthon kettecskén vagyunk:
Ti vagytok csak a gondolatunk.
S most azért nem lelem nyugtomat,
Mert nem hallom a lármátokat.

II.

SZÓTLANUL.

Az a legszebb nóta,
A mi nincs leírva,
Csak úgy láthatlan
Szívünkbe van írva.

Hangja síncs, szava síncs
Csak gyönyörűsége,
S szótlalanul hordjuk
Szívünk közepébe.

Szívünk közepébe,
Lelkünk melegébe,
S áldjuk a jó Istent
Este, reggel érte!

— Az én legszebb nótám,
A rátok-nézésem:
Édes gyermekeim,
Lelkem feleségem!

Szabolcska Mihály.

Emlékezés apámra.

Irta
ifj. SZÁSZ BÉLA.

Virasztva ülök késő éjszakán,
— Álom csak boldogok szemére száll, —
Köröttem néma csend, kihalt magány,
S a lámpa fényét elnyelő homály.
— De a homályból most egy néma árny
Lassan kiválik, — és előmbé áll,
Főlélek hajol gyöngéden, biztatón.
Főllezenek. «Apám, te vagy valóban?»!

S előttem áll alakja, mint a hogy
Oly sokszor láttam, régen, gyermekül,
Szemébe' tett-vágy, szenvedély lobog,
De arczán szeretet mosolylya ül,
S amerre megy, a föld is megdobog
Szilárd, erős, kemény lépésitől,
S oly ébresztón hat csengő, tiszta hangja,
Mint büszke tornyok érc-szavú harangja.

S előttem áll az ő erkölcsi lény,
Mely bár világot áraszt, nem vakít,
Sőt tán veggült homály is még a fénybe,
— Közünk hibátlan mert ki volna itt?! —
De túlruggotta mindazt száz erénye,
Mint elnyeli a napfény — foltjait.
Csak nézek rája, — és szemem a mit lát:
Alakja egyre fényeseb, egyre tisztább...

És látom őt a tűzhely lángja mellett,
Ez egyszerű, e kedves kis tanyán,
Körötte játszik, futkos mind a gyermek,
S mellette kar-székekben ül anyám,
Buzdítja, hogyha bátorítani kellett,
S félkeze, hogyha tücsapongna tán,
Mint gyermeket kezén vezelve őt itt,
És elsimítva homloka redőit.

És látom asztalánál csendben ülve,
Őt, a kit zaj, hang, lármá nem zavart,
Komoly, nehéz munkába elmerülve,
Mely késő estig folytatódva tart, —
Majd tüzzre gyúlván, majd fölkelésülve
Énekebe fogni, fűzve dalba dalt,
— Mert főlhazánálni minden kurtá perczet
Oly jól tudott, hogy majd csodának tetszett.

És látom őt az élet harc-terén,
A hol mindenki oszt és nyer sebet,
— De senny, mocok soh' sem volt fegyverén,
S a tőle nyert seb így hamar hegedt.
Szent láng volt kardja, pajzsa az erény,
És zászlóján egy szó volt: Szeretet.
Békében is támadt tán hevesen,
De ellenség nem volt a harc-za' sem.

És látom őt a templom csarnokában,
Hol százak, ezrek gyűltek köribe,
Közöny — s vak-hittel szembe szállva bátran,
Hogyan fakadt ajkáról az ige,
S ragadt magával büvészen, csodásan,
Oly egyszerű volt, s oly erős hite:
A szenvedő, de munkás szeretet,
A Krisztus, a ki megfeszítetett...

A lámpa-fény meglóbban, és az árny
— A honnan jött — az árnyba elmerül.
Köröttem néma, éjjeli magány,
Az édes álom messze elkerül.
— Óh! mért hagyd most újra el, apám?!
Híaz' oly magamban állok, egyedül!
Kinek szeretti ének, édes annak,
De ládd, szívemnek csak halotti vannak!

Mert én tudék — példád tanítá rá —
Szeretni nőt, barátot és szülőt,
S meleg szívem mind ő-nekik adá,
Mi benne legjobb volt; — s hol vannak ők?!
Elhagytak, — vagy hantjával takará
Hűlő poruk már rég az anya-föld.
Nem hoztam én át mást a férfi-korba:
Egy-két emléket, — itt-ott szerteszóra...

Emlékezem, szilaj fiú valék,
Te munkás férfi, ki soh' sem hevert,
— Nem fáradál el a munkába' még.
— Nekem szük volt a ház, szük volt a kert,
A réten át száguldova nyargalék;
— De jött a ház, és hirtelen levert.
Hozzám jóvél, kezéd' fejemre tetted,
— Óh! most is érzem még hűsét kezédnek...

Emlékezem, az évek teltenek,
Repülve az idő gyors szárnyival,
— En ifjú lettem, és te már öreg,
Csupán a lelked volt még fiatal.
Rám néztél, és mosolyga két szemed,
Ha ajkamon is megcsendült a dal.
— Az ifjút te megértéd és szeretted.
— Óh! most is érzem melegét szívednek.

Majd férfivá lettem én, — te meg
Fáradt, beteg agg lettél, jó apám,
— Sok munka, s egy nagy bánat örle meg.
De a míg győzött tested alkatán,
S a míg le bírtá verni szellemed,
— Hogy nézni is kín volt, — nehéz csatán,
Még maga a halál is bele-fáradt,
S szemedre csak lassan borítá árnyat.

Én férfi lettem, — te meg újra — gyermek,
Aláhanyatlott munkás két kezéd,
Kialudt régi lángja két szemednek,
S hangod csodás csengése elveszett,
Csak mosolyod mutatta már, hogy benned
A lélek élt még, szívéd érezett.
Mert annyi kínos volt szerető szívedbe',
Egyszerre el a halál sem vehette!

Kezem' fejedre tettem, úgy mint hajdan
Tevőd szelid kezéd' fejemre te,
S gyöngéden és halkán susogta ajkam:
«Apám, itt ülök, — látod, érzed-e?»
S a régi láng szemedben újra lobban,
A mint rédm esett tekintete.
A szeretet egy gyöngéd pillantása
Volt életednek végső lobbanása.

A régi láng fellobbant még, kigyúlván,
Mint egykor, életednek hő delén,
Aztán a tűz gyorsan hamosába fűla,
S az árny az árnyhoz tért, a sír ölében.
Nem, óh! nem úgy! a fénybe szálla újra,
A mely lelkebe lobogott: a fény!
— Csak a halál az, melyre nem eshet fény:
Az élet és öröklét közti messzgyén...

A lámpa-fény meglóbban, — és kiállszik,
Szobámba fényt a nap sugára vet.
Ott künn az élet tombol és viharzik,
Az élet, mely bomlás felé siet.
Sok jel mutatja, hogy a szörnyű harc az itt,
Harcz, melynek vége béke nem lehet,
Mert ön-testünket marczangolja széjjel.
— Óh! szörnyű nap, még szörnyűbb, mint az éjjel...

Apám! az Istenek szerettek téged,
Hogy egy más korba tették életedet,
Midőn a testvér testvért még megértett,
Elmúlt a harc, és aztán béke lett, —
A szívbe' még a hon szerelme égett,
S uralkodott igazság, szeretet,
Nagyon kegyét nem leste senki térdén,
S tért hódított, babért nyert még az érdem.

Apám! az Istenek téged szerettek,
Hogy megveték hűs, siri ágyadat.
— Lehet, az emberek tán elfelednek,
S a kor fősított gyorsan áthalad,
Fiad szerelme örökdik feletted,
Virasztva hosszú, csendes álmatad.
Aludj' hát, s álmodd vissza lenn a földbe',
Mi itt fenn rég volt, és elmúlt örökre...

A HESPERIDÁK-KERTJE DRÁMAI KÖLTEMÉNY IRTA: PALÁGYI LAJOS

Személyek:

ATLAS.	JOLAOS.	BOREAS.
HERAKLES.	NOTOS.	HESPERIDÁK.

Színhely a föld nyugali határa. Balról kopár vadon. Jobbról a Hesperidák kertje.

ELSŐ JELENET.

ATLAS. Majd NOTOS és BOREAS jönnek.

NOTOS. Testvér, hova, merre? Megállj.
BOREAS. S te merre oly futva, rohanva?
NOTOS. Úgy eszabit az északi táj.
BOREAS. Én délre megyek ki kalandra.
NOTOS. Csak menj oda. Nyílnak a kelyhek
Számodra, te csalfa, bujár.

BOREAS. Menj vígan utadra. A dermedt
Virág üde csókukat vár.
NOTOS. Kiveheted részed a kéjből,
Hol én szeliden kifakasztám.
BOREAS. Több jut neked mámoros éjből,
Hol én a rügyet leszakasztám.
(Észreveszik Atlas.)

NOTOS. De nézd, ki ez itt? Beh komor!
Hogy görnyedez gondtul e váll.
Vélnéd, hogy a földi nyomor
Mind, mind az ő lekire száll.
BOREAS. Nézd, ajaka hogy szorul össze,
Hogy leng a szakála fehéren,
Sötét szeme hogy ragyog messze,
Két mélytűző csillag az éjben.

NOTOS. Nem ember ez, istenek sarja.
BOREAS. Beh szörnyű...
NOTOS. Mi lelt?
BOREAS. Jere, nézzed.

Vállán...
NOTOS. Mi az?
BOREAS. Vállain tartja
Az eget, a földet, a lélet.

NOTOS. Mily iszonyu győtrelem átka!
BOREAS. Ez Atlas, a féktelen szellem.
NOTOS. Ó lenne, ki szörnyű csatákba
Harczolt a nagy istenek ellen!

BOREAS. Ez ó... igen... Japetos sarja,
Zeust ki legyőzni akarta
S görgetve hegyekre hegyet
Megvinni az azur eget.

NOTOS. Szóljunk neki, Hátha felel?
BOREAS. Menj. Szólj. Szeliden simogassad.
Rá látgy fuvalom ha lehel,
Vidül jövetére tavasznak

NOTOS (énekel).
Hadd a gondot. Mért borongnod
A kietlen ür föjtöt?

Ládd, mily könnyedén csapongok,
Játszva ég és föld között.
Lenge szellem csapodáran
Erre, arra szállok én,
Könnyelműség az én szárnyam
S mégis vígan állok én.
Kéjt lehelve és enyelgve
Mind-ön üdvöt izlelek,
Betekintek száz kehelybe,
Aztán rá sem ismerek.
Csak felszínen mulat szívem
S mégis boldog a hamis,
El nem mélyed sehoh híven
S mégis kéjt ad másnak is.
Nem töpregek gondjám mennynek,
A lét súlya nem nyomaszt. —
Engedd azt a terhet, engedd,
Vesd le vállaidról azt.
(Atlas sohajt.)

NOTOS. Már válaszol.

BOREAS. Rád se figyel.

NOTOS. Sohaj lebeg ajkirul el.

BOREAS. Sohaj, de nem éneked árja
Fakaszja gonddúlta szívé.
Még rád se tekint szemé párja.
Kévsre becsülnek, öcsém.

NOTOS. Lám, lám, mi kevely e titán.
Lesujtva sem tört meg a gögje.
Mig nem jön el Zeusz atyám
S nem sújtja le újra, örökre.
(Atlas sohajt.)

NOTOS. Halld, újra sohajt.

BOREAS. Sohse lessed.

Nem méltat ily úr figyelemre.
Virágaid keblit epezzed,
Itt Notos örömdala gyenge.
(Énekel.)

Vesd le ezt a csúf világot
Vállaidról, büszke lélek.
Mások üdvét túlbecsüléd,
Értök adva saját életed.
Vess már véget földiségned,
Útad' szabadulva járjad.
Nem érdemi senki, semmi,
Hogy föntartás görnyedt vállad.

Ah, egy ponthoz, egy nagy gondolhoz
Mért szegeztem egész létem?
Ami él ma, semmi célja,
Csillanó fény vak sötétben!
Egy a cél itt, hogy mindvégig
Csak saját üdvömnek éljek,
Kit se szánjak, mit se bánjak,
Mást tiporni sohse féljek.
Minden értem van e létben,
Mások könnyeik' hadd ontsák.
Vess chaosba, Tartarosba
Rút világod terhes gondját.

NOTOS. Nos vége a dalnak?

BOREAS. Igen.

NOTOS. No lám, szavaidra se hajt.

BOREAS. Hah, dühre gyúlad ki szívem.

NOTOS. Dalodra még föl se sohajt.

BOREAS. Jer, hagyjuk el őt. Megyek innen,

BOREAS. Dalolni fogékonyabb szívnek.

NOTOS. Talán idetérnénk

A Hesperidákhoz az este.

BOREAS. Bosszant örök ifjú nénének

Nem hervadozó buja teste.

NOTOS és BOREAS. El! légtünetényei mi,

Aeolus apánk fiai.

(EL.)

MÁSODIK JELENET.

A Hesperidák kertjének ajtaja kitárul.
Aranygümölcsű fák láthatók.

ATLAS. Majd HESPERIDÁK.

ATLAS. Hogy végre ismét egyedül vagyok.
(Hesperidák jönnek.)

ELSŐ HESPERIDA.
Jerünk. Az esti csillag már ragyog.

MÁSODIK HESPERIDA.

Hideg urunk ma hadd csodálja bájam.

HARMADIK HESPERIDA.

Hadd sejtsem örök üdvösséget nálam.

HESPERIDÁK.

Álom s valóság egykép jusson néki,

Gyönyör, mely földi, sejtelen, mely égi.

ELSŐ HESPERIDA. Nem lát meg.

MÁSODIK HESPERIDA. Meg sem rezzen.

HARMADIK HESPERIDA. El sem fordul.

HESPERIDÁK.

Hadd lássuk, meddig néz merően zordul.

(Együttmúdn Atlas elé lebegnek.)

ELSŐ HESPERIDA.

Jere. Oly üdvöt rejt a te kerted,

Milyet a menny sem adna neked.

Zeus is ezt az üdvöt ohajtja

Hitvese, Hera, keble felett.

Most üli nászát. Hera, a büszke,

Égi szemérmét most veti el,

Zordon erénye olvad a tűzre,

Mit ura forró ajka lehel.

Öve feloldva... karja kitérva...

Liliom teste vár remegőn,

A gyönyör kelyhe csábosan várja,

Azt aki szomjat oltani jön!

S ottan e perczben, fent az Olympon

Mig ajak ajkba olvadoz át,

Hej nem is sejtí isteni Hera,

Ki hevitette lángra urát.

Mink, az Olympról számküüzöttök

Gyujtjuk a vágyat szüntelenül,

Nejít ölelve, Hesperidákra

Gondol az álnok s vére hevül.

Nász-nyoszolyáját véli gyp-agynak,

Kerti lugasnak égi lakát,

Férji kötelmét képzeli vágyának

És tilos csóknak, mit neje ad.

Hitvese fűrtje míg beborítja,

Véli, aranyhaj lengi körül,

A kebel halma... dús arany elma...

Lopva ha éri, csak úgy örül. —

Jere, oly üdvöt rejt a te kerted,

Milyet a menny sem adna neked.

Zeusz is ezt az üdvöt ohajtja

Hitvese, Hera, keble felett.

MÁSODIK HESPERIDA.

Jere, hí a szerelem

Égen, földön, tengeren.

Lebke felleg kipirul

Az ég keblire borul.

A csillag tűzzel tele

Dől a tenger ölibe.

Tenger habja vágyteli

Buja partját öleli.

Fénybogárka lángra gyult,

A virág ölebe bujt.

Minden kehely nyitva már,

Minden ajak csókra vár.

Erő — máskor lankatag —

Most feszül és vágyra kap,

Tör egy édes czél felé,

Rohan szomjasan belé.

Maga kimúl ittasan,

De új élet már fogan.

Itt a percz, a perzselő.

Semmisítő, termelő.

A világ üdvől alól

S újabb üdv világa kél.

A percz öröklébe nyúl

S öröklét a perczbe fül. —

Ébredés és kábulás,

Születés és elmulás,

Halhatatlan égi üdv

Mind e múlt perczbe gyúlt.

Itt van, most van, mind jelen

Égen, földön, tengeren.

HARMADIK HESPERIDA.

De leghőbb üdv fakad

E sűrű fák alatt.

Szerelme kertje ez.

Forrása csörgedez.

Hab síklik hab után

Lágy, olvatag, buján.
Fölötte lombozat
Bódultan bólogat.
Kéjtől lankad feje
S a habra hajtja le.
Illattal teli lég
Körülte reszket, ég.
Száz iltas fényugár
Csillanva rajta jár.
S lég, sugár, lomb, patak
Egygyé fonódtanak!
Egy ölelés a föld!
Egymásra kúszva dől
Kígyózdva kéjesen
Minden, mi él s terem!
S minden levél alól
Uj násznak dala szól.
Azt véled hallani:
A kertnek gallyai
Mind zengők, csattogók,
Mind csupa hosszú csók,
Mind csupa suttogás,
Turbékoló bugás,
S mintha mindenfelé
Csak néked zengené
A mámor-lepte lét
Szerelmi énekét!

HEPERIDA.

Akarod-e a tomboló,
Az őrvöngő, a nagy gyönyört?
Két iltas szív egymással viv,
Két szilaj vad egymásra tört!
Oh harc ez és nem szerelem,
Nem halk sohaj, — bősziült vihar.
Ajk ajkhoz ér, serken a vér,
Kígyóként fojt két női kar.
Szíved alatt lázong, dagad
Viharosan e hó kebel
Míg eltaszít, hozzád tapad,
Hajóst a vész így ránt, emel. —
Majd sodró szédület ragad,
Őpusztítás éhes dühe,
Felejtés hullámsír alatt,
Megsemmisülés gyönyöre.
Vértelenek epedjenek
Békés, szelíd, langy üdv után,
Csak viadal kell teneked,
Csak diadal a végtusán.

OTÓDIK HESPERIDA.

Jer, én édesb, tartósb üdvre hívlak.
Rejtett kéjre néz sok sóvár csillag.
Félhomályban, lombbal beborítva,
Lenge leplem sejtetően nyitva.
Majd szemérem — zárt szentély más szem-
Néked mindent húzódozva enged. [nek —
Míg én félve, várva vívom harcrom',
Lassan, halkan megsimítod arcrom'.
Így czirogatsz hízelegve végig
Hó-nyakamtól válig, mellig, térdig.
S míg borzongat kezéd érintése
Selymes pillám becukodik félve.
Tikkadt csöndben egymáshoz simúlunk,
Forrón, hosszan, némán ittasulunk.
Mint a fősvény, a ki kincset szerze,
Halmozunk mi édes perczet perczre,
Gyűjtünk gyönyört ravasz számvetéssel,
Szívünk csókot lassú szürsöléssel.
Kebünk üdvvel csordulásig telve
S még sem árad soha túl a kelyhe.
Az idő is elkábult a kéjtől,
Felocezdnek, oh de visszazédül.
Jere vélem, itt az örök élet,
Örök álma egy bábajós éjnek.

HATODIK HESPERIDA.

Kerüljed őket, kik gyönyört ígérnek
Cserébe a te súlyos gondodér'. —
Pedig mit Atlas soha el nem érhet,
Csak az ő hozzá méltó pályabér!
Ők könnyű szerrel övüket feloldják.
Amit kívánsz, megadják sebtiben, —
Mit én ígérlek, nem múltó valóság,
Mit én ígérlek, örök sejtelen.
Ők oltják szomjad, teljesítve vágyad,

Én csak szítom, nem oltom szomjadat.
Karjuk közt szíved egyre lankad, bágyad,
Az én szerelmem néked szárnyat ad.
Mert én vagyok, kiért az ifju sorvad,
A szűzies, gyermekded, tiszta nő.
Palyolat leplem könnyű, mint a holdnak
Sugara s föl még sem lebbenthető.
Mit én szítok, a lélek szomjusága.
Mit én adok, a lelki szerelem
És hozzá még a testnek rejtett csábja,
Mit restel a szív, de eseng a szem!
Örökös sejtés, örökös kívánság,
Szemérmes fátyol, mely vágyat takar,
Csattanó csók helyett szűzies imádság,
Mely égbe száll, bár földi kéjt akar!
Tövistelen így nyersz te üde rózsát,
Kéjt, melyre nem jó úntság, gyötrellem,
Mit én ígérlek, nem múltó valóság,
Mit én ígérlek, örök sejtelen.

HETEDIK HESPERIDA.

Hahaha, minék is csábítjuk őt?
Hahaha, nem tud ez ölelni nőt!
Ebben is Uranos sarja a hős!
Ha akar, sem lehet szerelmes, nős.
Az egész világot hordozza bár,
Világot nemzeni nem tud e' már.
Hahaha, szerelem rokkantja rég,
Hahaha, sarlóval megsebezék.

(A Hesperidák visszatérnek kezfájukba. A táj egyre sötétebb lesz.)

HARMADIK JELENET.

ATLAS egyedül.

Távoztak-e már?... Végre távozanak.
Zavartalan nyomaszthat a nagy bánat.
Az egész létnek súlya, az örök,
Melyet olthatlan dühvel gyűlölok.
Le is rázhatnám minden pillanatban,
De hordom egyre, hordom akaratlan
S akarva mégis, tartva görcsösen,
Mintha kéjt adna ez a gyötrellem.
Feszítem izmom, esontom és velóm.
Most — gondolom — most szakad meg erőm!
De fönttart újra gonosz hatalom,
A létnek terhét tovább hordanom.
... Oh boldogok ti, lebke csillagok,
Gomolygó felhők, iramló habok,
Hajlongó lombok, csúszó-mászó férgek,
Ti mozgó lények s mozdulatlan bérczek,
Akiknek súlyát mind én viselem,
Boldog az élő s az élettelen!
A ti sok gondotok mind itt van nálam,
Fejemben fészkel, porba nyomja vállam.
Csak hordom ezt, mit soha meg nem értek.
S kérdezem egyre, hogy mi ez az élet?
És mi ez az élettelen világ?
Holt földnek, kőnek vágyakat mi ad?
Mi gyúl ki benne, mi lüktet, mi rezdül?
Hideg göröngy fűszáll mitől pezsdül?
Élettelen föld-tömbök felszínén
Csak buborék, tajték-e mind a lény?
Perczig ha csillog, visszahull sötétbe?
Csak holt anyagnak örök-e a léte?
Vagy tán az élő itten az örök
Csak tartja és táplálja őt a rög?
... Nekí fésztem elmém szüntelen:
Mi volt előbb, a holt vagy eleven?
Mérhetlen távol múlt időbe szállok,
A teremtés első perczében állok,
Halott a föld, nincs benne szikra, lélek.
De honnan szállt beleje hát az élet?
Más csillagokról szállt-e át lobogva?
De honnan röppent e más csillagokra?
Vagy tán egyszerre támadt s bujt elő itt
A holt göröngy s mi rajta nyüzsgölődik?
Vagy tán amit élettelennek vélek,
Abban is fészkel olthatatlan élet?
... Oh tudom én, hogy mind ez hín látszat.
Csak az idő az, ami elkápráztat.
A multat ez mutatja halott rögnek
S élőnek azt, ami jövőbe törtét.
S van hatalom fönt, bitor, végtelen,

Amely sem élő, sem élettelen,
Melynek számára nincs múlt, sem jövő
S ily hálót csak mások számára sző.
De hát az önkény bújósdi mért játszik?
Mért más a lét, mint a minőnek látszik?
És a valót elmém miért kutatja?
Mi vagyok én s mi lényemnek tudatja?
... Jaj, e tudat hogy éget, tép, harap.
Lennék bár szikla, tenger-verte hab,
Kagyló a vízben, part fölött moszat,
Csak ne lángolna bennem a tudat!
Vagy sejténem, hogy a tudat mi hát,
Mely ha megszűnik nincs többé világ,
Mert nincsen, a ki tudna róla lélek!...
Oh te kevély, te elbizott eszmélet,
Azt gondolod, a lét te vagy magad,
Pedig ha elműsz, minden fönnmarad,
Ura vélsz lenni a nagy végtelennek,
S csak felfogod, amit más megteremtett.
Kevély tudat, hányódol rabbilincsen,
Mit sem teremtesz, mi teremve nincsen.
Csak amit bitor önkény alkotott,
Mindegyre azt utána gondolod!
Mily gyász! Független eszméletre vágyini
S mit ő megrágott, csak utána rágni,
Mit ő már megtett, azt csak kifürkészni,
Erőden dühvel nyomdokába nézni,
Hordozni egy világot lelkenem,
Amely fölött nem én rendelkezem,
Mely nem enyém, amelyet meg sem értek,
Sötét óréül állni a sötétnek.
Le sem rázhatni a sötét világot,
Még görcsös kedvvel tartani az átkot,
És tudni azt, a mi legkínosabb,
Hogy vélem együtt szenved anyyi rab!
... Oh én családom, sorsüzött szegény te,
Oh én szülőim, Japetos, Kliméne,
Családom disze, hős Prometheus,
Kit keselyűvel marcangol Zeus,
Mert földieknek a tüzet hozád,
Te ő-s-daczu, dicső titán-család,
Akit lesújtott, szétszórt a bitor,
Mindannyiunkban egy kin pokla forr.
És kérdezem kell, mért e sok tudat,
A sok kebelben egy gyász-gondolat?
Kegyetlen isten, néki nem elég,
Ha a lét kínja egy kebelben ég!
Gyönyörűségül sok-sok kin kell néki
És az egy lelket sok lélekre tépi
És minden résznek oly tudatot ad,
Hogy az egész lét kínja hassa át.
... Ha vigasztalna perczig legalább,
Mit gyönyörnek mond anyyi földi báb,
Vagy a remény, mely anyyi por-szülőtté,
Hogy szenvedésem úgy sem tart örökké,
Vagy a panasz, mely vigasz-könnyet ont! —
De bennem, rajtam nincs más, csak a gond!
A mindenségnek élő gondjaképen
Vigasztalan kell állnom a sötétben,
És össze sem roskadnom sohasem,
Csüngnöm a terhen, amely gyötrellem,
Zord-konokul csak tartanom, csak fognom,
Mit úgy szeretnék éjbe vetni folyton.
De hát az ürbe miért nem vetem?
Mert a világot mégis — szeretem.
(A táj teljesen elcsöndül.)

HEPERIDA.

ATLAS. Majd HERAKLES és JOLAOS.

JOLAOS. Állj meg, uram, veszni érzem,
Léptem alatt a talajt.
HERAKLES. Csak tovább, tovább merészen!
Istenek parancsa hajt.
JOLAOS. Esdve kérlek, jere vissza.
Itt mély örvény-sír fogad.
Hős erődben vakon bízva,
Ne kísérsd sorsodat.
Hesperidák bűvös halmát
Nem találod meg soha,
Hera őrzeti az almát,
Ó az irigy, mostoha,
Tiphon ott, a szörnyek szörnye

Száz fejet rád vicсорít,
Kerberos, a Hades öre,
Szűköl tőle, nyög, vonít
HERAKLES. Álltam én már veszedelmet,
Mind uj tette ösztökélt.
Atyám mondá, bízva menjek,
Meg ne lássam a veszélyt.
Ott ül ő fenn az Olympon,
Utam ő feljé visz,
Ezer veszen által bizton
Halad, aki benne hisz.
JOLAOS. Mikor csillapul le végre
Ez a dicsvágy, a hiú?
Mért törz újabb dicsőségre?
Elég már a koszorú!
Megtisztítád homi földed
Gonosz szörnyek segítől,
A hű dörök ünnepelnek,
A rapszódok hőse lól.
HERAKLES. Hadd el! Hízgelés, dicséret
Mind fájó ostorcsapás.
Tetteim hej mit sem érnek,
Megtehette volna más.
Milyen gyarlók, mily silányak,
Kikkel eddig harcolék.
Falánk szörnyek, csúf zsvány-had,
Ember-állat keverék!
Méltó ellenfélre vágyom,
Tenni nagyszerű csodat,
S megdézsmálni tündér-tájon
Azt a bűvös csoda-fát.
JOLAOS. Tiszted, hogy a bünt söpörjed,
Védjed az üzött erényt,
Megtisztítsad ezt a földet
Az ég harcász hőseként.
HERAKLES. Halvány fény-csik csillog onnan.
Hátha cézlomlná vagyok.
Várj itt. Visszatérek nyomban.
JOLAOS. Oh ne hagyj el... Elhagyott.
(Herakles el a hesperida-kezt felé.)

Midőn amazonnók ellen
Vívta azt a háborut,
Egy övért, egy czifra ékéri,
Hogy viseld emlékjeld
Mint játékszer, csoda czégért,
Kéjek dicsekvésőül!
Most is szívedet mi csalja?
Nevet rajta, aki böles!
Hesperida aranyalma,
Tündérhonban ért gyümölcs.
HERAKLES. Elég, Jolaos, ne többet.
Régi dühöm visszatér,
Melytől nyugodt elmém retteg
S melyért késő bánat ér.
Hittem, bátor, hű a lelked,
De csak ember volt atyád,
Csak a házi tűz melengét!
Menj el! őrizd szük tanyád!
Uram, kérlek, hadd kísérek,
Bár nem látom az utat.
Elhagyám, ki nekem éltek
S kik nyugosznak hant alatt.
Hova menjek? Tűzhelyemnek
Kihűlt romja int felém.
Hiszek néked. Bízom benned
Nélküled nem élek én.
HERAKLES. Halvány fény-csik csillog onnan.
Hátha cézlomlná vagyok.
Várj itt. Visszatérek nyomban.
JOLAOS. Oh ne hagyj el... Elhagyott.
(Herakles el a hesperida-kezt felé.)

JOLAOS.

JOLAOS.

HERAKLES.

JOLAOS.

OTÓDIK JELENET.

ATLAS a háttérben. JOLAOS egyedül

JOLAOS. Jaj, jaj, vesztébe rohant,
Végem van, örökre végem.
Hogy süpped alattam a hant.
Támasztalan állok az éjben.
Előttem az örvény, mély öle tárva.
Hol, merre vagyok? Ki sohajt?...
HERAKLES. És életmet!... Nem... kedved korai.

Volt szíve, itt hagyni magára,
Ki évekig híven túrt vele bajt!
... Bolond, aki szolgál hősi vezért,
S a hírt, a jutalmat várja ezért!
Követheti őt sok szörnyű kalandba,
Nagy tetteit egyre dicseerve,
Szenvedhet uráért, vérit is ontva,
Elvesznie is szabad érte...
Most itt vagyok nélküle bánán,
Erőtlennül... Ó hová lón?...
Herakles uram, jere, nézz rám,
Tiéd vagyok bízva, hívón.
(Dübögés hallatszik. A föld rezket.)

HATODIK JELENET.

ATLAS háttérben. JOLAOS. HERAKLES visszatér.

JOLAOS. Uram, vezérem, csakhogy visszatértél,
HERAKLES. Azt hittem, sosem láthatlak viszont.
JOLAOS. Zeusnak hála, cézlodhoz nem értél.
HERAKLES. Szégyen! Hiába láttam meg Tiphont.
JOLAOS. Láttad a százféjűt, a halhatatlant!
HERAKLES. Mit ér nekem? A kertbe nem jutok.
Döngtettem a kaput, hogy érce csattant.
JOLAOS. Vele daczoltál. Jer hamar. Futok.
HERAKLES. Megállj. Ne félj. El nem hagyhatja kertjét.
Még harcuba szállnom sem lehet vele.
Az érczkapukat a Hadesbe verték.
A kulcs Tiphonnál. Ott se ki, se be.
JOLAOS. Hát egyszer mégis földadod reményed!
HERAKLES. És életmet!... Nem... kedved korai.

JOLAOS.
Mit nem eszel ki eszelen merényed!

HERAKLES.
Az eszett almát majd más hozza ki.

JOLAOS. Ki tenne ilyet?

HERAKLES. Úgyis régi tervem,

Fell kell keresnem Atlast, a titánt.

JOLAOS. Megint új próba!

HERAKLES. Itt él a közelben.

Az eget tartja kő-oszlop gyanánt.

Eróm ha nem győz, czielom esellel érem.

JOLAOS.

Eszén nem jár túl elméd, a hamis.

HERAKLES.

Megcsalni őt igaz szóval kísérlem.

A nyílt, igaz szó legjobb — cselnek is.

JOLAOS.

Ó hogy mehetne be a tündérkertbe?

HERAKLES.

Óvé a kert és a mi benne nyit.

JOLAOS.

Érdeked Tiphonnal harcra szállni merne?

HERAKLES.

Maga a szörny adná gyümölcsseit.

JOLAOS.

Atlas — atyádnak régi gyűlöléje.

HERAKLES.

Hűlt gyűlölethől szeretet terem

JOLAOS.

Ha ő mozdulna, a lét összedőlne.

HERAKLES.

Meglátod, lesz majd erre is szerem.

(Fennhangon.)

Atlas, Atlas, hol vagy? Hozzad jövök.

ATLAS. Ki szólít?

HERAKLES. Hozzad küldött el az ég.

ATLAS. Ki vagy?

HERAKLES. Zeus s Alkméne gyermeke.

JOLAOS. Akiről annyi dal szól és rege.

ATLAS.

Eredj. Fajdról soha hírt se halljak.

JOLAOS.

Atyád nevét mért árulá el ajkad?

HERAKLES (Jolához).

Csak bízd reám. (Fennhangon.)

[Segélyért jöttem hozzád.]

ATLAS. Segítsenek, kik törzsömet kifoszták.

HERAKLES. Tied a kert s a hesperida alma.

ATLAS.

Ez kell hát néked. Menj be. Hozd ki onnan.

HERAKLES.

Más meg nem szerzi, csak Atlas hatalma.

ATLAS. Hát hited segítő atyádban hol van?

HERAKLES.

Mért gúnyolsz? Mit vétettem ellened?

ATLAS. Gyűlöllek. Gyűlölöm egész nemed.

HERAKLES.

Oh meddig tart még a te ősi átkod?

ATLAS. Amíg a trónt ő bitorolja fent.

HERAKLES. Bár megválthatnám kietlen világot!

A hideget, a szeretetlent!

ATLAS. Zeushoz menj és ott hirdesd igéd!

Tanítsd szeretni a villám urát.

HERAKLES. Szeretet tölti irtalmas szívét.

ATLAS. Igen. Szereti szolga-táborát.

HERAKLES. Kik bíznak benne, azoké kegyelme.

ATLAS. S kik túrik kényét rémülettel telve.

HERAKLES. Lelkükbe önti igazak bizalmát.

ATLAS.

Hogy még tovább is túrják rémuralmát.

HERAKLES.

Ad nekik földet, gyümölcsöt, virágot,

Tűzhelyet, nyájat, rokon társakat.

ATLAS. S elzárja tőlük a szellem-világot.

Mint többi nyája, csúszva járjanak.

HERAKLES. Mi fénye van, szétönti mind a létre,

Sugártalan' nem hagy az ürbe rést.

ATLAS. És Tartarosba dobja, vak sötétbe.

A ki a fényből másnak adna részt,

HERAKLES.

Sajnálak, Atlas. Szánom kínos gondod!

Fáj, hogy számodra nincsen is sehol.

Mert te a poklot ten-szívedben hordod,

Kevély családod gögje e pokol.
Számúzni trónusáról őt akartad.
De csak magadat üzted el színetül.
Atyám maga sem könyörülhet rajtad,
Mert dacos szíved soha meg nem békül.
Egyszer ha tudnád megtagadni véred',
Olympost vivó dolyfős fajodat.
Szolgálni őt, kit nem lehet elérned,
Ki czélt jelöl és méltó helyet ad!

ATLAS.
Hogy megnyugodjam benne, óh te jámbor!
Feledjem rangom', mert napom letűnt!
Én fent születtem Uranos fajából,
Elbukhatánk, de nem felejthetünk!
... Hát tudod-é, hogy mire építette
Atyád az ő uralmát, sejtéd-é?
Elkárhóztottan örvengő szívekre,
Egy leigázott alvilág fölé.
Míg lent nyoszörgnek, rabbillincsek csörgnek,
Halhatlan kaczag eseng alá az égből.
Az ő vidám összhangja meggyötörték
Vigasztalan, sivár kétségén épül.

HERAKLES.
Én láttam őket kintől roskadozva,
Midőn utam Hades honába vitt.
Ó, kit te vádolsz, engedett utamra,
Enyhíteni mások szenvedéseit.
Családodat is láttam odalenn
S a tenger kőn megesett szívem.
Hogy ennyi nagyság, ennyi őserő
Ily gyászos sorsot ér... a vakmerő.

ATLAS.
Te láttad őket, jó testvérimet!
HERAKLES.
Hány könnyem omlott végzetük felett...
ATLAS.
Oh én családod! Mondd, hol láttad őket?
HERAKLES.
Gyógyirt is adtam yón a szenvedőknek...
ATLAS.
Hát hogyan vannak? Sebemet föltépted,
HERAKLES.
S meglettem mindent, mit tehettem értek.

ATLAS.
Igazat szólsz-e? Szavad szívből jött-e?
HERAKLES.
Nem hazudik a nagy Zeus szülőte.
ATLAS.
Nevezd meg hát, kit láttál és hogyan?
HERAKLES.
Hol sír a Cocytus, az éji folyam.
A Tartaros mélyén láttam atyád,
Még ottan is, lent is dacosan állt.
Zeusz nyila mostan is égési őt,
Fut rajta keresztül s vissza fejébe.
És láttam anyádat a tört szívű nőt,
Őrök szerelemmel hajolva föléje.
Atyádra, sebére könnyeit ontja,
Míg ajkiról száll a fobász,
De azt az örök tüzet el sosem oltja,
És nem szünik sírni a hitvesi gyász.

ATLAS.
Jaj! Így sujt arra gonosz végezet,
Ki hitvestársat végtelen szeret.
De mondd tovább, mit tudsz a többiről?
Ne kímélj. Adj hírt én fajom felől.
HERAKLES.
S láttam Phlegiást is, a büszke titánt,
Ki gyermekinek vala rabja, bolondja,
Féltette remegve a jót, a silányt,
Az istenek ellen is lázada gondja. —
Félelmetes szikla hajol le reá,
Úgy véli, most dől le fejére.
De csak lebeg ott, sosem hullhat alá,
Csak játszik a rémület véle.

ATLAS.
Ez a szülői szívnek örök átka!
Szeretni mért mer e hideg világba?
HERAKLES.
És láttam öcsédet, a balgát,
Ledér, csodabáju Pandora rabját.
Ami csak üdv terem százfele szórtan,
Egyszerre akarta, egyetlen egy csókban!

ATLAS.
Ez a szülői szívnek örök átka!
Szeretni mért mer e hideg világba?
HERAKLES.
És láttam öcsédet, a balgát,
Ledér, csodabáju Pandora rabját.
Ami csak üdv terem százfele szórtan,
Egyszerre akarta, egyetlen egy csókban!

ATLAS.
Ez a szülői szívnek örök átka!
Szeretni mért mer e hideg világba?
HERAKLES.
És láttam öcsédet, a balgát,
Ledér, csodabáju Pandora rabját.
Ami csak üdv terem százfele szórtan,
Egyszerre akarta, egyetlen egy csókban!

ATLAS.
Ez a szülői szívnek örök átka!
Szeretni mért mer e hideg világba?
HERAKLES.
És láttam öcsédet, a balgát,
Ledér, csodabáju Pandora rabját.
Ami csak üdv terem százfele szórtan,
Egyszerre akarta, egyetlen egy csókban!

ATLAS.
Ez a szülői szívnek örök átka!
Szeretni mért mer e hideg világba?
HERAKLES.
És láttam öcsédet, a balgát,
Ledér, csodabáju Pandora rabját.
Ami csak üdv terem százfele szórtan,
Egyszerre akarta, egyetlen egy csókban!

S mit ér, hogy az asszony övé lett?
Szörnyű az ajándék, mely vele járult.
Kinyílt a szelence, örökre kitarult,
Belőle a kór tovaszélélt.
Most látja a férfi, ah látja,
Hogy karjaiban pihen átka.
Elfutna előle, de vágy lepi ismét,
S új kór fakad Pandora ajkán, új inség
És végtelen éveken át
Csak ontja a bünt, nyavalyát.
Fertőzet a csókja, tagály.
S a férfinak őt kell ölelnie egyre,
Vad vágytul epedve
Ölelni a nőt, kit utál.

ATLAS.
Hát Zeus még az üdvöt is megrontja,
Szerelmes szíve poklok mérgit ontja?
HERAKLES.
És ott vala Tantalus is, rokonod,
Az ég italán ki megittasodott.
Kínálta az istenek hús italát
A nagy beteg emberi nemnek,
Gyógyítani véle Pyrrha fajtát. —
Most ő maga szomjtól szenved.
Csobog körülötte az enyhe patak,
Felár ajakáig a szent, csoda hab.
Szüresölni akarja, megízleli már,
De ajkaihoz érve, elillan az ár.

ATLAS.
Jaj annak, kit örök irgalma hajt,
Gyógyítani azt a kór-gyötörte fajt.
HERAKLES.
S láttam Sisiphust, ki a földet
Újjá alakítani kezdte,
Lebotva hegyet, fölemelve a völgyet
És folyamok útjait metszve.
Virrasztva ezernyi új terve felett,
Versenyre hívá ki az isteneket.
Most Tartaros mélyin, hegyorma alatt
Áll s néz epedőn fel a hegyre,
Idomtalan szirtől keble szakad
S ő görgeti, görgeti egyre.

ATLAS.
Miért is él szív, akit vágya kerget.
Othont építeni e hazátlan nemnek?
HERAKLES.
S láttam Phaetont, a ki hősi hevében
A nap szekerén robogott fenn az égen.
Uj fényt akart hinteni földi hazánkra,
S csak lángba borítá, pokoli lángba. —
Én láttam az iljút a Tartaros éjbe;
Ó észre se vett... szeme tükre kiégve...
Ki fénybe akarta fürdőni a létet,
Mostan maga rabja a síri sötétnek.
De bárha vak is, remegő szíve lát,
Képzelve a régi iszonyt felujtja,
Mindszűntelen látja, hogy ég a világ
S hogy ő maga az, aki lángba borítja.

ATLAS.
Óh balga mind, ki hősi harcra ront,
Hogy megválthasson súlyedt szolga hont.
HERAKLES. S láttam a többit...
ATLAS.
Jaj, jaj!
HERAKLES. Láttam...
ATLAS. Ajkad
Legkedvesebb testvéremről csak hallgat.
Ó volt a nagy, ő alkotott dicsőt!
HERAKLES. Szavamba vágta.
ATLAS. Szólj hát, láttad őt,
Prometheust? Mondd, hogyan túri sorsát?
HERAKLES.
Prometheustól jöttem ide hozzád.

ATLAS.
Te jó, te áldott! Csak beszélj felőle.
HERAKLES.
Dicsérjem-é? Hisz ismered mivét!
ATLAS.
Akármit mondasz, gyászom enyhül tőle.
HERAKLES.
Nos, semmi kín sem törte meg szívét.
ATLAS.
Főnnáll-e még, mit alkotott, remekje?
Nem zúzta-é szét bosszuló Zeusz?

ATLAS.
Te jó, te áldott! Csak beszélj felőle.
HERAKLES.
Dicsérjem-é? Hisz ismered mivét!
ATLAS.
Akármit mondasz, gyászom enyhül tőle.
HERAKLES.
Nos, semmi kín sem törte meg szívét.
ATLAS.
Főnnáll-e még, mit alkotott, remekje?
Nem zúzta-é szét bosszuló Zeusz?

ATLAS.
Te jó, te áldott! Csak beszélj felőle.
HERAKLES.
Dicsérjem-é? Hisz ismered mivét!
ATLAS.
Akármit mondasz, gyászom enyhül tőle.
HERAKLES.
Nos, semmi kín sem törte meg szívét.
ATLAS.
Főnnáll-e még, mit alkotott, remekje?
Nem zúzta-é szét bosszuló Zeusz?

ATLAS.
Te jó, te áldott! Csak beszélj felőle.
HERAKLES.
Dicsérjem-é? Hisz ismered mivét!
ATLAS.
Akármit mondasz, gyászom enyhül tőle.
HERAKLES.
Nos, semmi kín sem törte meg szívét.
ATLAS.
Főnnáll-e még, mit alkotott, remekje?
Nem zúzta-é szét bosszuló Zeusz?

ATLAS.
Te jó, te áldott! Csak beszélj felőle.
HERAKLES.
Dicsérjem-é? Hisz ismered mivét!
ATLAS.
Akármit mondasz, gyászom enyhül tőle.
HERAKLES.
Nos, semmi kín sem törte meg szívét.
ATLAS.
Főnnáll-e még, mit alkotott, remekje?
Nem zúzta-é szét bosszuló Zeusz?

ATLAS.
Te jó, te áldott! Csak beszélj felőle.
HERAKLES.
Dicsérjem-é? Hisz ismered mivét!
ATLAS.
Akármit mondasz, gyászom enyhül tőle.
HERAKLES.
Nos, semmi kín sem törte meg szívét.
ATLAS.
Főnnáll-e még, mit alkotott, remekje?
Nem zúzta-é szét bosszuló Zeusz?

HERAKLES.
Az égi szikrát vissza nem vehette,
A mester-műben most is ég a tűz.

ATLAS.
Ki örömét csak alkotásban lelte,
Most télen, meddón el nem sorvad-é?

HERAKLES.
A terméketlen szirthoz bilineselve,
Uj alkotások terveit szövő.

ATLAS.
Aki agyagba öntött szívet, lelket,
Most mibe önti kigyúlt ihletét?

HERAKLES.
Képzelve száz kövült alakkal telt meg.
Száz műve mind beléje fagyva élt.

ATLAS.
Dicső testvérem, legnagyobb te voltál
Uj, ragyogóbb világok tervivel!
Azért tehát legfájdóbban lakoltál,
Hogy minden terved benned vesszen el.
... Ah én csak hordom ezt a kész világot,
Csak viselem, amit más alkotott.
De te még meg nem született világok
Születni vágyó tervét forralod.
Én gondban életem, gondban nevelkedtem,
Az örök túrés már gyönyör nekem.
De te merészen szárnyaló hevedben
Atkotni tudtál, haj de túrni nem!

HERAKLES.
Vigasztalódjál. Van mi földvidítja!

ATLAS.
Talán melyet meg nem teremt, a mű?
HERAKLES. Van a mi szenvedésit csillapítja!

ATLAS. Talán mely tépi, a saskeselyű?
HERAKLES. Nem tépi többé.

ATLAS. Mit beszélsz, te dóre?
HERAKLES. Mondom, nem tépi. Nyílaim lelővé.
Felszabadítám, lánczait letörve.
Immár Olympos üdve az övé.

ATLAS. Ezt tetted volna!
HERAKLES. Ime itt a láncza.

ATLAS. Nemes Herakles! merted egymagad!
HERAKLES.
Megtettem, gyötörö szenvedésit szánva
S utálva azt az undok madarat.

ATLAS. Jer közelebb.
HERAKLES. Jövök.

ATLAS. Hadd látom arcod!
HERAKLES. Már itt vagyok.

ATLAS. Jer, hadd öleljelek.
Te bátor szív, nemes nagy a te harcrod!
— De Zeusz megbocsájt-e majd neked?

HERAKLES.
Meg kellett tennem. Úgy akarta Végzet.
Zeusz kegyelmét újra megnyerem.

ATLAS.
Bár én tehetnék valamit te érted.
HERAKLES. Tehetsz.

ATLAS. Mit?
HERAKLES. Aranyalmád kell nekem.

ATLAS. Ezért dobbant hát szíved résztvevőn?
HERAKLES.
Enélkül is segíték szenvedőn.

ATLAS.
De hasznodat sem feleded te el!
HERAKLES.
Nem tagadom. Nekem az alma kell.

ATLAS.
Szíved mily böles! Az ész hogy követi!
HERAKLES.
De nem is kíván jobbnak látszani.

ATLAS.
Okos vagy, látom, számító, csalárd.
HERAKLES.
De ez a furfang senkinek sem árt.

ATLAS.
Ravaszul bántál, ember, én velem.
HERAKLES.
De hozzád méltó, nyílt volt a cselem.

ATLAS.
Azt hitted, meglágyított szívedet.
HERAKLES.
Igen. Mert tudani, testvért hogy szeret.

ATLAS.
Követelőn mért nem jöttél elém!
HERAKLES.
Szívedhez én csak így férközhetem.
ATLAS.
De hátha terved most kudarcot ér?
HERAKLES.
Nem érhet. Atlas nem felejtheti,
Mit merem tenni Prometheusér,
A mennyek üdvét mint szerzem neki!
ATLAS.
Még most is mesterkedve bánz velem,
HERAKLES.
Mert a titán-faj szívét ismerem.
ATLAS.
Jól ismered. Meg is hatottad azt, —
Megmentve őt, nekem hoztál vigaszt.
Akármilyen volt is utad, módod, terved,
Szívem irántad szeretetre gerjedt.
De hasztalan az én akaratom,
Az aranyalmát még sem adhatom.
HERAKLES.
De adhatod. Hiszen tiéd ligetje.
ATLAS.
Enyém? Haha! Enyém csak undora.
HERAKLES.
Ha érte méz, éretten hull öledbe.
ATLAS.
Mozdulnom innen nem szabad soha.
HERAKLES.
Hát vedd le azt a terhet, rázd le végre,
Neked is jusson percnyi enyhület.
ATLAS.
Világom hulljon ürbe, semmisségbe?!
HERAKLES.
Majd addig tartom én Atlas helyett.
ATLAS.
Ne kérd. Ne kérd. Karod tettekre termelt.
Uj csodatett, mit szíved áhitoz.
A lét nagy gondját nem bírod, te gyermek.
Tűrő vén Atlas is hogy roskadoz.

HERAKLES.
De úgy kívánom. El is bírja vállam.
Nem sejtéd, keblem mily nagyot merő.
Jó helyen van a te világod nálam,
Hisz rajtad kívül is van még erő.
ATLAS.
Kevély vagy, ember. Kicsinyled a próbát!
S hátha a terhet vissza nem veszem?
HERAKLES.
Jó Atlas szíve, bízom benne, jót ad,
ATLAS.
S hátha majd kertem üdvét élvezem?!
HERAKLES.
Majd tartom addig, míg megúnja véred.
ATLAS.
Késő lesz akkor... Vakmerőn ne kérjed!
HERAKLES.
Semmit sem végzek, ha ezt el nem végzem.
ATLAS.
Jobbat érdemlesz hálám jeleként.
HERAKLES.
Hálás ha vagy, légy áldozatra készen.
ATLAS.
Gonosz jutalmat nyersz most csereként.
Vedd. Tartsd téhát. Azonnal visszatérek.
HERAKLES.
Fogom.
ATLAS.
Erősen.
HERAKLES.
Így?
ATLAS.
Hajolj alá.
HERAKLES.
Szokatlan az, amit egyszerre érzek.
ATLAS.
Ne fordulj. Állj meg. Jól vigyázz reá.
(Pecsnnyi szünet után.)
Lépj, Atlas, mozdulj! Nem vagy többé fogva!
Egyenesedj ki elszibbadt tetem!
Ne állj így, görnyedezve, tántorogva!
A szörnnyű súly már nincsen lelkeden.
Szorult szív, sóhajts! Kebel, könnyebülj meg!
Idd, ajak, idd a légnék áramát!
A végtelen szabad világ körülled

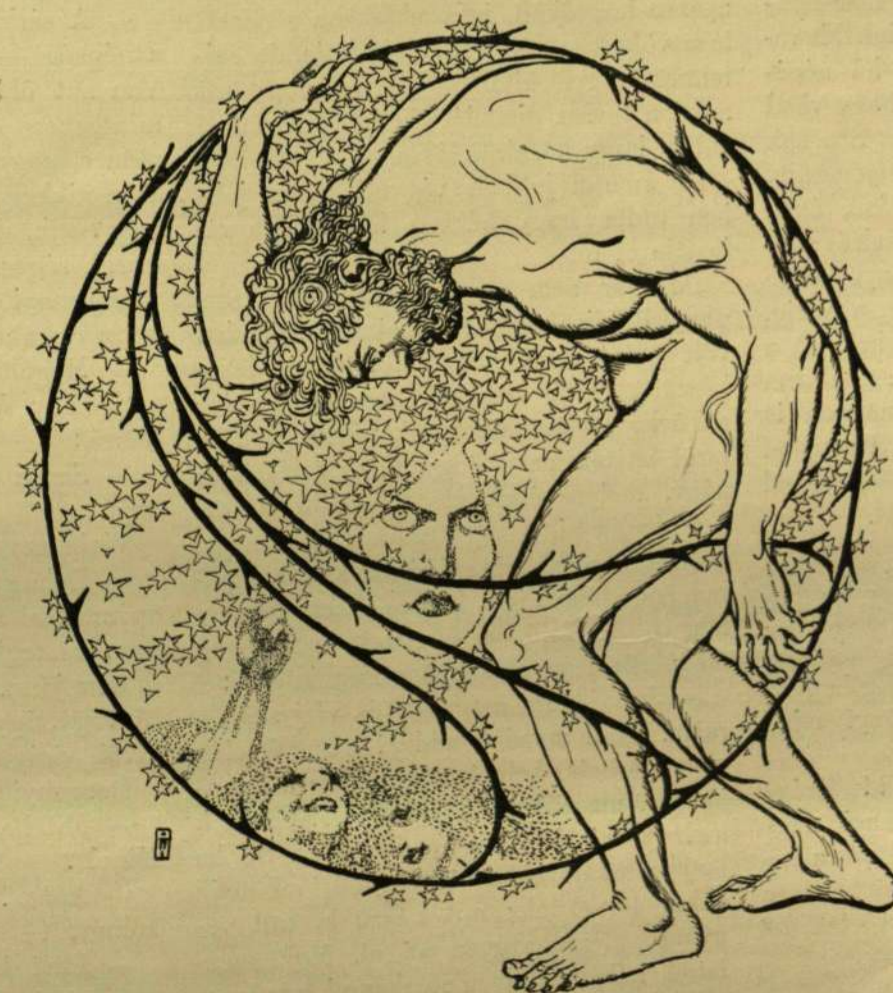
Jár véreden és zúg velődön át!
... Szabad vagytok! Szabad vagytok! Leráztam
A létnek terhét s a gyásztudatot,
A mely én bennem gyúlt ki, avagy másban
S mely egyre szomjan titkot kutatott.
Leráztam élő s holt világok súlyát,
Idő zúgását, pusztá tőr üret,
Zeusz csapását, tiprott fajom búját,
A gyülelet s a szeretet tüzeit.
Hej nem vagyok már gondom nyomorultja,
S a lét gondjához sem köt semmi már.
Még haltam s ifjan megszülettem újra,
Rám új világok ujult üdve vár.
Hajnal nem ébred ilyen ifjú hévvel,
Derengő pírja nem ily gondtalan,
Ily forró lángot nem sugároz éter.
Ily szilaj kedvvel szélvész nem rohan.
Más volt, nem én, ki Végzet művét leste,
Virrasztva meddő munka éjjelén.
Mint hűnyő csillag, halványulva messze
Gyötrelmes multam úgy tűnik elém.
S vakító csillag bukkan fel az éjen,
A rég elsülyedt újra fölragyog:
Az én valódi, tiszta, ősi én-em; —
Ismét a régi nagy titán vagyok!
A vad, a tomboló, a zabolátlán,
Ki csüng mohón az élet örömén.
Amily gyönyörrel teltnék egykor láttam,
A dús világot most úgy látom én.
El innen el! örülni, ittasulni,
Eltékozolni keblem erejét,
Kigyúlni, égni, gyönyörökbe fulni,
Aztán — nem bánom — vesszen el a lét!
(El a Hesperida-kertbe.)

HETEDIK JELENET.

HERAKLES. JOLAOS.
JOLAOS. Jó uram, józan eszed hova lett?
Gondtalan életedet vesztéd.
Nem veszi már soha vissza tőled.

NYOLCZADIK JELENET.

ELŐBBIEK. ATLAS megjelenik a kert kapujában.
ATLAS. Mi baj?
HERAKLES. Segíts!
ATLAS. Ki jajgat, ki sikolt?
HERAKLES. Atlas, segíts!
ATLAS. Hagyj!
HERAKLES. Rám szakad a bolt.
ATLAS. Tűrj!
HERAKLES. Végem.
ATLAS. Szenvedj!
HERAKLES. Keblem megreped.
ATLAS. Ne háboríts.
HERAKLES. Szánd meg gyötrelmemet.
ATLAS. Itt maradok az üdvösség ölén.
HERAKLES. A poklok kínját tűrjem érted én?
ATLAS. S én érted adjam kertem gyönyörét?
HERAKLES. Tied e gond. Jaj, vedd. Tiéd a lét.
ATLAS. Már nem enyém, tán nem is volt soha,
Enyém a kertnek kéje mámore.
HERAKLES. Nem ezt ígérted. Másképp alkuvánk.
Nem kell már almád! Szomja úgyse'
[bánt]
ATLAS. De én kívánom. Engem üdvözít.
HERAKLES. Te szívtelen, el hagynál veszni itt?
ATLAS. Nem hívtalak. Hivatlan vállalód.
HERAKLES. Nem tudtam én, mily súlyos e világ.
ATLAS. Feltártam néked, hogy mi fenyeget.
HERAKLES. Hát most is légy jó, ments meg
[engemet].
ATLAS. Magad kívántad, követelted azt.
HERAKLES. Már csak könyörgök. Halld meg a
[panaszt].
ATLAS. Szép szóval, csellel nyerted tőlem el.
HERAKLES. Könyörülj. Oly ártatlan volt a csel.
ATLAS. Atyádat kérd, segítsen gyermekén.
HERAKLES. Ez hát a hála? ezt érdemlem én?
ATLAS. Ez hát a hit, melylyel szíved tele?
Zeusnak vagy te hívó gyermeke?
HERAKLES. Jaj, már csak benned, benned van
[hitem].
ATLAS. Mind hasztalan. Zeust nem segítem.
Megyek.
HERAKLES. Jaj, jaj, óh jaj, már nem bírom.
(Atlas a keztbe indul. A föld reszket, az ég dörög.)
JOLAOS. Oh mi történik? Végromlás, iszony!
Szakad az égbolt, támasztékot veszve.

Inog, remeg, fejemre dől a lét.
Még bomlott nyáj a csillagoknak ezre,
Száguld az ürben, egymást tépi szét.
Közéjük vágat vad, vérszomju kéjjel
A lángoló sörényű üstökös,
A föld elsülyed s mállik íme széjjel,
Reá borul az ég, az örökös,
Ily satnya őrizetre mért is bizta?
Erő vadult, velő megtébolult.
Jövő rohan múlt chaosába vissza,
Eszeveszletten tör elő a múlt.
Élettelen az életet kioltja
És maga attól lángra gyúlva ő,
Tűz csap a földre, szenny föl a mennyboltra,
Erény és bűn örvöng, helyet cserél.
Imént eszméltek, most vadul keringnek,
Mi nyers erő volt, most örült tudat...
(Atlas visszatér a kertből a előtte lép.)
ATLAS. Ah, a silány hős milyen szörnnyű csinylt
Gondom nélkül a létből mi maradt? [tett!]
Jaj ez a világ, melyet őrizte gondom,
Világom az éjbe, az ürbe omoljon?
Enyém ez a lét, az enyém.
Elkárhozott lélek hordozom én.
(Herakleshez akar rohanni. A keztől ének hallatszik.)
HESPERIDÁK. Maradj, oly üdvöt rejt a kerted,
Milyet a menny sem adna neked.
Zeus is ezt az üdvöt ohajtja
Hitvese, Hera, keble felett.
Maradj, örülj, hogy megszabadultál
S élheted élted gondtalanul...
Hasztalan minden! Atlas, a balga,
Élni, örülni sohse tanul.
ATLAS. Megint ez az ének. S óh mily hiu, léha!
Pusztuljatok! más az én életem czélja!
Még váltam a földet, megmentem a létet.
Jer vissza, világom, te drága, te féltett!
(Pillanatig megáll.)
Ez ember is várja kalandja jutalmát.
(Stíve egy aranyalmát tép, Heraklesnek adja.)
Te satnya vitéz, nesze fogjad az almát!
Elérted a czéled. S méltó a te béréd.
(Árveszi a világot.)
Már hordom a terhet, már roskadok: élek.
Már újra lesújt az az ég, ez a föld.
Az esdve óhajtott, a félve gyűlölt!
Gyönyörteli kínjaidat, te világ,
Az atlasi szív csak hordja tovább!

Dorgonyi Boldizsár, a sárkányölő.

Irta SZIKRA.

«Egynemely szülőnek melegen ajánlva,
De a kít nem illet, ne vegye magára.»

Mint színes kagylóban a gyöngy, úgy állt a várhegy a völgy közepén.

Messze kimagasló szürke sziklafal s rajta a vár, megközelíthetlen göggel urvalva a tájat.

Minden fala, tornya hófehér márványból. S valahányszor a lemenő nap visszanezített rája, mindannyiszor száz ablakában látta meg magát piros lángolásban.

Ennek a várnak hét udvara volt és hétszer hét tornya. És ebben a várban lakott Dorgonyi Boldizsár, a sárkányölő.

Nem volt nála se bátrabb, se igazságosabb nagyúr széles e hazában. Ezért, a hol szükség volt oltalomra, védelemre, avagy jó tanácsra, ott rögtön őt hívták. S a hol ő a buzogányát megforgatta, ott nem maradt ellenség feje épen s a hol ő a szavát latba vetette, ott elcsendesedtek a civódó felek, mert mindenki megnyugodott ítélletében.

De bármennyire szerette is a mások dolgát egyengetni, mégse tett neki semmi se annyi örömet, mint mikor parittyáit tarisznyába rakva, elindulhatott sárkányölő lesre.

Mert — mondotta gyakran — lehet-e igazabb gyönyör, mint szemtől szembe állni azzal a vérszomjas szörnyeteggel, melynek minden mozdulata egy rettentő halál? Halál az éles körmének egyetlen karmolása, halál a kénszagú forró lehellete s nyilvégű farkának legkisebb legyintése pozdorjává törí a vakmerő vadászt.

Mikor ilyeneket mondott, egyetlen leánya, a szép kis Viola, gyöngéden kérlette:

Ugyan édes apám, ne gondolj már mindig sárkánygyilkolásra! Élvezd inkább veled, szerető lányoddal, várad hű népével ezt a szép életet! Nézd, hogy virul minden, ott lent, a vár körül. S a sok fülemülét hallod az erdőben? Innen persze, kissé távol esik mindez, de lásd, épen azért, miért is ne mennénk, közelről hallgatni a madarak danáját s gyönyörködve szedni azt a sok virágot? Ide, a várig, bizony minden csak tompultan hallszik a messzeség mián s a virágok színe sem oly szép, mint közelről. Be nagyon is vágyom közelebb hozzájuk!... Hagyj fel hát, jó apám, a sárkányöléssel és vigyél inkább oda, hol oly szép az élet.

De apja megütözte felett: — Hogy én, Dorgonyi Boldizsár, alig ötven évvel több sárkányt ne öljek?!... Ugyan kis leányom, hogy is kérhetsz ilyet? De, persze, nem érted. Pedig hogyha tudnád! Lásd, azt a sok sárkányt mind csak érted ölöm.

— Mit mondasz, jó atyám?! Drága életedet miattam teszed ki ennyi nagy veszélynek? Miattam ölsz sárkányt, a helyett, hogy ezt a gyönyörű életet békésen élveznéd? Óh apám, jó apám, kérlek, ne mondj ilyet!

— De mondom, gyermekem. Egyedül miattad. Jer csak ide mellém, megsúgok egy titkot. Tudd meg hát leányom, hogy minden sárkány testét arany pikkely fedti. Igén ám! szinarany! Egy-egy vármegyét ér a hátán egy-egy arasz. Lásd, bár még csak négyet-ötöt öltem, úgy az apróbbjából s mégis, nézz ki leányom, éjszokról éjszakra, a vár körül, látod? minden fű, fa, enyém.

— Épen ezért, apám, pihenj meg végre.
— Nem még, édes lányom. Mert tudok egy sárkányt, rettentő nagy állat, nem is képzelis olyat. Ha azt megölhetem, ha azt megnyúzhatom, az apai jussod megtízszereződik.

— Jaj, mit érek vele?! Úgy futnak az évek! Hátha csak sok-sok idő múlva fogod azt a sárkányt elérni, megölni?!... Addig itten éljek? mint egy rab, e várbán? Apám, édes apám, könyörögve kérlek, vigy el innen gyorsan, hogy míg virul a rét, szedhessek virágot!

De most már az apa nagyon megnehezelt.

— Hálátlan vagy, lányom! — fakadt ki keserűn. — Szívtelen, hálátlan! — Hogy így elvágysz innen. Hát nincs itt jó dolgod? Apád otthonában?... Mi kell még? Léhaság? Madárdal? Virágok?

— Apám, érts meg engem, vágyom a virágra!

— Ejh! csak jöjtek haza a leölt sárkánnyal, akkor érted csak meg, mit ér ez az élet! Csengő aranyakat gyűjtesz majd garmadába. S esténként számoljuk. Ezüst kalapáccsal meg-megkopogtatjuk.

Viola nem felelt, belátta: hiába. Könyezve könyökölt íves ablakába s nézett le a völgybe. Kód volt. Alig látta, de sejtelmes vágya kitalálta mégis, hogy ott most a tavasz diadalát üli. Mit nem adott volna, hogy közelről lássa.

De mentől jobban vágyott, annál jobban tudta, hogy hétszer hét bátya választja el tőle.

De már nem mert szólni, mert Dorgonyi Boldizsár újra rettenetes rossz kedvű volt (mint mindig, a mikor sárkánylesre készült). Pedig titokban repesett a szíve az öreg vadásznak, mert, végre-valahára hírül hozták neki, hogy az az óriási sárkány, melyre évek óta vágyakozott, ott rejtezkedik ni, a nagy mocsár táján.

Miután egész házanépének kiadta a parancsot, hogy így legyen meg úgy, a míg ő visszajő, a búcsúzás percében megölelte leányát s gyöngéden intette: — Jól vigyázz magadra és várj szépen reám. Ki ne mozdulj addig! Itt a vár elég nagy, járhat-sz kelhet-sz benne, de a kapuján túl, megtiltom, hogy lépjél! Féltetek kislányom! Mert nagyon szeretlek. De, ha majd visszajövök a sárkány bőrével, majd akkor tervezünk; mit nézzünk, mit vegyünk, merre vigyen az út. Majd meglátod, lelkem, milyen jó dolgod lesz!

Elindult Boldizsár. Fegyver a kezében, apai szeretet jóságos szívében. S míg csak várát látta, vissza-visszanézett: vajjon kis Violám, lelkem szemefénye, melyik ablakból nézeget utánam?... Jó kis lány, nem fog parancsom ellen véteni s türellemmel vár rám, a míg visszatérek.

S várt is megadással, ha nem türellemmel.

Elhaladt a tavasz, nyomába jött a nyár. Forró szelek jártak. Érett lett a gyümölcs, aranyos a kalász. S csak messze az erdő legszélén piroslott még a pipacs, de, a várhoz közelebb, már kezdett a fű avarba fordulni s a fűzike bíbor virágai helyén, inhol, ezüst pelyhecskék foszladoztak.

A Dorgonyi Boldizsár leánya el-elszoruló szívevel kérdezgette.

— Mégse jó a nagyúr?

Néha-néha aggasztó sejtelem markolt a szívébe: Hátha meg se jó addig, míg virágot szedhetnek?

De egyszer, egy késő augusztusi reggelen, a várnak mindenik tornyából felharsant a kürtös.

Nagy öröm volt erre. Mindenki sietett az érkezést várni.

Megjött a mi urnak! Csakhogy megjött újra!

Viola remegve ment az apja elé.

Ott közeledett már a vár kacskaringó útján. Kissé görnyedtebb lett s a szakálla hosszabb s talán talán, mintha az egyik lába meg is bémult volna. De keze, hatalmas markolással fogott egy kőtele, melynek másik vége egy óriás szörnynek a kopolyájába volt görcsre göbözve.

— A sárkány, a sárkány! — ujjongott a népség. — Nézd csak milyen hosszú! Van hat ő! azt mondom!... Nézzétek! mintha egy darab szívirványt húzna maga után a nagyúr, úgy ragyog, úgy fénylik az a pikkelyes szörny. Vajjon nem harap meg? Ejh, dehogyan is harap! hiszen a jó urunk régesrég megölte.

Dorgonyi Boldizsár kevélyen mutatott becses zsákmányára.

— Megöltem. Az enyém!
S hogy Viola véletlenül közel lépett hozzá:

— Senki ne érintse! — döngött rá az apja.

Viola nevetett, bár fájt a rászóllás.

— Dehogyan érintem! Kedves drága apám, csak hogy itt vagy újra! Már félttem, remegtem, hogy elmúlik a nyár és te nem jössz vissza... De most már hogy itt vagy, úgy-e megengeded, hogy a váron kívül, virágszedni menjek?

Dorgonyi Boldizsár nagyon csodálkozott: — Mit beszélsz leányom? Virágszedni? Minek?

— Apám! múlik a nyár, gyérül az alkalom...

— Ejh! ha múlik, múlik! Most nem érünk reá. Jer csak velem rögtön a lovag-

terembe s míg én a sárkányt nyúzom, te mesélgetsz nekem... Úgy unom a magányt...

Viola sóhajtott, sirt is nagy titokban. De azért szófogadón ült szembe apjával s nézte, hogy az miként bánik el a leölt szörnyeteggel. Forgatta, vakarta, erre arra tette, mindenik pikkelyét külön mérecskélte.

— Szinarany ez mind-mind, dünyögte magában — s ilyenkor nem is vette észre, hogy Viola sóvár tekintettel a távolba néz.

Már közel volt az ősz. Hervadt, fakult minden ott künn a világban.

Vajjon érdemes még oda, messze vágni? tűnődött fáradtan. De hátha, hátha mégis?! Félénken megszólalt:

— Édes apám, menjünk. Ha még ma indulunk, ott a tarlok között, egy-két szál virágot tán mégis talállok.

— Hogy mennénk! — förmedt rá Dorgonyi Boldizsár. — Mily hálátlanság tőled ilyet még kérni is! Pedig hát jól tudod, hogy napestig miattad fásasztom itt magam s hogy a sárkányt még csak félig nyúzhattam meg.

November lett. Fagyott. És ekkor egy napon elkészült a munka. A sok arany

pikkely mind-mind megszámlálva, zsákba gyűjtve állott.

— Na, ha most kedved van a virágszedéshez — így szólott a nagyúr, — nem bánom, elviszlek.

S egy fűtlyentésére száz ló felnyergelve, bársonyos nyereggel, skófiom csóttárral állt a vár udvarán. Dorgonyi Boldizsár jókedvűn kiállott:

— Induljunk leányom! Nos hát? Siess, menjünk!

De, halvány ajkáról halkal jött a válasz: — Ne fáradj, jó atyám. Elkéstünk — havazik...

MARI ÉS ANNA.

Irta SZEMERE GYÖRGY.

(Tájas cselédszoba, a melyből egy ajtó a folyosóra, egy másik az előszobába nyílik. Egy ablakon kilátni a folyosóra... Varrógép, vasalódeszka, himzöröma stb.)

MARI. (az első szobaleány; szép szende széke nő; a varrógép előtt ül, de kézzel végez valami finomabb varrómunkát).

ANNA. (második szobaleány; merészalkintetű vörösbarna leány, saalokohumörű, czinikus teletetés, teljes ellentete Marinak; vasal).

MÁTYÁS. (25 éves, csinos, gondőchajú munkás, közepén áll a két leány között, viczánázik). Holnapután biztosan hazagyönnök?

ANNA. Biztosan... Az úrfi tán már holnap. (Szünet)

MÁTYÁS. Milyen az az úrfi?

ANNA. Afféle malészájú, de szép kölyök.

MARI. (jelentősen, de nem feltűnően néz Annára).

ANNA. Mit bámulsz úgy rám?

MARI. Én? Hát máshová nézek, ha nem tetszik. (Szünet).

MÁTYÁS. Anna!

ANNA. Tessék?

MÁTYÁS. Holnap vasárnap... Elmehtnének a ligetbe.

ANNA. (állat von). Épen holnap?

MÁTYÁS. Nem akar?

ANNA. Holnap nem igen lehet... A nagynémhez kell mennem.

MÁTYÁS. Hát majd elkisérem oda.

ANNA. Hogyisne. Ha a nagyném meglátna az utcán egy férfit... Ismerné csak a nagynémemet!...

MÁTYÁS. Én azt akarom, hogy megismerjem... Hogy híjják és hol lakik?

ANNA. (meglepdőve). Ejnye hát mi köze hozzá! (Szünet).

MÁTYÁS. (szívatját harapdálva). Mari kisasszony!

MARI. (leállt szemmel). Tessék?

MÁTYÁS. Holnap vasárnap, elmehtnének a ligetbe. (Szavai hatását lesve, Annára sandít).

MARI. (Zavarba jön, szebekendőjével babrál). Én?... ANNA. (gúnyosan). Na, mért nem felelsz neki?... Eredj el vele.

MARI. Nem igazán mondom... Aztán meg Mátyás úr is jobb szeretne veled menni, te szebb vagy és vigabb...

MÁTYÁS. (jótéleken). Ej no... Majd vig lesz maga is, Mari kisasszony. Megiszunk egy palack óbort... A maga arca nagyon szép, ha kipirul.

ANNA. Eredj hát vele. Mit komédiázol?

MÁTYÁS. Jön?

MARI. Ha akarja, nem bánom... de bort nem iszom.

MÁTYÁS. Jó, hát majd fagyaltot fizetek, vagy jegeskávét.

MARI. Azt...

ANNA. Ha soká ott lesznek, elmék maguk után.

MÁTYÁS. (hetgyékén). Nem szükséges. (Szünet.)

Hogy híjják a nénjét?

ANNA. Annak, a ki féltékeny, Paprika Borisnak híjják.

MÁTYÁS. (tompán). Hisze jól van. (Émelt hangon.) Csak azt ne higgye, hogy féltékeny vagyok. Ahhoz előbb szeretni kéne.

ANNA. (kaczag).

MÁTYÁS. Mért? Azért mert szép a foga, ha kaczag? Vagy mert olyan a haja, mint a viaszkbabé a borbélykirakatban? Vagy mert fehér a nyaka? Pirok a képe?... Nem atesi...

ANNA. Bolond!

MÁTYÁS. Hisz ha bolond vönék. De ép hogy nem vagyok bolond. Az ember lovat se ve-

gyen szemre, mert akármilyen szép és erőset mutat is, ki tudja, mi lakik benne! Hátha rög, vagy nem akar húzni, ha befogják!

ANNA. (szemédkövesen). Kikérem magamnak. Engem összene hasonlítson egy lóval, magabugris.

MÁTYÁS. Hát még ezt se mondta nekem senki se. Én mindig vigyáztam a tisztességre... Igenis, a szegény lány olyan mint a ló. Annak húzni kell... A férfi még olyanabb, ha szegény. Nyakába akasztják a há-

mot — gyű te! — oszt ha nem indít, végig vágnak rajta az ustorral. A munkás embernek nem lehet bögyösködni... Az éhen halhat, ha bögyösködik.

MARI. Ne haragudjon rá, Mátyás úr, nem úgy érti.

MÁTYÁS. (haraggal). Úgy érti biz az... Pucoválkodni szeret, de dolgozni nem.

ANNA. Mi köze hozzá?!

MÁTYÁS. (tompán). Az is lehet, hogy semmi. (Szünet.) Mari kisasszony, ugyi maga megért engem?

MARI. Hisz megérti Anna is.

MÁTYÁS. Nem vagyok rá kíváncsi, maga helyett feleljen.

MARI. (észéssel). Én megértem.

ANNA. (gúnyosan). Áldásom magukra, jól össze fognak pásszolni.

MARI. Ne csúfolódj. (Majdnem síva.) Hisz odaigérkeztek egymásnak. Ha takarjátok is elöttem, van nekem szemem. (Szünet).

MÁTYÁS. Ha úgy lenne is: a még semmit se jelent... semmit se.

ANNA. (közémevel jelezve). Ennyit se, ni... Vissza is adom a szavat... Fogja, itt a fülbevalója is. (Kiveszi a füléből)

MÁTYÁS. (visszafejtett indulattal). A szavat: azt visszaveszem, de a fülbevaló nem kell.

ANNA. Nohát nekem se...

MÁTYÁS. Dobja ki az ablakon: megteheti.

ANNA. Meg is teszem. (Kinyitja az ablakot és úgy tesz, mintha kidobná a fülbevalót.)

MÁTYÁS. (remegve az indulattól). Csakugyan kidobta... Mari kisasszony, kidobta!...

MARI. Ne búsuljon. Megkeresem és visszahozom... Nézze, megbánta már. (Kiszalad a folyosóra.)

MÁTYÁS. (félíg magában). Nem bánta meg, csak fél. (Félemelt ököllet.) Verje meg az Isten!

ANNA. (bár észésgve, de daczosan). Ne átkozzon... Ha itt akar hagyni, megteheti a nélkül is.

MÁTYÁS. (megragadja az Anna kézcsuklóját). Mit tettél velem, te lány?

ANNA. (ifjedten). Ereszszem!

MÁTYÁS. (ed se hederítve). Rólad álmodtam gyermekkorom óta... Mindent megtettem érted, mert te voltál nekem mindenem... Ott hagytam a földcséknét vén beteg apám kezén... a lovakat: a Rárót meg a Betyárt... a Pulit, a két gólyánkat, a kik úgy ismertek, mintha gyerekek lettek volna...

ANNA. Ereszszem... Fáj!

MÁTYÁS. Két évig rimázkodott szegény vén szülém: Fiam gyere haza, én már öreg vagyok, nem győzöm egymagam a munkát, a cseléd meg, hiába, csak olyan a földhöz, mint mostoha a mostohagyerekihöz... Nem! Itt maradtam melletted... Az ákác illatja helyett szénfűstön és olajkozmán legel a tüdőm... a lelkem meg folyvást lelkendezik az édes szülém haragja miatt... És két éve nem láttam az édesanyám sírját... Bitang vagyok no! Se hitem, se szívem, se böcsületem! (Erecesztí az Anna kezét.) Mit tettél velem?

ANNA. (remegve). Nézze, itt a fülbevaló. (Mutatja.) Nem dobtam ki.

MÁTYÁS. (nyugodtabban). Elhiszem, mert láttam... Ha nem látnám, nem hinném el... (Szünet.) A fülbevalót nem dobtad ki, de engem kidobtál a szivedből... Érzem én azt... Mióta ide szegődöttél, egyszerűen más lettél. (Tüzelve.) Csak azt szeretném tudni... Teremtő Isten, jobb, ha meg nem tudom soha!

ANNA. Olyan borzasztó az arca... Én félek... Szeretem, de félek... Nézze, szeretem... Nézze, nem megyek holnap a nénémhez, magával megyek...

MÁTYÁS. Nem! A nénémhez fogsz menni. Elkísérlek. Látni akarom

ANNA. Nem hisz nekem?

MÁTYÁS. Nem.

ANNA. Jó, hát majd elkísér hozzá.

MARI (belép). Nem találom.

MÁTYÁS. Hiába is kereste, kisasszony. Nem dobta ki.

MARI. No látja, csak incselkedett. (Szünet.)

MÁTYÁS. Mari kisasszony, én holnap elkísérem Annát a nénjéhez... maga is velünk jön odáig... csak aztán megyünk sétálni.

MARI. Nem, nem... Én felesleges leszek maguknak... (Szünet.)

MÁTYÁS (Annához). Te miért nem szólsz?

ANNA (bátorteljesen). Először megijeszt, hogy a torkomon akad a szó, oszt azt kérdezi, mért nem szólok...

MÁTYÁS (szomorúan). Nem fél az, a kinek tiszta a lelkiismerete... (Kitéve.) Hanem egy napon belül nagynénit keríteni... ha a föld alul is!... Az olyan persze fél!...

MARI. Mátyás úr, kérem... igyék egy pohár vizet... (Kínálja.)

megyünk holnap... Tegyen úgy, mintha én lennék a huga. Van ezer forintom: neki adom.

MARI. Te hitvány! (Szünet.) Az úrfival akartál holnap találkozni?

ANNA. Igen vele. Itt a könyvecske az ezer forintról (kihúzza kebléből), ne, vidd el a nénédnek.

MARI (nem nyúl a könyvecskéhez). Tőle kaptad?

ANNA. Tőle. (Szünet.)

MARI. Küldd vissza neki.

ANNA (délkezetlenül). Vissza?... Miért?

MARI. Írd meg neki, hogy nem látod többet és gyere a nénémhez. Most rögtön. Pakolj és gyere!

ANNA. Mit akarsz velem?

MARI. Veled semmit. Mátyást akarom megmenteni.

ANNA. Hogy?

MARI. Úgy, hogy kibékülj vele és a felesége leszel.

retsz dolgozni. Én nem. En rossz lány vagyok, beösmérem, nem vagyok szegény emberhez való... Menj el vele... Lesz lovacskátok, tehenetek és gólyátok a kéményen... Mariska...

MARI. Én húznám az igát helyette is. Én szeretek dolgozni. És szeretem a tehenet, a gólyát is... A mi házuk tetején is fészkel egyszer egy gólyapár... Az egyik meghalt, a másik harmadnap utánna halt... A gólyák jobbak, mint az emberek.

ANNA. Látod... Boldog leszel vele... Lesz lovatok, tehenetek, gólyátok...

MARI (kifakadva). De mikor téged szeret! (Szünet.)

ANNA. Tudod mit? Áruj be neki, hogy lusta, rossz lány vagyok... Csak az úrfiról ne szólj... MARI. Istenem, hát ennyire nem kell neked?! ANNA. Félek tőle. És nem akarok tehenet fejni, kenyeret dagasztani, bekötött fejjel járni, nem... nem!

Anna kinyitja az ablakot és úgy tesz, mintha kidobná a fülbevatót.

MÁTYÁS. Nem köll... Megyek is már. De holnap ilyenkor visszajövök... Isten áldja magukat. (A folyosón át távozik.)

II.

ANNA (hosszú izgalmas szünet után). Te Mari!

MARI. Mi történt köztetek?

ANNA. Nincs nagyném...

MARI. Mért hazudtál neki?

ANNA. Nincs nagyném... és félek tőle.

MARI. Mért mondtad, hogy a nénédhez kell menned? Hová kell menned?

ANNA (küzködve, majd elszántan). Az úrfit szeretem.

MARI (elképedve). Az úrfit?... Te hitvány!...

ANNA. Te meg őt szereted... Ne tagadd... Neked adom.

MARI (félíg magában). Te hitvány!...

ANNA. Neked adom... Csak segíts rajtam... Félek, hogy megöl... (Szünet.)

MARI. Mit akarsz tőlem? Hogy segítsek rajtad?

ANNA. Neked van egy nénéd... Siess hozzá, most mindjárt és mondd meg neki, hogy hozzá

ANNA (csodálkozva). Hát nem kell neked? Nem szereted?

MARI (atvzát eltakarva). Én nem kellek neki. Téged szeret.

ANNA. De én félek tőle... Azt hiszem, már nem is szeretem... Félek tőle... Mariska, segíts rajtam, meghálálom, könyörgöm... Mariska!...

MARI. Csak úgy tudok rajtad segíteni, ha itthagysz ezt a házat és megesküszöl, hogy nem fogsz többet az úrfival találkozni... Akkor megkérem a nagynémemet, hogy egy időre magához vegyen és a hugának mondjon.

ANNA (győztelően). Nem, nem... (Hirtelen.) Neked adom az ezer forintot, csak ne kívánd, hogy megesküdjem...

MARI (eteje fogytán átva fakad). Engem ne bánts... én becsületes leány vagyok.

ANNA (zavatosan). Mariska, ne sírj... Meglátod, meg fog szeretni. Eredj vele holnap és légy vig, ő szereti a vigákat. Csak sokat ne vess és nézz a szemébe... meglátod, meg fog szeretni... És elvisz magával feleségnek az édes apjához haza. Te szeretsz falun. És sze-

MARI. Miért bolondítottad akkor hat esztendőig?

ANNA. Nem tudom. Először azt hittem, hogy szeretem. Aztán ide kerültem, meglátam az úrfit... azóta tudom csak, hogy nem szeretem... Mariska, áruj be neki...

MARI (szégyenlően). Hát nem foglak beárulni. Dicsérni foglak neki. Érted? Dicsérni foglak! A felesége leszel... Hat évig várt rád, összekülömbözött az édesapjával... Az nem az az ember, aki belenyugodjék, hogy hiába élt hat évig. Az vagy magát fogja elpusztítani, vagy téged... És én nem akarom, hogy elpusztuljon.

ANNA (elszántan). Akkor én világgá megyek... Még ma. (Pakolni kezd a kofferjába.) Segíts, Mariska.

MARI. Azt hiszed, nem fog meglátni?... ÚRFI (készen belép).

ÚRFI (készen belép). Húsz éves, csinos dandy az elszoba ajtón belép.

III.

ÚRFI. Mit csinálnak maguk itt?

ANNA (ijedten lecsapja kofferje fedelét). Jaj!

ÚRFI. Anna, mi az?

Tiszta-Sülyi Füzes

TISZTA-SÜLYI FÜZES.

Förge Gergely rajza

Tiszta-Sülyi, 1909. évi kiadás

MARI. Annának el kell menni.
 ÚRFI. (Annához.) Menni? Hová?
 ANNA. (kínosan.) El kell mennem. Félek itt.
 ÚRFI. Kitől?
 MARI. Nem fél ő, csak megijedt... Nem vártuk a nagyságos úrfit.
 ÚRFI. Anna tudta, hogy korábban jövök, mint az anyám.
 ANNA. De csak holnapra vártam.
 MARI. (minden erejét összeszedve.) Hagyjon neki békét a nagyságos úr.
 ÚRFI. (meglepődve.) Mi?
 MARI. Tudok én mindent. Békét hagyjon neki a nagyságos úr... Völegénye van.
 ÚRFI. Hát aztán?!... Micsoda pimaszság, velem így beszélni!... Maga fog innen eltakarodni. Anna marad.
 MARI. Eltakarodom, de Anna se marad, velem fog jönni!
 ÚRFI. (kiabálva.) Meglátjuk! Az lenne csak a szép, hogy egy efféle nő büntetlenül ront-

Mi jögon mer engem kérdőre vonni a saját házámban?
 MÁTYÁS. (délát hangon.) Mi jögon? (Szünet.) Hat évig vártam arra a lányra, ni. (Ujjal mutat Annára.)
 ÚRFI. (mint fent). Nos?
 MÁTYÁS. Nem elég annyi?
 ÚRFI. De mi közöm ahhoz?!
 MÁTYÁS. (emelkedő hangon.) Összekülömböztem öreg édes apámmal, megcsúfoltam a vallást, a becsületet a miatt a lány miatt...
 ÚRFI. Végre is — mit akar?
 MÁTYÁS. Maga megrontotta azt a lányt?
 ANNA. (némülten.) Nem, nem igaz!
 ÚRFI. (hebegve.) Hallja? Nem igaz.
 MARI. (híttelen elhatározással.) Nem igaz!... Az úrfi nem Anna miatt jött ide... A cseléd-szobába. Miattam. (Szünet.)
 MÁTYÁS. Mitől fél, Mari kisasszony?... Ne féljen... Senkit sem fogok bántani. Az úrfi mehet a dolgára... Az a lány ott, (Annára mutat) utána mehet.

MARI. (összezatódva.) Istenem, ne bántson... én nem tudom.
 MÁTYÁS. De én tudom. (Szünet.) Megvallom, itt ólálkodtam a ház előtt... Csúf dolog volt, de megtettem... És utána osontam az úrfinak... Nagyon hógosan beszéltek, minden szavuk kihallatszott a folyosóra.
 MARI. Jézus Isten!
 MÁTYÁS. (szelíden, melegen.) Mondtam már: ne féljen Mari kisasszony. Anna itt maradhat. Már nem haragszom rá... Hat évet elpocsékoltam az életemből miatta, de nem haragszom rá...
 ANNA. (zokog.)
 MÁTYÁS. (Marihöz lép.) No most már megmondhatja, hogy miért füllentett.
 MARI. (elfordul.) Sajnáltam magát.
 MÁTYÁS. Engem? (Szünet.) Engem vagy Annát?
 MARI. (énfeledt hűvel.) Magát. (Szünet.)
 MÁTYÁS. És miért sajnált?
 MARI. Mert nagyon szerette Annát.
 MÁTYÁS. Hát nem értem. Csak azt szokás

Az a leány ott, utána mehet!

hassa az anyám cselédségét. Szedje össze a czókmókját azonnal, és takarodjék... Anna, beszélni akarok magával, jöjjön a szobába.

ANNA. Nem, nem...

MÁTYÁS. (belép a folyosóján; halálápadt, de nyugodt; megáll az ajtó előtt és farkasszemét néz az úrfi felé.)

IV.

ÚRFI. Ki maga? Mit keres itt?

MÁTYÁS. Talán semmit...

ÚRFI. Úgy hát, miért jött ide? A cselédségnek nem szabad a házában vendéget fogadni... Kihez jött?

MARI. (zavarában.) Hozzám.

ÚRFI. (Mátyáshoz.) Akkor mindjárt el is vebeli magával. Tiszteletlenül viselkedett az uraságával szemben... el van csapva.

MÁTYÁS. Lám! (Szünet.) És az úrfi mit keres itt: a cselédek szobájában?

ÚRFI. (kiált megzseppenne, de henczező hangon.)

ÚRFI. (bizonytalanul.) A saját házámból utasít ki? Szép.

MÁTYÁS. (nyugodtan.) Hát azt én most nem igen nézem, hogy mi a szép. Külömben ha hallani akar valamit, itt maradhat.

ÚRFI. (némi habcsók után lassan távozik.)

V.

MÁTYÁS. Mari kisasszony, miért füllentett?

MARI. Nem füllentettem.

MÁTYÁS. Maga sosem hazudott idáig... Anna mindig hazudott.

MARI. (kapkodva.) Nézze, Anna már össze is pakkolt... el akar innen menni.

MÁTYÁS. (gúnyosan.) A nagynénjéhez persze... MARI. Igen, a nagynénjéhez... (kijavítva magát), az ő nagynénjéhez...

MÁTYÁS. Az úrfi arról nem szólt semmit... azt mondta csak, hogy magát kergesse el... Mért kergesse el?

sajnálni, a ki hozzánk tartozik. Mije vagyok én magának? Senkije.

ANNA. (zokogva Mátyáshoz.) Szereti magát...

MARI. (eltakarja arcát, alig hallhatóan.) Nem... nem...

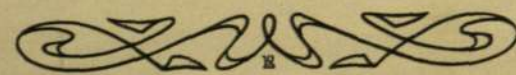
MÁTYÁS. Hát nem? (Mégfogja kezét.) Nem?

MARI. (átva.) Igen. (Hosszú szünet; Mátyás végig a magáéban tartja a Mari kezét.)

MÁTYÁS. Két éve, hogy nem láttam az édesanyám sírját... A ligetbe hitam hónapra, de egyebet gondoltam... Eljönne-e velem az édesanyám sírjához? Kicsit messze van, három órányira vasúton, de ott aztán megpihenhetnénk... És mindjárt tovább mehetnénk... öreg édesapámhoz... a paphoz... aztán még tovább... egész a mi sirunkig, a hol kettesben örökre megpihenünk... Eljön velem, Mari kisasszony?

MARI. El... (Szünet.)

MÁTYÁS. Akkor nem éltam hiába hat évet. Isten megkegyelmezett...

LOVAGIAS ÜGY.

írta SZÖLLÖSI ZSIGMOND

I.

Egy szeptemberi estén Iklódy Emilrel egészen bolond dolog történt. Színház után úgy féltizenegy tájban betért vacsorázni egy körüti vendéglőbe. Egyedül volt. Egy kicsit fájt a feje és az volt a szándéka, hogy vacsora után egyenesen hazamegy.

A vendéglő aféle jobb polgári korcsma volt: ebben az időben már meglehetősen üres. Iklódy a kaszinóban szokott étkezni, most is csak azért tért be, mert útjába esett és közel volt a lakásához. De a mint helyet foglalt, már körülbelül meg is bánta, hogy idejött. Mert ha nem volt is népes a vendéglő, annál hangosabb volt az az egy társaság, a mely összetolt asztaloknál a terem végében mulatott. Csupa férfi, lehetnek vagy tizen-tizenketten, a legtöbb fiatalember, a harminczon alul.

Ez alighanem valami legénybúcsú! gondolta magában Iklódy és megállapította azt is, hogy az urak bizonyosan jó korán kezdhették, mert a kedvük már a szilaj magasságokat járta. Szónokiasan és dadogva beszéltek, fújták a füstöt kegyetlenül, egyikből-másikból időnként nőtába kívánczolt ki az érzés és nekivágott egy-egy dalnak, a mit azonban a többiek mindig lefújtak, ilyenformán:

— Ácsi! nem mulatni vagyunk itt, hanem gyászolni! Szegény Muki!

A refrént kórusban harsogták:

— Szegény Muki!

A szegény Muki az a vékony, szőke fiatalember volt, a ki ezúttal az asztalfőre ült — bizonyára az ő legénységét búcsúztatták — és szemmel láthatólag igen emelkedett hangulatban volt már, mert egyszerre csak nagyot csapott az öklével az asztalra és kegyetlenül akadozva üvöltötte:

— Mi... micsoda be... beszéd ez! Kit gyászoltok ti!? Kit?!

Hárman is feleltek neki:

— A te szabadságodat!

Azután megint fölzúgott a kórus:

— Szegény Muki!

A vőlegényt mérhetetlenül fölháborította ez a gyanúsítás. Hogy még az ő szabadságát merik gyászolni! Fölkelt a székéről és az asztalt öklözve ordította:

— Ezt kikérem magamnak!.. Ezt én kikérem magamnak!.. Én maradok olyan szabad ember, mint voltam!.. Én.. én nem az az ember vagyok, a kit sajnálni kell!.. Én.. én szeretném látni azt az embert, a ki engem gyászolni merészel! Mert én nem az az ember vagyok... A társai tapsoltak és kacagtak. Az egyik, egy púpos emberke, elkialtotta magát:

— Tisztelegi!

Erre valamennyien fölugrottak és katonásan tisztelegtek az önézetes férfúnak.

Iklódy természetesen ülve maradt. Meg is bánta hamarosan!.. A nyurga fiatal úr egyszerre csak ott állt előtte és ráordított:

— Nem hallotta?!.. Föállni!

Iklódynak az arcába szökött a vér. De türtöztette magát. Félhangon csak ennyit mondott:

— Részeg...!

Ebben a pillanatban mintha bomba csapott volna eléje. Egy szódavizes üveg repült az asztalára és tánnyér, pohár csörmpölvé tört darabokra. Iklódy az első pillanatban észre se vette, hogy egy repülő eszerpádarab megvérezte az arcát. Valósággal megdermedt a meglepetéstől és mire fölocsudott: az egész társaság ott állt előtte, rángatva vissza a fiatal urat, a ki most már halálsápadt volt és sokkal halkabban, szinte gépiesen ismételte:

— Én tettem... Igenis én tettem... Allok érte rendelkezésére...!

A tárczájából kikotort egy névjegyet és odadozta az Iklódy cserepekkal borított asztalára.

Ez egy szót se szólt többet. Fölvette a névjegyet, odatette helyette a magáét és azonnal távozott. Rá se nézett a fiatal úrra, de még az ajtóban hallotta a hangját, a mint utána kiáltott:

— Allok rendelkezésére...!

A mint az utcán volt Iklódy Emil, csöndesen elkáromkodta magát. Inkább undorodott, mint dühös volt. Sajátságos, kietlen érzése támadt: annyira nyomasztó, hogy legjobban szerette volna, letagadni az egész csúf és gonosz históriát. Ha biztos lett volna benne, hogy soha se akad az útjába egy szereplője vagy tanuja se ennek a borgözös, korcsmai jelenetnek, egyenesen hazament volna és egyszerűen kitörülte volna az emlékezetéből.

Nem csak magának az esetnek a természetét bántotta. Más is. Iklódy, Emil vagy tíz esztendeje egy csöndes, önmegtagadó küzdelmet folytatott egy szenzáció emléke ellen, a mely országszerte ismertté és emlegetté tette a nevét. Ez a szenzáció az ő híres öt párbaja volt őt katonatisztal, a kik közül egyet agyonlőtt, négyet pedig nyomorékká tett. Ezzel a tömeges vérengzéssel nagyobb és ünnepesebb dicsőséget szabadított magára, mintha kitalálta volna a tüdővész biztos orvosságát és egyszerre olyan pozícióban találta magát, a milyenbe csak a legérdemesebbek juthatnak. Mázssal súlya lett a szavának, minden becsületbírósgát őt követelte az elnökének és mintha az egész társadalom rendje, erkölce az ő széles vállán nyugodott volna.

De maga Iklódy egy pillanatig se érezte az édességét ennek a dicsőségnek, a mely úgy szakadt rá, mint egy hirtelen eső. Eleinte csak elviselte valahogyan, de menél tovább tartott, annál kevesebbnek érezte. Ez a «félelmetes párbajhős» igazában egy őszintén komoly, magába merülő, meglehetősen passzív és szinte nőiesen érzékeny, ábrándos hajlandóságú lélek volt, a ki az ő híres esetét a többiek között azért is gyűlölte, mert az beteggé tette az édes anyját. Folyton előtte volt a szegény, azóta már elhalt öregasszony arca, a mint reszkető hangon mondta neki:

— Hogyan tudtál ilyen fájdalmat okozni nekem és anyai anyának?..

És Iklódy Emil azóta csakugyan úgy élt, hogy még a hernyónak is kitért az útjából. Igaz, hogy nem is igen álltak az útját. Senkinek se volt kedve belékötni. És most ime megint benne volt egy «alférben» a sors ostoba és kegyetlen malicziájából. Szinte szomorúan ment föl a kaszinóba két urat fogni, a kik elintézték ezt a bolond dolgot.

Az egyik barátja, Solymay megjegyezte: — Talán nem is érdemes... Végre is részeg ember...!

A másik azonban közbevágott:

— Ha részeg, menjen haza.

Iklódy legyintett a kezével.

— Én se vagyok elragadtatva az egész históriától. De nem akarok pört a társadalommal. Ez mindig lármával jár. Csak maradjunk a sablonnál, ha már muszáj. Intézzetek el a dolgot gyorsan és simán. Csak most nézte meg a vizitkártyát, mikor átadta a segédének. Ez állt rajta:

Krassányi Mihály

okl. tanár

Iklódy kesernyésen elmosolyodott.

— Egy filozopter, dörmögte halkán. Ki hiszi el, hogy ez volt a krakéler és nem én?...

II.

Nehezen jött az álom a szemére, de azután nagyon is elaludt. Már erősen dél-

től, hogy zavarom... De okvetlenül beszélnem kell önnek...!

A leány úgy reszketett, hogy Iklódy attól félt: összeroskad. Nyugtalanul mondta:

— De kérem; foglaljon helyet. Hát mivel szolgálhatok?

A leány nem ült le. Mintha nem is hallotta volna, a mit a férfi mondott. Töredezetten folytatta:

— Én kéni... én olyat akarok kéni öntől, a mit talán még soha senki se kért... Én magam se tudom, hogyan fogjak hozzá...!

Iklódy megismételte a kérését:

— Foglaljon helyet kérem! Üljön le. Hiszen alig áll a lábán...!

A leány tagadólag rázta a fejét.

— Köszönöm... De nem leülni jöttem én, hanem — ha úgy kívánja — letérdelni.

végre kinevezték!... Nem lehet csodálkozni rajta, ha ez az öröm megzavarta... Csak ez volt az oka az egész rettenetes bolondságnak... A vőlegényem a legszelebb ember a világon... A légynek se vét... Tisztára örültek kellett lennie, mikor az a... az a szerencsétlenség megtörtént... Neki még soha párbaja se volt... Ön pedig... úgy tudom... már megölt egy egész csomó embert...!

Iklódy fölszisszent. Az ajka megrándult. A leány észrevette, hogy kellemetlent mondott és zavartan mentegődött:

— Tudom, hogy nem ok nélkül... Önnek igazsága volt... De most semmi oka sincs, hogy kegyetlen legyen... Ha kívánja, én térden állva kérek bocsánatot öntől...!

Iklódy elnehezült szívvel, szinte ijedt

Iklódy balkezével a melléhez kapott, azután hátracsett.

előtt volt, a mikor fölébredt. Az inasa jelentette neki:

— Nagyságos uram, egy hölgy vár a szalonban.

— Micsoda hölgy?

— Nem tudom. Soha se láttam.

— Régen vár?

— Elég régen. De mindenesetre beszélni akar a nagyságos úrral.

Iklódy sietve öltözködött föl. A hölgy, a ki várta, egy huszonkét-huszonhárom éves fiatal leány volt: karcsú, szőke; a nagy kék szemében jeges rémület, az arca krétafehér.

Iklódy meghajtotta magát:

— Bocsánatot kérek, hogy megvárakoztattam.

A leány az izgalomtól lihegve, el-el-fulladó hangon vágott a szavába:

— Nekem kell bocsánatot kérem ön-

Iklódy megrendülve kérdezte:

— De hát mi baja?

A leány megtörölte könnyes szemét és halkán, valamivel nyugodtabban folytatta:

— Bocsásson meg, ha ilyen zavarosan beszélek. De talán meg fog érteni, ha bemutatkozom. Én a Krassányi Mihály menyasszonya vagyok...!

Iklódy homlokán egy árnyék futott át. A leány észrevette és hirtelen görcsös zokogásra fakadt.

— Most már érti ugy-e, miért jöttem!.. Nem szabad kegyetlennek lennie... Örültség volt, a mi történt... Tisztára örültség volt, a mi történt... Hígyje ség... Ezt be kell látnia önnek... Hígyje ség... Hat nem is tudja, mi történt... Hat esztendeje vagyunk jegyesek... Hat esztendeje várunk egymásra... mert szegények vagyunk mind a ketten... Végre...

Iklódy halkan mondta:

— Az ön vőlegénye sokkal könnyebben elintézheti a dolgot, mint én... Kérjen bocsánatot... Jelentse ki, hogy sajnálja, a mit... a mit mámoros fövel elkövetett...!

A leány tompán, csüggedt hangon felelte:

— Ezt ő meg nem teszi... Nem... Inkább meghal, mint hogy gyávának gon-

mehalatossággal nézte a síró leányt és zavartan kérdezte:

— Az ön vőlegénye, kisasszony... az ön vőlegénye tud erről?...

A leány fölkapta a fejét.

— Isten ments! mondotta halkán. Hogyan gondol ilyet?...

A férfi kérdőleg nézett rá:

— Hát akkor mit csináljak?... Mit tehetek én?

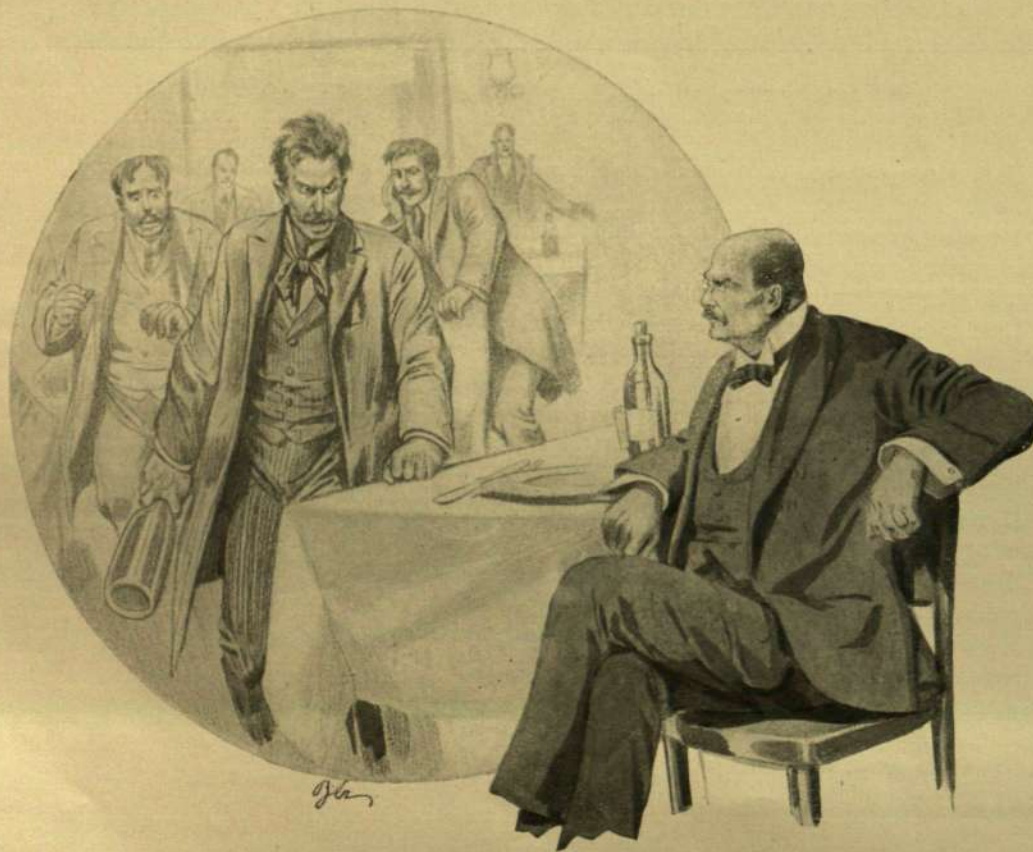
A leány rémült tekintetel vetett rá. Erre a kérdésre nem tudott válaszolni.

Iklódy halkan mondta:

— Az ön vőlegénye sokkal könnyebben elintézheti a dolgot, mint én... Kérjen bocsánatot... Jelentse ki, hogy sajnálja, a mit... a mit mámoros fövel elkövetett...!

A leány tompán, csüggedt hangon felelte:

— Ezt ő meg nem teszi... Nem... Inkább meghal, mint hogy gyávának gon-

Nem hallotta? Föállni!

— És itt maradnak? — hebegett kissé Alfréd.
— Természetesen mindaddig, amíg...
amíg... szóval az esküvőnkig.
Szolyvay szinte megjéjdt...
— Nem értem...

Dóra csupa pajkosság volt...
— No majd megmagyarázom! Fel akarom magát szabadítani az ősmamának gyámsága alól! S a gondnokságot elvállalom... Mégsem érte? Az ég szerelmére, beh nehéz a fel-fogása... Értsen hát meg! Én magát el akarom venni!

Szolyvayval keringett a világ!
— Engem — maga? Maga engem?
— Mivel, hogy maga nem akar elvenni engem, nem marad hátra más, minthogy én vegyem el magát! Maga az enyém — érte? — az enyém! Ezt izenem az ősmamának, a ki egyébként már nem bujkál, mivel hogy felfedeztük buvóhelyét. Az írásokat megkapja legközelebb! Jöjjön el érettek!
Szolyvay ennyi vakmerőségtől tehetetlené vált! Hogy lehet ilyen nő ellen védekezni, a ki nem rázható le, a ki bele kullancskodik az ember lelkébe!

— Nos mikor szerencsétet? Holnap ebédre? Ha nem jön el — majd teszek én vizitát az ősmamikánál...

— Elvágatott! Kalapjának fehér fátyola utána lengett... mintha Szolyvaynak a lelke volna! Mert azt — mi tagadás benne — magával vitte, ... magával ám...

Az a pökhendi, helyke biztosság, melylyel és a hölgyecske őt úgyszólván — lefoglalta és lepecsételte magának — elevenére talált. Hogy fog ő Zanvatter Eufrozina képe előtt megállani!

Zanvatter Eufrozina képe borusabb volt, mint valaha!

Akárhová menekült Alfréd a szobában — Zanvatter Eufrozina pillantása követte! Szeme mindig rá volt függesztve — meresztve...

Végre meguntta ezt az üldözést és azt a hallatlan merényletet követte el, hogy megfordította a képet a falnak! Ne nézzen rá — hagyja békében...

Aztán lefeküdt, de Zanvatter Eufrozina megátkozta ezt az éjszakát s álmatlansággal verte meg a hálátlan utódot, a ki reggelig hánykolódott fekhelyén s egész éjjel csak azok a pökhendi, helyke szavak csengtek a fülében: — Maga az enyém... Mához hat hónapra esküszünk...

Épen azért nem is ment el másnap a kastélyba... Sőt tüntetőleg visszafordította Zanvatter Eufrozina arczképét, melyet ez az elégtétel láthatólag jó kedvre derített. Szinte mosolyogni látszott.

Ó tehát nem ment el másnap, hanem Dóra bárókisasszony mégis visszaadta a meg nem adott látogatást és betoppant harmadnap...

Az ebédnél ültek épen...
— Hát csakugyan elmegy holnap Pestre öcsém? — kérdi az öreg néni...
— Csakugyan...
— Örülök neki!

— Ejnye néni... ezt jól adja... A Szolyvay kuriában hajdanta a vendégkoecikból kilopták a kereket!
— Mindig tárva nyitva neked a kapunk és szívünk... Csak most az egyszer nem bánjuk, ha itt hagysz...

— Értem, értem... A mióta a kastély be-népesült... Bátyámék attól tartottak, hogy a kastély népe előzőli a kuriát...
— Tisztelet becsület nekik... De ládd nem egy fából faragtak minket... Maradjon kiki a maga fajtájánál...

— Néniék hát nem bánják, ha nem házasodnám meg?...
— Csöppet se...

Ez volt a család közvéleménye... Ha nem volnának gazdagok, hagyján... de ne mondják, hogy egy Szolyvay eladta magát, hogy egy Szolyvayt megvettek...

Alfréd arca kiderült... Mégis csak helyesen cselekedett... a delejtűje jól irányozta önérzését...

A poharak összecsendültek... a szívek összependültek...

A hogy asztalt bontottak, az utcáról nagy riadalom hallatszik be... Egy gyorsfutó áll meg az utcán... Mindnyájunkat érhet bal- eset... kivált ha gyorsfutók vagyunk! A kastélybeliek voltak... A bárókisasszony az angol nővel...

Dóra báróné csakhamar az ebédő nagy asztalánál ül és érdeklődve néz körül ebben a fehérre meszelt egyszerű szobában, ócska képekkel, ócska butorokkal, ócska emberekkel... Ócska itt minden, de jólelkű és becsül- tettű. Elvárja, hogy megemberelje, de meg is adja a tisztességet.

Csakhamar egy kis rögtönzött uzsonnával kedveskedik a néni... jegeskávéval... Az öreg néni hiába! érti a módját és nem hagyja magát... Tud ő jegeskávé is készíteni... hadd lássák ezek a kastélybeliek, hogy ha egyszerű és szegényes is a Szolyvay-kuria, a mikor kell, kitesz magáért...

Dóra bárókisasszony el van ragadtatva... Hogy ő ilyen jó jegeskávéval sohase evett... Ide jöjjön Gerbeaud... Tanulhatna a néni- től jegeskávé készíteni... És még holipni is van...

— Csöves ostya, veti közbe a néni...
— Igen, igen... csöves ostya...

Uzsonna után kikérte Dóra bárókisasszony, hogy megnézhetné-e a házat...

Minden nagyon, de nagyon tetszett neki.
— Tessék elhinni, barátságosabb, otthono- sabb ez a kuria akármilyen kastélynál...

A néni azonban nem áll kőtelnek. Ez a kis ujdonsült bárónécska ne higgye, hogy egy kis kellemkedéssel le lehet venni a lábáról.

— De azért a báróné még se cserélne föl a maga fényes, pompás kastélyát, a mi szegényes portánkkal...

Volt ebben egy kis büszke gúny is... Kivált, a hogy a «pompás», «meg fényes» szavakat megnyomta ellentétben a «szegényes»- sel. Mintha azt mondta volna: akármilyen pompás és fényes — tartsd meg magadnak — nem kérünk belőle...

Egy nagy diófa alatt álltak meg...
— Tetszik tudni báróné, milyen régi ez a fa?... Bizony majdnem kétszáz éves, Zanvatter Eufrozina ültette... legalább az öreg- anyám így mesélte...

— Az ősnnya, a ki olyan sokáig keresteti magát? Beh kár, hogy nincs arcsképe, sze- retném a derék, jó asszonyt ismerni, — sajnal- kozik Dóra.

— Dehogyan nincs! — A néni felvilágosítja, hogy ott lóg az egyik szobában.

Bübbős volt a lány a maga eredetiségében és szokatlanságában. A bácsi meg a néni csak elnézték — ilyet még nem láttak — ilyen lányt. Úgy elűtött minden lányfajtától, a melyet ismertek. Felfordult tőle az egész ősi kuria fenekestől. Más légáramlat söpört rajta végig...

Dóra bárókisasszony csakhamar Zanvatter Eufrozina ősnnyával szembe áll.

Farkas-szemét néznek egymással.
És a bárókisasszonyon úgy látszik, mintha

nem állná ki ezt a tekintetet, mintha az ő biztos, diadalmas, sugárzó rendes kifejezése eltűnnék arcáról és elkomorlyodnék lassan- ként — fokozatosan.

Szóltanul néz — inkább maga elé — mint a képre...

Szolyvay megszólal:
— Nos, hogy tetszik az ősnnya?
— Egészen más, mint a mit vártam... Komoly, szigorú és méltóságos.

— És ellenszenves úgy-e bár? — egészíti ki Szolyvay...

— Nem mondhatnám! Tiszteletet gerjeszt és követel. Olyan idők szelleme ri le róla, a mikor még volt tekintély! Ha az ember ilyen képeket lát s ilyen szobákban lakik... szinte kezd érteni... hogy ha valaki megvágatja a feleségét. Kezdem magát érteni én is!

Némi meghatottság rezgett a hangjában... Szolyvayt meglepi ez a hirtelen változás.

— Miben kezd érteni?
— Abban, hogy nem akar elvenni... Én is így cselekedném a maga helyében... Ne féljen többé, nem veszem el magát... Szabad, — mehet, a merre tetszik...

A meglepetés kitör Szolyvayból.
— Csodálatos!

— Ne higgye... nem olyan igen csodá- los... nagyon könnyű az előítéletekről meg a kutyabőről elméskedni és fitogtatni öt- leteességünket... De mikor az ember levegőt cserél s ilyen ócska házba kerül, a hol minden a mult... mult... és mult... és ez a mult eleven és él az emberekben, a környe- zetben, a levegőben — sok mindent felfogunk, a mit előbb lefitymáltunk... Én is ebbe az állapotba keveredtem... Elejénte megmosolyog- tam a repedt findzsákat és ócska ibrikeket, melyekben a kávé felszolgálták... orromat meg mintha a doh csavarta volna... de most ennél a képnél azt mondom: ha én lőgnék az ő helyében... én is ilyen dőlőföven néznék le s én is azt gondolnám, a mit ő... Hogy tán nem valók vagyunk össze... két külön világ terméke... más eszmékkel... nézetek- kel... Kérdés, megértenénk-e egymást! — Úgy-e nem? Jobb hát, ha össze se kelünk... Győzőlt az ősnnya s én meghátrálok... Isten vele!

Dóra ki akart menni...
Szolyvay, megfogta... a kezét...
— Megértjük egymást, édes Dóra... Meg- értjük, ha egymást tiszteletben tartjuk és le- mondunk a kicsinylésről. Tiszteljük egymás világát... és nézetét... Én is haboztam eddig, mert körülbelül én is így gondolkoz- tam, mint az ősnnyám... Most már nem léto- vázok. Ez a pillanat, mikor maga ezelőtt a kép előtt megilletődött... elárulta magát... Dóruska, maga nem az, a kinek magát eddig mutatta volt. Maga sokkal különb... Mert nemes — igazán nemes...

Dóra bele vágott.
— Igen, új nemes vagyok.

Szolyvay félbe szakítja...
— Ez nem új nemesség... A szív nemes- sége a legrégebb nemesség.

A búcsúzó nap alkonyfénye besugárzott és rávetődött az ősnnya képére...
— Látja, hogy az ősnnya megértett? Szeli- den kiengesztelődve tekint reánk... Rám a fiára és magára a lányára...

Dóra egy percig habozott... de csak egy percig... Aztán megkérte, adná elő a család- fát... Szeretné látni...

Szolyvay elő hozta... és Silberer Dóra sa- játkezűleg jegyezte a terebélyes fa egyik leve- lére a maga nevét.

ESZTETIKA.

Irta PEKÁR GYULA.

I.

Tehát a szép özvegy újra szobrászcodni kezd? On revient toujours... Ösmerem Chol- thay Ellát gyerekkora óta és cseppet se csu- dálkozom, hogy nagyon is kevésé esztetikus házassága után így visszatér régi művészi haj- lamaihoz. Eleve szemü szöke truska, most is látom a csoltói vadászebédeken az asztal vé- gén, hogy forgatja fitos orrát s mily gondall gyúrja ki kenyérgombócból szobrocskát! Csinál kutyát, macskát, bácsit, főként huszárbácsikat... Korán ért, eszes gyerek, ki örökké figyel s már is réme a szalonnak. Nagy a színtérze, egy napon p. o. odamegy a csaco- sogó Dormándy mama elé és szól: «tantika, túlságosan vörös a haja a parókájához!...» De ép oly nagy a formaérzeke is és ezt a ferde orrú Muki bácsin bizonyítja be a leg- kézzelfoghatóbban. Egy délután nézi, hosszan nézi Ellácska a szundikáló öreget, egyszerre csak megfogja azt a ferde orrot s nagy igye- kezettel csavarja vissza egyenesre. Mondja ártatlanul: «csak azt nézem, bácsi, mennyi- ve szebb volna így...»

Mindez határozottan szépérzeke vall; fájdalom, e hajlamok nem igen érvényesülhet- tek a csoltói milieu-ben. A fruska különc- kődő bakfissé lett, tizenhét éves volt már s ép nagy ambícióval mintázta a parasztleányo- kat, midőn a dühös papa egy napon pipaszár- ral gyilkolta le agyagmodelljeit: «az árgyé- lusát, vége legyen már! Főzőkanál a kezembe és bálba mégysz, és mulatni, vigadni fogsz, különben velem gyűlik meg a bajod!...»

Ella sirt, de az öreg letromfolta: «csak bőgi, annál jobb, sírva vigad a magyar!...» s ma- mástól együtt felpakolta a pesti bálókra. Ott hamar elintézte a leánya dolgát.

Farsang végére Ella már menyasszonya volt Bozó Gergelynek, Rusztikus tiszai nábob, csak annyit mondok, még a maga rokonságá- ban is úgy hívták: «földig ökör». Nos o mel- lett az ember mellett, kinek trágyaszagú volt

nemcsak a beszédje, hanem a csizmája is, élt Ella három évet. Nagy sor!... Akart volna ő eleinte szobrászcodni, de Gergely röhögve intette le. Hegyeset kőpött a fiatal asszony selyem firhangjának a csücskire:

— Már ugyan minek szobrászcodnál? Ol- csóbban kapod a talian gipszesektől!

Ezt maga Ella beszélte nekem, és pedig egy évre rá, hogy Gergely urat egyszer öt liter után megütötte a guta. A Kuglerben talál- koztam vele; roppant fess volt gyászruhájá- ban s igen határozottan látszott.

— Most Párisba megyek, végezte.

— Ne mondja! S az öreg Bozóék nem ve- szik ezt rossz néven!

Ella vállat vont:
— Velük töltöttem a gyászévet... De most szabad vagyok s végre valahára hajlamaimat követhetem.

— Persze a szobrázat!
— Nemcsak az, de egyáltalán... Tudja, én annyi rútat láttam az utóbbi évek alatt, hogy most kizárólag a szépnek akarok élni. Azt akarom keresni tájban, emberben, művészet- ben, mindenben. Csak szép és kellemes im- pressziókat akarok. Utazni fogok. Aztán a párisi Julien-iskolába szeretnék járni...

— Helyes, Ellácska, hunyorítottam, szép öz- vegy, kívánom, hamar vigasztalódjék.

— Ugyan menjen már, szól megvetően, torkig vagyok a szerelemmel, Adeiu!

II.

Ella két évet töltött Párisban. Hallottuk: tanul, rajzol, szobrászcodik, egyszer pláne a magyar lapok is megemlékeztek róla, hogy szobrai valami amatőr-tárlaton sikert arattak.

De mit csinált ott különben? Erre utóbb, hazatérte után ő maga adta meg nekem a választ. Írt s én felkerestem őt. Ott vett lakást az Eprekert-negyed táján egy műter- mben is úgy hívták: «földig ökör». Nos o mel- lett az ember mellett, kinek trágyaszagú volt

lot-s szobákon át az atelierbe vezetnek. Fan- tasztikus díszek, közepén pár vizes ronggyal letakart agyagvázlat, közöttük egy nő alak áll. Bizantin stólás Gismonda-pongyola van rajta s aranyhaja tökéletes párisi gráciával piheg a halántéka körül. Bíz isten alig ösmertem rá!

— Párisi dáma!... az egészen. Hadd lám csak.

— Nézzen!
Elvette magát. Arcza finomabb, szeme mélyebb és tudatosabb lett.

— Gyönyörű... De hát mondja már, El- lácska, mit csinált maga ott két esztendeig? Kedvesen sóhajtott fel:

— Boldog voltam...
— Tehát vigasztalódott?

— Ugyan már hová gondol? Maga csak a régi... Értsen meg: boldog voltam, vagyis okos és szellemes emberekkel beszélgettem s művészi szép impresszióknak gyönyörködtem.

— Szóval még mindig az esztetika?

— Jobban mint valaha! Látja, dolgozom már is... No üljön le ide mellém. Ha tudná, milyen szép volt ott Párisban...

— Képelem.

— A Louvre! — áradozott Ella, azok a fel- séges görög szobrok! Tudja, van ott egy Mars- szobor, a borghesei Mars...

— Ahá, ebbe szeretett bele, úgy-e?

— Azt nem épen — álmódzott tovább — de hogy is mondjam? én ilyen isteni szép embe- rek közt szeretnék élni...

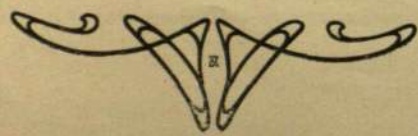
— Szobrok közt! — gúnyolódtam — hideg társaság az, Ellácska!

— De szépek! És ez már mánia nálam, utálom a rútat. Idegessé tesz.

— Hm, minek jött akkor haza?

Czigarettára gyujtott s fel s alá kezdett járkálni:

— Ép ezért kerétem magát ide. Tudja, mi a tervem? Párisi mintára szalont akarok nyitni.

Az Avar Imre irása.

Belepillant, — no sohse láttam még embert így elfehéredni. Sikoly:

— Megölte magát!... Itt van ni: «mire e sorokat megkapja...» Mindenható Isten, tudtam, éreztem, oly furcsán nézett rám! Én kergettem a halálba!

Székek, palaczkok fordultak fel, ketten is fogtuk egyszerre Ellát:

— Dehogyan is kergette! Hogy volna maga hibás?

Alig tudtuk kicsit lecsillapítani. Egyre visszatért előbbi gondolatához:

— Hamar, mit tegyek? Érzem, kell valamit tennem. Legalább is ki kell mennem ahhoz a szerencsétlenhez —

— Hogyan, Ella! — tiltakozott Pista.

— De édes Pista, egy haldoklóhoz! Hisz azóta bizton halott is már!

Izgalmas szóbeszéd, — én léptem közbe:

— Hát jó, menjen ki szegény Imrushoz. De nem te Pista: majd én kísérem el.

V.

A fiakker tovarohogott velünk az éjben. Én lefogtam a kezét, mert egyre az ablakot huzigálta és folyton beszéltem, csak hogy ép mondjak valamit:

— Lásna, lásna, ilyen az élet: ártatlanul mi mindenbe keveredik bele az ember, úgy-e? Szegény Imrus, hogy unta, hogy irtózott tőle életében, és most —

— Most halott! — rázkódott Ella — öt percczel ezelőtt még élt és most nincs többé. És csak én rajtam állt, hogy megmentsem az életét. Ez a borzasztó!

— Örültség! Maga csak nem mehet férjhez mindenkihez...

— Ez igaz. De nem változtat a dolgon, hogy ő halott.

— Eh, lásna a dolgokat józanul —

Ella maga elé meredt:

— Látom... Egész új horizontokat látok.

Gyöngéden fogtam meg a kezét:

— Itt vagyunk. Jőjjön.

Nyílt ép a kapu, dézsában jeget vittek fel. Sietve hatoltunk át az összeverődött kíváncsiakon. A házmesterné őbégatva szolt mőgöttünk:

— Még él szegény...

— Csak nyugodtan! — csitítottam Ellát — szedje össze magát!

Mentünk felfelé. Ó elfáradva ismételtette:

— Jaj csak élne és levénné a terhet az én lelkekről!

Második emelet balra: izléses, korrekt le-

génylakás, de mekkora lőtás-futás, felfordu-

lás van most benne! Rohanunk be a nyitott ajtón a dolgozószobába, mennyezetig könyvekkel van ez rakva, de nini, itt az egyik oldalon széles vérfreccsenés látszik a kötetek hátán. Alatta feketén vedes a párnázott vörös karosszék...

— Itt, itt, — mutatta az inas — itt ült a nagyságos úr, és így ülvé...

E perczben nyílt az utolsó ajtó. Nekigyürkőzve, izzadtan jött ki az orvos. Bemutatkozás, pár magyarázó szó... Ó vállat vont:

— A szájába akart lőni, de a pisztoly félre-

csúszott s az állkapcsát zúzta szét. Összetörve az egész arcz, — mély roncsolás...

— Életben marad? — sürgették.

— Egyelőre magam se tudok többet... Bocsánat! Hamar ide valaki, a kórházba küldjének...

Hiába tartóztattam Ellát, besiklott az ajtón, én persze utána. Borzasztó kép: véres ágy, a párnán egy félig kötözött alakatlan véres tömeg... emberi arcz volna ez? Visszatántorodtam a könyvtárszobába s ledültem egy székre. A dohányzóasztalka felett a végzetes fauteuilre meredtem: itt ült... és mi azalatt kacagva koczintottunk, — retentő!

*

Ily perczek alatt az ember elveszti az idő mértékét. Jöttek, mentek ott körülöttem; végre én is az órára néztem. Négy óra! Hát Ella, — bent van még mindig? Várjunk... Egyszerre valaki vállon érint.

— Pista, te vagy az?

Ó kellellenül csóválta a fejét:

— Öregem, félhat már... ez mégse való —

— No jön már!

A nyílt ajtón egy lavórral kezében Ella jött ki. Előbbi kapkodó idegességével szemben most csodálatosan nyugodtnak látszott. Elemében volt, láttam, már is ő dirigál itt mindent. Biztos hangon tárgyalt az őt követő két orvossal:

— Kérem, bátran elmehetnek. Én itt maradok.

— De Ella, — sügta Pista — maga nem maradhat itt! Mit akar?

A fiatal asszony várt, míg a doktorok elmennek. Gyöngéden nézett vőlegényére, de határozottan szolt:

— Edes Pista, ezt bízza rám.

— Kompromittálni akarja magát?

— Hagyjuk ezt... Én független, szabad asszony vagyok s nem törődöm a világ ítéletével. Nézze, ennek a szerencsétlennek senkije sincs. Maga megért: nekem most itt a helyem.

— Örültség! Velünk kell jönnie!

Ella hátrafigyelt a betegszoba felé:

— Nem édes Pista, de maguk menjenek. Nekem dolgom van itt. Adieu!

Pistára néztem:

— Itt nem lehet diskurálni. Menjünk öregem.

Lent a sarkon egy álmos kávéház pislákol.

Oda ültem be vele. Nagyon méltatlankodott.

— Tévedsz, barátom, — csitítottam — ez nem szeszély, ez olyan benső parancs. Minden nőben egy apácza szunnyad s Ellában most ez az apácza ébredt fel.

Nyolcz után jött végre az egyik orvos. Pár percz mulva Ella lépett ki a kapun. Hamar a négyüléseshez!

— Hogy van Imre?

Ó alig ügyelt ránk:

— Haza visznek?

Beültünk mind a hárman. «Fáradt nagyon?»... De ő máshova gondolt. Dideregve kulcsolta össze a kezét.

— Oly rég nem gondoltam Istenre, — szolt halkán — ő csodát tehet...

Mi ketten egymásra néztünk. Pista erélyeskedni akart:

— Édes Ella, maga most szépen hazamegy, lefekszik s alszik estig. Nem tűrhetem, hogy tönkre tegye az egészségét. Vége legyen, — ezzel a vizittel teljesen eleget tett képzett kötelezettségének.

Ella feleje fordult:

— Azt hiszi? Édes barátom, én más véleményen vagyok. Megfürdöm otthon és megyek vissza rögtön.

— De hát mit akar?

— Azt, hogy ez a szerencsétlen éljen. És az én lelkiismeretem nyugodt legyen.

VI.

Hát kétségkívül van valami az ilyen erős akarásban, — hetek mulva, mikor Imre a temérdek komplikációk daczára mégis életben maradt, az orvosok maguk mondták nekem, hogy fizetett ápolóné alig képes ilyen-

mire: a gyógyulás döntő részben Ella eszének, erélyének és gondosságának köszönhető.

Nehéz napok, melyek alatt én — «mitgehangen-mitgefangan» — önkénytelenül is tanuja s részese voltam minden izgalomnak. Pistával együtt rendszeren kijártunk s bizony jöttek oly idők, mikor Imre mellett már Elláért aggódtunk jobban. De nem lehetett bírni vele.

— Az én betegem, — tört ki mindannyiszor — az én ambíció, hogy életben maradjon!

— De hiszen veszélyen kívül van már, — szoltam egyszer később.

Rám nézett:

— No és most hagyjam el? Most kell csak igazán vigyázni rá a lábadozás alatt!

Nem ment a dolog. Mással próbálkoztam hát:

— A szobor, Ellácska... Nem lesz kész a tavaszi tárlatra!

— Igaz, a szobor! — mondogatta ilyenkor — majd, majd...

De ez a «majd» csak egyre maradt. Én alkalmadtán újra elfogtam:

— Ellácska, én nem ismerem magára! Művészet, szobrászat... hová lettek nagy álmai?

Estefelé volt már, ott ültünk a szomszéd szobában. Ella a nyitott ajtón át a szunnyadó beteget tartotta szemmel.

— Ellácska, — folytattam — hisz maga már nem is törődik többet az esztetikával?

Elgondolkozott:

— Tudja... kezdem látni, hogy művészet, esztetikán kívül egyéb is van a világon.

— Micsoda?

— Szenvedés... És a mi vele jár: aggodás, könyörület, önfeláldozás. Nagy dolgok ezek! Most fedeztem fel őket.

— Lám, lám...

— De azért — tette hozzá élénken — nem lettem én egészen hülsen az esztetikához.

Most p. o. ép nagy hasznát veszem szobrászati tudományomnak —

— Hogy-hogy?

— Hát úgy, hogy én segítek a doktornak a roncsolt állkapocs művészi összeállításánál. Újra formáljuk —

Titkos örömmel sügta:

— Szébre csináljuk azt a rút arczot!

Pista szörnyen unta mindezt. Esténként félrehívott a kaszinóban:

— Barátom, ez nem megy így. Imre gyógyul s én egyre nevelteségesebb vagyok.

Egy napon aztán nem jött ki többet. Se másnap, se harmadnap. Kérdeztem Ellát, — ő kedvetlenül szolt:

— Eh, majd megbékül...

— És ha nem békül meg?

— Akkor nem tehetek róla.

— De Ella! Gondoljon a Louvre-beli szép márványszoborra...

Megfogta a kezemet:

— Lásna, ez ép a különös. Szép ember: ő az a szobor, de most, hogy e márvány már nem érdekel, senkit se látok többé Pistában. Értse meg: senkit! És ezzel a senkivel én nem tudok beszélni... Nézze, tudja jól, hogy Avar Imre egyénileg engem abszolúte nem érdekel, — meg van győződve róla, úgy-e?

— Kérem, hogyné!

— No lásna, és még vele, ezzel a rút, nyomorék, idegen emberrel is jobban el tudok beszélgetni.

— Ne mondja! De hisz szemig be van kötözve, hogy beszél akkor magával?

Ella almosolyodott:

— Czédulákra ír s én szóval felelek neki: azt meghallja.

— Persze... izé... szerelmével üldözi, úgy-e?

— Dehogyan! Egyetlen szóval se említette még. Csak hálás végtelenül.

— S ez magának jól esik?

— Hogyne, hisz én menttettem meg!

Elgondolkoztam. Ella örömmel folytatta:

— Aztán gyakran felolvasok neki. Nemzetgazdaság! micsoda érdekes új világ ez, és ő maga mily sokat tud! Nem ismerik maguk ezt az «embergyűlölőt». Mély érzésű, — szép eszű, szép lelkű ember!

— Isten éltesse! — örvendtem — mondja már, mikor mehetek be hozzá?

— Holnap.

Másnap csakugyan belopóztam a betegszobába. Könyvvel kezében Ella ott ült az ágy mellett. Én felkiáltottam:

— Szervusz, öregem, no élünk hát mégis! Mozogni kezdtek a szemek a kötés felett. Ezt írta a czédulára:

Ella e perczben vonult be Avar Imre karjában.

«Nem jól löttem meg magamat.»

— Kiálthatatlan, — fenyegette Ella — jól viselje magát!

A szemek most a fiatal asszonyra irányozták. Rajongó alázattal tapadtak rája. Hű kutyaszemek, gondoltam, — de olyan kutyaszemek, a mely esetleg harapni is tud...

Aztán már kevesebbet jártam ki. Egy napon — ez volt az utolsó vizit — lábujjhegyen ágaskodtam ismét a spanyolfal mögött, és ime mit látok! A könyv az Ella ölében, a beteg szemek csillog s reszketve szorongatja ápolója kezét. Észrevesznek, — a fiatal asszony pirolva nevet:

— Nézze már, nem ereszi a kezemet!

— És maga mit szól ehhez?

— Ép most mondtam neki: akkor hát tartsa meg!

— Nézze már, nem ereszi a kezemet!

— És maga mit szól ehhez?

— Ép most mondtam neki: akkor hát tartsa meg!

VII.

Jött a tavaszi tárlat megnyitó ünnepe. Ezernyi fényes sokadalom sűrű a termekben

s mindenki, maga a miniszter is érdeklődve kérdi:

— De hát hol a Cholthay Ella szobra? Hol a «Jövő»?...

Nem tudom ki csinálta a rossz viccet:

— Kegyelmes uram, csak... a jövődobelijét hozta el magával.

Tény, hogy Ella tulajdon e perczben vonult be Avar Imre karjában. Arca sugárzott, boldog volt kimondhatatlanul. Szemben gratuláltak neki, de háta mögött döbbenve sügta össze az emberek:

— Szent Isten, ez a toldott-foldott rút arcz! És Ella... ugyan minek várta be azt az öngyilkossági kísérletet? Most megy hozzá, mikor még szörnyebb, mint azelőtt volt?! De Ella mit sem értett e sok csúfolódásból, ő szeretett végre és vak volt. Félrehívott egy sarokba, — sügta diadalmasan:

— Az esztetika! Látja-e, mit csináltunk a férjem arczából? Úgy-e szebb, mint azelőtt volt?...

MEMNON SZOBRA A MAGVETŐHÖZ.

(Ének Egyiptom szkitháiról.)

Szánt-ve a fellah fekete ugarba'.
A hajnal ébred s zendül Memnon szobra.

Akik porába mártod itt ekédet,
Hajtván előtte szorgalmas tevédet,
Azok számára keskeny volt e föld,
Dicsőségökkel két világ betölt.
Ézsia szülte, a nagy sárga hon,
E küzdő fajtat messze északon.
Egy mással, békén, mert nem élhetett,
Alá, nyugotra, délre széledett,
S mint jeges árvíz, gátját tördelő,
Apró lován nyilazva tört elő.
Kalpag alól befonva lóg hajok,
Lóbör zekéjök pikkelytől ragyog.
Irhába' talpig vágtat a sereg,
Fagyot nem érez, nem bántja meleg.

A puha déli hódol mindenütt,
Ahol feltűnik edzett seregűk.
Országok dőlnek, kélnek nyomdokán,
India földén, Afrika fokán.
Új hitet hoznak, új vért, új jogot
A diadalmas szittyá pásztorok.

Világot bírtak, hírbe', gazdagon;
S romjuk ha él még, messze északon.
Elnémultak a harsogó hadak
S hallgat nevével a hó-sivatag.
Ma őket fojtja fenn a kód s a hó,
Holnap utódod lesz ott bennlakó,
Ha majd erősbek innen kivetik,
Mert köll e napfény és e föld nekik,
Vár készen ottan, sír gyanánt reája
A történelem jégkálvariája.

Zempléni Árpád.

A KÖLTŐ FIA.

Elbeszélés.

Irta ADY ENDRE.

A Tinódi-társaság tagjainak kellett volna összegyűlniök a nagy, rossz levegőjű, hitvány butorú, gyér világú, kék szobában. Teremnek hívták kényeskedve, nagyzolva a Harmonia zenés kávéháznak ezt a hosszú, semmire se alkalmas oldalszobáját. Valóságos megváltás, mesebeli átok-zárak lepatlantása volt, a mikor a Tinódi-társaság kimondta, hogy itt fog ezután gyűlésezni. Maga a kávéház, a Harmonia, is tekintélyt kapott, szétszállt a hír, hogy írók látogatják némely héten kétszer is. S jöttek, csakugyan némely héten kétszer is különös arcú, szálfelmas divattal öltözött, általában azonban nem nagyon vidám férfiak. A nagy, hosszú szobában, mely olyan volt, mint egy sorvadásos, nagyon magas, de lábáról leesett asszony, két lámpa égett csupán. A Tinódi-társaság tagjai között akadt húsz esztendő legény is egy-kettő, de negyvenötven évet taposott a többség. Amikor együtt voltak a kék falak a két rongyos gázlámpától meghorkanva bámultak s vetettek reszkető árnyékokat, elszaladt az arcokról az évek külömbisége. Ezek az emberek, a Tinódi-társaság tagjai, itt, a reszkető homályban, a kék teremben mindig egymáshoz vénültek, hasonultak. Nem ment nehezen a dolog, mert többnyire savanyú, öregül született, hamar ránczolódo arcú, vézna, sápadt valakik voltak mind. Fűtötte őket a láz, összekergette őket a szomorúan nyegle s látástalan ambíció, nagyon sokat vártak és akartak maguktól. Egymást megvetették, de jobbnak látták sokaságban ostro-

molni meg a sorsot, az eredményt, a di-csőséget, a sikert. Diák is volt közöttük, éhes újságíró is, díjnok, magánhivatalnok, jó módú tőkepénzes és szép fizetésű, szép rangú tisztviselő. Már évek óta bolondították, vadították egymást a Harmonia kék termében, verseket, drámákat, rap-szodikus novellákat és regényeket írtak. Alig egynek-kettőnek sikerült néha-néha egy zugfolyóiratot csipni, a hol előkelő írónak nevezték ki s kiadták az írását. Volt olyan is, a ki a napilapokig eljutott valami úton-módon s a Tinódi-társaság védnöke, egy erdélyi, alkoholista báró, már két tragédiáját játszatta színpadon. Sok pénzébe kerülhetett, mint a hogy ez a szomorú, kiellen, de lázas társaság sok pénzt tudott elkölteni. Valamennyiüknek jelent meg már könyvük s azután a heti gyűlések is sokba kerültek, de meg azután a kificzamadott, aránytalan igényű életek általában nagyon költségesek.

A Tinódi-társaság egyik program-pontja az lett volna, hogy a tagtársak irodalmi sikereit tapsokkal kísérik. De ők nem szerettek egymásnak tapsolni, megvetették egymást s nem is igen volt volna alkalmuk ünnepeket ülni. Ha valamely ügyes vagy szerencés valaki vetődött a szerencsétlen flótások közé, az első siker után megugrott, elszaladt tőlük. S a kik a kék szobában rendszeren találkoztak, azok újra, megint és mindig a senyvedők népe voltak, a bús, irodalmi fantaszták, a keserves nihilisták és senki népe. Legtöbbjük után család is nyögött, de ők feledtek mindent s királyoknak érezték

magukat, ha össze-összegyűlve egymást néma göggel lenézheték. A kék szoba pedig, csakugyan olyan volt, mint egy sorvadásos, nagyon magas, de lábáról leesett asszony. Mintha ez lett volna a Tinódi-társaság muzsája, egy asszony, a kit az imádóit-verte átok homályos, kísértetes kávéházi oldalteremébe változtatott. A kék szoba két lámpája sirni is tudott, néha valósággal sikongott a két gyöngy lángrú lámpa s ilyenkor a Tinódisták szidták a pinczért. A pinczér, négy év óta ugyanaz, különféle italokat hordott be az irodalmi össze-jöveteleken s a kik nem szerettek inni, azok a szoba legsötétebb szegletében csoportosultak. Itt egy rossz, bomlott zongora állott s Wagnert, sőt újabb Debussyt és Strauszt játszott a kegyetlenül rajta egy Tinódistá, a ki filozófiai költeményeket irogatott. A Tinódi-társaság ez estén nagyon gyatrán festett, még az öt elnök közül is csak a legutolsó alelnök jelent meg csupán. Haragosan rázta meg a csengőjét s a társaság húsz megjelent tagja két perczes mormogással törődött bele, hogy hallgatni kell. Szegény, öreg lelkű, lázas, kergült emberek nyugtalanokdtak, mert ez estére be volt eleve jelentve egy ünnepi esemény. Egy esemény, mely a védnök, az erdélyi báró titka volt, a ki természetesen nem mert megjelenni, hanem csak levéllel ruházta át ezt a szép tervet a társaságra. Arról volt szó, hogy egy néhai nagy költő fiát megtalálták, omnibusz-kocsis volt, miként villamos vasuti alkalmazott a Paul Verlaine fia.

Ez a szomorú öreg, gyászosan lorradalmi társaság nem szerette az eleveket, de a halottakért akár máglyákat is gyűjtött. S az erdélyi báró, a védnök ideája különösen tetszett, mert az omnibusz-kocsis egyszerű ember, úgy-e nyilván. S ilyen ember nem nő senki nyakára, ha ünnepelni fogják, maga az eset regényes, különös, biztosan belekerül a lapokba is. De meg azután kegyeletes, nagyságos, irodalmi esemény is az, mely kiemeli az elfeledtségből egy régi poéta alakját. És demokrata cselekedet, ha aránylag és általában biztos kenyerű s túrhető ruhájú emberek egy kocsist ünnepelnek. A haragos alelnök egyre szelidülőbb, halkabb és meghatottabb szavakban vázolta az este jelentőségét. Tizenegy óra van, az omnibusz-kocsis tizenkét órakor lesz szabad és nem sejt semmit. Három tagú küldöttség várja, mikor leszáll a bakról, hozza ide, közel van a Harmoniához az omnibusz végállomása. A Tinódisták kezdtek lelkesedni, melegedni, izzadni, lár-mázni s a kik értettek hozzá inni. Az öreg, a régi pinczér nagy szájalommal, megértéssel és megbocsátással nézett el a Tinódi-társaság fölött. Néhányan, a szolidabbak, családi életet élők elámosodtak volna, ha nem izgatja őket a gondolat és a készülő esemény. Egy óra felé megérkeztek a költő fia és a küldöttség és zúgott az éljen a kék szobában. A kocsis

A Csicsóné bánatosan muzsikált muzsikája mellett mentek ki a kegyetlen reggelbe.

nem rémült el, nem mutatott meghatott arcot, értelmes, bátor arczzal vizsgálta az embereket. Megette az enivalót, megitta az innivalót, meghallgatta, a mit beszélnek. Minden Tinódistá vágott ki egy kis szónoklatot, s az omnibusz-kocsis türelmesen hallgatott. Csak négy óra felé, a mikor már majdnem mindenki leragadt szemekkel ült, szólt meg az ünnepelt. — Én az apámat négy éves koromban ismertem, hamar elpakolt az öreg. Az

édes anyám sokat beszélt róla, többet és mást, mint az urak ma este. Hát én ma is, mint tegnap, nagyon sajnálom szegény édes apámat. Köszönöm az uraknak az ételt és italt és kívánom, hogy legyenek boldogabb emberek, mint az apám.

A szomszédos külön szobában vidéki urak mulattak s a Tinódi-társaság tagjai a Csicsóné bánatosan muzsikált muzsikája mellett mentek ki a kegyetlen reggelbe a költő fiával.

FELSZABADULTAN.

Irta

FRÖHLICHNÉ KAFFKA MARGIT.

A szomszéd ebédlő ajtaja nyitva volt és a langyosra fűtött gyermekszobában egyre mélyülő lassú, téli szürkület. A két kisleány némán moszatolt egy bababölcső meg egy dominósdoboz mellett; a nagy ingaóra keményen és szomorún tiktakolt odaát és a cserép-kályha ajtóczifráin rózsaszínű, formátlan fényábrák hulltak ki a szőnyegre, meg a homályos falakra... A mama valahol a villaház túlsó szárnyában üldögélt ilyenkor, a nevelőnő bolthba ment és Zsofka, a szobaleány végül is ürügyet talált, hogy visszaosonjon a cseléd-szobába és magára hagyja a két gyereket. Csendesesen voltak. Egyszerre a nagyobbik, alig tizeszendős, — halkán, valami szívtepően oktalan bánattal, monoton, — szinte dallamosan sirni kezdett.

— Lenke? Mi az? — Drágám!...
— Nem tudom! Olyan rossz nekem most, — olyan nagyon rossz...
Méla, bugó zengéssel hosszan nyújtotta el a szókat. A másik átölelte a nyakát, csókolta, magával húzta a kicsi dívánhoz, úgy simogatta végig, amíg a vállára hajoltan pihgett és puha, édes arcbőre, illatos szókesége szinte testies szeretettel tapadt hozzá... Pedig lassankint valahogy őt is elfogta a zokogás vágya. Milyen jó lenne, — gondolta, — de nem szabad. Valakinek csak lenni kell, a ki nem sir, — és ő hozzá nem is illenék... A másik halkán, szepegeve csitult el mellette.
— Olga — sügta egyszerre még jobban megbujva és valami kedvesen színészkedő kere-

settség is volt a hangjában. — Olga, nézd, mi az? Az a fényes a sötétben!

— Az ezüstállvány sarka a kredenczen. Jöjj, nézd meg. Ha az ember fél valamitől, rögtön oda kell menni és megnézni.

Most már nyugodt volt megint, — fölünyes, kisanys, — arra gondolt, a mit a nevelőnő mondott az ilyenekről; — és tudta, hogy Lenke csacsi gyerek. Hisz az a virágállvány sarka, a melyre az utcalámpás rásüt az ablakon át.

— Nem, nem megyek! — zümmögte a szöke. — Mert az nem a kredenczen van, hanem az egy szem, a mi egyenesen idenez, — és a másik be van hunyva. Csak a félszemével néz minket az a valaki, a az rabló, a ki az erdő közepén lakott és a feleségének, — tudod, — tudod mit adott első nap, hogy főzze meg ebédre?

— Egy levágott orrot, két fület, két szemet, ajkat. — Jaj, ne beszéljünk ilyeneket!

— De, de! Az a szem, amit odaadt, meg volt halva, úgy-e és ki volt nyilva és nézett...

— Lenke, — édes Lenkice! Most hallgass! Most odamegyünk és megnézzük, — hogy csak a kredencz, — a tál, — hát látod, te csacsi, — csacsi, látod...

És egymást átölelve, sírva és kaczagva reszkettek mindakettőn az ebédlő közepén, az utcai ívlámpa függőyecsipkéken átszűr, réveteg fényében.

Olga, a keményarcú, mélyhangu, különös szemű gyerek alig egy évvel volt fiatalabb a nőjénél, — de mindenki úgy bánt vele,

mintha tíz évvel volna öregebb. A ház kis ossza, mondták neki sokszor méltányosan és engesztelőn; és ő elfogadta és komolyan vette ezt, tudatosan, szinte fanatikusan, mint valami hivatást. Ha sétálni mentek, mindig ő rá volt bízva a másik, — nehogy kigombolja magán a kiskabátot, a milyen széles csacsi egy gyerek, ugye, — és mindjárt meghűl és mindjárt köhög. Olga, — csak Olga tud banni vele, — mondta a kisasszonyuk és négy szemközt bizalmasan megbeszéltek, a mit nem volt tanácsos elárulni Lenkének karácsony előtt. Olga szinte szertartásos fensőbbiséggel és büszkén díszítette a nagyokkal a fát, — hogy Lenkicze nagyon örüljön, hogy előre meg ne tudja, hogy sejtelve se legyen... Mennyit kíváncskodott, könyörgött, kaczagott, repesett a másik. Milyen szép volt...

És egyre szépült, — átlátszó, finom és üde lett, mint egy lazán csüngő, rózsaszínbarkás tavaszi gally; — az anyjuk pedig derűsen nézett a nagylányos-esztendőké elé. Jó, hogy ez az idősebb; — előbb sorra kerülő... A mit tanultak, csupa gyakorlatiatlan, lélek- virágoztató finomkodás, — muzsika, nyelvek, litteraturák, — mindig otthon, sok pénzért, nagyon hozzáértő emberektől; egészen könnyedén és egészen jól. A Lenke halovány kis virágjajai puha és álmatag Chopin-melódiákon lebbentek végig a billentyűk fölött és lehellet-szerű, halványpiros álomrózsák hevíttették át különös arcbőreit a babragyogású, fekete szemek alatt.

A LIDÉRCZ.

Elbeszélés.

Írta SZÍVOS BÉLA.

Egy borongós délután búsan megrázta Kánya Péter a borzas fejét s elkiseredve így sóhajtott fel:

— Már látom, hogy becsületes embernek kell lenni...

Tudniillik ezen az emlékezetes délután szabadult haza a dutyiból, a hol néhány haszontalan tyúk miatt üldögélt vagy három hónapocskát.

Míg virágában volt, lábas jószágán alól rá sem igen nézett egyébre, de hogy idővel meggyengült az ina, hát csak háromfélére adta magát. A mi különben is jobban illett hozzá, mert olyan rókatermészetű, katuska hajlandóságú ember volt.

Am hiába szállította le igényeit, hiába fanyalódott a tyúkokra, libákra, utóbb már azon is minduntalan rajtavesztett.

Ezért jött arra a különös gondolatra, hogy ezután becsületes életet folytat.

És csodálatos, a mit fogadtat, csakugyan meg is tartotta.

A falu pedig bölcsen meggondolván, hogy «tovajból lesz a jó pandur» és azt sem felejtve, hogy korábbi időkben mennyi szakismeret szerzett a szarvasmarha körül, hát közlekedéssel megválasztotta csordásnak.

S Péter emberül folytatta a hivatalt. Nemcsak a csordát tartotta rendben, hanem nagy tudományal gyógyított minden bajt, akár jószágban, akár emberben esett hiba. A ki-nek keze, lába kifeszamodott, takarosan helyre-tette, húzott fogat, ha kellett, a csömört pedig Kakuk Rébék sem tudta jobban kikenni az emberből, mint ő.

Nem csuda ilyenformán, ha nőttön-nőtt a

becsülete. De ezzel együtt Péter is mindjobban elbizta magát elannyira, hogy végre már házasságra is gondolt.

Legalább lesz, a ki mos rá.

Erre az állapotra pedig legalkalmasabbnak gondolta az említett Kakuk Rébékét, a ki mellől ugyan három ember dült már ki s a nyelve sem igen pihen sem éjjel, sem nappal, de viszontag van egy kis háza, aztán egy tavalyi üszője és igen szép, sok aprójószág. Csupa jó lenne biz az!

El is kezdett az özvegy kedvében járni. Mikor reggel kihajította azt az üszőt a többivel, mindig nagyon nyájasan tudakozódott az asszonyág éjjeli nyugodalma iránt, este meg, mikor hazahajtott, az üszöcske egészségi állapotáról, örvendetes gyarapodásáról számolt be roppant szívesen, másefféle.

És a kegyes igykezetet nem is vesztett kárba. Lassanként Rébék asszony is neki melege-dett, hogy — úgymond — már három emberrel kinlódott: mért ne kinlódna a negyedik is? Szóval, a legjobb úton haladt a dolog, sőt utóbb már még Rébék asszony szoritotta jobban.

Ekkor azonban valami váratlan dolog történt. Az, hogy az üsző szegbe talált hágni s igen megdagadt bele a lába.

Rébék asszony tüstént elpanaszolta a szomorú esetet Péter gazdának, a ki menten nagy szívbeli buzgósággal hozzálátott az orvosláshoz. Bicska hegygyel kitisztogatta a sebet, bagólével körülkengette, nedves agyaggal bekötöztette.

A mint így pepecselne, ime nyílik a kapu s ki jön be rajta más, mint az öreg, tudákos

Csata Erzsók. Még a fellába kívül volt, már akkor elkezdett beszélni, akár a madárijesztő kelepcze, mikor a szél megrögteti.

Nem egyébrét jött pedig, mint hogy egy kottálaja tojást akart cserélni, mert hallotta, hogy eszémasszonynak milyen szép fajta aprójószágá van.

Rébéknek igen jól esett, hogy lám, már a falu túlsó végén is becsülete van az ő jószágának. S hogy csakugyan nem méltatlanul, annak nagyobb bizonyására mindjárt össze is hitta az udvaron szanaszét kapargáló szárnyas sereget:

— Pir, pir, pir, pire, pire, pir. Csike, csike, csike!

A tyúkok azt gondolván, hogy etetés lesz, örvendező karicsálással mindenfelől előseregettek.

Csata Erzsók összecsapta a kezét: — Jaj, teremtóm, de gyönyörű jószág, de gyönyörű! Jaj, tán a király udvarán sincs már külön! Nines, nines, lehetlenség!...

És dőlt belőle a magasztalás, mint csapra ütött hordóból az ital. Azt lehetett volna gondolni, hogy eslig sem lesz vége. Egyszerre azonban hirtelen torkán akadt a szó. Kimeredt a szeme s mozdulatlan nézett egy bizonyos helyre.

Elkészve, most érkezett elő egy jérce; ezt nézte Erzsók néni.

Csakugyan különös jérce volt. Tolla fekétebb a hollónál, taréja csudálatosan vörös, a szeme környéke meg olyan, mint a tűzláng.

A mint némiképp magához tért Erzsók asszony, hirtelen lehajolva, felkapta a jércezt s nagy gyorsan elkezdte a tollait vizsgálni. Mikor végére ért, lelkendezve fordult Rébékhez: — Mondom! Az, csakugyan az, valóságosan az!... Jaj, de szerencsés vagy gyémántom! Ezután akár aranyban fűrődhetsz... Az, az, mindjárt láttam, hogy az. Az: lidércz!

Egy nagy lélekzetet vett, azután folytatta: — Mert látod rozmaringom, nines ezen még csak egy szál pehely fejjér sem, tiszta fekete ennek minden legkisebb tolla, a taréja, a szeme környéke meg olyan parázsszínű, mintha most szállt volna el a pokol tüzéről. Lidércz ez, mondom, lidércz!

— Csak nem tán? — mondta volna Rébék csudálkozva, de a neki hevült Erzsók mindjárt beléfojtotta a szót:

— Márhogy nem maga ez a lidércz, tulipántom, hanem ennek az első tojásából lesz lidércz, ha ember költi ki. Annak aztán hord mindenféle kincset; csak jól kell vele bánni, mert különben igen gonosz és harapós lesz... Jaj de szerencsés is leszel bárányom, de szerencsés, ha kiköltöd!

Rébék asszony előbb megrökönyödött rajta: hogy legyen ő belőle kottlóstyúk, majd meg az jutott eszébe, hogy igen erős az álma s még az első éjszaka bizonyosan elfakasztaná a tojást.

De Erzsók néni erre is tudott mit mondani:

— Nem baj virágszám, nem baj, majd akad, a ki kikölti. Én magam is szívesen megcsenekedném, de engem meg sokszor a bika kerget álomban s olyankor aztán török-zúrok. Hanem ott van a sánta Oláh Mária, a aجد kikölti az. Csak aztán én rólam se feledkezz meg violám, majd ha osztóztok a sok drágálatos kincsen.

72

Mikor mindezt nagy gyorsan elhadarta, megtapogatta a jércezt s örömmel tapasztalta, hogy már érzik benne a tojás. Megtojik nemsokára!

Ugyanígy vélekedett Rébék is s a mint mondta, már csakugyan várta is mostanára a tojását.

Péter, a ki miközben a borjú lábával szöszmötölt, szerfelett nagy érdeklődéssel hallgatta az Erzsók beszédét, most maga is az asszonyokhoz lépett, kezébe vette a jércezt, mondván:

— Hadd lám!

A mint alapos tapogatás után elbocsájtotta a rikácsoló szárnyast, fölényesen így szólt:

— Nem bizonyos még az, hogy hamarosan

73

Csakugyan, már korán reggel meg is jelent hűségesen és hozzá fogott a kurúszoláshoz. Igen lassan, piszmogva dolgozott, a fél-szeme pedig folyvást ott volt a szereszét lénfergő tyúkokon, vagyis inkább a fekete jércezen, a melynek egy mozdulata sem kerülhette el a figyelmét.

A jérce pedig egyszer csak hirtelen külvált a többitől s gyorsan besuttyant a gallyrakás alá.

— Tojik! — gondolta Péter örömmel, de viszont semmiképp sem tetszett neki, hogy Rébék asszony is ott sündörgözik mellette.

Azt mondja hát neki, megkopogtatvám a borjú körmét:

— Igen czélirányos volna erre a sebre egy kis gyujtoványfünek a pora is. Tudom, van a padláson. Ugyan törjön Rébék asszony egy jó mozsárnyit, még pedig igen fájintos ap-

a kottodácsolásra s most már a szemétdomb tetejéről hirdette a világnak, hogy első nagy műveletén szerencsésen keresztül esett.

Rébék asszony hallván ezt, elkiáltotta magát — Megtojt a jérce!

Mindjárt be is sietett az ólba, sorra vizsgálta a fészkeket, ámde hiába.

Péter, mintha ki tudja mi akadt volna a torkán, elkezdett köhögni:

— Aligha az ólban tojt az meg. Amott a gally körül látám az elébb, nyilván oda rejté, mert az ilyenféle jószág igencsak orozva szokott eltojni... Különben megnézhetjük.

És nagy készséggel szétnyomta bocskorával a gallyat.

— A hol van ni! kiállt diadalmasan. Nem mondtam? Látja Rébék asszony a kaparását?

— A kaparást látom, de nincsen benne tojás? Péter méltatlankodva rázta a fejét:

Jaj, teremtóm, de gyönyörű jószág.

megtojik. Lehet ugyan, hogy megtojik, lehet, hogy nem. Jérczénél sohase lehessen tudni.

Pedig Péter bizonyos volt benne, hogy a jérce holnap reggelnél tovább nem viszi. Mert észrevette, hogy az imént a hívásra a gallyrakás alól bujt elő s most már megint ottan körül settenkedik és nagyon nézeget jobbra-balra.

Ezekből a jelekből azt is világosan látta, hogy a jérce «orozva» szándékszik eltojni. Nem az ólban a rendes tojatába, hanem oda, a gallyrakás alá.

No, de nem baj, onnan is el lehet azt emelni. Mert már elhatározta, hogy a tojást ellopja és kikölti ő maga.

Mit felezne ő akár Rébékkel, akár más-sal? Úgy sem kell már neki Rébék, ha egyszer lidérczre tehet szert.

Hamarosan búcsút vett az asszonyoktól, azzal a biztatással, hogy másnap minden bizonynyal eljön a borjúhoz s újabb kötést tesz a körmére...

róra. De csak odabenn törje a kamrában, mert a napvilág árt az erejének. Majd ha kell, szólók. Addig nem kell kijönni vele.

Rébék hajtott a Péter kívánságára, a ki ilyenformán szerencsésen maga maradt az udvaron s nyugton leshette, míg a jérce dorgát végzi. Nem soká kellett várnia.

Egyszer csak látja, hogy kibúvik a gally alól, majd rettenetes kottodácsolásba fog.

Nosza, Péternek se kellett több. Hamarosan ott terem, elzavarja a jércezt, széthárítja a gallyat s ime megpillantja a tojást egy kis kaparásban.

Hirtelen elrejtette a szűr ujjába, azután bekurjantott a házba, hogy lehet hozni a port.

De mire kijött vele Rébék asszony, már úgy javalta Péter, hogy még se kell arra a körrömre por. Csak hadd heverjen már most a borjú.

Nem is töltötte tovább az időt, mert hiába, sok még a baj másfelé is.

Ezalatt azonban a jérce megint rákezdt

— Hát nines a! Ejnye, ejnye, lám. No, még ilyet se értem!

— Mi dolog ez, mi dolog, sipított Rébék, ha még a mult héten agyon nem ütötték volna a kutyámat, azt mondanám, hogy az ette meg... Ámbár hiszen valami kóborgó eb is cselekedhette.

Péter kapott a szón:

— Úgy kell lenni! Csakugyan az előbb láttam, hogy egy félfülű kutya átugrott a kerítésen.

Rébék olyan vörös lett mérgében, mint a pipacs:

— Akkor a Buga Menyusénak kellett lenni! Jaj, micsoda szörnyű kárt tett az a csonka-fülű dög. Oda a sok drágálatos kincs, oda!...

No megállj Buga, megállj, meglakolsz azért, tudom azt az egyet!

Péter igaz részvétellel lógatta a fejét:

— Hej, hej, csak sok gyalázatos ember is van a világon. Kutyát tart, de enni nem ad neki, azután kóborgásra adja magát s kieszi

Rendszerint megriaszítja a jószágot.

más ember tyúkjá alól a tojást. Nem jól van, nem jól van!...

A mint aztán nagynehezen hazaszabadult a mérgeződő némbertől, első dolga volt Péternek, hogy egy kis zacskót varrt vászonból, abba beletette a tojást s felkötötte a bal hóna alá.

És ezzel megkezdődött a lidérczköltés nagy munkája.

Hogy álmában valamikép össze ne törje, két karót vert le s ezek közé feküdt éjszakára. A karók olyan közel voltak egymáshoz, hogy semmiképp sem lehetett megfordulni köztük.

Szóval, a költés felől nem lett volna baj. Hanem Rébék asszony napról-napra jobban kezdett nyughatatlankodni, mert észrevette, hogy Péter keveset törődik már vele, sőt a mennyire csak lehet, kerüli. Még arra is vetemedik már, hogy mikor az ő háza előtt hajt el, rendszerint megriaszítja a jószágot, csakhogy kocognia kelljen utána.

Igy aztán hiába várja Rébék a kapuban, Péter nem állhat vele szóba, legfeljebb csak annyit kiált oda magyarázatul az érzékeny szívű menyecskének, hogy: «bogázik a jószág!» S már a másik pillanatban mindenestől eltűnik.

— Mi lehet ennek az oka, mi lehet? Azonban nem kellett soká évdnie rajta,

mert csakhamar megint oly nyájas és figyelmes lett a csordás, mint annakelőtte.

Már éppen huszonegyedik napja folyt a költés s Péter mára, vagy legkésőbb holnapra várta a lidércz kelését.

Gondolkozva, tervezgetve ácsorgott a csordaszélén: hogy is lesz hát, mint lesz?

Az bizonyos, hogy legelőbb is egy pár új csizmát hozat a lidérczcel. A többi jó majd azután következik. Azt is tudja, hogy ezentúl sem a háj, sem az oldalszalonna soha ki nem fog a padlásáról...

Ezen édes gondolatok közben észreveszi, hogy egy tinó nagyon igyekszik a tilos felé. Uccuzu, hamarosan utána iramodik Péter, ám egy vakondaktúrásban megbotlik s oldalt vágódik. Mindjárt érezte, hogy izre-porrá tört a tojás. Agyon lapult benne a lidércz, ha száz lelke lett volna is...

Egy darabig se holt, se eleven nem volt szegény Péter, azután észbe jutott, hogy most legalább meglátja, milyen is lett volna hát az a lidércz? Azt mondják csak olyan, mint a tyúk, de a verébnél nem igen nagyobb, szörnnyű veres a szeme, taréja, a tolla tiszta fekete és négy lába van. Vajjon igaz-e, most megtudja.

Kibontotta a kis zacskót, hát nem talált abban tojáshejtnél egyebet.

Egész megújult, a mint ezt látta: úgy is záp volt a tojas s nem kelt volna abból sem lidércz sem egyéb.

Egy kicsit boszankodott még, hogy három hélig vesződött vele, de aztán mint bölcs férfiú, más hasznosabb dolgon kezdett gondolkozni, tudniillik, hogy ha már ilyenfajta lidércz nincs, hát jó lesz Rébék asszony is.

Ettől fogva megint minden reggel felettébb nyájasan tudakozódott az asszonyság éjjeli nyugodalma felől, este még hűségesebben számolgatott be az üszöcske gyarapodásáról, mint valaha.

Nem mulasztotta el a multkori gyanús magaviseletét sem annak rendjén kimagyarázni:

— Jaj bizony, jaj, kegyetlen szárazság is jára az elmúlt hetekben s ilyenkor módnélkül bogáznak esik a jószágféle. Az ember alig győz utána szaladgálni; csak annyi érkezőse sincs, hogy egyik-másik jó ismerősével egy-két szót válthasson. Héj, héj, úgyvan, úgy...

Egy este rátért a lidérczre is.

— Sohse búsuljon a miatt Rébék asszony, lelkem, hogy megette a kutya. Én már azóta egyszer-mászor elgondoltam magamban, hogy úgyis, hátha zápon maradt volna az a tojás? A jérczetojás igen csak úgyszokott járni... Azután meg ha kikelt volna is, nagy lelki veszedelem az, mert hát hogy az ember az ördögnek elkötné magát... No, nekem nem kellene, nem, ha a világ mindig kincset idehordaná is.

Itt erőlyesen megrázta Péter a fejét, majd meg elkezdett köhögni:

— De minek is az a sok kincs? Én csak azt mondom, hogy nincs szebb a tisztességes házassági sornál, mert hát hiába, no, héj, héj... Aztán hát... izé... ha nem bánna Rébék asszony lelkem, én... hm, hm, másféle... nem lennék elrontója...

Rébék asszony pedig nem bánta s így aztán az érdekes pár nemsokára csakugyan összekerült.

No, igaz az is, hogy még a mézes hetek sem multak el s már Péter így dörmögött magában, a mint a csorda szélén, botjára könyökölve ácsorgott:

— Csak szert tettem én lidérczre. Kincset nem hord, de harapósnak harapós.

HAMLET KÉT TŰZ KÖZT.

Regény.

Irta KVASSAY EDE.

I.

Egy novemberi vasárnapon, a fővárosi Vigadó jótékonycélú sétahangversenyén, a cukrászhelyiség egyik asztalánál, mely kilátást nyújtott a nagyterembe, Lili kisasszony ült szüleiével és szolgálattelvő gavallérjával.

Lili harmatos rózsabimbóhoz hasonló fiatal hölgy volt, a tavasz napsugaras, igéző kellemével. Sugár növésű, szilfid alak. Teengerzöldből zafirkekbe játszó, rejtelmes mélységű szemei ábrándos lelkületre vallanak, míg a sötét hajánál sötétebb bársony, sűrű szemöldökök nagy akaratot árulnak el. Az ifjúság játszi jókedve és a meglett kor komolysága bájos összhangban ömlik el egész valóján.

Atyja, székesi Pontoss Mátyás pénzügyminiszteri tanácsos, szürke fejű, szemüveges, szikár, tipikus bürokrata alak. Pontoss neje: gömbölyded idomú delnő, kinek vonásai hajdani szépségre engednek következtetni. Leánynevé: endrelaki Angyalka.

— Nézzék, kérem, — figyelmeztette Lili a társaságot, — itt velünk szemben a sétáló közönség közt ezt az előkelő megjelenésű, régibb divat szerinti, de gondos csinálattöltött, őszbevegyült hajú, francia szakállú, érdekes arcú úriembert, ki, míg Chopin egy mazurkáját játszák, diskkrét taktusban lépdel, lejteget ide-oda!

— Ime, most a zene elhallgatott és a tánczoló lejtegető uraság is szünetet tart a zenekarral. Eredeti alak: úgy-e, Angyal? — jegyezte meg, hiteztársához fordulva, a családfő.

— Igazad van, Mátyás, de délczeg magatartással, igen elegánsan mozog, — válaszolt a magát a melegben buzgógn legyeztető mama.

— Valami kiszolgált czirkuszi műlovas lehet, ki régi megszokásból zenezőre még most is a magas iskolát járja, — szólt az említett gavallér: dombiratosi Iratossy Előd, tiszteletbeli fogalmazó Pontoss szakosztályában, a Lili kisasszony részére a papától hivatalosan engedélyezett udvarló, illetőleg vőlegényjelölt, küszöbön álló előléptetésének és egy beteges, öreg, agglégény nagybátya örvendetesen szomorú elhalálzásának reményében. Deli, magas termetű, rátartós, pedáns jellegű hivatalnok-gentleman, világos-szöke, sima hajjal, divatosan nyírott hajszusszal és vizszínű-kék szemű, duzzadt, halvány arczeal.

— Nem egykori műlovas ő. Iratossy úr téved. Az a graciózus szalonkönnyedséggel, koreografikusan lépdelő úr híres tánczmester volt egykor a fővárosban, — jegyezte meg csekély személyem, mint a bemutatott társaság kiegészítője néhány perc óta.

II.

Báró Szentkláray Ákos vagyok. Harminczöt éves volnék... de hát a férfiak oly idősök, a mily idősöknek őket az asszonyok tartják. Utlevél-személyleírásom: magas termet, szabályos, ovál arc, barna haj, bajusz és rövid körszakáll, fekete szemek, ép fogak, orr, száj stb. minden rendes: állapotomon kívül, mely rendetlen, azaz: nőtelen. Annaira imádom ugyanis az egyéni függetlenséget, hogy irtódom az adósságsinálástól, mely rendszeren a Hymen szövés járma alá vezet. Ezek során tehát azt sem hallgathatom el, hogy dunántúli birtokaim után fizetett adóm alapján fog-

lakozás nélküli egyéniség, azaz: főrendiházi tag vagyok. Hogy azonban ne tartanak felüleletes szalonműveltségű semmittevőnek: egyben följegyzem, hogy édesatyám, ki, mint emigráns, függetlenségi harcunk után több évig Angol- és Franciaországban tartózkodott, már korán belém csepegtette a kulturális mozgalmak, különösen a tudományok és művészetek iránti meleg érdeklődést.

— Báró úr közelebről ismeri a szóbanforgó egyént? — kérdezte a miniszteri tanácsos úr, nejehez fordulva. Pontossnak az a szokása volt, hogy ha felesége társaságában bármit mondott is, következetesen hozzá intézte szavait, mintha tőszót tartva az Angyalnak szállna.

— Tanítványi voltam annak idején és most is érintkezem vele. Élettörténete egy egész kis regény.

— Ugyan kérem, édes báró Szentkláray, beszéljen el tánczművésznőről egyet-mást — szólt Pontossné nagy érdeklődéssel.

— Igen szívesen — válaszoltam és közelebb húztam székeket az asztalhoz Lili kisasszony mellé, mire Iratossy Előd úr kelletlenül izgett-mozgott székén. Tehát hallják, kérem! Tánczművésznők az ősi, de elszegényedett francia Belmont d'Alembert vicomte családból származik. Tanításával itt, új hazájában, egy kis vagyont szerzett, de igen jó szívű, kész megosztani mindenét a szűkölködéssel.

Lili szeretetreméltó figyelemmel leste szavaimat s felém fordította fejszéjét, a mivel Iratossynak halk, de indiskkrét konverzálási kísérletei ellen tiltakozását látszott kifejezni. — Tehát egy, a vőlegény-jelölt úrra vetett, de általa meg nem értett részvételt tekintet után, gyöngöden, szinte reszkelve, megszorítottam a hideg márványasztal alatt véletlenül kezembe akadt meleg kis kacso, melyet azonban Lili legott erőlyesen visszahúzott.

— Nem volt-e nős Belmont? — kérdezte, zavarát palástolva.

III.

— Szeretett egyszer életében és... agglégény maradt, a mint ez az életben gyakran előfordul — mondtam nem minden irónia nélkül. — Olyan örökifjú agglégény.

Lili, kissé elpirulva, félretekintett és Iratossynak valami jelentéktelen kérdésre kelletlenül válaszolt.

— Bátoratlan, félszeg fiatalember volt maga is — folytattam Pontossné buzdítására — mint talán utóbb egyik legügyetlenebb tanítványa. Namours-Laval gróf egy tánczestélyén történt, hogy a fényes terem karrarai márványoszlopainak egyikére támaszkodva, nézte a mellette ellejtő párok vidám, boldog mosolygását, sugárzó arcát, hallgatta a könnyed bál ruhák bődítő susogását: midőn Namours gróf leánya, a cédrusalakú, fejedelmi növésű Rosalie grófnő, az ünnepelt házikisasszony a hölgyválasztásnál egy fordulóra kérte a sugár növésű, csinos, érdekes arcú fiatalembert, ki erre a legnagyobb zarbarba jött. Tánczolni nem tudott, mentegetődni, a felhívást el nem fogadni pedig nem bátorzkodott. Remegve fogta át tehát a felsé-

ges nő karcsú derekát... Kezét, karját a hófehér vállakra aláhulló éjszín selyem fürtök legyintették; kipirult arcát a legszebb bíborajkak lehellete érintette...

— Az ifjúnak szive lázasan dobogott, szeméi káprázni kezdtek és... félszeg mozdulataival általános derűtséget kellett. Egy elkeseredett forduló és a szomszéd ablakfülkében álló nagy velencei tükörbe tánczolt bele! Egy pár érthetetlen bocsánatkérő szót rebegett s kuszált hajjal, véres horzsolásokkal kezén, zúzódással a homlokán támolygott ki a teremből. Rosalie grófnőt idejekorán fel fogták úgy, hogy egy kis ijedségen kívül egyéb baja nem esett.

A miniszteri tanácsos úr figyelemmel hallgatta elbeszélésemet, a hogy egy lelkiismeretes bürokrata lelkiismeretességéhez illik. A fogalmazó úr is érdeklődést mutatott, s csak az látszott őt bántani, hogy Lili őt megjelesem óta meglehetősen elhanyagolja és felém fordulva áhíttal hallgatja szavaimat. Pontossné apró félremagyarázhatatlan jelekkel biztatta leányát, hogy méltassa már egy kis figyelemre a túlodaloln oly idegesnek mutatkozó komoly szándékat. Pontoss úr is jól látta a hivatalbeli és leendő apósi szive szerinti alárendeltjének velem szemben való háttérbe szorítását, de, azt hiszem, főnöki méltósága nem engedte meg, hogy ezt a tudomásvételet észrevétesse és ad acta tette ezt a nem tárgyalandó jelentéktelen ügyet. Egy kis lélekzétvétel után tehát újra folytattam történetem előadását:

— E kudarc után Belmont, az egyetem helyett a leghíresebb tánczmesterek szalonjait látogatta. Egy gondolata volt: világraszóló kitünő tánczossá válni és egy óhajta, hogy Rosalie grófnővel, e büszke szépséggel, egyetlen fordulót tánczolhasson, a mivel a csorbát kiköszörülje. Egy szenvedélyes, lázas, őrzőngő keringőt azzal a hölgygyel, kit az első pillanattól fogva, hogy meglátta, imádozott. Egy keringőt tánczolni vele és aztán — meghalni...

— Három év alatt, — folytattam befejezve történetemet, — Belmont a legkitünőbb, leghíresebb tánczos lett Párisban, járta az előkelő szalonokat, de hogy Rosalieval, szive-lelke első és talán utolsó ideáljával, találkozott-e: arról nem adhatok felvilágosítást. Annyit tudok csak, hogy egyszerre elhagyta Páris, el hazáját és itt nálunk telepedett meg, s miután iskolai tanulmányait be nem fejezte és különben is minden idejét és elhalt szülei után maradt csekély örökséget tánczművészi, koreografiai kiképzésére fordította: tánczmester lett és miután a szerencse kedvezett neki, megtanulta úgy-ahogy nyelvünket és itt nálunk vénült is meg.

— Hát így került hozzánk a francia vicomte tánczmesternek! Mily érdekes kis regény befejezés nélkül! — hangzott csaknem egyszerre Pontossné és Lili ajkairól.

A sétahangverseny közönségének kevésbé vasárnapi része, mely a jótékonycélú iránti tekintetből jelent meg, oszladozni kezdett. Két jótékonyágáról ismert kegyelmes asszony, kiket egy volt miniszter, egy jelenlegi bankormányzó és egy leendő államtitkár kísért, fölemelkedett székéről, s így a méltóságos

miniszteri tanácsosok is búcsúztak. Lili a jövő szombatra adott találkozót egy a Royal-szállóban az Árvalányok menhelye javára rendezett hangversenyen. A völégényjelölt fogalmazó azonban roppant fanyar arcot vágott a meghíváshoz. A papa és mama nem emelhetek kifogást ellene, mert hisz Lilinek egy jó nagy esomó belépőjegyet küldtek elárulást végett.

IV.

Most egyet-mást elbeszéltek ez ideális szerelmi flirt előzményeiről.

Annyi bizonyos, hogy egy kicsit szentimentális hangulatban voltak, főképp attól az édesbűvös, szívemig hatolt utolsó tekintettől, melyet Lili azonban játszi, könnyed mosolygással sietett értékére leszállítani. A mama is, úgy látszott nekem, észrevette, hogy az a tekintet, mely lelkembe szelíd fényt árasztott, emint a csillag csendes tó vizébe: újra felkeltette bennem a szunnyadó érzelmeket, a meleg érdeklődést, vonalmat Lili iránt. Lili szeretetreméltó viselkedésétől és már kevésbé tartózkodó Pontossné nyájás modorából azt következtettem, hogy ez újabb közeledésem a különben circumspectus mamát kedvezőbbre hangolták irányomban. De a szkeptikus apával helyeztem, úgy látszik, csak olyan maradt, a minő a most fölelevenítendő udvarlás első epizódjában volt. Arra nézve tisztában lehettem magammal, hogy Pontoss, ki igen reálisan, sőt realiztikusan gondolkozott, nagy bizalmatlansággal viseltetett az arisztokrata udvarlók iránt. Még az a körülmény sem kellett különös bizalmat benne, hogy személyesen hívtam meg, (keresve az alkalmat, hogy házukba juthassak) a Házasulandó ifjak és Fiatal agglégények, (azaz: ifjú és idős nőlen urak) közös piknikjére, melynek rendező-ségi elnöke voltam. Sőt e közeledés talán, ámbár, hol házasulandó ifjak is a rendezők: ott a jelszó csak a komoly szándék lehet, — még nagyobb elővigyázatra intette, úgy, hogy Pontoss csak sok kérésre, nagynehezen fogadta el családijával a meghívást. A bálban aztán persze a szép Lilit feltűnően ünnepeztük. Én a második négyest, a Herzensquadrit és a kolilont táncoltam vele. Ennek következménye az lett, hogy a jelenlét öreg nénik összesúgtak, miként azt nekem e szívügyemet pártoló Verthe Irmától, Lili cousine-jától hallottam. Valószínűleg tehát ez okból, a piknik utáni köszönet-látogatásomat leszámítva, Pontossék nem találtak soha odahaza kisebb-hosszabb időközökben megkísérlett látogatásaim alkalmával.

Iratosy már abban az időben is járatos volt Pontossékhoz. Lili, úgy látszott nekem, lassankint megszokta őt hivatalos kísérőjének tekinteni és szívesen megtúrta maga körül a hozzá, mint tisztí esküjéhez híven ragaszkodó, szabályszerű figyelmes fiatal bürokratát (a hogy Verthe Irmának beszélt) mindaddig, míg én a szemhatáron újra fel nem tűntem; még pedig annál is inkább, mert sohasem vételt az őt megillető szerény és diskret magaviselet szabályai ellen. Feltékenységre, az én újabb közeledésemig a Redoutuban, nem is volt ok, mert Pontoss papa nem engedte meg, hogy kegyeltjén kívül más fiatal ember járjon a házhoz. Iratosy, mint Irma cousine előtti is elárulta, meg volt győződve arról, hogy főnöke leányánál rokonszenvre talált és ezt bizonyos fokban, leszálított mértékben, Lili is hitte magáról, a mit a pikniken, kérdésekre, közlöt is velem. És hozzá: a fogalmazó úr a méltóságos mama iránt is az elözékénység és szorgálatkészség szuperlatívusa volt... De azért Lili, mint előttem önkénytelenül, a fiatal leányok naiv őszinteségével elárulta a felejtethetetlen báljé füzértáncza alatt, hogy éppen nem vagyok közönyös előtte. Ezt, tudniillik, hogy Lili sem közönyös előttem, én részem-

V.

A következő szombaton este, a Pontossék inasa által hozott öt belépő-jegygyel elmentem a Royal-szálló dísztermében rendezett jótékony hangversenyre. Még pedig részben szíves elhatározással, részben Hamlet töprengésével, mert a miniszteri tanácsos szolgálója bizalmasan kipletykázta az inasomnak, hogy Lili kisasszony mindig élénken sajnálta, mikor a báró úr nem találta a méltóságos urékat odahaza. E szerint tehát Lilinek nem volt tudomása a be nem bocsátatásom iránt kiadott tanácsosi rendeletről...

A teremben szerencsésen egy tudós, de azért szeretetreméltó nyájás biborok-érsék és a vitéz, de azért jovialis katonai főparancsnok szomszédságába kerültem, s így szellemes aperçuk és zamatos glosszák és az én szerény riposztjaim mellett, könnyebb volt átkényszerülve az egész jótékonyzéli programot. Hangverseny után Pontossék és még néhány úri család a buffet-terembe ment. Lili bájozóbb volt, mint valaha. Itt is egy pártfogoló ganiméd ügyesen Lili oldala mellé

changeirozta székeket. A terem kiürült. A székek nagy tömegét a fehér kötött-kezyús díszhordárok csakhamar kieszakmótálták, a műzene-padimentummal együtt és egy negyed óra alatt a helyiséget szenvedőleges táncképes állapotba hozták, mire aztán újra megtelt a műzene-táncsterem. More patrio a souper-csárdással kezdték, mert a fiatalság nagy része a hangverseny alatt az étkező-termekben inter pocula Bacchi készült elő a tánczhoz. A közönségnek magát elegánsabbnak tartó része a hangverseny után távozott, vagy, mint a rendező úrasszonyok is, ott vacsorált és utána a tánczot nézte. A buffet-terem asztalai körül is élénk forgalom uralkodott.

Pontossék asztalánál egészen indifferens dolgokról folyt a társalgás; de azért a völégényjelölt fogalmazó még izgatottabb volt, mint a minap.

— Fizek! Fizek! — kiáltások hallatszottak mindenfelől az első zene akkordok után. A fizetőpinczérnek annyi dolga akadt, hogy a miniszteri tanácsosnak nagy idejébe került, míg pénzügyi ügyetét a közben támadt különbözőzetekkel kiegyenlíthette, miben nagyban segített neki pénzügyi munkatársa, a fogalmazó úr, ez a pénzügyi akadémia tisztító leveleket, kinek szintén voltak differenciái, hivatalos kifejezéssel: nehézményezési, saját különleges budgetje szempontjából.

— Nézz: mennyire pontos ő is, — jegyezték meg naiv, rossz szó-élvezzel, de Lili izgatottan és kissé negédesen így ripoztált:

— Ő lehet hivatalában pontos és lehetne hét, akár kilenc-pontos koronájú is, de azért Pontoss Lili nem lesz az ő felesége soha!

Körülbelül: két kosár egyszerre. Azt akarta mondani: mindketten jók vagyunk: kísérőknek, tánczosoknak, udvari státusnak; de többre, nem. Egy színvonalon álltam előtte a hivatalos gavallérral!

E perczben a pinczér egy névjegyet adott át nekem.

— Egy hölgy, Rengei Marietta kisasszony az operától, küldi — mondta halkán.

A pinczér ugyanaz volt, ki Shakespeare Alkalm asszonyának szolgálatában az előbb a buffetben széket Lili széke mellé helyezte és a pinczérnek ismeretes szerelmi nyilatkozataival: az egyre szükségletlenül hozott friss pohár-vizek tömegével, akart, fejedelmi borralalóit remélve, részére hódítani.

— Itt van még e hölgy? — kérdeztem izgatottan, miután az írónnal gyorsan odavetett sorokat átfutottam.

— E perczben adta át nekem, ott balra az ajtóban az oszlop mellett és most fordul vissza a folyosóra — felelt titkolódzva, de bőségságomra, nem elég halkán a pinczér.

Zavarba jöttem. Lilire néztem, kérdezve magamtól, hogy látott-e, hallott-e valamit?... Szemeim Lili tekintetével találkoztak. Elfordította arcát; ideges nyugtalanságot vettem észre rajta. Levél- és vízhordó ganimédem protekciójára a fizetőpinczér már — hátam mögött — rendelkezésemre állott. Meglátani őt és fizetni pillanatnak műve volt.

Felkeltünk helyünkről.

— Nem nézzük egy kis ideig a tánczókat? — kérdeztem a mamától.

Iratosy sietett a felelettel.

— A méltóságos úr az imént úgy rendelkezett előttem, hogy: nem nézzük —

— Azaz: a hogy tetszik!... De én azt véleményem: helyesebb lenne távozni. A meleg igen nagy — jegyezte meg Pontoss, mint mindig, ha szót, nevére tekintve. — Nemde, Angyal?

— De azért, úgy en passant körültekinthetnek a teremben — mondá Pontossné.

Lili nem nyilatkozott e kérdésben.

— Tehát, ha megengedik, segítségükre leszek — ajánlkoztam.

— Ha báró úr oly kegyes akar lenni — szól gyorsan Pontoss feleségéhez fordulva, de engem aposztrofálva — kissé nehézkesen mozgó nőmet (egy megrovó oldalpillantás és fedő «Mátyás!» az Angyal részéről) kalauzolni: miálatt én, átvevén kabátomat a ruhatárban, odalenn az olvasósobában várakozni fogok a társaságra... Maradjon csak kérem, fogalmazó úr — folytatta nevéhez fordulva — de Iratosynak szólva, ki különben, minden odaadó tisztele mellett főnöke iránt, nem mutatott valami nagy hajlandóságot a méltóságos kabátot kiváltani. — Angyal! a fogalmazó úr oly szíves lesz Lilinek karját ajánlani — folytatta Pontoss a megszokott «jobbra szól — balra néz» konverzálással.

És a miniszteri tanácsos úr, — re bene gesta — egyenesen a buffetből egy mellékajton távozott. Iratosy pedig, miután itthon meghajította magát, most már hivatalos készséggel egy másodperc alatt Lili oldalán termett. Én Lilire néztem, ki merőn és komolyan arcomba tekintett és odafordult Iratosyhoz: — Kérem a karját.

E felhívásra nem is volt szükség, mert a fogalmazó úr a lovagi szolgálatra készen állott. Én szórakozottan Pontossnének ajánltam karomat.

Míg megerőltető kísérleteimet tettem, hogy a tánczólok hullámzó sokadalmán keresztül a terem középeről a köröskörül folyó tánczot bámuló fekete frakkosokig, az úgynevezett maffák szigeteig utat nyissak: folyton fülemben esengett Lili gúnyos élű megjegyzése, a mit nem tekinthettem egy felnőtt enfant terrible be nem számítható csevegésének. Egy kicsit megsebzt, de a — galambcsipkedés nem fáj: vigasztaltam magamat.

VI.

A tánczólok és a tánczot nézők csoportosulása arra kényszerített, hogy megálljunk. A fiatalok közvetlen közelünkbe kerültek. A csárdás, mely az ilyen koncertes mulatságokon rendszerint nem folyik valami feltűnőbb animóval, már véget ért és Strauss egy szép keringőjére kezdtek lejteni a párok. Nem is volt időm gondolkozni a kis sphinx iménti szavai fölött, mert Pontossné nem messze tőlünk megpillantotta Belmont urat (ki itt nem használja a vicomte ezímet). Felöltött teli kabátjában állt a korridorra nyíló ajtóban, női köpenyvel karján, taktust verve elegáns kicsi lakkezipőbe erőszakolt ütemjelzőivel.

— Ah, ma is itt van Belmont, az egykori romantikus kis vicomte. Nagy zenekedvelő lehet és minden jótékony ügyet pártolni látszik...

— Úgy, mint mi, — mondám odavetve, könnyed öniróniával.

— Igaz — vizionázá Pontossné mosolygva. — De, kérem, ki az a nő, kinek a fiatal-öreg úr szolgálattevő gavallérvája szegődött és kit a hangverseny után buffetben egy más éltesebb hölgy társaságában láttam.

Az az úri nő, ki Belmont mellett állva távozásra készen, egy pillanatra még a tánczterembe tekintett, nemes tartású, előkelő arcvonású, érdekes alak; de egy kissé ódon szabású, bár izléses toilettjével, öszbevegyült, püderes hajával, fejdíszalakkal, állan megkötött francia kalapjával, rokokó-színezetű jelenség, a ki a modern divatot méltósággal megveti.

— Ismeri e hölgyet, kedves báró Szentkláray? — kérdezte ismételve a kíváncsi Angyal mama: ép midőn már válaszolni akartam.

— Szintén Franciaországban való — világosítottam föl őt. — Belmont régi ismerőse e hölgynek.

— Megjelenése elegáns — jegyezte meg Lili — de toleltette egy kicsit bizarr.

— A mamám viselt ilyet fiatal korában —

mondá az úgy mint az aposztrofált francia nő, már egy félszázadot betöltött miniszteri tanácsosné, egy üresen álló bársony szőllőre ülvé és folyton legyezve kipirult arcját.

Alig figyeltem meg megjegyzésekre és szórakozottan Lilire néztem. De ez kísérőjéhez fordult: mintha kerülni akarná tekintetemet. Kísérőjéhez intézett szavai, a melyekkel itéletet mondott fölöttem, betöltötték egész valómat. Kelletlenül válaszoltam Pontossnének, ki most már az aposztrofált hölgy nevéet kérdezte.

— Mademoiselle Eufémie de Meyernek hívják. Ismert kozmopolita hangzású neve daczára valódi telivér francia nőnek látszik. A mademoiselle még fiatalabb korában kerülhetett Magyarországra és a legutóbbi időg a francia és olasz nyelv tanításával foglalkozott. A nők sajtóságos nyelvérzékénél fogva magyarul is tökéletesen megtanult.

— Gondolom, hogy már hallottam róla — jegyezte meg Pontossné. — Rokonságban van Belmonttal? — kérdezte nyomban.

— Meglehet — feleltem. — De annyi bizonyos, hogy barátjához csak az igazi, ideális, tiszta rokonbarátság fűzi. Belmont minden szabad óráját a Francia körben és főleg e művelt lelku, szelleme, művészileg zongorázó barátnőjénél szokta töltetni.

— Maga is mindenkit ismer, kedves báró Szentkláray — jegyezte meg a mama.

— Útlevelemben a különös ismertető jelek közé tartozik — mondám — hogy: ajártas a nagyvilágban.

— És? — vágott szavamba gyorsan Lili, de rögtön elhallgalt.

— És? — kérdeztem gyorsan, feléje haljolv.

— Akarja hallani? — kérdezte s ezzel felém fordulva halk hangon így szólt: — És Rengei Marietta imádója!

Úgy megleptek szavai, hogy nem voltam ripoztra képes. Szerencsére Pontossné kimentett zavaromból, midőn azt indítványozta, hogy folytassuk utunkat kifelé a ruhatárhoz, miután megszűnt már a nagy tolongás.

A fiatalok mindjárt utánunk jöttek.

— Mit sügött Szentkláraynak? — kérdezte Iratosy ingerülten.

— Honnan veszi ezt az izgatott hangot! — volt a kategorikus felelet.

— De csak kérdezhettem?

— Az én dolgom...

A családfő már prêmes galléri hosszú menciokfájában szembe jött velünk a folyosón.

Bücsiztam a társaságtól. Lili kérdő tekintettel, kelletlenül nyujtott kezet, mintha elvárta volna, hogy lekisérjem a kocsiukhoz. Kibontakozott Iratosy karjából. Angyal mama biztosított, hogy örülni fog, ha föltekintek hozzájuk alkalmilag, mikor utam véletlenül lakásuk mellett visz el. Pontoss úr fogai közt érthetetlenül motyogott valamit, a mi azt is jelenthette, hogy: Hozza Isten! de azt is, hogy: a viszont nem látásig! És szokása szerint a feleségére nézett. A völégényjelölt Lili kimért, hűvös búcsúzása, úgy látszik, némileg megnyugtatta és megragadva a feleje nyujtott kezemet, biztosított, hogy örül a szerencsének, hogy velem újra találkozható.

VII.

Másnap korán reggel a káposztásmezei falka-vadászatra lovagoltam és miután a vadászat után meg voltunk híva gróf Delendy Elemér közeli kastélyába barátságos reggeli-re; csak este felé tértünk haza. Gyorsan átöltözöttem, a kaszinóba kocsiatam és utána néztem, hogy megtörtént-e az előkészületek az ebédre, melyet az estére a francziák tiszteletére rendeztem. Aztán, vendégeimmel történt megállapodásom szerint, éretlük mentem kocsin, hogy a precieus Eufémie kisasszonyt, esetleg szelid karhatalommal is, magammal

hozzam. Szeget ütött fejembe, hogy az előtük ismeretlen Rengei Marietta meghívását nem mellőzhettem, de végre is Rengei kisasszony a m. kir. operaház előkelő tagja és aztán a nemesített De Meyernek közlöt mademoiselle, minden előkelősöködése és nagyúri modora mellett mégis csak nyugalomba vonult nyelvtanítónő: ámbár itt kítőnő nyelvismeretei és nagy műveltsége révén szép társadalmi pozíciót rivolt ki magának.

Midőn a kaszinó kapuján behajtottunk: a földszinti díszes belépő-csarnok óriás üvegajtai mögött ácsorgó ezüst zsinóros, ptykés dolmányú huszárok és sötétkék frakkos inasok doyenje, a másodkomornyik, jelentette, hogy az egyik kisebb földszinti étterem az abba nyíló zongorasobával, készen áll az ebédhez. Ezzel átadott engem és két vendégemet az éttermek supremus pincernarium magisterének: Hubertusnak.

— Ki van benn? — kérdeztem a pinczérnek öltözött, admiráliskepű egyéniséghez lépve, míg az ételhordók és a pikkoló megszabadították a francziákat feltöltötték.

— Jelen vannak: Rengei Marietta ő nagysága, méltóságos gróf Nyáray és Indár nagyságos úr — jelentette halkán Hubertus. — Két lemondó levél érkezett.

— Szíves figyelemzetésté folytán — szólt Eufémie kisasszony, felém fordulva — magas montan ruhában jelentem meg.

— Óh, kérem, csak barátságos kis késői diner, vagy s'il vous plait: korai souper.

— C'est ça — válaszolt a hölgy mosolygva. — Manapság már az öltözködés és etiquette dolgában csupa engedményekből élünk.

Belmont ujonat új, de ódonat régi szabású frakkja gomblyukába fehér ibolyacsokor volt tűzve, a francziák szerint: az ideális, hű szerelem virága. Barátnője keblén viszont egy gyönyörű, nagy fehér kamélia, a hideg szüzesség jelképe, díszlett, ezzel hódolt az udvarias chevalier de temps passé szive bálványának.

A mint a fejedelmi járású mademoiselle társaságában, az illatos melegeit árasztó étterembe vonultam: a fényárban úszó zongorasobába sötétkék bársony szőllőiről három érdekes alak emelkedett föl, egy hölgy és két úr.

Az egyik, Rengei Marietta, szép fiatal leány, graciózan lebegett felénk. Finom metszésű arc, alabástrom fehér, tiszta arczbőr és a mit az irigy csipkedés is valóból és karköböl szabadon hagyott; arany fényű, hullámos, gazdag szöke haj s hozzá mérész tűzben égő, sötét éjszina szemek. Deli, de arányos közép-termete feltűnően karcsú.

A két férfi notabilitás két eredeti előkelő világi típus. Az első fiatal agglégény, a másik agglégény. Tehát mindkettő tulajdonképen: fiatal agglégény, velem és az ifjú friss, mozgékony, Belmont Alfonzzal együtt.

... Tehát a két férfialak ifjabbika kíváncsi várakozással rontott felénk.

Ez Indár Elek, kaszinói nevé: Lekszi. A mágnáskodhatnám, gentry-úrifiak dicső példánya. Én mutattam meg őt és pártfogoltam a fővárosi társaságban és azóta, bár körülbelül egykorúak vagyunk, egy hű tanítvány ragaszkodásával tüntet ki.

Nem racscol, mint a szinpadí fertálymagnások vagy ötnegyed-arisztokraták. Sportedzett alak, egészséges színi, kerek, de szabályos arcczal, nyirott, végein felsültött, sugár szöke bajusszal, erősen ritkulni kezdő hajzattal. Az orra inkább pisze, mint ősi szittyja jellegű, a mi neki különösen, ha komoly arczot akar mutatni, kissé komikus kifejezést ad. A legújabb párizsi divatlap szerint öltözködik; frakkja most is az e hónap párizsi divatkép fantaisie-frakkja, gomblyukában tejszíni duplaszégfüből formált kis virágszőnyeg.

A másik férfialak gróf Nyáray Nep, János, vagy, a hogy Budapestben általánosan nevezik, Muki gróf volt, ki azonban hajdan híres előtánczos-lábait már csak előkelő méltósággal vonogatja; egy deli ötven éves urat mutatni akaró hatvanöt éves gavallér, feltűnő arisztokrata jellegű, érdekes arccsal. Véréli előkelőségű viveur; szeretetreméltó, bőkezű és lovagias. Félsemét örökké monokli őrzí, melyet, Indár Lekszi nagy irigységére, kecsesen leejt és félsemével hüvészi ügyességet tud felkapni. A divatteremtő egykori walesi herczeg szabójánál készült frakkjára krizanténnum-ágot tűzött, mint rendesen.

Pardon! — szóltam a kölcsonös üdvözlések után, — hogy, mint házigazda, nem jelenem meg cónok, de a kedves vendégek, kiket magammal hoztam, kellő módon exkuzálnak.

név nem halotta én bemutatásnál a jól... de azért ismerem, tudok... izée —

— Hagyjd rá, bármít mondjon is — sugtam a kissé vonakodó Mariettának, ki rosszkedvű volt és még mindig neheztelt rám, mert minap a Vigadóból nem jöttem utána, hogy haza kísérjem, a mint azt a pinczérel küldött kártyán kérte. De boszankodtam én is rá az utánam való leelkedés miatt.

— Mariette Rengei, cher maitre — mondtam Marietta helyett.

— Ah, oui, igen, igen. Ön excellence manam egykor gyönyörű dőlne volt... neé... született... izée comtesse Mesterházy.

Tudja Isten, kivel tévesztette össze: annyiban azonban igaza volt, hogy Wiegelt Mariczinak, színházi nevén Rengei Mariettának az anyja mesterházi leány egy kis betű cserével,

— Szép alak ez a francia ó-szűz; de büszkéje a plasztika negációja — jegyezte meg Lekszi. Eufémie végre megkegyelmezett Muki grófnak.

— Emlékezzék, gróf Nyáray, Radóházára! — Ah, igaz!... emlékezem. Radóházán: úgy nehány év előtt... Szentkárolyi herczegnő, született gróf Nyáray Lolla, cousineom társaságában láttam... Muki gróf alig tudta leplezni nagy meglepetését. — Aztán Párizsban is — folytatta zavartan.

Eufémie kisasszony is zavarban volt és Muki grófnak hajolva az ismeretes portici-némajátékkal titoktartásra figyelmeztette őt. Ezt, úgy látszik, a többiek nem vették észre. Mi leplezni valója lehet? A mademoiselle talán valami alárendeltes helyzetben volt a herczegnő mellett és a rá tartó hölgy mostani

Pontossék asztalánál egész indifferens dolgokról folyt a társalgás.

Belmont és két férfi vendégem ismerték egymást. Muki gróf rendesen öreg Belmontnak nevezte a vicomte-ot: ámbár éveire nézve is kortársa volt.

— Gróf Nyáray, mint a mademoiselle mondá, régi ismerőse neki, azonban valószínűleg már régen nem találkozott vele — szóltam a bemutatások után.

— Emlékszik-e ön, gróf Nyáray, hogy hol és mikor találkoztunk? — kérdezte Eufémie, helyet foglalva a zongoraszoba egyik pamlagán.

— Ah, szapriszti!... hogy ne... hogy ne, édes mademoiselle — hebegte Muki gróf s melléje ült egy karosszékre. Törte a fejét, de nem ismerte meg arczáról, sem hangjáról; pedig még jól konzervált emlékezőtehetsége volt.

— Ah, egy volt enyim tanítvány — szólt Belmont kecses bókkal Mariettához; pedig az sokkal fiatalabb volt, hogy sem tőle tanulhatt volna táncolni. — Ah, öné becsű nagy

vagyis: házmaster-leány lehetett. Most azonban nem excellenciás asszony, hanem Wiegelt István becsületes, jó módú bádogos felesége. Én a kényes mademoiselle gondolva, nem engedtem időt Mariettának, hogy a tévedést helyreigazítsa. Lekszi, ki már nevetni kezdett, gyöngéden oldalbökve és a tánczosnét sügva figyelmeztettem, hogy ne rontsa a tréfát. Persze, hogy duzzogott szavaimra, Belmont a Lekszi nevét nem értette meg jól.

— Indár... Elek de Indárfalu et Tétélen — mutattam be őt újra, tréfásan, egész címével, praedikátumával.

Muki gróf még mindig úgy ficzkándozott emlékezőtehetsége hálójában, mint valami elfogott dongólógy.

— Szapriszti! Hol és mikor láttam a mademoiselle?! — S újra Eufémiehez fordult és halkán könyörgött neki:

— Óh, emelje fel láthatatlan fátyolát, bájos Anonyma!

előkelőbb pozíciójában restelli ezt? — kérdeztem magamtól.

Eufémie most látva, hogy Muki gróf megértette, Mariettához fordult. Asszonyinak tarhatta bizvást, mert fiatal leány nem jelenhet meg társaságokban, kivált egy nőtlen úr estélyén, garde des dames nélkül. Arra nem gondolt, hogy művésznő is lehet, ki ily etikette-szabályok alól emancipálhatja magát.

— Pardon, madame — szólt Mariettához, kit e pillanatban Lekszi foglalt el. — Mint ez rendes dolog a bemutatásoknál: mindenki csak később szerez tudomást arról, hogy kivel ismerkedtünk meg. — Madame bizonynyal monsieur d'Indár neje? — kérde, legyezőjével előkelő chikkel könnyedén Lekszi felé intve.

— Marietta? — kérdezte ez zavartan. — Ellent ne mondj! — figyelmeztettem halkán Lekszi és egyben megkértem Mariettát, hogy ne tiltakozék a rigorózus aggszúz

előtt, ki nem igen látogatja az operaház balletjeit.

Lekszi örömmel ragadta meg a juxra a kínálózó alkalmat. Muki gróf pedig átment egy percze az étterembe, hogy Hubertusnak a felszolgálás dolgában valami speciális francia jellegű utasítást adjon. Visszajövet így szólt hozzám, ki míg Lekszi a francziákat foglalta el, Mariettával tárgyalni kezdtem.

— Úgyan Ákos, szapriszti! mi jutott eszedbe, hogy az öreg Belmontot idehozad?

— Te persze jobb szeretted volna, ha Eufémie kisasszonyt az «őreg» nélkül hívtam volna meg, annál is inkább, mert, mint láttam, az előbb titkos jeleket is váltottál vele.

— Ah, semmiség az egész — válaszolt

Muki gróf mosolygott, egy pillanatra behűnyva szemét e mennyei arczlegyintésre, de azért még is csak visszatért. Eufémiehez, a mint megjegyezte: kissé viseltes, de igen érdekes szépséghez.

— Nem vagyok féltékeny — mondtam enyelegve Mariettának — de vigyázzon maga, kis macska, ki rám neheztel és Muki bácsinak hízeleg, mert meglátja az illetanár-vicomte és precziózus mademoiselle.

— Azok se látnak, se hallanak — felelt nevetve Marietta — bőven szóval tartja őket Indár Lekszi, mai állítólagos férjem. Lekszi ősnemesi diplomájáról értekeznek, melyet a pusztaszeri vérszerződés alkalmával, kifolyt vérrel írt meg maga Verbulchu vezér.

A régi renaissance-stíli kandalló-óra az este ebédre kitézőtől időt, a fényolcizat jelezte. — Ha úgy tetszik, hölgyeim és uraim — szóltam és Eufémie kisasszonynak nyujtottam karomat.

Muki gróf Mariettát vezette, Lekszi Belmontot, az Orleansokkal rokon vicomte-ex-tánczmestert fogta karon. Elegáns, diskkrét pas des deux-ben lépkedtek a társaság után. Az elhelyezésre került a sor. Eufémie visszahúzódott. Úgy látszik, Marietta «grófnőnek» szánta a főhelyet.

— Kérem, mademoiselle, csak az asztalfőre méltóztassék — bátorítottam. — Cher maitre, kérem, mademoiselle Eufémie mellé balra, a

— Szívvel-ítélekkel ötöttem a kedves társaságot.

Muki gróf vontatottan. — Lollánál, a tantednál... találkoztam vele... Párisban, hol Lolla férje nagykövetségi tanácsos volt egy ideig... Ah, mily igéző, bájos volt akkor Eufémie, szapriszti! de én az abszolút reménytelenséggel álltam szemben... Akkor... régen...

— Régen, mikor még igazi «bubi» voltál — válaszolt nevetve, mert Muki bácsit dédelgető mamája éltefogytáig bubijának nevezte, pedig csak nehány év előtt halt meg.

— Persze, hogy bubi voltam, szapriszti! — válaszolt Muki gróf duzzogva megjegyzésem — de nagyon is fiatal, tapasztalatlan fiú.

— Maga, Ákos, meg ne bolygassa Muki gróft, az Aranyos örök-bubit, szapriszti! — szólt kissé derültebben Marietta, fölkelve a Lekszivel társalgó Eufémie mellől és bársonykecsővel gyöngéden megcizírogatta az aposztrófát. — Ákos, ne bántsa az én udvarias, lovagias Muki grófont.

Míg Lekszi most már Belmontnak a Belmont d'Alembert család rokonságát az Orleansokkal magyarázgatja nagy hangosan s Muki gróf Eufémievel valószínűleg a régi emlékekről suttag: én Mariettához léptem és így szóltam hozzá mosolyogva:

— Gondolja meg, hogy maga született Rangay grófnő és a hét vezér ivadék Indár Elek neje. Ahhoz képest leereszkedő méltósággal viselje magát, maga kis édes, szelid vadmacska.

— Ez a tréfa nem tetszik nekem — válaszolt Marietta — minek hozták ide a francziákat?

— Óhajtottam ismét egyszer társaságukban lenni és egy kis szórakozást nyújtani nekik — jegyeztem meg s Mariettának nem volt ideje replikázni, mert Hubertus, a pinczerek feje, valószínűleg tekintet a francia-vendégeket, a diplomácia és konyhaművészet nemzetközi nyelvén jelentette, hogy: tálalva van.

szív oldalára. (A kisasszony mosolygott és elpirult, Belmont elismerő tekintetét vetett rám.) Belmont vicomte mellé — folytattam — Indár jön. Eufémie ő nagyságától jobbra, a kigyó helyére, a paradicsomi csábító egyenes leszármazottja: Muki bácsi foglaljon helyet.

— No, ne viccelj, te fiatal Jubelgreis — ripsztlált derülten Muki gróf.

Az ajkaimról ironikusán elhangzott «kigyó» epithetonra Belmont arczán egy pillanatra erős pir derengett. A mademaiselle egy finoman rendreutasító tekintettel sujtott engem.

Marietta köztem és Muki gróf közt foglalt helyet. — Vis a vis az én kis feleségemmel, Marietta grófnővel — kezdte az enyegést Lekszi, mire Marietta ujjával megfenyegette. — Taisez-vous, s'il vous plaît! — pattant fel erőltetett mosolylyal ama kissé ideges pseudo-grófnő röviden, a mennyire francia tudománya terjedt, a melyet a felső-leányiskolában elsajátított.

talán már e napokban elutazik Pozsonyba nagynénjéhez.

Lili őnt oly igazán szereti, a hogy egy oly mély érzésű leány, mint ő, csak szeretni tud. Hogy e szerelem önben is, bármily erővel akarta is elnyomni, csirájában elfojtani, viszonzásra talált, azt az esküvőn is elárulta: ha mindjárt láthatólag leplezni is törekedett a titkos érzést, mely agyát, szívét egész valóját bűvös hatalommal elfoglalta. Lili az éjjel lázas álmában többször az őn nevét hebegte, hajnal felé pedig, még félig szenderegve, ezt suttogta, hogy: Isten színe előtt nem tudtam hazudni!

Ez utóbbi kifakadást Iratossy is hallotta nagy megdöbbenésére, mert az éjszakát a házban töltötte és maga hozta kocsiját az orvost. A sojt disant férj, mint szavaiból kivettem, eddig csak szeszélynek, túlzott tartózkodásnak vette Lili magaviseletét és meg volt győződve róla, hogy az a házasság után csakhamar megváltozik. A szép, kedves, művelt lelkű leány kétségtelenül megtetszett neki, de a vonzalom nem vert valami mély gyökeret benne és a hiúság s a hivatalos tekintetek még akkor sem engedték, hogy a visszalépésre gondoljon, mikor végre belátta kétes helyzetét Lilivel szemben. Ez azonban, miután őn hosszú időre elutazott, megnyugodni látszott az elháríthatatlanban. Ezek után tehát a jól fegyverezett hivatalos nő nem fog gör-

csösen ragaszkodni a házassághoz, nem fog ellenszegülni fölebbvalójának, ki most már csak leánya megmentésére, egészsége helyreállítására, boldogságára gondolt, sőt annak akaratát, tervét elő fogja mozdítani.

Atyám azt mondja, hogy e névleges házasság a szülői kényszerítés fennforgásánál fogva (helyesebben gyermeki áldozatnak nevezhetnők) a törvény értelmében felbontható, illetőleg semmisnek mondható ki. A szerető férfinak ennyit tudni elég. Meg vagyok győződve, hogy önnek édesanyja, a kegyelmes grófné, most már nem ellenezné ezt a házasságot.

— Áldásomat adom hozzá! — mondá anyám, minden gondolkodás nélkül, ünnepélyesen.

Most vettem csak észre, hogy oly fennhangon olvastam végig a levelet, hogy a jelen voltak annak minden szavát megérthették: anyám, Lekszi és Muki gróf is, ki a levél-olvasás közben lépett be, jelekkel köszöntött és az ajtónál megállt.

Zavarba jöttem anyám szavaira. Anyám egy kardvágással ketté vágta a hamleti gordiusi csomót... Mélyen meg voltam hatva. Egész valóm változáson ment át.

— Szapriszti! A fiatal agglégényből házasság rokkantja lesz. — fakadt ki ironizálva a most belépett Muki gróf, kezét fogva anyámmal.

— És vége a Vig vén úrfiak mulató életének! — tette hozzá nem kevesebb iróniával

Lekszi, kecses meghajlással anyám felé. — Most már egészen a tudósok és művészek körmei közé jut.

— Új ember lesz Ákosból — folytatta Muki gróf — gratulálók.

— Én is gratulálók, habár tudom, hogy most már téged, fájdalom, végleg elvesztettünk — egészíté ki Lekszi.

Édesanyám a két fiatal, remélhetőleg: örök agglégényt újjával megfenyegetve, így szólt:

— Keserű humor, sárga irigység hangja! Muki gróf és Lekszi mosolyogva és fejüket rázva tiltakoztak e malicziózus föltevés ellen.

— Ejnye, mit beszéltek ti itt össze-vissza?! — pattantam föl erőltetett komolysággal. — Nézzé az ember! Házasítanak, a nélkül, hogy a közvetlenül érdekelt feleket előbb megkérdeznék: egy nőt, kinek férje van és egy férfit, ki nem akar megházasodni!

— Mondd ezt magadról Lili szemébe! — jegyezte meg anyám derülten.

... Dehogyan mondtam.

Négy napra Vértei Irmával elkísértem Lilit nénihez Pozsonyba és félesztendő mulva, a válóper befejezése után, mint boldog férj és feleség tértünk vissza Budapestre, a honnan egyenesen Lászlófalvára utaztunk. Egyelőre az ottani kastélyban, a Bakony vidéken, fogunk lakni, hogy legalább a mézeshetek alatt nyugton hagyjanak kedves barátaim: a fiatal agglégények, a vig vén úrfiak.

ALAPITVA 1802.

Csász. és kir.
udvari szállítók.Szerb kir.
udvari szállítók.

KUNZ JÓZSEF ÉS TÁRSA

BUDAPEST

V. ker., Deák Ferencz-utcza és Bécsi-utcza sarok.

Menyasszonyi kelengyék.

Vásznak, asztalneműek,
törülközők, zsebkendők.

Női és leány fehérneműek,
gyermek fehérneműek.

Női divatáruk:

blousok,
pongyolák,
négligék,
matinék.

Női pipereáruk:

gallérok,
jabot-k,
nyakkendők stb.
Tollboák.

Roekl-féle müncheni keztyük.

Intézeti kelengyék.

Hamerli-féle pécsi keztyük.

Intézeti kelengyék.

Uri divatáruk:

Férfi és fiu fehérneműek, nyakkendők, esőernyők, botok, ing- és kézelő-gombok, kalapok, cipők, sárvédők, mellények, illatszerek. — Gallérok, vadász-, utazó- és sportsapkák.

Szönyegáruk:

Szalon- és futószőnyegek, ágyelők, szövet- és csipkefüggönyök, ágy- és asztalterítők, lábtörölők és gyékények.

Valódi keleti szőnyegek óriási választékban.

Magyar házi ipari himzések

saját telepeink készítményei:

abroszok, asztalközepek, teaterítők, csemegekendők.

Magyar csipkék.

Művészfüggönyök.

1900, PÁRIS
nagy bronce-érem.

1896
állami nagy aranyérem.
Jury-tag.

1907, PÉCS
Grand Prix.

Minden jog fentartva.

TARTALOM.

Minden jog fentartva.

SZÖVEG.

Az aranyos csikó. Elbeszélés. Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Öreg szüle. Költemény. Irta VARGHA GYULA.

Dalok hazulról. I. Csenedesség. II. Szótlanul.

Költemények. Irta SZABOLCSKA MIHÁLY.

Emlékezés apámra. Költemény. Irta ifj. SZÁSZ BÉLA.

A Hesperidák kertje. Drámai költemény. Irta PALÁGYI LAJOS.

Dorgonyi Boldizsár, a sárkányölő. Irta SZIKRA.

Mari és Anna. Elbeszélés. Irta SZEMERE GYÖRGY.

Lovagias ügy. Elbeszélés. Irta SZÖLLŐSI ZSIGMOND.

Az ósanya. Elbeszélés. Irta BERCSIK ÁRPÁD.

Eszetika. Elbeszélés. Irta PEKÁR GYULA.

Memnon szobra a magvetőhöz. Költemény. Irta ZEMPLÉNI ÁRPÁD.

A költő fia. Elbeszélés. Irta ADY ENDRE.

Felszabadultán. Elbeszélés. Irta FRÖHLICHNÉ KAFFKA MARGIT.

A lidércz. Elbeszélés. Irta SZÍVOS BÉLA.
Hamlet két tűz közt. Regény. Irta KVASSAY EDE.

KÉPEK.

Karácsony. R. HIRSCH NELLY festménye.
(Czímkép.)

Mikszáth Kálmán «Az aranyos csikó» című elbeszéléséhez 3 rajz PATAKY LÁSZLÓ-tól.

Ifj. Szász Béla «Emlékezés apámra» című költeményéhez rajz.

Palágyi Lajos «A Hesperidák kertje» című drámai költeményéhez 6 rajz POGÁNY VILLY-től.

Szemer György «Mari és Anna» című elbeszéléséhez 2 rajz RICHTER AURÉL-től.

Szöllősi Zsigmond «Lovagias ügy» című elbeszéléséhez 2 rajz BÉR DEZSŐ-től.

Pekár Gyula «Eszetika» című elbeszéléséhez 4 rajz KÖSZEGI WINKLER ELEMÉR-től.

Ady Endre «A költő fia» című elbeszéléséhez 2 rajz KACZIÁNY ÖDÖN-től.

Szívós Béla «A lidércz» című elbeszéléséhez 4 rajz GARAY ÁKOS-tól.

Kvassay Ede «Hamlet két tűz közt» című regényéhez 2 rajz MÁRTON FERENCZ-től.

KÜLÖN MŰMELLÉKLETEINK.

Madonna. CORREGGIO festménye a Szépművészeti Múzeumban.

Dávid. DOMENICO ZAMPIERI festménye a Szépművészeti Múzeumban.

Erdei út. UJVÁRY IGNÁCZ festménye a Szépművészeti Múzeumban.

Kisóroszi parasztház. NÁDLER RÓBERT festménye a Szépművészeti Múzeumban.

Tisza-sülyi fűzes. PÖRGE GERGELY rajza.

ZENEMŰ-MELLÉKLET.

Lassú Magyar. Zongorára szerzé BERTHA SÁNDOR.

A képekhez szükséges felvételek és lemezek a Franklin-Társulat chromo-photographikai osztályában készültek.

Szerkesztette HOITSY PÁL.

Franklin-Társulat nyomdája.

KOZMETIKAI GYÓGYINTÉZET

Alapítattott 1892-ben.

Budapest, IV. Kossuth Lajos-utca 4., I. emelet.

Alapítattott 1892-ben.

Vibrációs-massáže.

Az intézet az ember külsejének szépítésével foglalkozik (exterioritúra).

A beteges, hibás bőrt meggyógyítjuk.

Az elhanyagolt, elromlott bőrt helyreállítjuk.

A csúnyát megszépítjük.

A szépet konzerváljuk, hogy mindig szép maradjon.

Orrot, fület, kezet, lábat, kebleket formássá tesszük.

Az arcvonásokat finomítjuk, fiatalítjuk.

A pusztuló haját megmenekítjük, a fölösleges hajnövényt örökre kipusztítjuk.

Minden elképzelhető szépségihibát jólállás mellett gyógyítunk.

Honoráriumot csak siker esetén fogadunk el. Az intézet föl van szerelve a komoly orvosi kozmetika szerekkel dolgozunk, nem sminkeléssel kezelünk, hanem kipróbált gyógyszerekkel és tudományos eljárásokkal. — A kik az intézetet nem látogathatják, azoknak saját szépség-szereiket ajánljuk. — Hogy szereink ártalmatlanok és biztos hatásúak, arról orvosaink garantálnak. — Intézetünk főorvosának — **Jutassy József dr. bőrgyógyász, egészség-tanár** — előírása szerint szépség-szereinkből az ismert szépségihibáknak megfelelőleg hatféle készletet állítottunk össze, ezek:

1. Bőrápoló-készlet.

A dobozban van egy **dr. Jutassy-féle Kosmetikus szappan**, egy **dr. Jutassy-féle Kosmetikus kenőcs** és egy **dr. Jutassy-féle Arcmasszírozó készülék**. Illusztrált használati utasítással ára 5 korona.

Ezen készlet a modern szépségápolás alapja. A ki kozmetikus kenőcsünket állandóan használja, annak állandóan tiszta, üde, bársonysima lesz az arca; a ki pedig a kis — könnyen kezelhető — masszírozó készülékét hétkorban igénybe veszi, az sohasem kap ráncokat, ha pedig már megjelentek a korai ráncok, azokat elsimíthatja általa. A kinek ugyis szép tiszta az arca, de szépségét megőrizni vagy fokozni akarja, jobb és ártalmatlanabb szereket sehol sem talál. — A Bőrápoló készlet azonban nemcsak a szép, tiszta, normális arc és kéz bőrére való, hanem

A készletek vásárolhatók vagy postán rendelhetők (mikor is 50 fillér csomagolási díj is számítatik) ezen a címen:

Kozmetikai gyógyintézet elárúsító-osztály, Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 4., I. emelet.

a kényes, érdes, durva, érzékeny, feszülő, száraz, petyhüdt, ráncos, hámlós, libabőrös, sűrűsödő bőr ápolására, finomítására is szolgál. A Bőrápoló készlet kiegészítője a **dr. Jutassy-féle Kosmetikus arcor**, mely ártalmatlanságára felülmulhatalan: a bőrt nem szárítja és mit-szert nem okoz. Arcporunk nemcsak széplíti és finomítja az arcot, hanem védelmezi a festés és kiszáradás ellen s ezáltal a parlagi arcnak is városias kinézetét kölcsönöz.

Kozmetikus arcor kapható **hőfőhér, rózsás (naturel)** és **sárgás (krém)** színben. Nagy doboz 5 korona, kis doboz 3 korona.

2. Bőrgyógyító-készlet.

A dobozban van egy mitesszeryomó készülék, egy **dr. Jutassy-féle gyöngyszappan**, egy **dr. Jutassy-féle Arc-tej** és egy **dr. Jutassy-féle Bőrápoló-gyöngy**.

Ezen szerek a zsíros, fényes, száraz, petyhüdt, Gyógyítják a bőrkiütést (mitesszer), a pattanásokat (vimmerli), a bőrkisérőket (pórus), a túlságos izzárdást, mi által a bőr matt lesz; a városi orrot, városi kezet és fagyási foltokat. Kimerítő használati utasítással ára 5 korona.

A Bőrgyógyító készlet a Bőrápoló készlettel egyszerre használható és kiegészítője a **dr. Jutassy-féle Vértisztító**, mely teljesen ártalmatlan, kipróbált vérképző szerekből áll és a vérkeringésnek, valamint az emésztésnek rendeltetéséből származó szépségihibáknak — pl. túlságos zsírképződés, pattanások — alapos ellenszere. A Vértisztító ára 5 korona.

3. Bőrkoptató-készlet.

A dobozban van egy **dr. Jutassy-féle Arcváz** és egy **dr. Jutassy-féle Széplő-kenőcs**.

Ezek a szerek gyöngyöden koptatják a felső bőrt s ezáltal elmulasztanak minden barna foltot és hófehérre tesszik a bőrt az elszáradt, napstútt, leburnult arcon és kézen. Széplőt és májfoltot gyökeresen eltávolít. Kimerítő használati utasítással ára 5 korona.

A Bőrtisztító készlettel egyidejűleg használható a Bőrápoló készlet s akkor nemcsak sima és üde lesz az arc, hanem hófehér is, melyen egy foltocska sem marad. Ez nem mesebeszéd, hanem olyan tény, melyért rengeteg elismerést kapunk.

4. Bőrhámlasztó-készlet.

A dobozban van egy **dr. Jutassy-féle Hámlasztó-víz** és egy **dr. Jutassy-féle Hámlasztó-kenőcs**.

Ezek a szerek erődesen és gyorsan lehámlasztják a felső bőrt és vele minden tisztálatlanságot. Az egyenetlen bőr megszímul lólik, a kérges bőr megpuhul. Sikeresen lehet használni régi nagy bőrpórusok, pattanások utónomai, himlőhely és sabbhely simítására. Lenézés és szemécskék ellen, továbbá régi makacs májfoltok ellen. (Széplő ellen fölösleges, sőt jobb a Bőrkoptató készlet.) Alapos használati utasítással ára 5 korona.

5. Hajgyógyító-készlet.

A dobozban van egy **dr. Jutassy-féle Hajszesz** és egy **dr. Jutassy-féle fejmasszírozó készülék** a fejbőr erősítésére, edzésére.

Ezen eljárás megállítja a zsírosságtól, hajkorpatól és ragálytól származó hajhullást, megszünteti a hajtörést (hajmoly) s forszirozza a hajnövést. A haját nem őríti. — Használati utasítással ára 5 korona.

6. Hajfestő-készlet.

A dobozban van egy teljes adag **dr. Jutassy-féle Hajfesték**, mely ez idő szerint a legelőkeltebb; tudniillik csak a haját fogja, a fejbőrt nem; a fehéreműt nem piszkítja; természetes színt ad, mely nem fakul és színében nem játszik; a kezelés igen egyszerű, idegen segítséget nem igényel, mert a készletben levő kis fésűt kell csak bemártani a festékbe s azzal kell átfehéríteni a haját vagy hajszálát. — Másik s tán legfontosabb előnye, hogy sem a hajnak, sem a bőrnek, sem az egészségnek nem árthat. Egy készlet ára kimerítő használati utasítással 10 korona és kapható a következő hét színárnyalatban: **vöröses szőke, világos szőke, hamvas szőke, világos barna, gesztenyebarna, fekete**. A kívánt színt saját eredeti hajszíne után pontosan megjelölni, vagy hajmintát küldeni.

Arcgyógyítás.

13578

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

a világ legnagyobb és legrégebb nyomdafestékgyára

és a «LA BENGALINE» zománc- és védőfesték, valamint kencék gyártása

1900-iki párisi világiállításon versenyen kívül jury-tag.

Fényes és fénytelen, különleges «LA BENGALINE» festékek.

FESTÉKEK:

A «LA BENGALINE» használatra teljesen kész festék és önmagától zománcozódik; bármely anyagra használható; egy kiló festék 10 négyszög-méter fedésére elegendő, fedőképessége és egyszerű kezelése folytán nagyon gazdaságos

Kocsik, városi és vasúti vonatok :: festésére. ::
Fűrdőkádak és fűtőtestek (radiateur) :: festésére. ::
Hajók festésére és vizalatti festésre.
Fa- v. fémtárgyak védőfestéseire.

A «LA BENGALINE» ellentáll minden időjárásnak; egészségügyi szempontból is nagyon ajánlatos, mert üveg-szerű felülete nem tűri a por leülepedését és gyakori mosást elbir anélkül, hogy színéből vagy fényéből veszítene.

Különféle

szárító- és egyéb kencék.

Árjegyzékkel szívesen szolgálunk.

77-féle színárnyalatban kapható.

Telefon: 37-58.

Gyár: Budafokon.

Telefon: 37-58.

Iroda és raktár: Budapest, IV., Ferencz József-rakpart 27. sz.

13577

A legkiválóbb zongorák

Schiedmayer és Fiai * Förster
Blüthner * Steinway and Sons

és más elsőrendű gyártmányok, kizárólag kaphatók egyedüli képviselőjüknél:

Kohn Albert
Budapest

IV., Kossuth Lajos-u. 1.

(Ferenciek-bazára).

13575

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapítattott 1847.

Bräusweller János

Ca. és kir. kizárólagosan szab. chronometer- és műórák, főtárlalója a remontoir ingóóráknak stb. stb.

ÓRAK, EKSZEREK 10-évi jótállással
RÉSZLETFIZETÉSRE

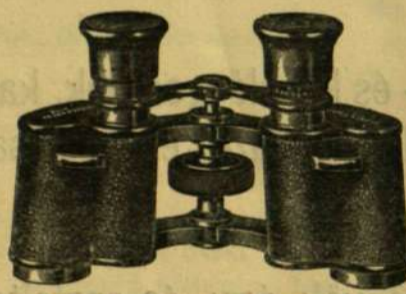
Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöztetnek.

13576

CALDERONI ÉS TÁRSA

Budapest, IV., Váci-utca 1, Gizella-tér sarkán.

Mű- és tanszerraktár IV., Váci-utca 50. szám.

Prizmás látcsövek.

Zeiss-Busch, Goertz stb. gyártmányú új rendszerű prizmas látcsövek, tábori-, vadász-, verseny-, utazási és színházi célokra, eredeti gyári árakon.

Aneroid barométerek.

Finom szerkezettel, díszes kivitelben. Barographok, Hőmérők díszes kivitelben. Lambrecht-féle időjárásjelző műszerek.

Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Színházi látcsövek.

Férflak és hölgyek részére a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelű gyöngyház, emalle, teknősbéka külsővel K 10.- fejt.

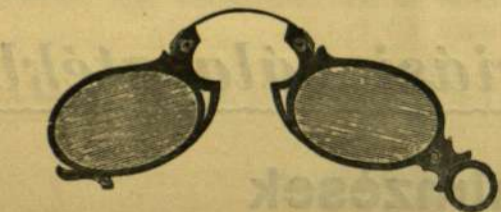
Vadász-látcsövek.

K 16.-, 20.-, 30.-, 50.-, 60.-.

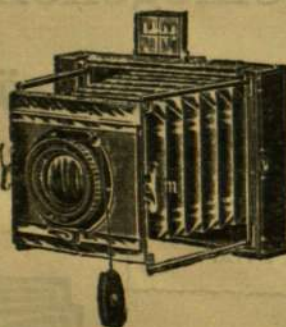
Rugós lorgnettek.

Finom csatlé blond, teknősbéka, gyöngyház és zománcból. Aranyozott ezüst, double és arany foglalatban nagy választék.

Szemüvegek és orrcsipek.

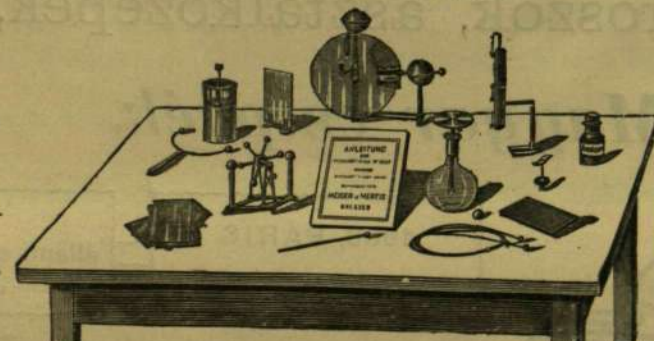
Arany, ezüst és teknősbéka foglalatban. Legújabb rendszer szerint.

Laternamagikák.

Fényképezeti készülékek.

Experimentáló szekrények.

13580

Valódi levélarany-gyár

Weyermann Márton

Schwabach, Nürnberg mellett.

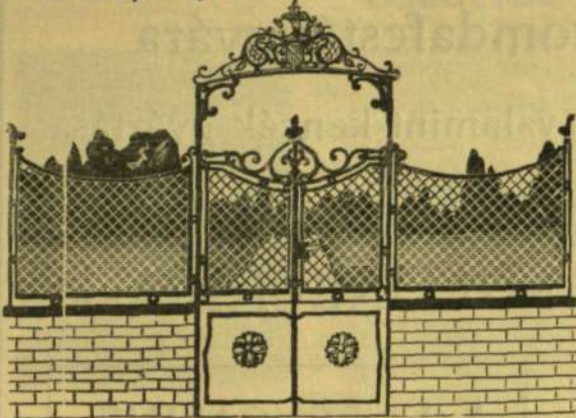
Gyárt:

Levélaranyat minden nagyságban és színárnyalatban, ú.m. narancs, sötét és világos; czitrom, zöld, sötét és világos.

13582

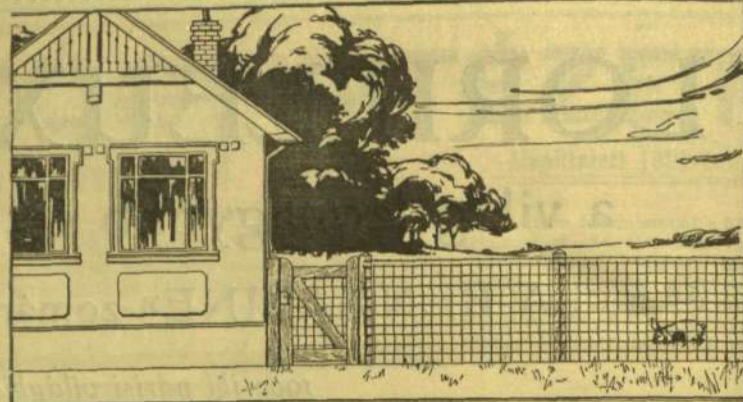
7*

HAIDEKKER SÁNDOR
sodronyszövet-fonat- és kerítés-gyára
Budapest, VIII., Üllői-út 48.

Ajánlja
kizárólagosan szabadalmazott
**HUNGÁRIA-
sodronyfonatát,**
mely olcsóságánál és rend-
kívüli szépségénél fogva
alkalmas:

lakóházak templomok
iskolák
temetők faiskolák
vadaskertek
szőlők kertek
tennis pályák
bekerítésére. 13574

Elegáns és tartós, kovácsoltvas-kerettel bíró sodronyfonatos kerítésekre, kapukra és egyéb gyártmányokra vonatkozó árjegyzékét fenti cím kivánságra ugyancsak bérmentesen megküldi.

Legalkalmasabb ajándék

Bővebb ismertetéssel s árjegyzékkel készséggel szolgál

GEITTNER és RAUSCH

főhercegi udvari szállítók

Budapest, VI. ker., Andrassy-ut 8/VU.

Sportszánkók, Ródlí, Ski, Jég-hockey.

Hó- és jég-sport fehérsapkák,
meleg keztyűk, fehér sweaterek.

Új népszerű kék-fehér
gyapjú női kabátok és
mellényekből.

Hócipők,
hó- és jég-
csizmák.

Árjegyzék bérmentesen küldeték.

COLUMBUS
KORCSOLYÁK

«Achilles»
bokaszijjak
(Rohonczy G.
szabadalma).

Főraktár: 13573

WESZELY ISTVÁN

angol sport-, gummi- és acélárú üzletében
Budapest, IV., Váci-utca 9. sz.

FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadóhivatala.

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE
(Wodianer F. és Fiai) Részvénytársaság kiadóhivatala.

A festőművészet legnevezetesebb remekművei
121 színes képben.

PHILIPPI A.

A KÉPÍRÁS RÉGI NAGY MESTEREI

Átdolgozta

ZSÁMBOKI GYULA.

320 oldal szöveggel és 121 színnyomatú illusztrációval.

Egész új formája a műtörténeti könyveknek; az összefoglaló műtörténetek többnyire színtelen képei és fásasztó tárgyalása helyett a képírás minden nagy mesterét egy vagy több jellemző képének színes reprodukciójával mutatja be s rövid, velős összefoglalásban mondja el róla a legfontosabb és legérdekesebb tudnivalókat. A klasszikus művészet főműveinek egész sora kerül az olvasó szeme elé: Botticelli, Eyck, Dürer, Rafael, Tizian, Rembrandt, egész Watteauig, az eredetihez teljesen hű színekben visszaadva. Ily módon világos, szemléletes átnézetet kapunk a műtörténeti könyvek fásasztó adathalmazára nélkül, megvetjük művészeti műveltségünk alapjait, melyeket aztán további olvasmány és szemlélet alapján könnyen fejleszthetünk tovább. E mellett a könyvben olyan díszművet nyerünk, melyet szívesen forgatunk újra meg újra, mert szép képei mindig gyönyörködtetik szemünket.

Ára művészies kötésben 26 korona.

Ismeretterjesztő Könyvtár.

A modern életben legszükségesebb ismereteket népszerűen tárgyaló vállalat.

WILLIAMS ARCHIBALD

KORUNK TALÁLTMÁNYAI

Előszóval ellátva

ZEMPLÉN GYÓZÓ.

Az újabb kor legfontosabb találmányainak minden művelt ember számára érthető, élvezetes és alapos ismertetése. Tájékoztató a természettudomány és technika minden újabb vívmányáról, mindazokról a készülékekről és alkotásokról, amelyek szemünk előtt lettek a mai élet fontos tényezői, amelyek napról-napra látunk, használunk, előnyüket élvezzük, de lényegüket a laikusok nem, vagy csak hiányosan értik. Ezt a megértést adja meg ez a könyv: tájékoztató a fegyver-technika újabb vívmányairól, a folyékony levegő alkalmazásáról, a tengeralatti hajókról, a napmótorokról, a léghajóról és repülőgépről, a drótnélküli táviróról, a színes fényképezésről, szóval mindenről, ami a közlekedés, a kényelem s a technikai tudományos kutatás terén az utóbbi egy-két évtized alatt történt. Előadása pedig rendkívül könnyed és világos, nem tétélez fel semmiféle előzetes ismereteket, úgy hogy a laikus is tanulsággal és élvezettel olvashatja.

Ára 8 korona.

A Magyar Földrajzi Társaság Könyvtára.

Szerkeszti LÓCZY LAJOS.

E kulturális fontosságú vállalat nagy népszerűsége jutott az olvasó közönségnél; egyes kötetei korunk legnevezetesebb utazásait, felfedezéseit, földrajzi kutatásait tartalmazzák népszerű feldolgozásban, többnyire maguknak az utazóknak tollából. Az újabb kötetek szokatlanul érdekes tartalmukért különös érdeklődésre számíthatnak. — Minden kötet díszes vászonkötésben, gazdagon illusztrálva.

A LEGÚJABB KÖTETEK:

HEDIN SVEN

TRANSHIMALÁJA

Magyarra átdolgozta

KONDOR ALFRÉD.

A híres kutató tibeti utazásának leírása olyan, mint egy regény. Hedin Sven rendkívüli kalandokat élt át, két évig állandóan veszélyeztette életét, szabadságát, sokáig már elveszítettnek is tartották. Ezer akadály között bolyongott, Tibet eddig ismeretlen részeiben, folyton nyomon követve üldözőitől. Az ő érdeme, hogy a nagy fehér folt, mely Tibet térképén az ismeretlen részeket jelentette, nincs többé. Hedin Sven e mellett a legjobb írók egyike, pompásan rajzolja meg természeti képeit, a tibeti népet és a papságot, drámai élénkséggel mondja el úti kalandjait. Ő maga illusztrálja is könyvét, nemcsak fényképekkel, hanem könnyed vázlatokkal, tetszetős aquarellekkel is. A Transhimalája a modern utazási irodalom legszebb művei közé tartozik.

Ára díszes vászonkötésben, sok képpel 15 korona.

WADDELL L. AUSTINE

A REJTELMES LHASSZA

és az

1903-1904. évi angol katonai expedíció története.

Átdolgozta

Dr. SCHWALM AMADÉ.

Az e könyvben leírt expedícióval a földrajzi tudomány régi vágya teljesült. Az angolok katonai erőszakkal behatoltak a rejtelmekkel teli Tibet szívébe. A katonai vállalat, melyet a könyv leír, a földkerekség legnehezebb területén haladt át sok nehézség és akadály közepett s ezeknek leírása már maga is különös érdekességet ad a könyvnek. Waddell, a könyv szerzője nagy szolgálatot tett a földrajzi tudománynak e művel, annál inkább, mert Lhassza kapui azóta ismét szigorúan bezárultak. Leírása tehát még sok ideig a legjobbak és legeredetibbek maradnak. A gondos fordítás teljesen hű képét adja a nagy érdekességű eredetinek.

Ára 25 szöveggel és 48 műmelléklettel 8 korona.

FRANKLIN-TÁRSULAT

LAMPÉL R. KÖNYVKERESKEDÉSE

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadóhivatala.

(Wodianer F. és Fiai) Részvénytársaság kiadóhivatala.

MŰVÉSZETI KÖNYVTÁR

Szerkeszti: K. LIPPICH ELEK.

Népszerű formában, kiváló szakemberek által írt monografiák a régibb és modern művészet főirányairól és főalakjairól, nagyszámú szép kivitellű illusztrációval. A most forgalomba kerülő három kötet a sorozatot egyelőre befejezzük.

A LEGÚJABB KÖTETEK:

MALONYAY DEZSŐ:

TAKÁCS ZOLTÁN:

ÖHQUIST JÁNOS:

Szinnyei Merse Pál | **Dürer Albert** | **A finnek művészete**

Minden kötet ára díszes kötésben 8 korona.

KENEDI GÉZA:

SZOCIOLOGIAI NYOMOZÁSOK

Könnyed formájú, de mély járatú fejtegetései a magyar társadalom mai állapotainak, berendezkedéseinek, hibáinak, kinövésének. Tárgyaik mindnyájunk életéből vannak véve, tehát mindnyájunkat érdekelnek; a stílus pedig a jeles publicista világos, egyszerű és mégis eleven stílje.

Két kötet. Ára a két kötetnek 8 korona.

Szépirodalmi ujdonságok:

KRÚDY GYULA

A bűvös erszény és egyéb elbeszélések

A kedvelt írónak egy érdekes cselekvényű kisebb regénye és két mély hangulatú novellája van e kötetben, tehetsége legjava termékeiből valók mind.

Ára 3 korona 60 fillér.

CHOLNOKY VIKTOR

TAMMÚZ

Elbeszélések

Cholnoky Viktornek ez az első novellás kötete; minden darabjában benne van szerzőjének fölényes intelligenciája, a dolgok mélyébe látó éles megfigyelése s sajátos, teljesen egyéni színű humora.

Ára 4 korona.

SEBŐK ZSIGMOND

Bajcsányi de Eadem

Elbeszélések

A kitünő író elbeszéléseinek legújabb gyűjteménye, érdekes történetek, szingazdag természetű képek, valamennyi finom művészi tollal, a magyar próza ritka tökéletességével írva.

Ára 4 korona.

WELLS H. G.

ÚJ VILÁG A RÉGI HELYÉN

Fordította: MIKES LAJOS

A hírneves angol író, kinek «Világok harca», «Az időgép», «Dr. Moreau szigete» stb. című művei nálunk is nagy közönségre találtak, e művében a mai társadalom és kultúra jövőjének lehetőségeit fejt ki bátor intuícióval s az okoskodásnak ritka meggyőző erejével.

Ára 4 korona.

LAGERLÖF ZELMA

AZ ANTIKRISZTUS CSODÁI

Fordította: POGÁNY ZELMA.

Két kötetben.

Lagerlöf Zelma a jelenkornak körülbelül leghíresebb frónője, írói munkásságáért ép most nyerte el a Nobel-díjat. Ez a regény legnagyobb szabású és legérdekesebb műve; olasz földön játszódik s a mai élet legfontosabb jelenségeiből: a vallás és a szociális eszmék harcából veszi tárgyát.

Ára a két kötetnek 6 korona.

ENDRÓDI SÁNDOR

ANAKREONI DALOK

Ára 3 korona.

GOETHE

TORQUATO TASSO

Ford. Csengeri János. Ára 2 korona.

OLÁH GÁBOR

KORUNK HŐSE

Verses regény. Ára 3 korona.

OLÁH GÁBOR

PETŐFI KÉPZELETE

Irodalmi tanulmány. Ára 4 korona.

ARANY JÁNOS

TOLDI-TRILOGIÁJA

Új kiadás. Ára díszkötésben, arany-metszéssel 7 korona.

A Kisfaludy-Társaság kiadványai:

RADÓ ANTAL

A FORDÍTÁS MŰVÉSZETE

Ára kötve 4 korona.

FIELDING

JONES TAMÁS

Regény 3 kötetben. Ára 15 kor. Fordította SZÜRY DÉNES.

KELETI GUSZTÁV

MŰVÉSZETI DOLGOZATAI

Ára 5 korona.

FRANKLIN-TÁRSULAT

LAMPÉL R. KÖNYVKERESKEDÉSE

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadóhivatala.

(Wodianer F. és Fiai) Részvénytársaság kiadóhivatala.

MAGYAR KÖNYVTÁR

Szerkeszti
RADÓ ANTAL

Egy-egy szám ára 30 fillér. 572 szám. Minden füzet külön kapható.

Legújabban megjelent füzetek:

- 560—561. **Remény.** Halászdráma 4 felvonásban. Írta Heyermans. Ford. Hevesi Sándor. Kettős füzet. 60 fillér.
562. **Téli sport és egyéb elbeszélések.** Írta Ambrus Zoltán. 30 fillér.
563—564. **A páduai hercegznő.** Tragédia. Írta Wilde Oszkár. Ford. Kosztolányi Dezso. 60 fillér.
565. **Írói arcképek.** (Gyöngyösi István és Orczy Lőrincz.) Írta Arany János. 30 fillér.
566. **Csudadolgok.** Elbeszélések. Írta Kozma Andor. 30 fillér.
567. **Tuba és Tubáné.** Írta Jerrald Douglas. Fordította Benedek Marcell. 30 fillér.
568—569. **Horatius levelei.** Ford. Paulovits Károly. (Kettős füzet.) 60 fillér.
570. **Walter Schnaffs kalandjai.** Írta Guy de Maupassant. Ford. Zoltán Vilmos. 30 fillér.
571. **Írói arcképek.** (Szász Károly és Kovács Pál.) Írta Bodhy Zsolt. 30 fillér.
572. **Ügyetlen udvarló és egyéb vidám történetek.** Írta Berczik Árpád. 30 fillér.

OLCSÓ KÖNYVTÁR

Alapította Szerkeszti
GYULAI PÁL HEINRICH GUSZTÁV

Egy-egy szám ára 20 fillér. 1558 szám. Minden füzet külön kapható.

Legújabban megjelent füzetek:

- 1513—1515. **Vesztett boldogság.** Verses regény. Írta Erdélyi Zoltán. Az Akadémia által 1897-ben a Nádasdy-féle 100 aranyas díjjal jutalmazott pályamű.
1516—1518. **Rousseau J. J. kisebb műveiből.** Franciaából ford. Bogdányi Ödön.
1519—1520. **Aristophanes.** Írta Péterfy Jenő.
1521—1522. **Zrínyi Miklós a költő.** Írta Andrassy Gyula gróf.
1523—1524. **Magyar elemek a német költészetben.** Írta Heinrich Gusztáv.
1525—1530. **Május virága.** Regény. Írta Blasco Ibanez. Spanyolból fordították Berki Miklós és Györi Károly.
1531—1536. **Kokoro.** Írta Lafcadio Hearn. Angolból ford. Woida Margit.
1537—1538. **San Pantaleone és egyéb novellák.** Írta D'Annunzio Gabriele. Fordította Balla Ignác. 40 fillér.
1539—1540. **Heine dalaiból.** Fordította Szász Béla. 40 fillér.
1541—1543. **Pulszky Ferencz.** Írta Concha Gyula. 60 fillér.
1544—1553. **Szibill története.** Regény. Írta Feuillet Oktáv. Fordította Concha Gyula. Második kiadás. 2 korona.
1554—1558. **Szerb költők.** Fordította Szász István. 1 korona.

E gyűjtemények teljes jegyzékét kívánatra ingyen küldi a kiadóhivatal.

FŐVÁROSI SZÍNHÁZAK
MŰSORAA legkedveltebb színdarabok
olcsó gyűjteménye.

Újabb megjelentek:

- 221—222. **Kerülő út.** Színmű három felv. Írta Bernstein Henry. Ford. Szigó Ernő.
223—224. **Falusi idill.** Három felv. Írta Lengyel Menyhért.
225—227. **Hivatalnok urak.** Színmű három felv. Írta Földes Imre.
228—229. **A mama.** Vigjáték három felv. Írta Szigligeti Ede.
230—231. **Forradalmi nász.** Színmű három felv. Írta Sophus Michaelis. Ford. Homonnai Albert.
232—233. **A bunda.** Színmű négy felv. Írta Hauptmann Gerbardt. Ford. Sebők Zsigmond.
234—235. **Férfiak.** Drámai játék három felv. Írta Biró Lajos.
236. **A nagy cél.** Dráma egy felv. Írta Ifj. Ruttkay György.
237—238. **Buridán számára.** Vigjáték három felv. Írták R. de Fiers és D. de Caillevet. Fordította Molnár Ferencz.

A legújabb füzetek:

A császár katonái. Színmű három felv. Írta Földes Imre.
Warrené mestersége. Színmű három felv. Írta Bernhard Shaw. Ford. Cholnoky Viktor.
Egy-egy szám ára 30 fillér. Külön is kaphatók.

A JÓ PAJTÁS cikkeit a legjobb írók írják. Mikszáth Kálmán gyakran ír bele elbeszélést. Sebők Zsigmond benne folytatja macskó történetét. Dörmögő Dörmötör csejmen. Benedek Elek regényt és szép meséket ír. Rákosi Viktor elbeszéléseket, Molnár Ferencz mulatságos apró színdarabokat, történeteket, Széllői Zsigmond és Mórincz Zsigmond meséket, elbeszéléseket, Schöfflin Aladár tanulságos elbeszéléseket. Költőink közül Lévcy József, Endrédi Sándor, Kozma Andor, Ábrány Emil, Lampérth Géza, stb. írnak gyermekverseket.

A JÓ PAJTÁS rejtvényeinek megfejtői között értékes könyvjutalmakat sorol ki.
Karácsonyra gazdag tartalmú és díszes ajándékkal lepi meg olvasóit. Ez a

«A JÓ PAJTÁS ALMANACHJA»,

egy terjedelmes kötet könyv, legjobb ifjúsági írónk meséiből, elbeszéléseiből, egyéb közleményeiből összeállítva, szép képekkel. Azonkívül kedves kis tárczanaptárt az 1910. évre kap minden előfizető. A JÓ PAJTÁS ALMANACHJA-t és a tárcza-naptárt ingyen kapja minden előfizető; azok is, akik új évtől lépnek az előfizetők sorába.

Előfizetők gyűjtői értékes kedvezményekben részesülnek. Előfizetéseket elfogad és mutatványzámat ingyen küld:

a JÓ PAJTÁS kiadóhivatala:

Franklin-Társulat, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.
s a fiók-kiadóhivatal:
Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) R. T.
Budapest, VI., Andrassy-út 21. sz.

BENEDEK ELEK
KIS KÖNYVTÁRA

legújabb kötetei:

98. **Jakab.** Erdélyi szász népmesék.
99. **Benedek.** A székely lakodalom.
100. **Egy budapesti fiú naplójából.**
101—102. **Lengyel M. Kurucz énekek.** (Kettős kötet.)
103. **Londesz E. A könyv.**
104. **Szűcs B. Debrecczen és a Hortobágy.**
105—106. **Ávar P. — Benedek M. Idegen költők.** (Kettős kötet.)
107—108. **Lengyel M. Tanító mesék.** (Kettős kötet.)
109. **Mórincz Zsigmond. Erdő-mező világa.**
110. **Pásztor J. Elbeszélések.**
111. **Óz J. Marosszéki székely népmesék.**
112. **Havas I. A beszélő csipke.**
113. **Mórincz Zsigmond. Sasfia meg a sasfióka.**
114. **Sárányi I. Régmúlt idők.** (Kettős kötet.)
115—116. **Lampérth. Rákóczi lobogója.** (Kettős kötet.)
117—118. **Krády Gy. Utazás a Tiszán.** (Kettős kötet.)
119—120. **Kolumbán L. Utazás a Vág völgyén.** (Kettős kötet.)
121—122. **Dánielné Lengyel Laura. Az új élet.** (Kettős kötet.)

Minden kötet ára kemény kötésben 60 fillér. Kettős kötet ára 1 korona 20 fillér.

MOLNÁR FERENCZ MŰVEI:

GYEREKEK Rajzok Ára 30 fillér.	RABOK Regény Ára 4 korona.	MUZSIKA Elbeszélések Ára 4 korona.	AZ ÖRDÖG Vigjáték három felvonásban 9. kiadás. Ára 2 kor. 50 fill.
--------------------------------------	----------------------------------	--	--

A PÁL-UTCZAI FIÚK Regény kis diákok számára Ára 6 korona.	LILIAM Egy csirkéfogó élete és halála Külvárosi legenda hét képen Ára 2 korona 50 fillér.	KETTEN BESZÉLNEK Tárczák, rajzok Ára 4 korona.
---	--	--

San-Francisco városháza és környéke a pusztulás után. (V. U. 1906. 32. sz.-ből.)

A művelt magyar közönséghez!

A VASÁRNAPI UJSÁG 56 éve szolgálja már a magyar művelődés ügyét s ezzel általánosan ismertté és kedvelté vált a művelt magyar olvasóközönség köreiben. Hatásának és elterjedtségének eszköze az volt, hogy fél-századnál hosszabb idő alatt a Vasárnapi Ujság mindig lépést tartott kulturánk és irodalmunk általános haladásával s fontos tényezője volt a nemzeti irodalmi törekvéseknek. S a mai irodalmi termelés óriási vá növekedett tömegében, a lépten-nyomon fölmerülő új irányok és áramlatok között is biztosan halad a Vasárnapi Ujság; minden törekvése arra irányul, hogy fenntartsa a nemes irodalmi és nemzeti hagyományokat, nem zárkózva el semmitől, a mi a haladás és fejlődés jele, hű tükrö legyen a magyar művelődés mai állapotának, közéletünk és társadalmi életünk nevezetes mozgalmainak s tájékoztassa az olvasót a külföld mindazon eseményeiről, melyeket a művelt magyar embernek ismernie kell.

A Vasárnapi Ujság joggal mondhatja, hogy hasábjain a magyar élet, irodalom és művészet tárgyilagosan és mindig a legmagasabb szempontokból tekintve tárul a közönség elé, de bátran hivatkozhatik arra is, hogy a magyar olvasóközönség igényeinek növekedésével lépést tartott a szerkesztőség igyekezete, valamint a kiadók áldozatkészsége is, melylyel ez igényeket kielégíteni törekedett. Belső tartalmára, külső díszére, illusztrációinak gazdagságára a Vasárnapi Ujság a magyar viszonyokhoz képest a lehető legjobbat és legtöbbet igyekszik adni; munkatársai a mai magyar irodalom legkiválóbb művelőinek egész serege, világhírű írók,

Előfizetési föltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 4 kor., félévre 8 korona, egész évre 16 korona.

A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónikával» negyedévre 4 korona 80 fillér.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadóhivatalába, Budapest, IV., Egyetem-u. 4. sz. küldendők.

Mutatványszámokat levelezőlapon kifejezett kívánatra bárkinek készséggel küld

a VASÁRNAPI UJSÁG kiadó-hivatala

Budapest, IV., Egyetem-utca 4

Mikszáth Kálmán pedig, mint főmunkatárs, szépirodalmi munkáit kizárólag a Vasárnapi Ujságnak írja.

A hét aktuális eseményeit évenként másfél ezernél több képen örökíti meg; a legjobb hazai és külföldi írók regényeit közli s írásban, képen állandóan bemutatja a női divat változásait, hogy külön divatlap tartását a családoknak feleslegessé tegye. Mindezeket felül előfizetőinek karácsonyra olyan díszes kiállítású ünnepi albumot ad ingyen, mely egy szépirodalmi lap teljes évfolyamával szinte egyértékű. A

KARÁCSONY

ünnepi ajándékunk kitűnő elbeszélő-írók és költők legbecsesebb szépirodalmi műveinek egész sorát teszi le egy nagy terjedelmű, pazar kiállítású albumban a művelt magyar közönség karácsonyfája alá, kiváló magyar művészek illusztrációival és színes mellékletekkel, melyek világhírű régibb és újabb külföldi és magyar mesterek képeit teszik közkinccsé.

A Vasárnapi Ujság népszerű melléklapja, a

VILÁGKRÓNIKA

hetenként egy iven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdekű napi események részletes magyarozatára szolgáló cikkek kivül rendszeren közöl nagyobb elbeszéléseket, regényeket, utirajzokat, ugyszintén mulattató kisebb közleményeket és hasznos tudnivalókat.

Halmi: Egy kis leány babával. (V. U. 1909. 2. sz.-ből.)

Zanzibári szépség. (V. U. 1903. 10. sz.-ből.)

1909/XI.

A Templo del Pilar az Ebro hídjával, Zaragozában. (V. U. 1909. 32. sz.-ből.)

Diszkrétus...

SZULTÁN-FORRÁS

Sárosmegye Singlér községében, Eperjestől két órányira; kies fekvésben, gazdag és fenyves közepette, 657 méter a tenger színe felett.

A SZULTÁN-FORRÁS vizét 1909. évben dr. Weiser István fővegyész, főiskolai magántanár analizálta. A Szultánviz bór- és dús lithion-tartalmánál fogva páratlan a vese- és hólyagbajok ellen. Cukorbetegségeknek, csúzos bántalmaknál,

továbbá a légző- és emésztő-szervek hurutos bajainak gyógyítására kiválóan alkalmas. Mint húgyhajtó és húgysavoldó gyors és sikeres hatásánál fogva egyedülálló az egész kontinensen. A bilini, fashingeni, preblau, radeini hasonló külföldi gyógyvizek hatás tekintetében elmaradnak a Szultán-forrás vize mellett. Nincs kellemetlen mellékíze. Az orvosok hólyag- és vesebántalmaknál mint páratlanul álló szert rendelik. Külföldi exportra fényesen bevált és már ma több külföldi városban elismerik gyógyhatását. Tiszta, kellemes ízű, természetes szénsavdús, állandó összetételű. Steril-csíramentes és a már palackozott víz sem tartalmaz patogén baktériumokat. A Szultán-forrás nemcsak páratlan gyógyvíz, de kellemes ízénél és csíramentességénél fogva a legalkalmasabb élvezeti ital és egyuttal óvszer a vízzel terjeszthető fertőző betegségek ellen. A forrás vezetősége ez okból a hygienikus viszonyoknak megfelelő óriási töltőházat épített. Kiemelendő, hogy a Szultán lithion-gyógyforrás vállalat tulajdonosai, Holénia Béla, Huszár Béla és Weinberg Gyula urak ennek az elsőrangú élvezeti és gyógyvíznek bel- és külföldi elterjesztése által közgazdasági szempontból is elismerésre méltó tevékenységet fejtenek ki, amennyiben a hazánk felső vidékén amúgy is határtalan mérvet öltött kivándorlást korlátozzák azáltal, hogy számos munkakereső embernek állandó foglalkozást nyújtanak. A kormány által a XVI-ik nemzetközi orvosi kongresszus külföldi kormányképviselői tiszteletére a Park-Klubban adott fényes estélyen is kizárólag a Szultán-forrás vizét szolgálták fel és ez alkalomból előkelő napilapjaink: Az Ujság, a Budapesti Hírlap, a Pesti Hírlap, a Pester Lloyd stb. kivétel nélkül igen elismerőleg emlékeztek meg a Szultán-forrás páratlanul álló termékéről.

Az alábbiakban közlésszük a) dr. Pály Mór, a Magy. Kir. Földtani Intézet főgeológusának véleményét, akit messze, hazánk határain túl is mint kitűnő tudóst ismernek; b) dr. Weiser István kir. fővegyész, főiskolai magántanár elemzését.

a) GEOLÓGIAI ÉS HYDROLÓGIAI VÉLEMÉNY.

„A singléri völgy mentén halad végig a vetődési vonal, amely vonalon a föld mélyéből feltör a szénsavgáz. E szénsavgáz a vetődési vonal mentén telíti a fennebb említett idősebb képződményektől összegyűjtött vizet és a szénsavval telített víz a (vele érintkező) kőzetekből kioldja azokat a gyógyító hatású ásványi anyagokat, amiket a

chemiai elemzés kimutatott, a Szultán-forrásban különösen a tekintélyes mennyiségű lithiumot.

E vetődési vonal mentén a singléri völgyben két helyen törnek fel a szénsavgázzal ily módon telített vizek. Egyik a Singlér községben levő Szultán-forrás, mely a Singlér patak hordalékán át fakad a felületre, a másik ettől körülbelül 1000 méterre északra Szinyelipócz község határában a Salvator-és a környékén levő források, amelyek nagy-kiterjedésű lúp közepette jutnak a felületre. Látható tehát a hydrologiai és geológiai viszonyok ezen leírásából, hogy úgy a singléri forrásnak, mint a Salvator-forrásnak teljesen ugyanaz a képződési módja s minthogy a szénsavval telített víz mindkét forrásnál hasonló képződményekkel érintkezik, a vízben oldott anyagoknak is hasonlóknak kell lenniök. És tényleg, ha a két forrás chemiai elemzését összehasonlítjuk, feltűnő a megegyezés, sőt az egyes alkotórészek mennyisége is nagyon közel áll egymáshoz. A Szultán-forrásnak annyiban előnyösebb a helyzete, hogy az a singléri patak hordalékán közepette fakad és lúp nincsen körülötte. A tapasztalás ugyanis azt mutatja, hogy majd mindenik szénsavas víz, amelynek közelében lápos területek vannak, esőzés vagy hóolvadás után jodoformszagú. A jodoformnak vagy ahhoz hasonló vegyületeknek képződése még nincsen kellőleg tanulmányozva, de alighanem a lápos területen szénsav vagy szénsavas víz jelenlétében végbemenő oxydatiós folyamatoknak kell tulajdonítanunk... stb. Budapest, 1908 november hó 11-én. Dr. Pály Mór, a Magy. Kir. Földtani Intézet főgeológusa.”

b) A SINGLÉRI SZULTÁN-FORRÁS ANALYSISE.

Physikai vizsgálat:

A forrás hőmérséklete ... 7.5° C. A víz fagyáspontja ... 0.118° C.
A víz fajszálya ... 1.0023 Osmosis nyomása ... 1.430 atm.
Elektromos vezetőképessége ... 0.002370 1,0hm cm.

Chemiai vizsgálat:

10,000 cm ³ vízben	gramm egyenérték	százalék
Calcium Ca	3.920 0.1959	Ca 61.51
Magnesium Mg	0.870 0.0714	Mg 22.43
Natrium Na	1.046 0.0454	Na 14.25
Kalium K	0.139 0.0036	K 1.11
Lithium Li	0.0158 0.0022	Li 0.70
Sulfát SO ₄	1.683 0.0350	1/2 SO ₄ 10.99
Chlor Cl	0.458 0.0129	Cl 4.05
Bórsav B ₂ O ₃	0.042 0.0005	1/2 B ₂ O ₃ 0.16
Hydroc. H ₂ CO ₃	16.479 0.2701	H ₂ CO ₃ 84.79
Szénsav CO ₂	15.210 0.6910	
Kovasav SiO ₂	0.660 0.0219	
Timföld Al ₂ O ₃	0.094 0.0493	

Összes szénsav (CO₂) = 27.1 gramm 10,000 cm.³ vízben.

1908 november 4-én általam személyesen vett vízmintában az összes szilárd maradék mennyisége 1.7090 gr. literenként, egy-két év előtti mintában pedig 1.7160 gr. Ezen adatok, valamint a fenti összetétel alapján a singléri Szultán-forrás vize állandó összetételű, elsőrangú lithium-tartalmú bicarbonatdús ásványvíznek minősítendő. Budapest, 1909. január hó 15-én. Dr. Weiser István, kir. fővegyész, főiskolai magántanár.

A „MEDICAL PRESS“ című világhírű angol orvosi szaklapnak 1909. évi november hó 10-iki számában egy mind-

nyújtunk nagyon érdeklő, magyar vonatkozású cikk jelent meg és az a ritka kitüntetés ért minket, hogy e kiváló szaklap vizünkkel részletesen is foglalkozik, s többek között jelzi, hogy a húgysavat oldó magyar ásványvizek között határozottan az úgynevezett Szultán-forrás termékét illeti meg a legelső hely.

A londoni kiállításon a SZULTÁN-FORRÁS vizét kiváló és állandó vegyi összetételéért tüntették ki.

Igazgatóság: Budapest, IV., Ferenc József-rakpart 22. sz. **Külfelkötés: Eperjes.**

Főraktár: WAHLKAMPF ÉS GÖRÖG

ásványvíz-nagykereskedő cégénél
Budapest, V., Zoltán-utca 11. sz. **Telefon: 42-55.**

617

GOTTSCHLIG FÉLE
BRAZILIAI RUM
EGYEDÜL EREDETI

